I 860271

Biblioteca Academiei Romane

0000000024743

LITERATURĂ CREȘTINĂ

VARLAAM
și
IOASAF

de

Sfântul Ioan Damaschin

Cu un Cuvânt înainte de
Acad. Virgil Cândea

ACADEMIA ROMÂNĂ
BIBLIOTECA

1999

Inv. 1866

Redactor: Magdalena Georgescu
Corector: Valeria Radu
Coperta: Răzvan Luscov
Tehnoredactor: Nicolae Hârtopanu
Tipărit la Atelierele Tipografice METROPOL

© ROMÂNIA CREȘTINĂ pentru prezenta ediție

Adresa editurii:
București, Calea Plevnei 16, ap. 2, sect. 1
Telefon: 315.06.84
ISBN 973-98959-9-9

Cuvânt înainte

Puține alcătuiri hagiografice din literatura Răsăritului creștin s-au bucurat de atenția cărturarilor la fel ca *Viața Preacuvioșilor Părinți Varlaam și Ioasaf*. De mare răspândire în rândul monahilor și al credincioșilor evului de mijloc, această scriere a avut un loc de frunte între cărțile de înțelepciune de altădată, mai întâi prin țesătura atrăgătoare a cuprinsului ei, istoria fiului de împărat care lasă deșertăciunea lumii pentru *Calea anevoioasă, dar luminoasă* a Adevărului și a Vieții veșnice. În al doilea rând, cartea a fost prețuită pentru frumusețea povestirii, care îmbină cu măiestrie farmecul basmului, cuvintele *Scripturilor* și povățuirile Părintelui duhovnicesc. Iar în vremile mai noi, după ce învățații au descoperit numeroasele asemănări între istoria lui Ioasaf și cea a lui Buddha, întemeietorul indian al vechii credințe ce-i poartă numele, mulți cititori s-au aplecat asupra cărții, curioși să afle cum Boddhisaltva (în sanscrită „cel care caută Iluminarea") a devenit pentru creștini Iosafat (sau Ioasaf), pe ce căi viața lui a fost preluată de literatura bizantină prin mijlocirea altor tălmăciri în persană, arabă și georgiană pentru ca, apoi, să fie

rescrisă în greacă fie de Sfântul Ioan Damaschin, fie de un ucenic al său cu același nume, Ioan Monahul, din secolul al IX-lea, fie, poate, de Cuviosul Eftimie Ivireanul, din Muntele Athos, în veacul următor.

Vechii autori creștini știau despre Buddha și budism, nume amintite de Clement din Alexandria și de Sfântul Ieronim, în scrierile lor, dar, firește, aducerea în Sinaxarul sfinților a unei credințe străine, din Asia, de către un dascăl al învățăturii creștine, ca Sfântul Ioan Damaschin, autorul *Izvorului Cunoașterii (Dogmatica)* este o idee cu care teologii nu se pot împăca. Așa, de pildă, în *Enciclopedia religioasă și etică*, publicată la Atena între 1962-1968, scriind despre Varlaam sau despre Sfântul Ioan Damaschin, autorii recunosc asemănări între viața sfinților prăznuiți de Biserică, la 26 august, și legenda lui Gautama, povestită în *Lalita Vistara*, dar numele lui Buddha nu e pomenit. Iar dacă în ediția franceză a *Sinaxarului* (vol. V, Salonic, 1996, p. 518) apropierile între cele două scrieri sunt socotite fapt dovedit de istoricii literaturii, se poate afirma că „această povestire a fost admirabil prefăcută și cu adevărat transfigurată, ajungând o capodoperă a literaturii monastice creștine". Dar, după părerea noastră, astfel îndrumată, cercetarea nu poate duce la un răspuns mulțumitor pentru cititorul creștin, interesat, înainte de toate, de *realitatea* trăirii lui Ioasaf și a duhovnicului său Varlaam și, după aceea, de asemănarea istoriei lor cu alta mai veche, din trecutul Indiei. Principi sau împărați care, disprețuind porfira, coroana sau sceptrul, au îmbrățișat viața monahală și s-au retras la liniște și nevoință, sub povața unui dascăl iscusit au fost destui în istoria creștinătății. Că un asemenea moștenitor de tron, făgăduit puterii și bogăției, s-a născut, a

părăsit palatul și s-a desăvârșit apoi ca ucenic al unui sihastru „într-o țară a celor negri (a etiopienilor) numită India", după creștinarea unei părți a acestei împărății de către Sfântul Apostol Toma, a fost pe deplin cu putință, cunoscând aplecarea indienilor către credință și nevoință. Cu șase veacuri înainte de Hristos, această pildă a dat-o chiar tânărul prinț Gautama, viitorul Buddha. Asemănarea istoriei lui Ioasaf cu aceea a vestitului său înaintaș, cinstit de vechii indieni ca un iluminat, un „schimbat la față" prin aflarea Luminii divine, a dus, în chip firesc, la apropieri între povestirile vieților lor. Dar aceste apropieri nu sunt îndestulătoare dovezi că Sfinții Varlaam și Ioasaf n-ar fi decât plăsmuiri târzii ale închipuirii unor autori creștini, inspirate de o scriere vestită dintr-o credință asiatică. Realitatea duhovnicească a lui Varlaam și Ioasaf, puterea pildei și a învățăturii Pustnicului care-și află ucenic într-un fiu de rege și-l îndrumă la Lumina lui Hristos , ca și tăria Prințului de a lepăda ispitele și deșertăciunile lumii au fost totdeauna prețuite pentru cei care au căutat în *viața* cuvioșilor indieni cale și îndemn pentru desăvârșirea proprie. Să-i amintim dintre cei prăznuiți azi de Biserica Ortodoxă și care au ajuns la treapta sfințeniei, purtând numele și urmând pilda lor, pe cuvioșii Ioasaf de la Meteora, Ioasaf din Kubensk, Ioasaf din Pskov, Ioasaf mitropolitul de Bielgorod și pe Sfântul mucenic Ioasaf cel nou, pe cuvioșii Varlaam din Hutin, Varlaam din Kereț, Varlaam din Kiev sau pe Sfântul mucenic Varlaam din Antiohia. Viața și nevoința lor au fost binecuvântate de sfinții ale căror nume le-au purtat cu bună-credință și pe care i-au avut, peste veacuri, pilde ale desăvârșirii.

Chipuri îmbunătățite ale vieţuirii creştine cu numele acestor cuvioşi am avut şi noi în trecutul Bisericii Ortodoxe Române. Numeroşi au fost cei care la tunderea în călugărie au primit şi au purtat cu cinste numele de Ioasaf sau Varlaam. Ioasaf arhimandritul a fost egumen al mânăstirii Putna pe timpul lui Ştefan cel Mare, iar peste un veac, tot un Ioasaf era egumen la Humor. Ioasaf se numea un vrednic psalt, probabil putnean, care a lăsat compoziţii proprii într-un manuscris din secolul al XVI-lea. Ioasaf, proegumen al mânăstirii Argeşului şi ucenic al mitropolitului Varlaam al Ţării Româneşti, a fost episcop de Buzău între anii 1708-1716. A lăsat amintirea unei vieţuiri alese ieromonahul Ioasaf, egumen la Neamţul şi apoi la alte mânăstiri, către sfârşitul secolului al XVIII-lea. Dintre cei cu numele cuviosului Varlaam, cel mai vestit a fost mitropolitul Moldovei din vremea lui Vasile Lupu, tălmăcitor al *Scării* Sfântului Ioan, pe când era încă egumen al mânăstirii Secu, apoi alcătuitor al *Cărţii româneşti de învăţătură*, temei al vieţii duhovniceşti şi al literaturii poporului nostru, mai ştiută sub titlul de *Cazania* lui Varlaam. Dar şi alţi ierarhi ai Bisericii noastre au purtat acest nume: Varlaam, mitropolit al Ţării Româneşti între 1534-1544 şi urmaşul său, amintit mai sus, cu metania la Cozia, egumen al acestei mânăstiri, apoi al Glavaciocului, episcop de Râmnic între 1670-1672 şi ales pe tronul Ungrovlahiei între 1672-1679. Tot un Varlaam, egumen la Secu, a fost episcop de Huşi, din 1689 până în 1708.

Cinstirea deosebită de care cuvioşii indieni s-au bucurat în Ţările Române îl va fi îndemnat pe un mare cărturar al nostru, Udriste Năsturel, al doilea logofăt al lui Matei Basarab şi puternic la curte, fiind cumnat al domnitorului, să tălmăcească

românește, în 1648, *Cartea Preacuvioşilor Părinţilor noştri Varlaam şi Ioasaf*. Copiată în mai multe rânduri, în secolele XVII-XIX, această carte a avut în trăirea duhovnicească şi în cultura noastră rosturi de seamă, temeinic cercetate şi limpede arătate în ştiinţa românească de profesorul universitar Dan Horia Mazilu, în lucrările din 1974 şi 1981. Tălmăcirea învăţatului logofăt din Fierăşti a fost publicată întâia oară în 1904 de un iubitor al scrisului românesc vechi, generalul P.V. Năsturel, şi într-o prelucrare a cunoscutului teolog, apoi ierarh, Irineu Mihălcescu. Cei care preţuiesc frumuseţile limbii noastre literare din vremea începuturilor ei întârzie şi azi asupra *Vieţii Preacuvioşilor Varlaam şi Ioasaf*, aşa cum a repovestit-o Udriste.

Dar sunt cititori dornici în primul rând să cunoască viaţa şi nevoinţele acestor sfinţi şi să se folosească de înţelepciunea şi de pildele cuprinse în cartea atribuită Sfântului Ioan Damaschin. Pentru ei alcătuitorii ediţiei de faţă publică acum *Viaţa Preacuvioşilor*, plecând de la vechea tălmăcire, dar cu diortosiri ale limbii, astfel încât, fără a scoate nimic din şirul povestirii sau a-i scădea din frumuseţe, ea să fie înţeleasă, folositoare şi spre desfătare celor de astăzi.

E o lucrare înţeleaptă şi ziditoare de suflet, început temeinic al noii edituri ***România Creştină*** care făgăduieşte astfel un program de tipărituri bine alese şi, nădăjduim, de lungă durată.

Acad. Virgil Cândea

Nota editorului

Varlaam și Ioasaf este una dintre cele mai îndrăgite cărți populare care au circulat printre români. Originile acestui roman popular se pierd în negura veacurilor. În literatura română, *Varlaam și Ioasaf* apare pe la jumătatea secolului al XVII-lea, prin traducerea realizată de logofătul Udriște Năsturel, după manuscrise slavone de redacție răsăriteană. Traducerea originară s-a pierdut, dar versiunea românească datorată lui Udriște Năsturel ni s-a transmis în numeroase copii manuscrise, executate în secolul al XVII-lea și în secolele următoare. Astfel, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, într-un răstimp de circa 30 de ani, tălmăcirea lui Udriște Năsturel cunoaște nu mai puțin de patru copii care s-au păstrat până în zilele noastre și care se găsesc la Biblioteca Academiei Române (ms. rom. 588 din circa 1670, ms. rom. 2470 din 1671, ms. rom. 3339 din 1675, ms. rom. 2458[1] din 1700s).

În secolul următor, romanul popular *Varlaam și Ioasaf* cunoaște încă trei transpuneri în limba română:

[1] Gabriel Strempel, *Catalogul manuscriselor românești. B. A. R., 1-1600*, [vol. I], București, 1978, p. 147; vol. II, București, 1983, pp. 277-278, 282-283; vol. III, București, 1978, p. 92.

una anonimă, efectuată după o ediție ucraineană tipărită la Mănăstirea Kutein în 1637, sub oblăduirea lui Petru Movilă, alta, datorată lui Vlad Botulescu-logofătul, datând din 1764 și reproducând o versiune italiană, și, în fine, cea de a treia, executată de Samuil Micu tot după o ediție italiană[2]. Tot din acest secol datează alte 17 copii manuscrise conservate în cea mai mare parte la secția de manuscrise și carte rară a Bibliotecii Academiei Române, dar și în alte depozite (Biblioteca Mănăstirii Neamț și Biblioteca Rylands din Anglia)[3]. Din secolul al XIX-lea, au ajuns până la noi circa 15 copii manuscrise, la care se adaugă primele adaptări și ediții fragmentare[4].

Am expus toate aceste fapte de istorie literară pentru că ele nu fac decât să pună în lumină interesul stârnit de-a lungul timpului de această carte de înțelepciune creștină printre cititorii români. Prima și singura ediție integrală, existentă până în prezent, a fost realizată în anul 1904 de un urmaș al logofătului Udriște Năsturel din Fierăști[5]. În prima jumătate a acestui secol, cartea a continuat să cunoască o largă răspândire printre cititori, mai ales, prin cele două prelucrări datorate - prima - lui Ioan Mihălcescu și - cea de-a doua - lui Mihail Sadoveanu împreună cu D. D. Pătrășcanu. A

[2] Nicolae Cartojan, *Cărțile populare în literatura românească*, vol. I, București, 1929, pp. 232-250.

[3] Mihai Moraru - Cătălină Velculescu, *Bibliografia analitică a cărților populare laice*, vol. I, partea a II-a, București, 1978, pp. 449-469.

[4] *Ibidem*, pp. 469-494; *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, 1979, p. 886.

[5] *Viața sfinților Varlaam și Ioasaf*, tradusă din limba elenă în anul 1648 de Udriște Năsturel din Fierăști, al doilea logofăt. Tipărită pentru prima oară de generalul P. V. Năsturel, București, 1904.

urmat apoi o jumătate de veac de uitare, ca să nu spunem de interdicție autoimpusă. Cartea a intrat într-un con de umbră și generații întregi de cititori nu au avut acces la ea.

Este motivul pentru care editura ***România Creștină*** a luat inițiativa republicării acestui text important, nu numai pentru istoria literaturii române, dar, mai ales, pentru istoria vieții sufletești a poporului român. Volumul de față pune la contribuție prima ediție integral tipărită în anul 1904 de P. V. Năsturel, care se întemeiază pe două dintre cele mai vechi copii manuscrise ale versiunii realizate de Udriște Năsturel (ms. rom. 3339 și 2470). Propunându-și să adreseze unui public foarte larg, dornic să-și aproprie preceptele moralei ortodoxe, să descopere și să înțeleagă copleșitoarea pildă de credință a primilor creștini, așa cum a fost ea percepută de vechii noștri cărturari, volumul de față reproduce textul ediției de bază în spiritul și nu în litera lui. Prin aceasta, dorim să se înțeleagă faptul că ediția noastră este una de popularizare. Nefiind întocmită după canoane riguros filologice, ediția de față își propune să valorifice și să pună la îndemâna celor interesați un text de două ori valoros: o dată prin conținutul său religios și literar-artistic și a doua oară prin limba în care este îmbrăcat acest conținut, „limba veche și-nțeleaptă, limba vechilor cazanii". Preocuparea de căpetenie a editorului a fost, pe de o parte, respectul față de text prin reproducerea lui cât mai fidelă și, pe de altă parte, atragerea cititorului contemporan către un text vechi de peste trei sute cincizeci de ani, interval în care limba a evoluat îndeajuns pentru ca unele fonetisme, forme și cuvinte ale textului originar să devină de neînțeles pentru o

mare parte a publicului de azi, lipsit de o prealabilă și temeinică stăpânire a istoriei limbii române vechi.

Principala modificare adusă ediției din 1904 în volumul de față privește ortografia, care a fost modernizată și aliniată ultimelor norme impuse de Academia Română. Sunt exceptate de la aceste norme formele de indicativ prezent, pers. 1 sg./pl., 2 pl. și 3 pl. ale verbului *a fi*, care reprezintă formele moștenite din latină: *eu sânt, noi sântem, voi sânteți, ei sânt*. Utilizarea formei cu *-u-* într-un text scris acum 350 de ani ar fi adus o gravă atingere autenticității limbii acestui vechi monument al literaturii și limbii române vechi, știut fiind că formele cu *-u-* sunt o invenție cărturărească, apărută pentru prima dată abia în secolul trecut și impusă limbii literare române după criterii extralingvistice, asupra cărora nu este locul să insistăm aici.

În acord cu normele ortografice în vigoare, după consoane, grupul *ia* a fost înlocuit cu *ea: vremia* a fost transcris *vremea*, dar a fost păstrat în *piatră*.

-e la început de cuvânt sau de silabă a fost transcris *ie: văpae* a devenit *văpaie*. Fac excepție de la această regulă formele pronumelui personal de persoana a III-a masc. și fem., sg. și pl. *el, ea, ei, ele*, precum și acele forme ale auxiliarului *a fi* care încep cu *e: ești, este, erai, eram etc.*

-u final postconsonantic fără valoare fonetică nu a fost reprodus.

În majoritatea situațiilor, au fost păstrate soluțiile de transcriere adoptate de P. V. Năsturel. Din dorința de a face textul cât mai accesibil cititorului de azi, am simplificat unele echivalări de slove care au suport în istoria limbii, după cum urmează:

Grupul *-ăn* este înlocuit cu *ia: împărăția, nebunia, spăriiași, știia* au fost transcrise *împărăția, nebunia, spăriași, știa.*

Grupul *sv* a fost modificat în *sf: svânt, svetnic* au fost transcrise *sfânt, sfetnic.*

Consoanele duble au fost simplificate: *înnainte* devine *înainte.*

Formele vechi și populare *doao (doaă, doo), noao (noaă, noo)* au fost literarizate: *două, nouă.*

Au fost, de asemenea, literarizate și alte fonetisme vechi, regionale sau populare, precum: *ailor, curund, lacrămi, oroșam,* care au devenit *anilor, curând, lacrimi, orășean.*

Derept, direpț au fost transcrise *drept.*

Forma *uă* a articolului nehot. fem. sg. a fost transcrisă ca în limba de azi *o.*

Prepoziția *den* a fost transcrisă *din.*

S-a făcut distincția între forma de fem. sg. a pronumelui demonstrativ *aceea* și forma de masc. pl. *aceia.*

Sufixele moștenite din latină *-arius* și *-torius* au fost transcrise *-ar,* respectiv, *-tor: zlătariului, mângâetoriul, ziditoriul* au devenit în ediția de față *zlătarului, mângâietorul, ziditorul.*

Numele zeilor din mitologia greacă *Aganimid, Cron, Diia, Radimontin* etc. au fost reproduse în forma actuală: *Ganymede, Cronos, Gaea, Rhadamanthus.*

Ori de câte ori a fost posibil, am identificat și am indicat trimiterile la diverse pasaje din Sfânta Scriptură, folosind, în acest scop, ediția sinodală din anul 1982.

Cuvintele ieșite din uzul curent al limbii române literare au fost explicate în glosarul care însoțește ediția.

Magdalena Georgescu

PREDOSLOVIE

Câți se poartă în Duhul lui Dumnezeu, aceia sânt fiii lui Dumnezeu, a zis dumnezeiescul Apostol (În. 1,12-13). Așadar, a se învrednici cineva Duhului Sfânt și a se face fiu al lui Dumnezeu, aceasta înseamnă sfârșitul și îndestularea tuturor poftelor și odihna a toată vederea, după cum este scris. Acestei fericiri, care este deasupra firii și margine a tuturor poftelor, s-au învrednicit cei sfinți din veac prin lucrarea bunătăților, unii suferind mucenicește și stând împotriva păcatului până la sânge, alții pustnicește nevoindu-se, pe calea cea strâmtă umblând și de bunăvoie făcându-se mucenici, ale căror bunătăți și isprăvi, deopotrivă, ale celor care s-au săvârșit prin sânge, ca și ale celor care s-au nevoit prin post au fost pe măsura vieții îngerești.

Rânduit a fost să fie întărită Biserica lui Hristos prin glăsuitorii de Dumnezeu Apostoli și prin fericiții Părinți, care au lăsat chip și izvod de bunătăți în scrierile sfinte, spre împărtășirea neamurilor care vor rămâne după dânșii.

Calea ce duce spre bunătăți este îngustă și

nelesne a o trece, mai vârtos acelora care nu s-au mutat nicicum de la răutăți către Dumnezeu, ci totdeauna sânt luptați și bătuți de muncirea poftelor.

Drept aceea ne și trebuie mulți îndemnători spre această cale, unii, cu pildele, alții, cu povestirea vieții celor care au străbătut-o mai înainte. Acest lucru și mai mult atrage către dânsa și-l face pe om a nu părăsi călătoria cea cu scârbă. Pentru că și celui care ar vrea să călătorească pe o cale iute și nelesne umblată, de i-ar spune cineva și i-ar da învățătură, numai atunci ar face un lucru mai puțin. Iar dacă i-ar arăta că mulți sânt care au străbătut calea aceasta, așa ar face un lucru mult mai mare și s-ar apuca de a călători pe ea.

Către această tocmeală, adică pravilă, mă sârguiesc și eu, temându-mă de osânda ce s-a adus acelei slugi care luă de la stăpânul său talantul și-l îngropă în pământ, iar ceea ce i se dăduse spre dobândă el ascunse fără de lucru.

Nici într-un chip nu voi ascunde povestea cea folositoare sufletului, ajunsă până la mine, povestită de bărbați cucernici din țara Etiopiei cea mai dinlăuntru, bărbați care indieni se cheamă și care au întocmit-o din nemincinoase aduceri-aminte. Povestea într-acest chip este, așa cum se va vedea mai departe.

CAPITOLUL I

Despre întoarcerea indienilor, despre mărturia Sfântului Toma Apostolul și despre Avenir, împăratul Indiei

La răsărit, departe de Egipt și dincolo de hotarele Persiei, se întinde între multe mări țara Indiei, cea cu largi hotare, cu mari mulțimi de oameni și cu bogății neistovite. Odinioară, țara aceasta întru întunericul turbării idolești era adâncită, spurcată fiind de tot, iar locuitorii ei spre lucruri idolești nevoiau.

Când Unul-Născut Fiul lui Dumnezeu Care este în sânul Tatălui nu mai putu răbda a-și vedea zidirea Lui robită de păcat, Se plecă spre dânsa cu a Lui milostivire; arătându-Se om ca noi, fără de păcat, și nepărăsind scaunul Părintelui, sălășluitu-S-a în Fecioară pentru noi, ca noi în ceruri să ne sălășluim și din căderea cea de demult să ne sculăm și din păcate să ne slobozim, primind fecioria cea dintâi.

Asemenea nouă, toată socotința trupească luă, și cele pământești într-una cu cele cerești tainic le împreună. Se sculă din morți și la ceruri se înălță și șezând de-a dreapta Tatălui, Îl trimise, după făgăduință, pe Mângâietorul Duh în chip de limbi de foc

către însiși văzătorii ucenicii Lui și-i trimise pe ei la toate neamurile ca să-i lumineze pe cei care șed în întunericul neștiinței și să-i boteze în numele Tatălui și-al Fiului și-al Sfântului Duh.

De acolo, porniră unii dintr-înșii a străbate hotarele răsăritului, alții - ale apusului, alții - a petrece părțile dinspre miazănoapte și dinspre miazăzi, împlinindu-și porunca ce le era poruncită.

Atunci și Sfântul Toma, fiind el unul în numărul cetei celor 12 ucenici ai lui Hristos, a fost trimis în latura indienească să propovăduiască mântuitoare propovăduire. Domnul l-a vegheat, l-a ajutat și i-a întărit cuvântul cu semne minunate, iar Sfântul Toma a izgonit întunericul drăcesc din țara Indiei, iar oamenii locului, din spurcăciunea capiștilor idolești primenindu-se, s-au schimbat din păgânătate și s-au împreunat cu Hristos prin botez. Cu încetul adăugându-se, creștea și sporea turma lui Hristos din latura indienească întru nevinovată credință, iar biserici în toate părțile se zideau.

De aceea, de vreme ce începură a se zidi mânăstiri, iar în Egipt, a se strânge mulțime de călugări, vestea bunătăților si a vietii lor îngerești se răspândi în toate marginile lumii. Iar în țara Indiei se găsiră mulți care, cuprinși de o asemenea creștinească râvnă, lăsându-și toate, s-au dus în pustie și purtară viața celor fără de trupuri în acest trup muritor.

Într-acel timp, s-a ridicat un împărat slăvit, anume Avenir. Puterea lui era foarte mare și bogății avea fără număr; îl biruia pe oricine-i stătea împotrivă, că viteaz era în războaie; pe deasupra, și cu mărimea trupului și cu frumusețea fetei era slăvit și cu toate lumeștile și degrabă veștejitoarele vitejii se lăuda, dar de sărăcia sufletului era cuprins și cu multe răutăți era înecat, având el lege păgânească și foarte purtând grijă de înșelăciunea idolească.

Acesta în multă hrană și dezmierdare a dulcetilor și podoabelor acestei vieți petrecea și de nici una din poftele lui nu se lipsea; numai un lucru îi tăia veselia și îi bătea sufletul cu întristări: acela era răul sterpiciunii, că era pustiu de coconi, adică lipsit de copii, și mult râvnea să se izbăvească într-un fel de această neputință și să se numească tată de feciori, care lucru multora foarte dulce le este.

Într-acest chip era împăratul și gând ca acesta avea. Iar preaslăvitul neam creștinesc și mulțimea călugărilor legea împăratului de nimica o tineau și de slava lui nu se temeau, ci sporeau cu darul lui Hristos; aceștia sporeau în număr mai mare decât poate spune cuvântul și cu toții al împăratului cuvânt un lucru prost îl socoteau, iar cu cele spre slujba lui Dumnezeu foarte se nevoiau.

Drept aceea, mulți poftind cinul călugăresc, toate frumusețile acestui veac le lepădau și numai una era pofta lor: credința cea bună. Și pentru Hristos le era sete de moarte și cu lacrimi se jeluiau, jinduind după fericirea de acolo.

Propovăduiau, dar nu cu frică sau cu vreo sfială, ci cu foarte bună îndrăzneală, numele lui Dumnezeu și nimic altceva nu era în gurile lor, afară de Hristos.

Firea putrezitoare și lesne veștejitoare a lumii de aici o arătau tuturor; de asemenea, aievea mărturiseau tuturor sfânta și nestricata fire a vieții celei ce va să fie, iar oamenii ca niște începături și semințe le primeau, apropiindu-se de Dumnezeu și învrednicindu-se de viața tainică întru Hristos. De aceea, mulți primind acea dulce învățătură, se le-

pădau de amarul întuneric al înșelăciunii și se îndreptau către dulcea și adevărata lumină. Ba chiar și unii dintre cei slăviți și stătători în sfatul boierilor, cunoscând deșertăciunea lumii, au lăsat toate, călugărindu-se și mergând în pustie. Mai ales, pentru această pricină împăratul se aprinsese de mare mânie și dădu poruncă scrisă într-acel ceas, ca tot creștinul să fie nevoit a se lepăda de creștinătatea lui. Drept aceea, tocmi niște cazne noi asupra lor și cu niște feluri de chinuri noi li se lăuda și-i îngrozea, trimițând domnilor și voievozilor din toate țările, câte erau sub dânsul, scrisori care aveau înscrise chinurile și asupririle fără dreptate la care vor fi supuși creștinii dacă nu-și vor părăsi credința.

Atunci mulți dintre creștini s-au clătinat în cugetele lor, iar alții, neputând răbda caznele, s-au plecat nelegiuitei lui porunci. Unii vlădici și egumeni din rânduiala călugărească, dezvăluind strâmbătatea împăratului, în cazne își aflară sfârșitul și nesfârșita fericire dobândiră, iar alții se ascundeau prin pustietăți și prin munți, nu doar de frica și de groaza chinurilor, ci pentru slujirea lui Dumnezeu.

CAPITOLUL II

Despre un voievod ales care
s-a dat pe sine petrecerii celei călugărești

Întuneric ca acela ajunsese țara Indiei, creștinii fiind goniți din toate părțile, iar ajutătorilor păgânătății toate îngăduindu-li-se. De sângele și de aburul jertfelor idolești până și văzduhul se spurcase.

Unul dintre boierii împăratului, voievod peste oști prin meseria lui, era mai ales decât toți prin trezvia sufletului, prin vigoarea trupului, prin vitejia și prin bărbăția sufletului, ca și prin renumele și prin toate celelalte frumusețe, după care se cunoaște felul omului. Acesta, dacă auzi acea poruncă păgânească, își luă ziua bună de la cinstea și dulceața cea deșartă și în-jos-trăgătoare și se amestecă printre cetele călugărești. Se făcu pribeag în locurile pustiei și își curăți simțirile și sufletul cu postul, cu privegherea și cu învățătura dumnezeiești cuvinte și se mută de la dragostea poftelor, cu lumina nepoftirii luminându-se.

Împăratul îl iubea foarte mult pe acesta și-l avea întru mare cinste. Deci, când auzi unele ca acestea despre dânsul, drept în suflet îl duru lipsa

prietenului său și se aprinse cu mai mare mânie împotriva călugărilor: orice piatră, cum am zice, să o ridice, ca să caute sub ea și să-l găsească. Cei care erau trimiși să-l caute, peste multă vreme auziră de dânsul că-și are locaș în pustietăți; îl prinseră și-l duseră înaintea judecătii împăratului. Dacă-l văzu cu haină sărăcăcioasă, groasă și aspră pe el, care, odinioară, purta haine luminate și moi și care, mai înainte, viețuia mârșav întru multă hrană dulce, iar acum se arăta veștejit de greul și de vârtosul trai al postului și al vieții celei pustnicești deci, dacă-l văzu astfel, împăratul se umplu de amândouă, deopotrivă, și de jale, și de mânie, și, dintr-amândouă amestecând cuvântul, zise către dânsul:

- Nebune și vătămate la minte, pentru ce ai schimbat cinstea pe rușine și slava cea minunată pe acest chip grozav? Fiind tu mai-sus-stătător la scaun în împărăția mea și întâiul voievod al puterii mele, te-ai făcut batjocură copiilor: că nu numai prietenia mea și îndrăzneala ce-ai avut la mine ai pus-o departe întru uitare, ci te-ai ridicat până și împotriva firii și nici de copiii.tăi nu ți-a fost milă; bogăția și toată trufia acestei vieți nimica le-ai socotit și ai iubit mai mult ocară ca aceasta, decât slava cea prea împodobită. Dar ce folos îți va fi sau ce vrei tu să dobândești dintr-aceea, dacă dintre toți dumnezeii și dintre toți oamenii ți L-ai ales pe Acela pe Care-L cheamă Iisus și traiul Lui cel greu și drăcesc ai iubit mai mult decât toate dulcețile și frumusețile acestei vieți?

Acestea dacă auzi, acel om al lui Dumnezeu răspunse cu bucurie și cu blândețe, zicând:

- O, împărate, de-ți e voia să te întrebi cu mine în cuvinte, gonește-ți vrăjmașii din mijlocul divanului judecății și atunci îți voi răspunde la orice

mă vei întreba, căci, fiind ei cu tine, nici un cuvânt nu pot să rostesc, afară de acesta: chinuiește-mă, junghie-mă, fă ce ți-e voia, că „lumea e răstignită pentru mine, și eu pentru lume!" (Gal. 6, 14).

- Și care sânt vrăjmașii aceia pe care zici să-i gonim de la mijloc?

Zise dumnezeiescul bărbat:

- Mânia și pofta. Acestea dintru început au fost făcute de Ziditorul spre ajutor firii și acum încă, tot la fel, sânt de ajutor întru ceea ce nu viețuiește pe voia trupului, ci a duhului. Iar în voi, câți sânteți numai cu trup, neavând nimic duhovnicesc, într-alt chip s-au făcut acelea două și lucrează în voi lucru vrăjmășesc și pizmătăresc, căci trezindu-se în voi dorința, crește pofta, iar împlinindu-se pofta, crește mânia. Se cuvine să alungi acestea astăzi de la tine, căci chibzuiala și dreptatea trebuie să șadă cu tine la ascultarea cuvintelor ce se vor grăi la judecată. Deci, dacă vei împinge în lături mânia și pofta și vei strânge laolaltă înțelepciunea și dreptatea, adevărat toate ți le voi spune cu drag.

Iar împăratul răspunse către acesta, zicând:

- Iată, ascult cuvântul tău și voi scoate din sfat pofta și mânia și voi pune în locul lor înțelepciunea și dreptatea. Numai spune-mi acum: ce te-a îndemnat să cinstești mai mult nădejdea cea deșartă, decât cele ce sânt văzute și pe care le poți ține în mâini?

Iar pustnicul răspunse și zise:

- Iată, împărate, cum am început eu să nu mai iau seamă la cele vremelnice și trecătoare și să mă lipesc cu totul de nădejdile vieții veșnice:

În zilele cele de demult, când eram tânăr de vârstă, am auzit cuvânt bun și de mântuire și tăria lui cu totul m-a vrăjit; amintirea acestui cuvânt s-a sădit în inima mea ca o sămânță dumnezeiască, a

prins rădăcini, a crescut și a făcut această roadă pe care o vezi acum întru mine. Iar tăria acelui cuvânt aceasta era: „Nechibzuiții au obiceiul de a nu băga în seamă lucrurile care sânt, de parcă acestea nici n-ar fi; în schimb, față de lucrurile care nu sânt, se țin și le primesc, de parcă acelea ar fi aievea; cine n-a gustat dulceața lucrurilor care sânt nu poate pricepe firea lucrurilor care nu sânt."

Și, astfel, veșnicele și neclătinatele bunătăți se chemară lucruri ce sânt, iar viața și hrana și bogăția cea mincinoasă și cinstea acestei lumi - lucruri ce nu sânt se numiră. Către aceste lucruri, împărate, foarte rău și cu amar s-a ținut inima ta. Încă și eu, odinioară, de aceleași lucruri m-am ținut, dar puterea acelui cuvânt a îmboldit neîncetat sufletul meu și a înălțat mintea mea spre alegerea mai-binelui. Iar legea păcatului, ostindu-se împotriva legii minții mele și cu dragostea lucrurilor de aici legându-mă parcă în lanțuri de fier, mă făcu ei rob (Rom. 7, 23). Iar când a vrut mila și bunătatea Mântuitorului nostru Dumnezeu să mă scoată din robie, El a întărit mintea mea ca să biruiască legea păcatului și a deschis ochii inimii mele ca să deosebească binele de rău.

Atunci am înțeles și am priceput că toate acestea de aici „deșarte sânt și tulburare a duhului" (Eccl. 1, 14), cum a zis și prea înțeleptul Solomon în scripturile sale. Atunci s-a luat de pe inima mea acoperământul păcatului și întunecarea nesimțirii trupești ce zăcea în sufletul meu și am cunoscut ce eram și că mi se cade, pentru lucrarea poruncilor, să mă sui către Făcătorul meu.

Drept aceea, lăsând eu toate, am mers pe urma Lui și mulțumesc lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos, Domnul nostru, că m-a scos din lacul tinei și de la

iute-pierzătorul domn al întunericului acestui veac și mi-a arătat calea cea dreaptă; mergând pe calea arătată, cu acest trup de tină al meu voi putea iubi viața îngerească; căutând a ajunge către această viață, voi călători pe un drum strâmt și plin cu scârbe (Mt. 7, 14), nefiindu-mi întru nimic grijă de deșertăciunea acestei lumi și de a ei nestătătoare curgere. Și nu mă înduplec a chema bun altceva afară de binele care este, de care tu, o, împărate, blestemățește te-ai dezlipit și te-ai depărtat.

Ne-am dezlipit și ne-am depărtat și noi de tine, pentru că tu, căzând în acea pieire, care este aievea și cunoscută tuturor, te străduiești a ne arunca și pe noi în aceeași nevoie, întocmai cum ești și tu. Pe vremea când eram în oștirea lumească, de nimic nu eram lipsiți, cum singur îmi vei fi mărturie, și nimeni, niciodată, nu ne-a hulit pentru vreun preget sau pentru vreo lenevire a noastră. Și, de vreme ce te silești să ne răpești tocmai începătura bunătăților și credința cea bună, pentru a ne depărta de Dumnezeu, însemnează că tu vrei să ne duci la pieirea cea desăvârșită.

Dar cum nu te-aș numi, pe bună dreptate, necunoscător al binelui? Că, iată, pun acestea două una spre alta împotrivă, adică, pe de o parte credința cea bună în Dumnezeu, și pe de altă parte prietenia și slava omenească ce curge, precum apa. În ce chip ți-am putea fi noi tovarăși într-acestea? De toate ne vom lepăda, văzându-te pe tine, împărate, că nu-L cunoști pe Dumnezeu, Care ne-a tocmit firea și suflarea, Iisus Hristos, Domnul tuturor, Care împreună cu Tatăl este dintru început și de-o-ființă. Dânsul a așezat cerul și pământul numai prin cuvânt (Fac. 1,7-10), iar pe om cu mâinile Sale l-a făcut și l-a cinstit cu nemurire și l-a pus împărat peste

toate câte sânt pe pământ și ca pe un împărat l-a dăruit cu ce era mai frumos decât toate, anume raiul. Iar omul a fost furat cu pizma și cu dulceața, s-a amăgit și ca un blestemat a căzut dintr-acestea toate. Astfel, cel care mai înainte era iubit și drag se văzu, apoi, blestemat și vrednic de lacrimi pentru nevoia lui.

Cel Care ne-a zidit văzu cu ochiul iubitor de oameni cum lucrul mâinilor Sale pătimește în firea cea rea, pe care, schimbând-o în ce era la început, Dumnezeu Însuși S-a făcut asemenea nouă, afară de păcat, și a răbdat Crucea și de bunăvoie a murit pe ea și l-a surpat pe luptătorul care dintru început ține vrăjmășie neamului nostru și ne-a izbăvit pe noi din această amarnică robie, dându-ne slobozirea cea iubitoare de bine. Și, de unde căzusem pentru neascultare, iarăși ne-a ridicat de acolo pentru milostivirea Sa și ne-a învrednicit unei cinste mai mari decât cea dintâi.

Dar tu te lepezi de Cel Care a pătimit patimi ca acestea pentru noi și pe noi iarăși ne-a învrednicit unor asemenea bunătăți; de Crucea Lui tu îți bați joc și te-ai dat cu totul branei trupului și te-ai lipit poftelor celor pierzătoare. Numești dumnezei idolii cei nerușinați și ocărâți și nu numai pe tine te-ai înstrăinat de bunătățile cele cerești, ci și pe toți câți se supun poruncilor tale i-ai rupt de acele bunătăți și i-ai dat pierzării sufletești.

Să știi, dar, că nu mă voi pleca ție, nici nu mă voi însoți cu acela care are atâta nehar și atâta nemulțumire către Dumnezeu, nici nu mă voi lepăda de al meu Făcător de bine și Mântuitor, măcar de m-ai da fiarelor să mă mănânce sau sabiei sau focului care în putere îți stau, că nu mă tem de moarte, nici nu poftesc cele de aici, știind multa lor neputință și

deșertăciune, căci ce este într-însele de treabă sau trăitoare sau să ajungă din destul? Și nu numai aceasta, ci chiar în firea lor este multă blestemăție, multă scârbă, multă și neîncetată grijă; căci, alăturea cu veselia și cu dulceața lor este înhămată durerea și întristarea; bogăția lor sărăcie este și înălțimea lor coborârea cea mai de jos. Cine va număra răutățile lor? Răutățile acestea cu puține cuvinte ni le-a arătat binecuvântătorul de Dumnezeu Ioan: „Toată lumea zace în răutate" și iară: „Nu iubiți lumea, nici cele ce sânt în lume, adică pofta trupului; pofta ochilor și trufia vieții nu sânt de la Tatăl, ci din lume sânt. Și lumea toată trece și pofta ei, iar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac" (I In. 2, 15-17).

Deci și eu, căutând bunăvoirea lui Dumnezeu, am lăsat toate și m-am lipit de cei care au dobândit pofta Lui. Căci Dumnezeu îl caută pe acela întru care nu este pizmă, nici scârbă și nici grijă, ci aleargă să ajungă la umbrele din veac, umbre pe care „gătitu-le-a Tatăl luminii celor ce-L iubesc" (I Cor. 2, 9). Eu unele ca acestea mi-am dobândit: părinți, frați, prieteni și cunoscuți, iar de cei care-mi erau oarecând prieteni și frați m-am depărtat în fugă și m-am sălășluit în pustie, așteptându-L pe Dumnezeu Carele mă mântuiește de nerăbdare și de vifor.

Acestea, așa slobod și cu dulceață fiind grăite de omul lui Dumnezeu, cumplit l-au mâniat pe împăratul care voia să-l vatăme pe sfântul, dar încă pregeta, fiindu-i rușine de acel obraz cinstit; și atunci apucă de zise către dânsul:

- Blestematule de toate părțile, învățându-te tu pieirii tale către care ești mânat de nimicnicia ta, ți-ai ascuțit mintea dimpreună cu limba și aievea ai arătat aceste cuvinte deșarte și fără de ispravă.

Și, de nu ți-aș fi făgăduit să scot din mijlocul divanului judecății mânia, acum ți-aș da carnea focului! Dar, pentru că ai apucat mai înainte a mă întări cu cuvinte ca acelea, o să rabd eu rânjirea ta. Pentru aceea și pentru prietenia ce am avut înainte către tine, scoală-te și fugi de la fața mea, să nu te mai văd, că rău te voi pierde.

Atunci, omul lui Dumnezeu ieși și se duse în pustie, întristat că nu fusese muncit; însă, în toate zilele era muncit în gândul lui și avea război „împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sânt în văzduhuri" (Efes. 6, 12), cum a zis Fericitul Pavel.

Iar, după ce s-a dus el, împăratul, mâniindu-se și mai mult, a ridicat prigoană foarte mare împotriva cinului călugăresc, iar pe slujitorii idolești i-a învrednicit unei cinstiri și mai mari.

CAPITOLUL III

Despre nașterea lui Ioasaf și despre ce au mărturisit cititorii în stele despre dânsul

Într-asemenea înșelăciune și sminteală era împăratul, când i se născu lui un cocon prea frumos și dintr-acea frumusețe luminată ce înflorea asupră-i se vestea ce avea să fie cu el; că oamenii ziceau despre dânsul că niciodată nu s-a arătat în acea țară cocon frumos și cuviós ca el.

Iar împăratul se umplu de bucurie pentru nașterea coconului și-i puse numele Ioasaf; și merse el însuși la capiștile idolești să jertfească prea neînțelegătorilor dumnezei și să le trimită mulțumire, necunoscând Cine este Începătorul adevărat al tuturor bunătăților, către Care se cade să se înalțe jertfă duhovnicească. Lucrul și tocmeala nașterii coconului el o punea însă pe seama neînsuflețitorilor și surzilor dumnezei. Pretutindenea trimitea veste să se adune mulțime de noroade ca să cinstească nașterea coconului și se vedea cum se iau la întrecere cu toții, de frica împăratului, să aducă cele ce erau gătite de jertfire, cine cât îi putea mâna și cine cum avea cinste la împăratul; și mai vârtos împăratul îi îndemna pe toți spre dăruire că el însuși

aducea pentru jertfă foarte multe și foarte mari junci. Și așa, cu toate gloatele săvârșind praznicul, pe toți îi dărui cu daruri, câți erau sfetnici ai săi și câți erau oameni de oaste și câți erau mojici și proști.

Iar la acea zi a praznicului nașterii coconului se strânseră la împăratul bărbați aleși, învățați în filozofia haldeică, cititori în stele, ca la 55 cu numărul, și-i adună împăratul aproape de dânsul ca să-i spună fiecare ce va fi coconul abia născut.

După ce s-au adunat toți, împăratul s-a așezat în scaun și i-a întrebat:

- Spuneți-mi voi mie, vraci și cititori în stele, ce va fi pruncul acesta când va ajunge la vârsta bărbăției?

Iară învățații împărăției și-au întors unul către altul bărbile și s-au sfătuit și n-au putut spune decât vorbe care să-i placă împăratului. Numai unul dintre ei, prin voința lui Dumnezeu, a venit către scaunul împăratului, s-a închinat și a vorbit așa:

- O, preaslăvite împărate, din cât mă învață pe mine mintea, eu așa pricep: pruncul ce ți s-a născut nu va sta în împărăția ta, ci într-alta, nouă, mai bună și fără hotare, căci va primi credința creștinească pe care tu o prigonești. Și adevăr spun ție, că nu mă aștept ca această socotință a mea să fie mincinoasă.

Acestea a zis cititorul în stele, ca și odinioară Valaam (Num. 23, 8-10), nu pentru că ghicea prin citirea stelelor și nimerea adevărul, ci pentru că Dumnezeu îi arăta adevărul, ca să se înlăture tot răspunsul păgânilor.

Iar împăratul cu greu a primit acea spunere și grija aceasta a tăiat toată veselia lui.

De aceea zidi în oraș niște curți prea frumoase și

le meșteșugi cu luminoase cămări și, punându-l acolo pe cocon, porunci să locuiască într-însele până după împlinirea vârstei celei dintâi și nicăieri să nu iasă. Puse lângă dânsul slugi și dascăli tineri de vârstă și frumoși la obraz și le porunci să nu-i arate nimic din lucrurile cele de scârbă ale lumii care aduc întristare și mâhnesc sufletul – nici moartea, nici bătrânețile, nici boala, nimic din cele cu scârbă și cu grijă care i-ar curma veselia, ci toate ce sânt frumoase și de veselie, pe acelea să i le pună înainte și să i le arate, ca, îndulcindu-i-se mintea, nicicum să poată cugeta vreodată la cele ce vor să fie. Mai porunci împăratul ca feciorul lui să nu cumva să audă vreun cuvânt, fie el oricât de neînsemnat, despre Hristos și despre învățătura Lui, căci dintre toate, aceasta se nevoia cel mai tare să ascundă de el, temându-se de proorocirea cititorului în stele.

Iar dacă i se întâmpla cuiva din slugile lui să se îmbolnăvească, poruncea degrabă să îl scoată afară și punea alt voinic frumos în locul lui, ca să nu vadă ochii coconului nici un lucru de întristare.

Așa se îngrijea împăratul și lucruri ca acestea făcea, căci văzând, nu vedea și auzind, nu înțelegea. Iar dacă prinse de veste că au mai rămas vreunii din călugări, se umplu de mânie și repede sări asupra lor, poruncind crainicilor să alerge de îndată să strige prin toate orașele și prin toate ținuturile că, peste trei zile, dacă se va mai găsi cineva din cinul călugăresc să fie dat focului, că aceia învață oamenii să-L aibă pe Răstignitul ca Dumnezeu.

Și întâmplându-se un lucru ca aceasta minunat, mai mult se aprinse și se mânie împăratul pe călugări.

CAPITOLUL IV

Despre un sfetnic care ținea într-ascuns credința creștinească și despre doi călugări arși

Un oarecare bărbat, care se afla la mare cinste între boierii de la curtea împăratului, era un creștin blând, din fire; acesta își urma credința lui așa cum se cuvine, dar într-ascuns, de frica împăratului. Drept aceea, unii care aveau pizmă pe dânsul pentru trecerea ce avea înaintea împăratului, se sfătuiau să-l pârască și se îngrijeau de aceasta cu toată nevoința.

Deci, odată, ieșind împăratul la vânat cu boierii, cum era deprins a ieși, acest om bun era unul dintre vânători. Și umblând el singur (poate din socotință dumnezeiască, după cum ni se pare), i se întâmplă de găsi un om într-un crâng, aruncat la pământ și având picioarele sfărâmate de o fiară, care om văzându-l că trece pe lângă dânsul, se ruga să nu-l lase, ci să-i fie milă de dânsul, fiind el într-acea nevoie, și să-l ducă la casa lui. Lângă acestea, mai adăugă și acest cuvânt:

- Nici eu nu-ți voi fi de nefolos, nici cu totul de netreabă.

Iar acel bărbat luminat îi grăi:

- Eu te voi lua și de vindecare te voi învrednici, cum voi putea, dar ce folos zici să-mi vie mie de la tine?

Iar săracul și neputinciosul acela zise:

- Eu sânt om vindecător de graiuri, căci, dacă se va vătăma cineva în cuvinte sau se va afla în răutate, cu leacuri potrivite îl voi vindeca și, după aceea, nu se va mai socoti răutatea acelei greșeli.

Dar acel bărbat creștin nu băgă în seamă spusa săracului, ci pentru porunca Evangheliei, îl duse la casa lui și nu-l lipsi de îngrijirea ce i se cuvenea.

Iar pizmașii aceia și pârâții lui cei mai sus-zișI, în care bolea boala de mult înlăuntru, scoțând-o afară la lumină, îl pârâră pe om la împăratul, zicând:

- Nu numai că a uitat el prietenia ta și s-a lepădat de a sluji dumnezeilor, plecându-se spre creștinătate, ci încă se sfătuiește cu răutate împotriva împărăției tale, îndărătnicind gloatele și către sine lipindu-le. Iar de-ți este voia să te încredințezi că noi nu grăim minciuni, cheamă-l aparte și-l ispitește, grăindu-i cum că vrei să lași legea părinților tăi și slava împărăției și vrei să te faci creștin și să te îmbraci în chipul călugăresc pe care mai înainte-l prigoneai. Și să-i mai zici că n-ai făcut nici un bine cu prigonirea lor.

Așa îl sfătuiau ei, căci știau vrerea cea bună a gândului sfetnicului celui cu bună umilință. Când va auzi el cuvinte ca acestea de la împăratul, îndată îl va sfătui spre cele bune și-i va da răspuns ca acesta: „Să nu zăbovești, împărate, cu acele lucruri bine sfătuite".

Și de aici se va arăta că ei grăiesc adevărat.

Iar împăratul, știind buna-credință a acelui bărbat, i se păreau acestea niște cuvinte necredincioase și mincinoase și socotind că nu se cade a le primi

fără de întrebare și fără de socotință, vru să ispitească pâra aceea și, chemându-l aparte, îi zise, ispitindu-l:

- O, prietene, știi câte am făcut celor care se cheamă călugări și tuturor creștinilor, dar acum am venit într-o mare căință pentru acel lucru. Socotind eu lucrurile acestei vieți, îmi este voia să fiu într-acele nădejdi despre care i-am auzit pe dânșii grăind, cum că este altă împărăție fără de moarte, într-altă viață ce va să fie, că această împărăție a mea tot va fi pierdută de moarte. Și îmi pare că în alt chip nu-mi voi putea împlini vrerea mea fără greșeală, de nu mă voi face creștin și de nu-mi voi lua ziua bună de la slava împărăției mele și de la celelalte dulcești și podoabe ale vieții acesteia. Așadar, voiesc să-i caut pe acei pustnici și călugări, unde vor fi, pe care cu nedreptate i-am gonit, și să mă amestec cu dânșii.

Dar tu ce zici de acestea? Și ce sfat îmi dai? Spune-mi tot adevărul, că te știu om mai adevărat și mai chibzuit decât toți.

Iar acel om bun, dacă auzi cuvinte ca acestea de la împăratul, nu cunoscu ascunsa înșelăciune, ci se umili în suflet și vărsând lacrimi, răspunse drept:

- Împărate, în veci să trăiești, că bun și înțelept sfat ai sfătuit, că împărăția cerului nu se dobândește lesnicios, ci se cade a o căuta cu toată tăria (Lc. 11,9), căci „cela ce o va căuta o va găsi", că dulceața bunătăților acestei vieți la arătare îndulcește și împodobește. Dar este bine să o împingă omul în lături, că într-însa nu este nici o fire și orice veselește, apoi cu șapte părți mai mult întristează. Că binele și odihna vieții acesteia mai slabe sânt decât umbra și ca urma corăbiei ce înoată pe mare și a păsării ce zboară prin văzduh, așa degrabă piere, iar nădejdea

bunătăților ce vor să fie este tare și adevărată, măcar de are scârbă în această lume, dar cele dulci ale noastre sânt vremelnice aici, iar apoi de nimic ne sânt dincolo, ci numai chin și munci în veci nedezlegați ne agonisesc; că dulceața celor de aici este trecătoare, dar durerea lor este veșnică și neîncetată, iar durerea creștinilor pentru puțină vreme este, pe când dulceața și binele lor sânt fără de moarte. Ci, să se isprăvească, împărate, sfatul tău cel bun, că foarte bine este a schimba cele putrede pe cele neputrede.

Iar împăratul, dacă auzi acestea, foarte se scârbi, însă își ținu mânia și nu-i zise nimic atunci acelui boier.

Iar el fiind chibzuit și înțelept, pricepu că împăratul a primit cu greutate cuvintele lui și că acea ispitire cu înșelăciune era. Deci, întorcându-se acasă îngrijorat și trist, nepricepându-se în ce chip ar putea să-i placă împăratului și să scape de pieirea ce i se gătea, petrecu toată noaptea fără somn. Își aduse aminte la oarecare ceas de omul acela cu picioarele sfărâmate și, aducându-l la sine, îi zise:

- Mi-aduc aminte că ești vindecător de cuvinte păguboase.

Iar el răspunse:

- Așa este. Și, de ai nevoie, îți voi arăta meșteșugul meu.

Boierul începu a-i spune de încrederea ce avea mai înainte la împăratul și de acea vorbă cu vicleșug ce i s-a arătat înainte în pripă și fără de nădejde. Îi mai spuse cum că el lucru bun a răspuns, dar împăratul a primit rău cuvântul său, după schimbarea feței sale dându-și seama de mânia ce avea înlăuntru.

Iar săracul și bolnavul acela, socotind, zise:

- Prea cinstite, să știi că împăratul are gând rău asupra ta, cum că ai vrea tu să-i iei împărăția lui. Toate câte ți-a grăit spre ispitire au fost. Ci, scoală de-ți tunde părul capului și dezbracă-te de hainele cele luminate și te îmbracă în haină de păr și, ducându-te dimineață la el, apropie-te de împăratul și, dacă te va întreba: „Ce va să fie acest fel de port?", tu să-i răspunzi așa: „După cele ce ai vorbit ieri cu mine, împărate, iată sânt gata să merg cu tine în calea ce ai poftit să mergi, ca să nu rămân în afara acelei dezmierdări dragi și dulci; calea bunătăților pe care vrei să călătorești este și colțuroasă și grea, iar fiind eu alături de tine, plăcută și dragă și netedă ne va fi. Și, așa precum m-ai avut tovarăș bunătăților acestora de aici, tot așa mă vei avea și scârbelor, ca să mă ai părtaș și bunătăților ce vor să fie".

Iar luminatul bărbat, primind cuvintele beteagului, a făcut după cum l-a învățat acesta. Împăratul, dacă l-a văzut așa și l-a auzit grăindu-i cuvinte ca acestea, foarte s-a bucurat, căci de aici cunoscu credința lui cea bună către dânsul. Înțelegând că sânt mincinoase cuvintele ce s-au grăit asupra acelui bărbat creștin, împăratul îl făcu pe acesta a se îndulci de mai mare cinste și îndrăzneală către sine, dar asupra călugărilor iar se umplu de mânie, zicând:

- Tot aceia învață unele ca acestea: să se depărteze omul de dulcețile vieții și să se înșele cu nădejdi nearătate.

Apoi, ieșind împăratul iarăși la vânat, văzu doi călugări umblând prin pustie, pe care porunci să-i prindă și să-i ducă la carul lui. Și cu mare mânie căutând la dânșii și cu mare foc, cum s-ar zice, suflând asupra lor, zise:

- Oare n-ați auzit, o, înșelătorilor și înșelaților de reaua voastră îndrăcire, cum strigă crainicii mei ca după trei zile să nu mai fie călugăr nici în orașe, nici în vreun tinut din toată împărăția mea, iară de nu, voi să fiți arși în foc?

Iar călugării ziseră:

- Iată că ieșim din oraș și din sate, dar având înainte cale lungă până la frații noștri și fiind cu merinde puține, umblăm de ne strângem, să avem pe cale, ca să nu flămânzim și să nu mai putem merge.

Iar împăratul zise:

- Cine se teme de groaza morții nu zăbovește de a strânge merinde.

Călugării grăiră:

- Bine ai zis, împărate, că cei care se tem de moarte au grijă cum ar putea să scape de ea, iar cei care sânt cu luare-aminte numai la cele putrezitoare și se îndulcesc cu dânsele aceia n-au nădejde să afle nimic bine dincolo; acelora nu le e lesne a se rupe dintr-însele și de aceea se tem de moarte, iar noi, care de mult am urât lumea și cele ce sânt în ea și pentru Hristos umblăm pe calea cea strâmtă și cu multă scârbă, nici de moarte nu ne temem, nici nu poftim cele ce sânt aici, ci numai cele ce vor să fie, pentru că moartea ce ni se aduce nouă de la voi este o trecere către viața cea bună și veșnică. De aceea ne este iubită, iar nu înfricoșată.

Iar împăratul, vrând să-i biruiască pe călugări, zise:

- Dar ce ați zis adineauri? N-ați zis că vă duceți după cum am dat poruncă? Dacă nu vă temeți de moarte și de foame, pentru ce n-ați apucat-o la fugă? Iată, în deșert ați mințit, lăudându-vă.

Călugării răspunseră:

- Nu de moartea cu care te lauzi tu fugim noi, ci, fiindu-ne milă de tine ca să nu-ți fim făcători de mai mare osândă, bine vrem a ne duce. Iară nouă ni se cuvine să nu ne temem niciodată de groaza ta.

La spusele acestea se mânie împăratul și porunci să-i ardă în foc.

Așa s-au săvârșit slugile lui Hristos în foc, dobândind cunună mucenicească. Iar împăratul a scos poruncă să fie ucis fără de întrebare orice călugăr se va mai găsi. Și nu rămase într-acele părți nici unul din cinul călugăresc, afară de cei care se ascundeau prin munți și prin peșteri și prin prăpăstiile pământului.

Acestea și multe altele ca acestea fură.

CAPITOLUL V

Despre feciorul împăratului care a primit voie de la tatăl său să iasă neoprit din curțile sale, când va vrea

Iar feciorul împăratului despre care ne este cuvântul n-a mai ieșit din curțile ce i le făcuse tatăl său până a ajuns la vârsta de mustață. Acolo a învățat toată învățătura arabă și persană. Și era frumos și împodobit atât la trup, cât și la suflet, iscusit la minte și strălucea în toate obiceiurile cele bune. De multe ori punea înaintea dascălilor săi asemenea întrebări despre lucrurile firii, încât se mirau și ei de înțelepciunea coconului; și împăratul se minuna de fața lui cea înflorită și de pacea sufletului său și poruncea celor care erau cu dânsul să nu-i facă știință de vreun lucru aducător de întristare din viața aceasta, nici să-i spună că moartea ia podoabele și frumusețile acestei lumi. Și se întărea în nădejdi deșarte, gândind că înșală cerul; căci, dacă moartea nu-i putea fi ascunsă neamului omenesc, nici coconului nu-i putea fi ascunsă. Ci, având el cuget înflorit cu toată înțelepciunea, socotea întru sine: de ce a poruncit tată-său să nu iasă nicăieri și pe nici un om care vrea să intre la dânsul nu-l lasă ? Pricepea

el că acel lucru nu putea fi fără de porunca tatălui său, însă îi era rușine să-l întrebe, socotind că nici nu i se cade a-l întreba, și credea că tatăl său nu-i putea găti lucruri ce n-ar fi de folos.

Feciorul de împărat avea un dascăl mai iubit și mai apropiat decât ceilalți, pe care-l dăruia cu daruri prietenești și pe acesta îl întrebă:

- Ce poate fi cu această poruncă a împăratului de m-a închis între aceste ziduri ? De-mi vei spune acest lucru adevărat, vei fi la mine mai mare decât toți și mare prietenie voi lega cu tine în toată vremea.

Dascălul, fiind chibzuit și văzând înțelepciunea și mintea coconului și că nu-i va fi făcător de rău, îi spuse toate pe rând: despre prigoana ce poruncise împăratul asupra creștinilor și, mai vârtos, asupra călugărilor și că i-a gonit din acele hotare. Îi spuse și ce au proorocit cititorii în stele când s-a născut el: „Să nu auzi învățătura creștinilor și să n-o iubești pe aceea mai mult decât legea noastră". Pentru aceea a meșteșugit împăratul să nu vorbească cu tine mulți, ci numai o seamă de oameni, pe care îi va rândui el. Și nouă ne-a poruncit să nu-ți arătăm nimic din lucrurile vieții ce aduc întristare și scârbe.

Acestea dacă auzi, tânărul nimic altceva nu mai adăugă, că se atinse de inima lui cuvântul mântuirii și darul Mântuitorului începu a-i deschide ochii minții lui către nemincinosul Dumnezeu.

Împăratul venea adesea spre cercetarea coconului, că-l iubea cu mare dragoste.

Deci, într-una din zile, grăi coconul către împăratul:

- Domnul meu, împărate, am poftă a ști de la tine un lucru pentru care mi se roade sufletul de o neîncetată scârbă și grijă.

La acele cuvinte, tată-său simți durere în inimă și zise:

- Grăiește-mi, prea iubitul meu fiu, ce scârbă este aceea ce te cuprinde și eu mă voi nevoi a o schimba degrabă întru bucurie.

Coconul zise:

- Pentru ce m-ai închis aici înlăuntrul acestui zid și porțile mi-ai încuiat, de nu pot ieși ?

- Voia mea, fiule, este să nu vezi nimic din cele ce-ți întristează inima și-ți taie veselia, că-ți port grija ca într-o desfătare necurmată și întru toată bucuria și veselia să trăiești până la sfârșit.

Iar feciorul zise către tată-său:

- Bine zici, domnul meu, împărate, dar într-acest chip eu nu în bucurie și în veselie trăiesc, ci, mai vârtos, în scârbă și în strâmtorare multă, că acele bucate și băuturi îmi sânt amare și fără tihnă. Aș dori să văd toate câte sânt dincolo de porțile acestea și, de-ți este voia să trăiesc fără durere, dă poruncă să ies când voi vrea și să mă îndulcesc în suflet cu vederea lucrurilor care, până acum, au fost nevăzute de mine.

Acestea dacă auzi, împăratul fu îngrijorat și cugeta că, de-l va opri din voia cererii lui, mai mare scârbă și întristare îi va face; de aceea îi zise:

- Eu, fătul meu, voi face după voia ta.

Atunci porunci împăratul să se gătească slugi și cai, precum și toate lucrurile și podoabele împărătești, și-l slobozi să iasă unde-i va fi voia. Dar porunci celor care erau cu dânsul ca nu cumva să aducă spre întâmpinarea lui vreun lucru din cele ce aduc omului scârbă și întristare, ci să-i pună înainte tot ce este bun și frumos și aduce dulceață. Așa se face că, pe unde trecea feciorul împăratului, dansuri bine tocmite se jucau pe ulițe și se cântau

cântece și multe feluri de privelişti se tocmeau, ca mintea lui să zăbovească într-acelea și să se îndulcească de vederea lor.

Deci, cu cinste ca aceea ieșind la plimbare feciorul împăratului, într-o zi, din nepaza poruncilor după spusa împăratului a unora din slugi, văzu coconul doi oameni: unul gârbov, altul orb; văzându-i, tânărul se cutremură și zise celor care erau cu dânsul:

- Cine sânt aceștia, că înfricoșată este vederea lor ?

Iar ei nu mai putură ascunde lucrul ce venise la ochii lui, ci ziseră:

- Acestea sânt patimi omenești care se întâmplă oamenilor din lucru stricat și din umezeala trupului.

Coconul zise:

- Dar acestea se întâmplă tuturor oamenilor ?

Ei ziseră:

- Nu tuturor, ci acelora cărora li s-a stricat sănătatea din betejeala umezelilor.

Și iar întrebă coconul:

- Dar dacă nu se întâmplă tuturor oamenilor, ci numai unora, aceia știu că-i vor ajunge aceste răutăți sau necazul vine asupra lor fără de veste ?

Ei ziseră:

- Cine din oameni ar putea ști cele ce vor să fie ? Că acest lucru este mai presus de firea omenească, stă numai în puterea nemuritorilor dumnezei.

Feciorul împăratului încetă de a mai întreba, însă dintr-acea durere ce văzu, bolea cu inima și se întunecă fața lui de lucruri cu care nu era deprins.

Apoi, peste puține zile, întâlni un bătrân unchiaș cu fața zbârcită, slab și gârbov și peste tot cărunt și știrb, pâlpâind din gură ca unul care nu

avea dinți; la vederea acestuia, pe cocon îl cuprinse spaima și ceru slugilor să-l aducă aproape de dânsul ca să-l cerceteze mai cu de-amănuntul. Iar cei care erau cu el ziseră:

- Acesta are ani mulți și, încet-încet, scăzându-i puterea și slăbindu-i mădularele, a ajuns la aceste bătrâneți precum îl vezi.

Coconul zise:

- Dar care este sfârșitul acestuia ?

Ei ziseră:

- Nimic altceva decât moartea.

Întrebă, iarăși, coconul:

- Dar aceasta se întâmplă tuturor oamenilor sau numai unora ?

Ei răspunseră:

- De va apuca moartea să mute pe cineva din acestea de aici, aceluia nu i se mai pot lungi anii.

Coconul zise:

- La câți ani sosește moartea asupra cuiva ?

Ei ziseră:

- Moartea este rânduită tuturor și nu poate nimeni să scape de dânsa cu nici un meșteșug. La 80 sau la 100 de ani ajung oamenii la aceste bătrâneți; apoi ei mor, într-alt chip nu scapă, că moartea este datoria firii, pusă peste oameni de la început, și venirea ei este neștiută.

Acestea dacă le auzi și le văzu, acel tânăr înțelept suspină dintru adâncul inimii și zise:

- Amărâtă este această viață și plină de toată durerea și usturimea, de vreme ce este așa. Cum se face însă că nimeni nu are grijă de așteptarea neștiutei morți, a cărei venire nu este numai neîncercată, ci este și nearătată, după cum spuneți.

Se duse coconul, cugetând la acestea în sinea lui și neîncetat gândind iar, adeseori, chiar și

pomenind despre moarte. Din pricina aceasta trăia în grijă și în mâhnire neîncetat, zicându-și în mintea lui: „Oare când mă va ajunge moartea? Și după moarte cine va mai pomeni de mine? Că vremea le dă toate uitării. Și, dacă voi muri, mă voi risipi întru neființă sau va mai fi vreo altă viață sau altă lume?"

La acestea și la altele asemenea cugetând, îngălbenea și se topea de grijă, iar când se întâmpla să vină tatăl său să-l cerceteze, el se prefăcea a fi vesel și fără grijă, că nu-i era voia să cunoască tată-său gândul lui și dorea cu poftă neoprită și însetoșa a găsi pe cineva care să-i vorbească despre cele ce dorea el și să pună în auzul lui cuvântul cel bun. Își aduse aminte de cele de mai înainte, cum a gonit tată-său pe acei înțelepți pustnici, care în toată vremea despre aceste lucruri filozofau: pe unii i-a omorât, pe alții, cu mânie, i-a izgonit și i-a risipit, iar el nu cunoștea pe nici unul dintre acei oameni trăitori în țara sa. Și pentru unele ca acestea se umplu de multă scârbă și i se răni sufletul, fiind asemenea omului care ar pierde o comoară mare și ar zăbovi cu toată mintea în căutarea ei.

De atunci trăia în necurmată grijă și toate desfătările și podoabele acestei lumi erau înaintea ochilor ca niște spurcăciuni și necurății.

În acest chip căutând tânărul a afla binele sufletului, îl văzu ochiul Celui Care vede toate și nu-l trecu cu vederea Cel Care voiește ca toți să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină și cu a Lui iubire de oameni îi arătă calea pe care se cade a merge înainte.

CAPITOLUL VI

Varlaam vine la feciorul împăratului, dar nu din întâmplare, ci spre a-i deslușì cele adevărate. Cu o istorie foarte frumoasă îi arată că nu se cade a-i cinsti numai pe oamenii împodobiți cu îmbrăcăminte aleasă

Într-acea vreme, era un călugăr înțelegător lucrurilor dumnezeiești, împodobit cu bună grăire și desăvârșit deprins în viața călugărească, însă, din ce loc sau din ce oraș sau sat era, nu pot spune, numai atâta: că într-o pustie a Sinaiului își avea locașul și cu darul preoției era cinstit, iar numele bătrânului era Varlaam.

Acesta, din dumnezeiască descoperire, află despre fiul împăratului; deci ieșind el din pustie, veni în lume și se schimbă din portul călugăresc și îmbrăcă haine mirenești; apoi, luând o luntre, veni în țara Indiei și se făcu negustor în orașul unde-și avea feciorul împăratului palatul; și petrecu acolo zile multe întrebând și încercând să afle adevărul despre feciorul împăratului și cine sânt cei care stau în preajma lui. Și, dacă află de acel dascăl despre care am vorbit mai înainte, se duse la dânsul și, găsindu-l singur, îi zise:

- Să știi, jupânul meu, că eu sânt negustător și am venit dintr-o țară îndepărtată. Am la mine o piatră scumpă, fără seamăn în lume, iar până acum n-am spus nimănui de dânsa, dar văzându-te pe tine om cu minte și înțelept, îți dau de știre ca să mă duci la feciorul împăratului. Îi voi da lui această piatră de mare preț, dar să știi că toată avuția ce va fi având împăratul nu se potrivește cu această piatră. Celor cu inima oarbă ea le dăruiește lumină, deschide urechile surzilor și mușilor le dă grai și înțelegere, bolnavilor le dăruiește sănătate, pe nebuni îi înțelepțește, pe draci îi gonește și tot ce este bine și iubit din destul dăruiește celui care o câștigă.

Dascălul zise:

- Omule, te văd a fi cu mintea întreagă și bătrân, dar cuvintele arată că te lauzi peste măsură. Am avut pietre și mărgăritare în multe chipuri și de mult preț, dar piatră să aibă atâtea puteri câte ai zis, nici n-am văzut, nici n-am auzit; arată-mi-o și, de va fi după spunerea ta, te voi băga la feciorul împăratului și vei lua de la dânsul cinste și daruri mari, iar de nu mă voi încredința cu vederea, cum voi lăuda înaintea domnului și împăratului meu un lucru nearătat și nevăzut?

Iar Varlaam zise:

- Bine zișeși că n-ai văzut niciodată și n-ai auzit de puteri și de lucruri ca acestea; cuvântul ce grăiesc către tine nu este despre un lucru neînsemnat, ci foarte mare și minunat, iar pentru că ai cerut să vezi piatra, ascultă cuvintele mele:

- Această piatră scumpă, pe lângă puterile ce ți-am zis mai înainte, mai are încă una, încât orice om se va uita într-însa, nefiind cu ochi curați și sănătoși și neavând curăție trupească, îndată își va pierde vederea ochilor, iar mintea i se va risipi. Eu însă, știind și meșteșugul doctoriei, văd ochii tăi că nu sânt

sănătoși și de aceea mă tem să nu-ți pricinuiesc pierderea vederii ce ai; iar de feciorul împăratului am auzit că are viață curată și ochi frumoși ce văd sănătos. Drept aceea, comoara aceasta aș vrea să i-o arăt lui, iar tu nu te îndoi, ca să nu-l lipsești pe domnul tău de un lucru ca acesta.

Dascălul zise:

- De vreme ce-mi spui așa despre piatră, nu mi-o arăta, că viața mea în păcate multe s-a spurcat, nici vederea nu-mi este sănătoasă, și eu, crezând cuvintele tale, nu voi pregeta a-i spune aceasta domnului și împăratului meu.

Acestea zicând, intră la feciorul împăratului și-i spuse toate pe rând. Auzind aceste cuvinte de la dascăl, tânărul simți suflând în inima lui bucurie și duhovnicească veselie agonisi în sufletul său, poruncind ca degrabă să-l aducă pe bărbatul acela la dânsul.

Deci, cum intră Varlaam și dete bună ziua, după cuviință, feciorul împăratului îi zise să se așeze și, ieșind dascălul afară, Ioasaf vorbi către bătrân:

- Arată-mi piatra cea mai de preț de care-mi zise dascălul meu.

Iar Varlaam în acest chip începu să-i grăiască:

- O, împărate, n-ar fi drept a grăi minciuni fără de rușine către măria slavei tale, ci toate câte am spus sânt adevărate. Însă, de nu voi încerca, mai întâi, inima ta, nu mi se cade să-ți arăt taina. Că Stăpânul meu a zis: „Iată a ieșit semănătorul să semene. Și, pe când semăna, unele semințe au căzut lângă drum și au venit păsările și le-au mâncat. Altele au căzut pe loc pietros, unde n-aveau pământ mult și îndată au răsărit, că n-aveau pământ adânc; iar când s-a ivit soarele, s-au pălit de arșiță și, neavând rădăcină, s-au uscat. Altele au căzut între spini, dar spinii au crescut și le-au înăbușit. Altele

au căzut pe pământ și au dat rod: una o sută, alta șaizeci, alta treizeci" (Mt. 13,3-8). Iară de voi afla și eu în inima ta pământ bun și aducător de roadă, nu voi pregeta a semăna în inima ta, iar de va fi pietros și mărăcinos și pe lângă drum, ca să fie călcată de călători, mai bine ar fi să nu semăn sămânța mea, ca să nu fie spre călcare și spre mâncare păsărilor, cărora îmi este poruncit a nu le arunca această sămânță. Însă, am nădejde să aflu în tine pământ foarte bun și aplecat spre mântuire, încât vei vedea și piatra cea scumpă și cu raza luminii ei te vei învrednici a fi tu însuți lumină și vei aduce roadă însutită. Că pentru tine am călătorit această cale lungă, ca să-ți arăt cele ce n-ai văzut niciodată și să te învăț cele neauzite.

Iar Ioasaf îi răspunse:

- Eu, cinstite unchiașule, cu mare dor și cu o poftă neoprită caut să aud vreun cuvânt nou și bun, că în inima mea s-a aprins foc ce rău mă arde și mă îmboldește să știu ce este de folos. Dar n-am aflat om să-mi poată spune cele ce doresc, iar, de aș găsi vreun înțelept de la care să aud cuvânt de mântuire, îmi pare că n-aș da cuvântul nici păsărilor, nici fiarelor, nici nu m-aș afla ca un pământ pietros și mărăcinos, ci cu bună înțelegere l-aș primi și cu toată grija l-aș păzi. Ci tu, de știi asemenea lucruri, nu le ascunde de mine, ci spune-mi-le, că, dacă am auzit că ai venit dintr-o altă țară îndepărtată, m-am bucurat, nădăjduind că la tine voi afla cele ce poftesc. Pentru aceea te-am adus la mine și cu bucurie te-am primit, ca pe unul dintre apropiații mei, și cred că nu-mi va fi nădejdea în deșert.

Și zise Varlaam:

- Bine ai făcut, așa precum se cade măririi împărătești, nesocotind prostia cea văzută, ci ai fost socotitor al nădejdii celei ascunse. Căci, iată, îți voi

spune o pildă. Trăia cândva un împărat mare și slăvit. Mergând o dată într-o caleașcă poleită, cu alai de boieri și de slugi, după cum se cuvine împăraților, întâlni pe cale doi oameni cu haine rupte și întinate, cu fețele supte și negre. Știind împăratul că topirea trupului lor li se trage din truda postului și din sudorile ostenelilor, îndată sări din caleașcă și se închină lor până la pământ, și, sculându-se, îi luă în brațe și cu dragoste îi sărută. Dar boierii și slugile nu suferiră aceasta, căci așa ceva nu se cuvenea slavei împărătești și, neîndrăznind a-i spune în față, ziseră unui frate pe care-l avea împăratul să-i grăiască spre a nu aduce ocară înălțimii coroanei sale. Iar fratele împăratului îl mustră de acea ticăloșie fără de ispravă, însă împăratul îi dete un răspuns pe care fratele său nu-l pricepu.

Împăratul acela avea un obicei: atunci când se făcea cuiva judecată de moarte, trimitea crainicul la poarta acelui om cu un fel de trâmbiță, făcută într-adins numai pentru acel lucru, iar, dacă auzeau oamenii sunetul ei, știau toți că omul acela este vinovat de moarte. Deci, când fu seară, trimise împăratul trâmbița cea cu glas de moarte să trâmbițeze frățâne-său care, dacă o auzi, se deznădăjdui de a mai avea zile și se apucă să-și facă scrisoare de tocmeală a casei sale și se îngriji de moarte toată noaptea, iar dimineața se îmbrăcă în haine negre și merse cu jupâneasa și cu coconii la ușile palatului împărătesc, plângând și jelindu-se. Împăratul îl băgă înăuntru și îi zise:

- O, nebunule și nechibzuitule, dacă tu te-ai speriat până-ntr-atât de crainicul fratelui tău, care-ți este frate după trup și ai aceeași cinste ca și el și căruia nimic nu i-ai greșit, de ce mi-ai adus ieri mustrare pentru că i-am sărutat pe crainicii lui Dumnezeu, care cu mai mare glas decât trâmbița mea îmi vestesc moartea și înfricoșata judecată a

Stăpânului meu, înaintea Căruia mă știu vinovat cu multe și cu mari greșeli. Iată că ți-am înfățișat nebunia ta și te-am înspăimântat și curând le-o voi arăta și acelora care te-au învățat și te-au îndemnat să mă mustri.

Așa îl mângâie pe fratele său și-i făcu cinste, trimițându-l la casa lui. Porunci, apoi, să se facă patru lăzi de lemn: pe două le ferecă peste tot cu aur; apoi, porunci să se bage înăuntru oase de oameni morți, împuțite, și le țintui cu piroane de aur. Iar pe celelalte le unse pe deasupra cu smoală și cu rășină și le umplu de pietre scumpe și de mărgăritare de mult preț și de toate mirosurile cu bună mireasmă și le închise, legându-le cu niște sfori de păr. Și îi chemă pe boierii care-l mustraseră pentru sărutarea acelor călugări și le puse înainte cele patru lăzi, ca să le prețuiască. Ei ziseră că „cele două ferecate cu aur sânt vrednice a pune în ele coroane și haine împărătești, iar cele unse cu smoală și cu rășină sânt vrednice de un preț mic și prost".

Iar împăratul zise către dânșii:

- Știam eu că veți zice așa, căci cu ochii trupești chipul trupesc se înțelege, dar nu se cuvine a face așa, ci cu ochii cei dinlăuntru se cuvine a cerceta ceea ce este înlăuntru: cinste sau ocară.

Împăratul porunci să deschidă lăzile cele poleite, și, deschizându-le, ieși dintr-însele o putoare foarte grea și se arătă o vedere grozavă. Apoi, zise împăratul:

- Iată, acesta este chipul celor îmbrăcați în haine luminate care se trufesc cu multă slavă, iar înlăuntru sânt plini de lucruri rele și împuțite.

După aceea, porunci să deschidă și lăzile smolite și unse cu rășină. Dacă le deschise, pe toți câți erau acolo îi veseli cu vederea frumuseții și cu buna

mireasmă a odoarelor ce erau într-însele. Atunci, zise împăratul:

- Știți cui se închipuiesc acestea? Călugărilor celor smeriți care sânt îmbrăcați în haine proaste, la al căror chip, din afară văzându-l, voi ați socotit că eu m-am făcut de batjocură dacă m-am plecat lor până la pământ. Iar eu, cu ochii minții socotind cinstitele și prea înfrumusețatele lor suflete, m-am slăvit cu atingerea de dânșii, mai de cinste decât toată coroana și decât tot caftanul împărătesc.

Așa îi rușină și îi învață să nu socotească cele ce se arată pe dinafară, ci mai vârtos să ia aminte la cele dinlăuntru. Precum acel înțelept împărat creștin ai făcut și tu, primindu-mă spre bună nădejde care, îmi pare mie, nu te va înșela.

Iar Ioasaf zise către dânsul:

- Acestea toate le-ai spus cu bună tocmeală. Iar eu vreau să știu cine este Stăpânul tău despre care ai zis la începutul cuvântului că a grăit de semințele acelea.

CAPITOLUL VII

Varlaam pune înaintea feciorului de împărat învățătura dreptei credințe

Iar Varlaam îndată începu cuvântul:

- De-ți este voia să știi, Stăpânul meu este Iisus Hristos, Unul-Născut, Fiul lui Dumnezeu Cel Binecuvântat și Atotputernic, Împăratul Împăraților și Domnul Domnilor, singurul Care are nemurire și locuiește întru lumina cea neapropiată, Care este împreună slăvit cu Tatăl și cu Duhul Sfânt. Eu nu sânt dintre cei care cheamă mulți dumnezei și fără tocmeală cinstesc idoli fără suflet, surzi și muți, ci eu un Dumnezeu cunosc și-L mărturisesc, în trei ipostasuri slăvit: în Tatăl și în Fiul și în Duhul Sfânt, o fire și o ființă, o slavă și o împărăție neîmpărțită.

Acest Dumnezeu în trei ipostasuri este fără de început și fără de sfârșit, veșnic și pururea; El este nezidit, neschimbat, fără de trup, nevăzut, nescris, neștiut, El este Atotbun și Atotdrept, Care toate le-a tocmit din nimic, și văzutele, și nevăzutele; întâi, puterile cele nevăzute ale cerului, multe, fără de număr, nepipăite și fără de trupuri, duhuri slujitoare măririi lui Dumnezeu; după aceea, lumea

văzută - cerul și pământul și marea, pe care cu lumină o luminâ și o împodobi: cerul cu soarele, luna și stelele, iar pământul cu verdeață și cu multe feluri de vietăți, asemenea și marea cu fiare fără de număr și cu pești ce înoată într-însa. Acestea toate El zise și se făcură după cuvântul Său. El porunci și se zidiră. După aceea, îl făcu pe om cu mâinile Sale: luă țărână din pământ spre zidirea trupului, iar suflet înțelegător și cuvântător îi dădu cu a Lui suflare, precum scrie: după chipul și asemănarea Lui l-a făcut pe om, având libertatea și înțelegerea după chip și bunătatea după asemănare, căci prin aceasta se aseamănă lui Dumnezeu, după cât îi stă în putere omului. Pe omul acesta, cinstindu-l cu libertatea și cu nemurirea, l-a pus împărat a toate câte sânt pe pământ și i-a zidit femeie dintr-însul spre ajutorul lui. Și a sădit în Eden, la răsărit, raiul plin de veselie și de bucurie și l-a pus într-însul pe omul pe care l-a zidit, poruncindu-i să mănânce din dumnezeiești pomi, numai dintr-unul i-a pus poruncă să nu mănânce, în nici un chip. Iar pomul acela se numea pomul cunoștinței binelui și răului și le-a poruncit Dumnezeu, zicându-le așa: „În ziua în care veți mânca dintr-însul, cu moarte veți muri" (Fac. 2,16-17).

Una dintre aceste puteri îngerești, de care ți-am spus mai înainte, voievodul unei cete, neavând el întru sine nici urmă de răutate de la Făcătorul Său, căci spre bine a fost făcut, s-a întors de la bine la rău din voia sa liberă și s-a înălțat cu nebunia lui, vrând să fie deopotrivă cu Dumnezeu, Stăpânul său, Cel Care l-a făcut. Pentru aceasta a fost lepădat din cinstea și din dregătoria sa și în loc de a avea acea viață fericită și acel nume îngeresc, diavol și satana s-a chemat. Jos l-a surpat Domnul ca pe un nevrednic de slava de sus și împreună cu

el a căzut mulțime de îngeri vicleni din ceata ce era sub ascultarea lui, care de bunăvoie s-au făcut răi în loc de buni și, mergând pe urma vicleniei voievodului lor, s-au chemat draci ca niște înșelători și smintitori.

Diavolul, lepădându-se de tot binele și luând firea răului, văzându-se pe sine surpat dintr-atâta slavă, iar pe om ridicat la atâta cinste, l-a pizmuit pe om și a meșteșugit să-l scoată afară din acea fericire. De aceea a luat înșelătorul chip al șarpelui și prin acel chip a vorbit către femeie și a îndemnat-o să mănânce din pom ca să fie ei doi ca niște dumnezei. Apoi, prin dânsa îl înșelă și pe Adam, că așa se numea omul cel dintâi zidit. Astfel, pentru că a mâncat omul din pomul cel oprit, Adam a fost gonit din desfătarea raiului și, în locul vieții fericite și nemuritoare, această viață străină a dobândit și cu moartea a fost osândit.

De atunci a luat tărie diavolul și cu biruință se lăuda. Iar înmulțindu-se neamul omenesc, i-a învățat să meargă în toată calea răutății. Drept aceea, vrând Dumnezeu a tăia mult păcătoasa lor răutate, a adus potop pe pământ ca să piardă tot sufletul viu, numai pe unul singur l-a aflat drept într-acei oameni și pe acela l-a ferit într-o corabie cu femeia și cu feciorii lui și numai pe acela l-a lăsat pe pământ. Și, dacă a început iarăși a se înmulți, neamul omenesc L-a uitat pe Dumnezeu și spre mai mare răutate sporea, făcându-se robi la tot felul de păcate și stricându-se în cumplite rătăciri și în multe feluri de înșelăciuni. Unii cutezau a grăi că toate câte sânt în lume ele însele s-au făcut și singure-și poartă de grijă, adică nu este nimeni stăpân și domnitor peste ele ca să le poarte de grijă. Alții, răzvrătind toate lucrurile, pe dos ziceau că neființa, adică ceea ce nu era, a fost adusă întru ființă,

adică întru ceea ce sânt lucrurile lumii. Alții cinsteau niște dumnezei, mulți la număr și răi, pe care-i aveau ajutor în poftele lor cele rele, iar după închipuirea feței lor au făcut idoli surzi și muți, chipuri cioplite și scobite, pe care i-au pus în niște case de se închinau lor și slujeau făpturii mai mult decât Făcătorului: unii - soarelui, lunii și stelelor, pe care Dumnezeu le-a pus să dea lumină acestei lumi pământești și pe care purtarea de grijă a Ziditorului le luminează și le ține, fiind ele cu totul nesimțitoare și fără de suflet; alții se închinară focului, apei și altor lucruri pământești și fără suflet și nu se rușinară; alții cinsteau fiarele și dobitoacele cele cu patru picioare ca și cum ei, oamenii, erau mai răi și mai blestemați decât acele dobitoace; alții se închinau obrazelor unor oameni proști și de nimic pe care-i închipuiau drept dumnezei, unii dintre aceia erau parte bărbătească, alții - parte femeiască, despre care singuri au mărturisit că erau desfrânați și desfrânate, ucigători de oameni, mânioși, vrăjmași și pizmăreți, ucigători de părinți și ucigători de frați, furi, jefuitori, șchiopi, betegi, fermecători și turbați. Dintre aceștia unii au murit de moarte bună, alții, uciși de grindină și arși de foc, alții au fost robi altor oameni, alții au umblat întru întristare pentru faptele lor cele rele și scârnave. De aceea, luând oamenii învățătură de la dumnezeii lor, se spurcau cu toate necurățiile, fără de nici o rușine și cumplit întuneric cuprinsese neamul nostru în acele vremuri și nu era nimeni să-L cunoască și să-L caute pe Dumnezeu.

Numai unul dintr-acel neam de oameni mai avea simțurile sufletului zdravene, anume Avraam, care-L cunoscuse pe Făcătorul din vederea făpturilor: chibzuind el asupra cerului, pământului și mării, soarelui, lunii și stelelor, se mira de

tocmirea și de podoaba lor; și, văzând lumea și toate câte sânt în lume, socotea că nu s-au făcut singure și nici nu-și poartă singure de grijă. Și iarăși socotea că frumusețea făpturii acesteia nu este alcătuită de stihiile lumii, nici de idolii neînsuflețiți. Dintre acestea toate Îl cunoscu pe adevăratul Dumnezeu, Ziditorul și Stăpânitorul și Chivernisitorul a toate. Iar Dumnezeu, văzând mintea lui cea bună și dreapta luare-aminte, i s-a arătat lui singur, însă nu așa precum este ființa Sa, ci cu dumnezeiască socotință - căci firii celei create nu-i stă în putere a-L vedea pe Dumnezeu - i-a dat deplină înțelegere și cunoștință și l-a făcut plăcutul Său. Iar după el toți cei care s-au tras dintr-însul au învățat unul de la altul buna-credință și cunoașterea adevăratului Dumnezeu. Pentru aceasta Dumnezeu a binevoit să înmulțească sămânța lui întru mulțime nenumărată și i-a numit pe ei popor ales. Și au ajuns robi în Egipt la un împărat Faraon, care-i supunea la grele cazne, și de acolo i-a scos Dumnezeu cu semne minunate și înfricoșate prin doi bărbați sfinți și cu darul proorociei slăviți, frați, anume Moise și Aaron, care pe egipteni i-au supus la cazne, precum li se cădea, iară pe israeliteni, căci așa se chema acel norod, nepoții lui Avraam, i-a trecut prin Marea Roșie ca pe uscat, despărțindu-se apa mării în două și făcându-se perete de-a dreapta și de-a stânga, iar Faraon și oastea lui, dacă au intrat pe urma lor, s-au întors apele la loc și i-au înecat cu totul.

După aceea, cu mari minuni și semne a rătăcit acel popor prin pustie 40 de ani și i-a hrănit Dumnezeu cu pâine cerească și le-a dat lege scrisă de El pe două Table de piatră, pe care le-a dat în mâna lui Moise, pe muntele Sinai, fiind închipuiri a celor

ce au să fie. Legea îi ferea de idoli și de toate faptele rele și viclene și-i învăța să-L cinstească pe Unul, adevăratul Dumnezeu, și să împlinească lucrurile cele bune. Cu minuni ca acestea îi aduse în pământul cel bun, făgăduit acelui patriarh Avraam pentru semințiа lui. Și este multă vorbă a spune toate câte s-au arătat lor, lucruri mari și minunate, slăvite și luminate, care nu au număr. Dar, cu toate acestea, tot era cu anevoie a depărta neamul omenesc de slujba și de fapta cea fără de cale și a-l aduce la tocmeala cea dintâi. Firea omenească era robită de înșelăciune, moartea împărățea peste tot neamul omenesc din tiranicească stăpânire a divolului și pe toți îi trimitea la osânda iadului. Într-asemenea primejdie și patimă fiind noi, Dumnezeu nu ne-a trecut cu vederea, nici nu ne-a lăsat Făcătorul Care ne-a adus dintru cele ce nu sânt întru cele ce sânt, nici n-a părăsit de tot lucrul mâinilor Sale, ci cu bunăvoirea Lui, Dumnezeu-Tatăl, Unul-Născut, Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, Care este în sânul Tatălui și dumnezeiescul Sfântul Duh, Cel prea veșnic și fără de început, de-o-ființă cu Tatăl și cu Fiul, S-a pogorât către robii Săi cu o pogorâre nespusă și neajunsă. Unul-Născut, Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, fiind Dumnezeu desăvârșit, S-a făcut și om desăvârșit, întrupându-se de la Duhul Sfânt și din Maria Fecioara, nu din sământă sau din poftă bărbătească. Mai înainte de zămislirea Lui, unul din arhangheli a fost trimis să vestească Fecioarei aceea străină lucrare și nașterea cea nespusă, căci fără de sământă S-a născut Fiul lui Dumnezeu de la Duhul Sfânt, închegându-și trup însuflețit cu suflet înțelegător și cuvântător în pântecele curatei Fecioare. Un ipostas și două firi: Dumnezeu deplin și om fără de stricăciune, născându-Se din Fecioară

și după naștere păzind-o nestricată. Și în toate a fost asemenea nouă, afară de păcat, luând asupra Lui neputințele și slăbiciunile noastre purtându-le și, dacă prin păcat a intrat moartea în lume, se cuvenea Celui Care voia să ne izbăvească de ea să fie fără de păcat și pentru nepăcătuirea Lui să înfrângă moartea. Treizeci de ani a locuit cu oamenii împreună și S-a botezat de la Ioan în apa Iordanului, iar acest Ioan era bărbat sfânt și mai mare decât toți proorocii. Când S-a botezat El, venit-a glas din cer, de la Tatăl, grăind: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Care am binevoit" (Lc. 3,22) și Duhul Sfânt în chip de porumbel S-a pogorât peste Dânsul.

Și de atunci a început să facă minuni și semne mari: pe morți îi învia, pe orbi îi lumina, pe draci îi gonea, pe surzi și pe șchiopi îi tămăduia, pe leproși îi curăța și întru tot îi înnoia, iar firea noastră cea învechită în păcate la calea bunătăților o învăța, și cu lucrul, și cu cuvântul, adică din acestea putrede o trăgea și către viața de veci o învăța.

Doisprezece ucenici și-a ales, pe care i-a numit apostoli. Acestora le-a poruncit să propovăduiască tuturor viața cea cerească pe care venise să o arate pe pământ și pe noi, smeriții pământeni, să ne facă cerești cu a Lui socotință. Iar pentru a Lui minunată și dumnezeiască viață și pentru nenumăratele minuni, arhiereii și mai-marii poporului ales s-au tulburat și, neaducându-și aminte de mărturia Scripturilor, L-au judecat spre moarte și unul din ucenicii Lui L-a vândut lor. Și dacă L-au prins, L-au dat pe mâna judecății păgâne, să-L omoare pe Cel Care dă viață tuturor, dar El cu sfatul voii Sale a primit să pătimească pentru noi, ca pe noi din patimi să ne slo-

bozească. Multe munci a pătimit și în cea din urmă L-au răstignit pe Cruce. Toate le-a răbdat cu trupul, iar cu sufletul a fost fără de patimă, fiind El în două firi: cea dumnezeiască, care a rămas fără de păcat și fără de moarte, și omenească, în care a pătimit omenește. S-a răstignit cu trupul cel fără de păcate, Domnul nostru Iisus Hristos, Care păcat n-a făcut, nici nu S-a aflat vicleșug în gura Lui și morții nu era vinovat, căci pentru păcat a intrat moartea în lume, după cum am zis mai înainte, și pentru noi El a luat moarte cu trupul ca să ne slobozească din stăpânirea morții. Și S-a pogorât în iad și l-a stricat și a slobozit sufletele care erau ținute acolo din veac. Și trupul Lui n-a văzut putreziciunea, a fost pus în groapă și a înviat a treia zi și S-a sculat biruind moartea și nouă dându-ne biruință asupra ei. Și S-a arătat ucenicilor Lui și le-a dat pace și printr-înșii întregului neam omenesc. Iar după patruzeci de zile S-a suit la ceruri și șade de-a dreapta Tatălui, Care iarăși va să vină cu slavă să judece viii și morții și să plătească fiecăruia după faptele lui. După a Lui preaslăvită Înălțare la ceruri, L-a trimis pe Duhul Sfânt la sfinții ucenici, în chip de limbi de foc, și au început a grăi în limbi, așa cum le da Duhul a grăi.

Și de atunci, cu darul Duhului Sfânt, s-au risipit prin toate țările și au mărturisit drept slăvitoarea credință, botezând în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh și învățând să păzească toate poruncile mântuitoare. I-au luminat, așadar, pe rătăciții păgâni și au stricat drăceasca înșelăciune idolească. Și nerăbdând vrăjmașul diavol biruința Lui, ridică și acum război împotriva creștinilor, îndemnându-i pe nebuni și pe neînțelegători să se apuce iarăși de slujba ido-

lească, însă neputincioasă i s-a făcut puterea și armele lui s-au frânt cu puterea lui Hristos.

Iată pe Domnul meu și pe Dumnezeul meu! Pe Mântuitorul meu cu puține cuvinte ți L-am arătat, dar Îl vei cunoaște desăvârșit dacă vei primi darul Lui în sufletul tău și te vei învrednici a fi rob și ucenic al Lui.

CAPITOLUL VIII

Cum a primit Ioasaf credința creștinească și cum l-a învățat Varlaam despre puterea botezului, despre Înviere și despre înfricoșata Judecată

Aceste cuvinte dacă le auzi feciorul împăratului, străluci lumină în sufletul lui și de bucurie se sculă din scaun și, îmbrățișându-l pe Varlaam, zise:

- O, preacinstite între oameni, această spunere a ta trebuie să fie piatra scumpă, fără de preț, nearătând-o la tot omul care ar vrea să o vadă, ci numai acelora care au simțirile sufletului sănătoase. Că iată, îndată ce au pătruns cuvintele tale în urechile mele, o lumină prea dulce a intrat în inima mea și acoperământul cel greu al grijii, care de multă vreme zăcea asupra minții mele, degrabă s-a spart. Spune-mi, așa e sau nu? Și de știi lucruri încă mai de folos decât cele grăite mai înainte, nu pregeta a-mi spune.

Varlaam iarăși răspunse și zise:

- Adevărat, așa este, domnul meu împărate, aceasta este taina cea mare din veac ascunsă, iar în anii de pe urmă s-a arătat oamenilor, a cărei arătare mulți prooroci și drepți au vestit-o demult cu darul dumnezeiescului Duh, învățând în multe părți și în

multe chipuri, cu mare glas spunând tuturor mântuirea ce avea să fie și doreau să o și vadă. Și nu au văzut-o ei, ci acest neam mai de pe urmă se învrednici a primi mântuirea, căci crezând și botezându-se se vor mântui, iar cei care nu vor crede se vor osândi.

Iar Ioasaf zise:

- Toate câte le-ai grăit le cred fără nici o îndoială și pe Dumnezeul de Care îmi spui, pe Acela Îl slăvesc, numai învață-mă adevărul fără de sminteală și spune-mi ce mi se cuvine să fac. Spune-mi ce este botezul, despre care ai spus că-l primesc cei care cred ? Spune-mi pe rând și arată-mi rădăcina și temeiul.

Varlaam zise:

- Darul dumnezeiesc al botezului este rădăcina și temeiul cel mare și tare al credinței creștine, care are întru sine curățirea tuturor păcatelor din naștere și spălarea tuturor spurcăciunilor ce vin din răutate, că așa a poruncit Mântuitorul: să ne naștem din apă și din Duh și să ne suim la cinstea cea dintâi. Căci cu rugăciune și cu mântuitoare chemare vine Duhul Sfânt asupra apei aceleia și ne botezăm, după cuvântul Domnului, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Așa se sălășluiește darul Duhului Sfânt în sufletul celui care se botează și-l luminează făcându-l pe el chip dumnezeiesc, și-l înnoiește după chipul și asemănarea cea dintâi și curățește toate răutățile cele vechi. Face omul făgăduință lui Dumnezeu de a începe o a doua viață, mai curată, și ne face moștenitori neputrezirii și luăm mântuirea cea din veac.

Iar fără de botez este cu neputință a avea bună nădejde de mântuire, măcar de ar fi cineva mai credincios decât toți credincioșii, că așa a zis Dumnezeu Cuvântul, Care S-a făcut om pentru mân-

tuirea noastră: „Adevărat, adevărat grăiesc vouă: de nu se va naște cineva din apă și din Duh nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu" (In. 3,5). Drept aceea, mai înainte de toate, primește credința în sufletul tău și apropie-te de botez cu poftă fierbinte și întru nimic să nu zăbovești, căci zăbovirea și îndelungarea pentru acest lucru este de pagubă și de pieire, venirea morții nespuse și nearătate.

Iar Ioasaf zise:

- Dar ce este acea nădejde bună despre care zici că fără de botez nu se câștigă ? Și aceea, căreia îi zici împărăția cerurilor, ce este ? Și de unde ai auzit tu cuvintele Dumnezeului Care S-a făcut om ? Și nevăzuta sosire a morții ce este, căci de ea îmi este mai multă grijă ? Scornindu-se în inima mea, cu scârbe și cu dureri îmi istovește carnea și-mi roade tăria oaselor. Și, dacă murim topindu-ne întru neființă, mai este altă viață după ieșirea de aici ? Acestea și cele care vor veni pe urma acestora aș pofti să le știu.

Iar Varlaam dădu răspunsuri ca acestea:

- Buna nădejde este acea dobândire a împărăției cerurilor, dar cu limba omenească nici într-un chip nu se poate spune, căci zice Sfânta Scriptură: „Cele ce ochiul n-a văzut și urechile n-au auzit și la inima omului nu s-a suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce Îl iubesc pe El" (I Cor. 2,9). Iar când ne vom învrednici a lăsa la pământ acest trup gros și a ajunge la acea fericire, atunci Însuși Cel Care ne-a învățat a nădăjdui ne va da acele bunătăți a căror slavă covârșește toată mintea: lumină nespusă și viață necurmată și locuință împreună cu îngerii. Și dacă ne vom învrednici a locui împreună cu Dumnezeu, atât cât stă în puterea firii omenești, vom ști de la Dânsul toate câte acum nu le știm, iar eu am

priceput aceasta din Sfânta Scriptură de Dumnezeu însuflată. Împărăția cerurilor este aproape cu vederea de Sfânta și de viață începătoarea Treime și cu lumina Ei cea neapropiată strălucește luminat și curat și de acolo vom privi cu fața descoperită slava Lui cea nespusă (IICor. 3,18). Nu este de mirare că neputincios este omul să arate în cuvinte acea mărire și lumină a nespuselor bunătăți, căci nouă, pământenilor, putrezitori și înfățișați în acest trup greu și pătimaș, chiar dacă ne-ar ajunge cugetul la asemenea slavă și am încerca să spunem cu cuvântul, n-ar fi lucruri prea mari, nici prea alese, pe potriva acelei măriri dumnezeiești. Așadar, cunoscând acestea, numai cu credința să le primești, fără de îndoială, pentru că nu au nici o sminteală. Și vino cu lucruri bune să primești acea împărăție fără de moarte și, de o vei dobândi, atunci cu desăvârșire vei ști ce este.

Îți voi răspunde acum și la întrebarea: cum am auzit noi cuvintele lui Dumnezeu Cel întrupat ? Noi am învățat din Sfintele Scripturi întreaga tocmire a omenirii de către Dumnezeu, că Scripturile binevestesc nouă, muritorilor și putrezitorilor pământeni, nemurirea, neputrezirea, viața veșnică, iertarea păcatelor și împărăția cerului, precum au scris înșiși văzătorii de Dumnezeu, slugile Cuvântului, despre care am zis mai sus. Am aflat că Mântuitorul nostru Iisus Hristos și-a ales ucenici și apostoli, pe care, după preaslăvita Lui Înălțare la ceruri, i-a trimis în toată lumea ca pe niște soli și ei ne-au vestit despre viața Lui pământească, despre minunile și despre învățăturile Lui mai mult decât au lăsat în Scripturi, că așa grăiește la sfârșitul cuvintelor Evangheliei cel care este mai ales dintre acei dumnezeiești binevestitori:

„Dar sânt și multe lucruri pe care le-a făcut Iisus și care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că

lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris" (In. 21,25).

În cartea dumnezeiască a Evangheliilor este izvodită povestea scrisă de Duhul lui Dumnezeu despre Întruparea Fiului, despre arătarea Lui și despre minunile săvârșite de El, precum și despre curatele Lui Patimi pe care le-a răbdat pentru noi, despre Sfânta Lui Înviere în cea de a treia zi, despre Înălțarea la ceruri, despre slăvita și înfricoșata Lui a doua Venire: „Și iarăși va să vie Fiul lui Dumnezeu pe pământ cu slavă nespusă și cu mulțime de oști cerești să judece neamul nostru și să plătească fiecăruia după faptele lui" (Mt. 25,31).

Dumnezeu l-a zidit pe om dintru început din pământ și a suflat asupra lui suflare de viață care se cheamă suflet cuvântător și înțelegător. Iar de vreme ce am fost osândiți cu moarte, iată, murim toți și nu este nici unul dintre oameni care să nu bea din acest pahar. Moartea este despărțirea sufletului de trup, căci trupul ce este zidit din pământ se întoarce iarăși în pământul din care a fost luat și, putrezind, se topește, iar sufletul nemuritor se duce unde îi va porunci Ziditorul, după cum singur și-a pregătit locașul, fiind încă în trup; și astfel, fiecare, după cum va petrece aici, așa va fi răsplătit dincolo.

După mulți ani va veni Hristos, Dumnezeul nostru, să judece toată lumea întru slavă înfricoșată și nespusă; în fața lui Dumnezeu se vor cutremura toate oștile îngerești și toți cu multă frică vor sta înaintea Lui. Atunci, la glasul arhanghelului și la trâmbița lui Dumnezeu, vor învia morții și cu frică vor sta înaintea scaunului celui înfricoșat. Învierea este împreunarea din nou a sufletului cu trupul. Acel trup putred și topit se va scula iarăși neputred. Și nu care cumva să-ți vină în minte vreun gând de necredință pentru lucrul acesta sau să socotești că

Celui Care l-a zidit din pământ îi este cu neputință a-l ridica iarăși din pământ, ci, dacă vei socoti câte a făcut Dumnezeu din ce n-a fost, îți va fi destul spre înțelegere. Că El a luat pământ și l-a făcut pe om, iar pământ mai înainte nu fusese, ci tot Dumnezeu a făcut și pământul. Cum s-a făcut pământul om și cum pământul s-a făcut din nimic? Și sub el ce temelie are? Și cum a scos dintr-însul atâtea feluri nenumărate de jivine, de semințe, de copaci? Ia seama însă și la nașterea noastră: oare nu e puțină sămânța ce intră în matca ce o primește? Și, apoi, cum s-a zidit tot ceea ce este viu? Iată, dar, că nimic nu-i este cu neputință Celui Care a făcut lucruri ca acestea din ce nu era și în putere îi stă Lui să învieze din pământ trupurile cele moarte și putrede, ca să-și ia plata fiecare după lucrul său, căci vremea de acum este a lucrării, iar aceea ce va să vină a plății. Că, dacă n-ar fi învierea, unde s-ar mai arăta dreptatea lui Dumnezeu? Că mulți oameni drepți au fost pedepsiți cu multă răutate în această viață și cu multe scârbe ies din lumea aceasta, iar alții, necredincioși fiind și purtându-se cu toată strâmbătatea, petrec întru dezmierdare și în multe veselii își sfârșiră viața aceasta.

Dar Dumnezeu este bun și mare și drept Judecător și a rânduit zi de înviere ca sufletul să-și ia trupul său: cei răi, care aici au luat binele, acolo să ia muncile pentru cele ce au greșit aici, iar cei buni, care au fost munciți aici pentru ceva greșeli ce au făcut și ei ca niște oameni, acolo să fie moștenitori bunătăților celor veșnice, precum zice Domnul: „Auzi-vor cei ce sânt în mormânturi glasul Fiului lui Dumnezeu și vor ieși: cei ce au făcut cele bune întru învierea vieții, iar cei ce au făcut cele rele, întru învierea osândirii" (In. 5,28-29).

Scaunele se vor pune și Cel-vechi-de-zile, Atoatefăcătorul, va ședea și cărțile se vor deschide, având scrise într-însele faptele, cuvintele și toate cugetele noastre. Râul cel de foc va curge și toate tainele se vor descoperi. Nimeni nu ne va fi acolo tălmaci sau apărător care, în cuvinte măiestrite și în răspunsuri mincinoase să răspundă pentru noi; nimeni nu va putea fura judecata cea dreaptă cu nici un preț: nici cu puterea bogăției, nici cu trufia, nici cu darurile și nici cu mita. Nefățarnicul și adevăratul Judecător cu drepte cumpene va judeca totul: și fapta, și cuvântul, și cugetul. Iar cei care au făcut bine vor merge în viața de veci întru nespusă lumină și se vor veseli cu îngerii, privind bunătățile cele nespuse și stând de față înaintea Sfintei Treimi. Iar cei ce au făcut rele, toți păgânii și toți păcătoșii, vor merge în chinul cel veșnic, care se cheamă gheena, adică matca focului, acolo unde este întunericul cel dinafară și viermele cel neadormit și scrâșnirea dinților și alte nenumărate munci. Dar mai rea decât toate este înstrăinarea de Dumnezeu și lepădarea de prea dulcea Lui față: a fi lipsit de acea nespusă slavă și a fi vădit și rușinat cu rușine nesfârșită, înaintea a toată făptura, pentru păcatele făcute. Iar, după acea zi a înfricoșatului răspuns, toate lucrurile vor rămâne nemutate și neschimbate: nici luminata viețuire a drepților nu va avea sfârșit, nici muncile păcătoșilor nu vor avea odihnă, nici nu va mai fi altă judecată sau alt judecător mai mare care să-i răscumpere din munci, nici vreo nădejde de schimbare sau de ușurare a muncilor, în veci vor locui în chinuri.

Fiind acestea așa, ce măsură a sfințeniei trebuie să avem în viață, ca să ne învrednicim a scăpa de groaza acelor răutăți ce vor să fie și a sta de-a dreapta Fiului lui Dumnezeu? Căci acolo vor sta drepții,

iar păcătoșilor le este dată becisnica parte, cea de-a stânga. Pe drepți Stăpânul îi va numi „binecuvântații Tatălui" și-i va pune în împărăția cea fără de sfârșit, iar pe păcătoși cu blestem și cu mânie îi va goni de la prea blânda și lina Lui Față (iar alungarea aceasta este mai amară și mai cumplită decât toate muncile) și întru munca de veci îi va trimite!

CAPITOLUL IX

Cu mărturii din Sfânta Scriptură, Varlaam îl învață mai cu de-amănuntul ce a povestit mai sus, pe scurt

Iară Ioasaf zise către dânsul:

- Omule, tu îmi grăiești lucruri mari și minunate, vrednice de frică și de cutremur. Dar, oare, sânt acestea așa? Și va fi cu adevărat învierea și înnoirea celor ce după moarte s-au risipit și s-au prefăcut în praf și în cenușă? Va fi cu adevărat plată și dare de seamă pentru faptele ce s-au făcut în viață? Și cum vor arăta acestea? Cum ați crezut voi un lucru ce acum nu este văzut și l-ați învățat așa de vârtos și fără să vă îndoiți de el? Eu cred numai cele ce sânt făcute și cu fapte sânt arătate. Dacă nu le-ați văzut voi înșivă, ci doar le-ați auzit de la cei care le-au scris, cum mărturisiți că vor fi niște lucruri așa de mari și de înalte, propovăduind despre ele cu atât de vârtoasă încredințare?

Varlaam zise:

- Din cele ce s-au făcut noi am dobândit încredințarea celor ce au să fie, căci cei care au mărturisit asemenea lucruri întru nimic nu au greșit, ci cu semne, cu minuni și cu alte multe feluri de

puteri și-au întărit cuvintele; și, dacă nimic nu ne-au învățat despre cele de aici, cu minciună și cu sminteală, ci toate au răsărit mai luminos decât soarele, înseamnă că și despre cele de dincolo au spus adevărul. Iar aceste lucruri Însuși Domnul Hristos le-a încredințat prin cuvânt și prin faptă, căci zice: „Adevărat, adevărat zic vouă, că vine ceasul, și acum este, când morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu și cei ce vor auzi vor învia" (In. 5,25) și „toți cei din mormânturi vor auzi glasul Lui, și vor ieși cei ce au făcut cele bune, spre învierea vieții, iar cei ce au făcut cele rele, spre învierea osândirii" (In. 5,28-29).

Și iarăși zise despre învierea morților: „Iar despre învierea morților, n-ați citit ce vi s-a spus vouă de Dumnezeu, zicând: «Eu sânt Dumnezeul lui Avraam, al lui Isaac și al lui Iacov?» Nu este Dumnezeul morților, ci al viilor" (Mt. 22,31-32). Așa cum se strânge neghina din grâu și se aruncă în foc, așa va fi la sfârșitul veacurilor: îi va trimite Fiul lui Dumnezeu pe îngerii săi și aceștia vor aduna toate smintelile ce au făcut strâmbătate și le vor arunca în cuptorul de foc; acolo va fi plânsul și scrâșnirea dinților, atunci drepții vor străluci ca soarele în împărăția Tatălui lor. Cine are urechi de auzit, să audă.

Prin cuvinte ca acestea și prin altele asemenea a arătat Domnul învierea sufletelor noastre și, întărindu-și cuvintele cu fapta, pe mulți i-a înviat. Spre sfârșitul vieții Sale pământești, Domnul l-a înviat și pe un prieten al Lui, anume Lazăr, pe care, fiind mort de patru zile, îngropat, stricat și împuțit, din groapă l-a strigat și pe cel fără de viață l-a pus viu înaintea alor săi. Spre întărirea acestora Însuși Domnul nostru a fost pârga și

începătura vieții celei noi, căci gustând El moartea cu trupul, a înviat a treia zi și a fost Cel dintâi sculat din morți. Au înviat și alții din morți, dar, apoi, au murit și nu au ajuns chipul Învierii celei adevărate ce va să fie; El singur a fost Începătorul acelei Învieri. El a arătat întâi acea Înviere fără de moarte.

Acestea le-au spus cei care au fost primii slujitori ai Cuvântului și martori ai Lui. Fericitul Pavel, a cărui chemare n-a fost de la oameni, ci din cer, a zis: „Căci v-am dat, întâi de toate, ceea ce și eu am primit, că Hristos a murit pentru păcatele noastre, după Scripturi" (I Cor. 15,3).

Iar dacă se mărturisește că Hristos a înviat din morți, cum zic unii că nu este învierea morților? Și, dacă nu este învierea morților, nici Hristos n-a înviat; și dacă Hristos n-a înviat, deșartă este credința noastră, încă sântem în păcatele noastre. Iar dacă nădăjduim în Hristos numai în viața aceasta, sântem mai de plâns decât toți oamenii. Dar acum Hristos s-a sculat din morți, fiind pârga și începătura învierii celor adormiți; dacă printr-un om a venit moartea, tot printr-un om a venit și învierea morților. Căci, precum în Adam toți mor, așa și în Hristos toți vor învia. Căci trebuia ca acest trup stricăcios să se îmbrace în nestricăciune și acest trup muritor să se îmbrace în nemurire. Iar când acest trup stricăcios se va îmbrăca în nestricăciune și acest trup muritor se va îmbrăca în nemurire, atunci se va întâmpla și cuvântul care este scris: „Moarte, ai fost înghițită de biruință. Unde-ți este, moarte, boldul tău? Iadule, unde-ți este puterea? Că atunci se va deșerta și va pieri până în sfârșit puterea morții și în nici un chip nu va lucra mai mult, ci nemurire și neputrezire veșnică se va da

oamenilor, căci cu adevărat și fără nici o îndoială va fi învierea morților. Și aceasta credem fără de nici o îndoială, știind că va fi și plată și dare de seamă pentru faptele din viața aceasta în ziua înfricoșată a venirii lui Hristos, zi în care cerurile vor arde și temeliile lor se vor surpa, pământul și lucrurile de pe el se vor mistui și, arzând, se vor topi", cum a zis unul din cei binecuvântați, iar noi așteptăm, după făgăduința Lui, cer nou și pământ nou în care locuiește dreptatea. Acolo va fi plată și dare de seamă pentru toate faptele noastre și nimic din faptele cele bune sau rele nu va rămâne nebăgat în seamă, ci pentru toate faptele și cuvintele și cugetele este plată de la Dumnezeu, după cum mărturisește Domnul, zicând: „și cel ce va da de băut unuia dintre aceștia mai mici numai un pahar cu apă rece, în nume de ucenic, adevărat grăiesc vouă, nu va pierde plata sa" (Mt. 10,42).

Și iară a zis: „Când va veni Fiul Omului întru slava Sa și toți sfinții îngeri cu El, atunci va ședea pe tronul slavei Sale. Și se vor aduna înaintea Lui toate neamurile și-i va despărți pe unii de alții precum desparte păstorul oile de capre. Și va pune oile de-a dreapta Sa, iar caprele de-a stânga. Atunci va zice Împăratul celor de-a dreapta Lui: «Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii. Căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit; gol am fost și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine». Atunci drepții Îi vor răspunde, zicând: «Doamne, când Te-am văzut flămând și Te-am hrănit ? Sau însetat și Ți-am dat să bei ? Sau când Te-am văzut străin și Te-am primit, sau gol

și Te-am îmbrăcat ? Sau când Te-am văzut bolnav sau în temniță și am venit la Tine ?» Iar Împăratul, răspunzând, va zice către ei: «Adevărat, zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut »" (Mt. 25,31-40).

Ceea ce dăm noi acelora care au nevoie, El le primește ca pentru Sine. Și în alt loc zice: „Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu Care este în ceruri" (Mt. 10,32).

Cu aceste cuvinte și cu multe altele asemenea a arătat răsplata faptelor bune și a celor rele, cu pilde ciudate și minunate, ca dintr-un izvor al înțelepciunii. Era odată un om bogat care se îmbrăca în porfiră și în vizon, veselindu-se în toate zilele în chip strălucit; el era foarte nedarnic și nemilostiv către cei care aveau nevoie și îi cereau. Astfel, pe un sărac, anume Lazăr, care zăcea plin de bube lângă poarta lui, cu nimic nu-l milostivea, nici măcar cu firimiturile care cădeau de la masa lui. Când au murit ei amândoi, săracul acela puroios a fost dus de îngeri în sânul lui Avraam (în acest chip se numește locul de odihnă al drepților), iar bogatul a fost dat iadului, văpăilor, amarelor munci.

Iar Avraam a zis către el: „Fiule, adu-ți aminte că ai primit cele bune în viața ta, și Lazăr, asemenea, cele rele; iar acum aici el se mângâie, iar tu te chinuiești" (Lc. 16,25).

Iar în alt, loc asemăna împărăția cerurilor unui împărat care a făcut nuntă fiului său. Cu această asemănare a vrut să-i învețe despre cele ce vor să fie pe oamenii proști și ticăloși care cugetă numai la cele pământești. Le-a dat pildă veselia și strălucirea din lucrurile cu care sânt deprinși și le cunosc

nu pentru că sânt nunți și mese în acel veac, ci, coborându-se la învârtoșarea minții lor, căuta să le arate cele ce vor să fie. Împăratul acela cu înaltă strigare i-a chemat pe toți să vină la nuntă și să se sature de acele bunătăți gătite, dar mulți din cei chemați nu s-au îngrijit să vină, ci, zăbovind unii pentru moșie, alții, pentru negustorie, alții, care se însuraseră de curând, pentru femeile lor, au fost lipsiți de lumina cămării și pentru aceea de-a lor bunăvoie s-au înstrăinat de veselia cea frumoasă. Și i-a chemat pe alții și s-a umplut nunta de nuntași. Împăratul, intrând ca să-și cinstească oaspeții, văzu acolo un om care nu era îmbrăcat în haine de nuntă și îi zise:

- Prietene, cum ai intrat aici fără haină de nuntă?

El însă a tăcut.

Atunci a zis împăratul slugilor:

- Legați-l de mâini și de picioare și aruncați-l în întunericul cel de afară, acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților.

Așadar, cei care s-au lepădat de a veni la nuntă și n-au ascultat întru nimic chemarea sânt aceia care nu s-au apropiat deloc de credința lui Hristos, ci locuiesc în slujbă idolească sau în vreo erezie. Iar cel care nu avea haină de nuntă a crezut lui Hristos, dar haina cugetului o spurcase cu fapte rele, pricină pentru care pe dreptate a fost lepădat afară din bucuria cămării.

Și altă pildă mai puse înainte, asemănând împărăția cerurilor cu zece fecioare: cinci, înțelepte, iar cinci, nebune. Cele nebune, luându-și candelele lor, n-au luat cu sine untdelemn, iar cele înțelepte au luat untdelemn în vase, iar untdelemnul acesta înseamnă agonisirea bunătăților.

Pe la miezul nopții s-a făcut strigare: „Iată, Mirele vine! Ieșiți întru întâmpinarea Lui!" (Miezul nopții înseamnă necunoașterea zilei când va veni Hristos). Atunci s-au deșteptat toate acele fecioare și au împodobit candelele lor, iar cele pregătite au ieșit în întâmpinarea Mirelui și au intrat cu Dânsul la nuntă și ușa s-a închis. Iar cele nepregătite, cărora li s-a cuvenit a fi numite nebune, văzând că se sting candelele lor, s-au dus să-și cumpere untdelemn și când s-au întors, ușile erau închise. Și au strigat ele, zicând:

- Doamne, Doamne, deschide-ne nouă!

Dar El le-a răspuns:

- Adevărat zic vouă: Nu vă cunosc pe voi (Mt. 25,1-12).

Cu aceste cuvinte este întărită pilda împotriva faptelor, a cuvintelor și chiar a cugetelor spurcate, căci a zis Mântuitorul: „Vă spun că pentru orice cuvânt deșert, pe care-l vor rosti, oamenii vor da socoteală în ziua Judecății" (Mt. 12,36). Și iară: „și perii capului vostru sânt numărați". Prin perii aceștia se înțeleg cugetele și gândurile cele mai ascunse.

Asemenea învățături învață și Fericitul Pavel: „Cuvântul lui Dumnezeu e viu și lucrător și mai ascuțit decât orice sabie cu două tăișuri și pătrunde până la despărțitura sufletului și duhului, dintre încheieturi și măduvă și destoinic este să judece simțirile și cugetările inimii, și nu este nici o făptură ascunsă înaintea Lui, ci toate sânt goale și descoperite, pentru ochii Celui în fața Căruia noi vom da socoteală".

Acestea le-au spus și proorocii cu mulți ani mai înainte, strălucind ei, mai întâi, cu darul Duhului, căci Isaia a zis: Eu știu lucrurile și cugetele lor și le voi plăti lor. Și din toate neamurile îi vor aduce pe

fraţii voştri prinos Domnului: pe cai, în căruţe, pe paturi, pe catâri şi pe cămile, până la muntele cel sfânt al Meu, la Ierusalim, zice Domnul, precum fiii lui Israel aduc prinoase în vase curate pentru templul Domnului. Şi din ei voi lua preoţi şi leviţi, zice Domnul. Într-adevăr, precum cerul cel nou şi pământul cel nou pe care le voi face, zice Domnul, vor rămâne înaintea Mea, aşa va dăinui totdeauna seminţia voastră şi numele vostru. Şi din lună nouă în lună nouă şi din zi de odihnă în zi de odihnă vor veni toţi şi se vor închina înaintea Mea, zice Domnul. Şi când vor ieşi, vor vedea trupurile moarte ale celor care s-au răzvrătit împotriva Mea, că viermele lor nu va muri şi focul lor nu se va stinge. Şi ei vor fi o sperietoare pentru toţi" (Is. 66, 20-24).

Şi mai grăieşte despre acea zi: „Iată ziua Domnului, ea vine aprigă, mânioasă şi întărâtată la mânie, ca să pustiiască pământul şi să-i stârpească pe păcătoşii de pe el. Luceferii de pe cer şi grămezile de stele nu-şi vor mai da lumina lor; soarele se va întuneca în răsăritul lui şi luna nu va mai străluci. Atunci voi pedepsi lumea pentru fărădelegile ei" (Is. 13,9-11) şi „ochii celor mândri vor fi pogorâţi" (Is. 5,15).

Şi iarăşi zice: „Vai de cei ce îşi trag pedeapsa ca şi cu nişte frânghii şi plata păcatului ca şi cu nişte streanguri!" (Is. 5,18). „Vai de cei ce zic răului bine şi binelui rău; care numesc lumina întuneric şi întunericul lumină; care socotesc amarul dulce şi dulcele amar! Vai de cei care sânt înţelepţi în ochii lor şi priceputi după gândurile lor! Vai de cei viteji la băut vin şi meşteri la făcut băuturi îmbătătoare! Vai de cei ce dau dreptate celui nelegiuit pentru mită şi îl lipsesc de dreptate pe cel drept!"

(Is. 5,20-23). Ce vor face în ziua Judecăţii şi de la cine vor căpăta ajutor? Şi unde vor lăsa slava lor ca să nu cadă în primejdie? „Pentru aceasta, după cum paiele sânt mistuite de foc şi iarba uscată de flăcări, aşa rădăcina lor va fi topită ca pleava şi floarea lor va fi spulberată precum este cenuşa, căci au călcat legea Domnului Savaot şi au nesocotit cuvântul Sfântului lui Israel!" (Is. 5,24).

Unele ca acestea a grăit şi alt prooroc: „Aproape este glasul zilei Domnului şi grabnic foarte, amară este şi iute aşezată ziua cea puternică a mâniei; ziua aceea, zi de scârbă şi de nevoie, zi de durere şi de pieire, zi de întuneric şi de negură, zi de nor şi de pâclă, ziua trâmbiţei şi a chiotului de război. Şi-i voi înfricoşa pe cei răi şi vor merge ca orbii, că au greşit Domnului" (Sof. 1,14-17). „Tot aurul şi argintul lor nu-i va putea izbăvi de ziua mâniei Domnului, căci tot pământul va fi mistuit de focul mâniei Lui, căci El îi va distruge, îi va pierde într-o clipă pe toţi locuitorii pământului" (Sof. 1,18).

Despre acestea şi David, strigând, zice: „Dumnezeu strălucit va veni, Dumnezeul nostru şi nu va tăcea. Foc înaintea Lui va arde şi împrejurul Lui vifor mare. Chema-va cerul de sus şi pământul, ca să judece pe poporul Său" (Ps. 49,3-5). Şi iarăşi zice acolo: „Scoală-te, Dumnezeule, judecă pământul, că toate neamurile sânt ale Tale".

De multe ori şi altele ca acestea a mărturisit psalmistul şi toţi proorocii, pricepând cu Duhul dumnezeiesc cele despre judecata şi plata ce va să fie; Mântuitorul le-a întărit cuvintele şi ne-a învăţat să credem în învierea morţilor şi în plata faptelor din viaţa aceasta şi în viaţa cea nesfârşită a veacului ce va să fie.

CAPITOLUL X

Cu această povestire Ioasaf a fost adus întru zdrobirea inimii și l-a întrebat pe Varlaam ce să facă, iar Varlaam l-a îndreptat spre primirea botezului și i-a vorbit despre răsplata celor care primesc credința cea dumnezeiască

A plâns Ioasaf la aceste cuvinte și sufletul de multă umilință i s-a umplut. El i-a zis bătrânului:

- Toate aievea mi le-ai arătat și cu adevăr mi-ai spus această minunată și înfricoșată spunere; așadar, ce trebuie să mai facem încă și cum am putea scăpa de acele munci gătite păcătoșilor, ca să ne învrednicim de bucuria drepților?

Iar Varlaam, răspunzând, zise:

- Scris este că odată, în timp ce Petru îi învăța pe oameni, aceștia s-au umilit în inimile lor, ca și tine astăzi, și au zis: „Ce vom face?" Iar Petru a zis către dânșii: „Pocăiți-vă și fiecare dintre voi să se boteze în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre și veți primi darul Duhului Sfânt. Căci vouă și copiilor voștri vă este dată făgăduința, precum și tuturor celor de departe, pe oricâți îi va chema Domnul Dumnezeul nostru" (Fapt. 2,37-39).

Iată, dar, că acum și-a vărsat mila Sa cea bogată și asupra ta și te-a chemat, deși erai cu voința departe de El și slujeai la dumnezei străini, însă nu dumnezei, ci draci pierzători și idoli surzi și nesimțitori erau. Drept aceea, mai înainte de toate, apropie-te către Cel Care te-a chemat și de la Care vei primi cunoștința cea nemincinoasă a lucrurilor văzute și nevăzute. Dar, dacă nu vei vrea să vii nici după chemare sau vei zăbovi cu judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu, vei fi lepădat, iar tu, nevrând, nu vei fi vrut; așa a grăit și acel Apostol către unul dintre ucenici. Însă eu cred că ai ascultat chemarea și, mai mult încă, ascultând-o, vei lua crucea și vei merge după Cel Care te cheamă - Dumnezeu și Stăpân. El te scoate din moarte spre viață și de la întuneric la lumină, că întuneric și moarte sufletului este să nu-L cunoască cineva pe Dumnezeu, iar slujirea idolească este pierdere a firii, mai mare decât toată nesimțirea și nebunia. Pe idolatri cui i-aș asemăna? Și ce chip al nebuniei lor ți-aș putea pune înainte?

Mai bine îți voi arăta o pildă pe care mi-a spus-o un bărbat foarte înțelept, zicând așa:

„Aceia care se închină idolilor se aseamănă unui om vânjos care, făcând clei de ierburi, vâna păsări. Și a prins una din păsările cele mititele, care se numea privighetoare. Scoțând cuțitul, voia să o înjunghie, ca să o mănânce. Iar privighetoarei i s-a dat glas omenesc și zise către vânător: „Ce folos vei avea, omule, de mă vei înjunghia? Că nu vei putea sătura pântecele tău cu mine, iară dacă mă vei slobozi din legătură îți voi da trei porunci care îți vor fi de mare folos toată viața dacă le vei păzi". Vânătorul, mirându-se de glăsuirea acelei păsări, i-a făgăduit să o slobozească din legătură dacă va

auzi de la ea vreun lucru nou. Deci, pasărea, întorcându-se, zise către om:

- Niciodată să nu te ispitești a prinde ce nu poți apuca; de lucrul ce a trecut să nu-ți pară rău; și nu crede cuvântul ce nu este de crezare. Aceste trei porunci păzește-le și bine îți va fi.

Iar omul, mirându-se de aceste cuvinte bine întocmite și înțelepte, a dezlegat-o din legătură și a slobozit-o în văzduh. Privighetoarea, vrând să-l ispitească pe om dacă va fi înțelept după puterea cuvintelor zise și va câștiga folos din ele, a zburat în văzduh și a grăit către dânsul:

- O, vai de nechibzuitul tău suflet, omule! Ce comoară ai pierdut astăzi! Că în pipota mea este un mărgăritar cât un ou de struțocămilă.

Auzind aceste cuvinte, vânătorul s-a întristat și, părându-i rău că i-a scăpat privighetoarea din mâini, a încercat să o prindă iarăși. Și îi zise:

- Vino la casa mea să te ospătez bine cu cinste și așa să te slobozesc în pace.

Iar privighetoarea zise către dânsul:

- Acum te cunosc că ești nebun mare și foarte nechibzuit, căci cu greutate ai primit cuvintele mele și le-ai ascultat cu dulceață, dar nici un folos n-ai dobândit. De lucrul ce a trecut ți-am zis să nu-ți pară rău, dar tu acum ești cuprins de scârbă că am scăpat din mâinile tale. Ți-am poruncit să nu te ispitești a prinde lucruri ce-ți sânt cu neputință a le apuca, dar tu te ispitești a mă prinde, neputând umbla pe urma umbletului meu. Și încă-ți poruncisem să nu crezi cuvântul ce nu este de crezare, dar, iată, tu ai crezut cum că ar fi în pipota mea un mărgăritar mai mare decât tot trupul meu și n-ai socotit că dacă eu întreagă nu sânt pe potriva oului de struțocămilă, cum ar încăpea în mine un asemenea mărgăritar?"

Așa nebuni și nechibzuiți sânt și aceia care cred în idoli și nădăjduiesc într-înșii. Cu mâinile lor i-au zidit, dar li se închină; cu degetele lor i-au făcut, dar zic: „Aceia ne-au făcut pe noi!" Cum socotesc oare că aceia pe care ei înșiși i-au zidit și i-au făcut, le sânt lor ziditori? Îi păzesc cu tărie să nu-i fure hoții, dar paznicii mântuirii lor îi numesc! Câtă nebunie au aceia! Ei nu înțeleg că idolii nu sânt vrednici de a-și ajuta lor înșiși și de a se păzi, iar altora cum le-ar putea fi păzitori și mântuitori? Ei îi caută mai vârtos pe cei morți decât pe cei vii și avuția și-o cheltuiesc ca să facă stâlpi dracilor și să ridice idoli; ei bârfesc, zicând că aceia sânt dătători a tot binele și cer de la ei ceea ce aceștia n-au avut niciodată. Drept aceea scris este:

„Idolii neamului lor sânt argint și aur, lucru de mâini omenești: gură au și nu vor grăi; ochi au și nu vor vedea; urechi au și nu vor auzi; nări au și nu vor mirosi; mâini au și nu vor pipăi; picioare au și nu vor umbla, nu vor glăsui cu gâtlejul lor. Asemenea lor să fie cei ce-i fac pe ei și toți cei ce se încred în ei" (Ps. 113, 12-16).

Oricât ar striga către dânșii, nu-i vor auzi, nici de răutăți nu-i vor mântui. Pentru aceasta, cu mare rușine se vor rușina cei care nădăjduiesc în lucruri făcute de mâini omenești, zicând chipurilor cioplite: „Voi sânteți dumnezeii noștri". Au junghiat jertfă dracilor, nu lui Dumnezeu, acelor dumnezei pe care nu-i știură, dumnezei noi care au apărut mai pe urmă. Acelora le-au junghiat jertfe. Dar pentru ce? Pentru că este un neam răzvrătit și nu este credință într-însul. Și din neamul acesta viclean și necredincios te cheamă Dumnezeu pe tine, zicându-ți așa: „Ieși din mijlocul lor și te desparte și nu te atinge de necurăția lor, ci te mântuiește din

acel neam răzvrătit, scoală și du-te, că nu este odihnă într-însul" (IICor. 6,17).

Domniile cele multe ale dumnezeilor la care vă închinați voi sânt fără tocmeală și trecătoare și nu au ființă. La noi însă nu este așa: nu avem dumnezei mulți, nici domni mulți, ci este „un singur Dumnezeu, Tatăl, din Care sânt toate și noi întru El", „Fiul, Care este chipul nevăzutului Dumnezeu, mai întâi născut decât toată făptura pentru că întru El au fost făcute toate, cele din ceruri și cele de pe pământ, cele văzute și cele nevăzute, fie tronuri, fie domnii, fie începătorii, fie stăpânii" (Col. 1,15-16). „Toate prin El s-au făcut și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-au făcut" (In. 1,3). Și în toate se află Duhul Sfânt, întru Care sânt toate, adevăratul și de viață făcătorul Dumnezeu, Duhul cel bun și Duhul cel drept, Duhul Mângâietor, Duhul Care face să fim fiii lui Dumnezeu și dumnezei prin har. Precum este Tatăl așa este și Fiul și Duhul Sfânt, un Dumnezeu în trei ipostasuri, dar într-o singură fire, o împărăție, o putere, o slavă și o ființă: în ipostasuri despărțire, dar în dumnezeire unitate. Unul e Tatăl, Căruia nu-i este a se naște, Unul e Fiul, născut din Tatăl și Unul e Duhul Sfânt, a Cărui purcedere sau ieșire este din Tatăl. Iar noi așa știm că de la lumina Tatălui și prin lumina Fiului și întru lumina Duhului Sfânt (Rom. 11,36) vom vedea lumina (Ps. 35, 9) slăvind o dumnezeire în trei ipostasuri. Acela este adevăratul Dumnezeu Care în Treime este cunoscut, căci de la El și cu El și întru El sânt toate.

Iar eu, cu darul dumnezeiesc aflând despre tine, sânt trimis să te învăț cele ce am deprins și am păzit de la început și până acum, la căruntețile mele. Deci, de vei crede și te vei boteza, vei fi mântuit, iar de nu vei crede, vei fi osândit, căci toate acestea pe

care le vezi astăzi și cu care te înalți și te încoronezi, fie slavă, fie hrană, fie bogăție, toate înșelăciuni ale vieții sânt, ca și cum n-ar fi; în puțină vreme se vor mistui și te vor scoate de aici fără voia ta, iar trupul îți va fi închis într-o singură groapă mică, părăsit de toți cei dragi și de rudele tale. Și vor pieri frumusețile acestei lumi și necurăția ei cea multă, iar în locul acestei frumuseți și al mirosului celui bun de acum, te va cuprinde împuțita putreziciune, iar sufletul ți-l vor băga întru cele mai de jos ale pământului, în osânda iadului, până la ziua cea de apoi a învierii când iarăși luându-și trupul, sufletul va fi lepădat de la fața lui Dumnezeu și dat gheenei focului celui ce arde fără sfârșit. Acestea și mai mari decât acestea ți se vor întâmpla, dacă vei locui întru necredință. Iar dacă-L vei asculta cu luare-aminte pe Cel Care te cheamă la mântuire și vei alerga către El cu dragoste și cu bucurie și dacă te vei însemna cu lumina Lui vei merge fără de îndoială și dacă, lepădând toate, te vei lipi de El, ascultă ce fel de veselii și de întăriri vei dobândi atunci: „De te culci, nu-ți va fi teamă, iar de adormi, somnul tău va fi dulce. Să nu te temi de frica fără veste și nici de vreo năvală a celor păcătoși, că Domnul este nădejdea ta și va feri piciorul tău de cursă" (Pild. 3, 24-25) și vei umbla cu îndrăzneală „ca un pui de leu fără grijă" (Pild. 27, 1). Și vei trăi cu bucurie și cu veselie în veci, căci în inima ta bucuria și lauda și veselia se vor sălășlui, iar din durere și din grijă și din suspinare vei scăpa. „Atunci lumina ta va răsări ca zorile și tămăduirea ta îți va merge înainte și slava lui Dumnezeu te va cuprinde". Atunci vei striga și te va auzi Dumnezeu și încă glăsuind tu, El îți va zice: „Iată, am venit căci Eu sânt Cel Ce curățesc fărădelegile tale și nu ți le voi aduce aminte". Dar adu-ți aminte și

socotește-ți-le toate, grăiește mai întâi tu strâmbătățile tale, ca să te îndreptezi: „De vor fi păcatele voastre cum e cârmâzul, ca zăpada le voi albi, și de vor fi ca purpura, ca lâna le voi face" (Is. 1, 17).

CAPITOLUL XI

Varlaam îl învață pe Ioasaf că, după primirea botezului, trebuie să se adauge faptele bune, iar pocăința este de mare folos celor care greșesc

Ioasaf îl ascultă cu mare luare-aminte pe Varlaam și, când acesta termină, zise către dânsul:

- Toate vorbele tale sânt bune și minunate, iar eu le-am crezut și le cred și toată slujba idolească din inimă o urăsc; înainte de a veni tu la mine, altceva gândea sufletul meu despre idoli, iar acum cu ură deplină îi urăsc, dacă știu de la tine deșertăciunea lor și nebunia celor care îi slujesc; de aceea și poftesc să fiu robul Dumnezeului Celui adevărat, dacă nu mă va zvârli în lături pe mine, nevrednicul, pentru păcatele mele, ci mă va ierta de toate, fiind milostiv și iubitor de oameni, după cum înveți tu. Iată, sânt gata a primi botezul și a păzi toate câte-mi vei zice ! Însă, după botez, se mai cuvine a adăuga și altceva ?

Varlaam zise către dânsul:

- Ascultă ce se cade a face după botez: depărtează-te de tot păcatul și de toată pofta și să te zidești pe temeiul credinței celei dreptslăvitoare, pe

împlinirea bunătăților, căci „credința fără fapte este moartă în ea însăși" (Iac. 2,17), zice Apostolul; tot așa cum și faptele fără credință sânt moarte. Umblă în Duhul Sfânt și să nu te dedai poftelor trupești, „iar faptele trupului sânt cunoscute și ele sânt: preacurvia, desfrânarea, necurăția, nesăturarea sau nestâmpărarea, adică lăcomia, închinarea la idoli, fermecătoria, vrajbele, certurile, zavistiile, mâniile, gâlcevile, dezbinările, eresurile, pizmele, uciderile, bețiile, chefurile, iubirea de avuție, de argint sau de bani, grăirea de rău, iubirea de dezmierdare, lăcomia, trufia și cele asemenea acestora, pe care vi le-am spus mai înainte, că cei care fac unele ca acestea nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu. Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea, înfrânarea" (Gal. 5, 19-23), sfințenia sufletului și a trupului, smerenia inimii, milostenia, neținerea mâniei, iubirea de oameni, trezvia, căința cea adevărată pentru toate păcatele făcute mai înainte, lacrimile cu umilință, plângerea pentru păcatele sale și ale aproapelui și altele asemenea acestora, ca niște trepte împreunate ale unei scări, care, una de alta sprijinindu-se, urcă sufletul la cer.

Acestea ți le-am spus ca să te ții de ele după botez, iar dacă vei primi înțelegerea cea adevărată și te vei întoarce la lucrurile care au murit pentru tine, asemenea „câinelui la vărsătura lui" (II Pt. 2, 22), atunci se va împlini cuvântul Domnului, Care a zis: „Când duhul cel necurat iese din om, umblă prin locuri fără apă, căutând odihnă, și, negăsind, zice: «Mă voi întoarce la casa mea, de unde am ieșit». Și, venind, o află măturată și împodobită. Atunci merge și ia cu el alte șapte duhuri mai rele decât el și, intrând, locuiește acolo; și se fac cele de pe

urmă ale omului aceluia mai rele decât cele dintâi" (Lc. 11, 24-26).

Botezul spală cu apă și șterge zapisul tuturor păcatelor făcute mai înainte, iar după aceea ne este zid de apărare și armă tare asupra oștii vrăjmașului. Însă, botezul nu ne ia volnicia, nici nu ne dă iertare de păcatele ce le vom face după aceea, nici nu va mai fi a doua afundare în apă, pentru că un singur botez mărturisim. Ci se cade să ne păzim cu toată paza ca să nu cădem a doua oară în spurcăciune, ci să ne ținem de poruncile Domnului, Care a zis către apostoli: „Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh" și nu s-a oprit aici, ci a adăugat, zicând: „Învățându-i să păzească toate câte am poruncit vouă".

Ne-a poruncit a fi săraci cu duhul, ca să ne învrednicim împărăției cerului. Ne-a învățat să plângem în această viață ca mângâierea viitoare s-o primim. Și ne-a mai învățat a fi blânzi și pururea flămânzi și însetați după dreptate, milostivi, darnici, îndurători și curați cu inima și să ne depărtăm de toată spurcăciunea trupului și a duhului, să fim făcători de pace către oameni și către sufletul nostru, supunându-l pe cel mai rău celui mai bun. Războiul cel necurmat dintre noi să-l stingem cu judecată dreaptă și să răbdăm toată prigoana și ocara și nedreptatea pentru numele Lui, ca să ne învrednicim de bucuria veșnică la împărțirea luminatelor daruri. Ne poruncește să luminezo lumina noastră înaintea oamenilor acestei lumi, așa încât „să vadă faptele noastre cele bune și să slăvească pe Tatăl nostru Cel din ceruri" (Mt. 5,16).

Legea lui Moise, dată demult israeliților, zice: nu ucide, nu face curvie, nu fura, nu mărturisi cu minciună (Ieș. 20,13-16).

Hristos ne învață „că oricine se mânie pe fratele său vrednic va fi de osândă; și cine va zice: netrebnicule, vrednic va fi de judecata sinedriului, iar cine va zice: nebunule, vrednic va fi de gheena focului. Deci, dacă îți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul acolo, înaintea altarului și mergi întâi și împacă-te cu fratele tău și apoi, venind, adu darul tău" (Mt. 5,22-24). Și încă: „Oricine se uită la femeie, poftind-o, a și săvârșit adulter cu ea în inima lui" (Mt. 5,28) și a chemat în inima lui spurcăciunea sufletului și simțirea poftei curviei. Încă, a poruncit să nu ne jurăm nicidecum, „ci cuvântul vostru să fie: ceea ce este da, da; și ceea ce este nu, nu; iar ce este mai mult decât acestea, de la cel rău este" (Mt. 5,37). În Lege s-a zis: „ochi pentru ochi și dinte pentru dinte" (Mt. 5,38), El însă ne-a spus nouă: „Nu vă împotriviți celui rău, iar celui ce te lovește peste obrazul drept, întoarce-i și pe celălalt. Celui ce voiește să se judece cu tine și să-ți ia haina, lasă-i și cămașa. Iar de te va sili cineva să mergi cu el o milă, mergi cu el două. Celui care cere de la tine, dă-i; și de la cel ce voiește să împrumute de la tine, nu întoarce fața ta. Ați auzit că s-a zis: «să-l iubești pe aproapele tău și să-l urăști pe vrăjmașul tău». Iar Eu vă zic vouă: iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați-i pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc, ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din ceruri, că El face să răsară soarele peste cei răi și peste cei buni și trimite ploaie peste cei drepți și peste cei nedrepți" (Mt. 5,39-45).

„Nu osândiți și nu veți fi osândiți, iertați și vi se va ierta vouă" (Lc. 6,37).

„Nu vă adunați comori pe pământ, unde molia și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură. Ci adunați-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică și unde furii nu le sapă și nu le fură. Căci unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta. Luminătorul trupului este ochiul; de va fi ochiul tău curat, tot trupul tău va fi luminat. Iar de va fi ochiul tău rău, tot trupul tău va fi întunecat. Deci, dacă lumina care e în tine este întuneric, dar întunericul cu atât mai mult! Nimeni nu poate să slujească la doi domni, căci sau pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi și pe celălalt îl va disprețui; nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui mamona. De aceea zic vouă: Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca; au nu este sufletul mai presus decât hrana și trupul decât îmbrăcămintea? Priviți la păsările cerului, nici nu seceră, nici nu adună în jitnițe, și Tatăl nostru Cel ceresc le hrănește. Oare nu sânteți voi cu mult mai presus decât ele? Și cine dintre voi, îngrijindu-se, poate să adauge staturii sale un cot? Iar de îmbrăcăminte, de ce vă îngrijiți? Luați seama la crinii câmpului cum cresc, nu se ostenesc, nici nu torc. Și vă spun vouă că nici Solomon, în toată mărirea lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceștia. Iar dacă iarba câmpului, care astăzi este și mâine se aruncă în cuptor, Dumnezeu astfel o îmbracă, oare nu cu mult mai mult pe voi, puțin credincioșilor? Deci, nu duceți grijă, spunând: ce vom mânca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom îmbrăca? Căci după toate acestea se îngrijesc neamurile; știe doar Tatăl vostru Cel ceresc că aveți nevoie de ele. Căutați, mai întâi,

împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate acestea se vor adăuga vouă. Nu vă îngrijiți de ziua de mâine, căci ziua de mâine se va îngriji de ale sale. Ajunge zilei răutatea ei" (Mt. 6,19-34).

„Toate câte voiți să vă facă vouă oamenii, asemenea și voi faceți lor. Intrați pe poarta cea strâmtă, că largă este poarta și lată calea ce duce la pieire și mulți sânt cei care o află. Și strâmtă este poarta și îngustă este calea care duce la viață și puțini sânt cei care o află" (Mt. 7,12-14).

„Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce va face voia Tatălui Meu Celui din ceruri" (Mt. 7,21).

„Cel ce iubește pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine; cel ce iubește pe fiu ori pe fiică mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine. Și cel ce nu-și ia crucea și nu-Mi urmează Mie nu este vrednic de Mine" (Mt. 10, 37-38).

Acestea și altele ca acestea porunci Mântuitorul apostolilor ca să-i învețe pe credincioși și sântem datori a le păzi, dacă râvnim să dobândim cele desăvârșite și să ne învrednicim cununilor celor nestricăcioase ale dreptății „pe care Domnul va da-o în ziua aceea, El, Dreptul Judecător, tuturor celor ce au iubit arătarea Lui" (II Tim. 4,7).

Ioasaf zise către bătrân:

- Toată nădejdea îmi va fi în deșert, de vreme ce trebuie așa o putere pentru împlinirea învățăturilor și, de mi se va întâmpla după botez a greși cu una sau două din aceste porunci, n-am să mai pot dobândi cele făgăduite.

Iar Varlaam zise:

- Nu socoti acestea așa, că Dumnezeu Cuvântul, Care S-a întrupat pentru mântuirea noastră, știind

neputința cea multă și patima firii noastre, nici într-aceasta nu ne-a lăsat să bolim fără de leac, ci ca un doctor preaînțelept a rânduit să mărturisim voia noastră cea trupească și iubitoare de păcate, amestecând-o cu iarba pocăinței, spre iertarea păcatelor, când vom dobândi pocăința cea adevărată și ne vom sfinți cu apa și cu Duhul și ne vom curăți de tot păcatul fără de osteneală și fără de spurcăciune. După botez, dacă ni se va întâmpla să cădem iarăși în păcate, nu mai putem primi altă naștere asemenea acestuia, care să se facă prin scufundarea în apă cu Duhul Sfânt și să ne înnoiască desăvârșit, că botezul doar o dată se dă. Ci cu dureroasă căință și cu lacrimi fierbinți, cu osteneli și cu sudori se face curățirea și iertarea păcatelor pentru milostivirea Dumnezeului nostru, că botez a fost numit și izvorul de lacrimi după darul Stăpânului, Care în multă vreme și cu osteneală pe mulți de multe păcate i-a mântuit. Că nu este păcat care să poată birui iubirea lui Dumnezeu pentru oameni, dacă vom face pocăință și vom spăla rușinea păcatelor cu lacrimi, numai să nu ne apuce moartea și să ne scoată spurcați de aici. Că în iad nu este pocăință, nici spovedanie, ci cât sântem încă vii, măcar de ni se va strica ceva din acoperământul și zidirea cea din afară, măcar de ne-am zbătut până acum în putreziciunea păcatului, ne putem iarăși înnoi prin pocăință. Că nu este putință a număra mulțimea îndurărilor lui Dumnezeu, nici a măsura mărimea milostivirii Sale, iar păcatele și căderile, oricâte ar fi, tot se supun măsurii și numărării. Deci, zăcând păcatele noastre sub măsură, nu pot birui mila cea nemăsurată și îndurările cele nenumărate ale lui Dumnezeu.

Pentru aceea, ne este poruncit să nu cădem în deznădejde dacă vom face păcate, ci să știm bună-

tatea lui Dumnezeu și să ne căim de ele, ca să dobândim iertare pentru iubirea de oameni a lui Hristos, Care și-a vărsat sângele pentru păcatele noastre. Multe scripturi ne învață puterea pocăinței și, mai ales, faptele și pildele Domnului nostru Iisus Hristos. „De atunci a început Iisus să propovăduiască și să spună: Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor". (Mt. 4,17).

Într-o pildă arată că un fecior și-a luat de la tată-său partea lui de avere și s-a dus într-o țară depărtată „și acolo și-a risipit averea, trăind în desfrânări. Și după ce a cheltuit totul, s-a făcut foamete mare în țara aceea și el a început să ducă lipsă. Și ducându-se, s-a lipit el de unul din locuitorii acelei țări, și acesta l-a trimis la țarinile sale să păzească porcii" (Lc. 15,13-15) (așa este numit păcatul cel spurcat). Și pătimind multe și ajungând la sărăcia cea mai de pe urmă, încât nici cu acea hrană împuțită a porcilor nu i se îngăduia a-și sătura pântecele, târziu, și-a venit în sine și tânguindu-se de o rușine ca aceea, a zis: „Câți argați ai tatălui meu sânt îndestulați de pâine, iar eu pier aici de foame! Sculându-mă, mă voi duce la tatăl meu și îi voi spune: Tată, am greșit la cer și înaintea ta și nu mai sânt vrednic să mă numești fiul tău. Fă-mă ca pe unul din argații tăi. Și, sculându-se, a venit la tatăl său. Și, încă departe fiind el, l-a văzut tatăl său și i s-a făcut milă și, alergând, a căzut pe grumazul lui și l-a sărutat" (Lc. 15, 17-20). Iar tatăl, învrednicindu-l de cinstea cea dintâi, a făcut praznic cu bucurie pentru aflarea lui și a înjunghiat vițelul cel îngrășat.

Această pildă ne-a arătat-o nouă, celor care voim a ne întoarce din păcate și a cădea la pocăință. Și ne-a spus și despre un păstor care a avut o sută de oi și, rătăcindu-i-se una, le-a lăsat pe cele 99 și a

ieșit să o caute pe cea rătăcită până ce a aflat-o și luând-o pe umeri a adus-o de a amestecat-o cu cele nerătăcite. Și, sosind acasă, chemă prietenii și vecinii la ospăț pentru aflarea ei, căci așa a zis Mântuitorul: că așa și în cer va fi mai multă bucurie pentru un păcătos care se pocăiește, decât pentru 99 de drepți care n-au nevoie de pocăință (Lc. 15,3-7).

Căci și verhovnicul ucenicilor, Petru, piatra credinței, care a fost și el părăsit cu o părăsire chibzuitoare în vremea mântuitoarei Patimi, ca să cunoască slăbiciunea și ticăloșia neputinței omenești, căzu în păcatul lepădării, dar curând își aduse aminte de cuvântul Domnului, și ieșind afară, plânse cu amar. Cu acele lacrimi calde, sculându-se din cădere, făcu prea puternică biruință, căci fiind ispitit întru război, măcar de a și căzut, dar n-a zăbovit, nici nu s-a deznădăjduit, ci degrabă a adus amare lacrimi din inimă plină de grijă, iar văzând aceasta vrăjmașul a fost ars pe față ca de o văpaie năpraznică și într-acel ceas a sărit și a fugit departe. Iar Petru, tânguindu-se cu greu, a fost iarăși verhovnic și dascăl a toată lumea, și pocăinței chip și izvod. Și, după Înviere, zicând Hristos către dânsul de trei ori: „Simone, fiul lui Iona, mă iubești?" (In. 21,16) a îndreptat cea de trei ori lepădare a lui, răspunzând Apostolul așa: „Doamne, Tu știi că Te iubesc".

Din acestea și din alte pilde mai multe, fără număr, învățăm și pricepem puterea lacrimilor și a pocăinței, numai chipul ei trebuie să fie cum se cuvine: urând păcatul să-l urâm din toată inima și, plângând cu lacrimi, să grăim cum a zis proorocul David: „Ostenit-am întru suspinarea mea, spălavoi în fiecare noapte patul meu, cu lacrimile mele așternutul meu voi uda" (Ps. 6,6).

Așa se face iertarea păcatelor cu sângele lui Hristos, cu mărirea milei Lui și cu mulțimea îndurărilor Celui Care a zis: „De vor fi păcatele voastre cum e cârmâzul, ca zăpada le voi albi, și de vor fi ca purpura, ca lâna albă le voi face." (Is. 1,18). Așa sânt acestea și așa credem că se cuvine a se împlini poruncile lui Dumnezeu după primirea botezului și a cunoștinței celei adevărate și a înnoirii, după ce ne-am învrednicit a ne face fii ai lui Dumnezeu și după gustarea dumnezeiestilor Taine, să ne întărim cu toată virtutea ca să nu cădem. Că mulți, dacă au căzut, nu s-au mai putut scula: unii, deschizând ușile poftelor și locuind într-însele și nerupându-se de ele, nu mai putură să se întoarcă spre pocăință, iar alții, apucându-i moartea și neajungând să se spele cu pocăința de spurcăciunea păcatelor, se osândiră.

Drept aceea este lucru de pierzare a cădea cineva în orice poftă, iar de se va întâmpla să cadă, trebuie să iasă curând dintr-însa și să stea iarăși întru bună nevoință. Și, ori de câte ori se va întâmpla a cădea numaidecât, într-același ceas să fie și scularea, ca să se ridice și să stea tocmai până la moarte, că așa grăiește Domnul Dumnezeu: „Întoarce-ți-vă către Mine și Mă voi întoarce și Eu către voi" (Zah. 1,3).

CAPITOLUL XII

Varlaam îi arată lui Ioasaf în multe chipuri traiul creștinătății și, mai ales, despre tocmeala călugărească, iar la sfârșit, într-o pildă frumoasă, îi arată cum se cade a se păzi de poftele lumii

La cele spuse de Varlaam, Ioasaf zise:

- Dar cum s-ar păzi cineva curat de tot păcatul după botez, căci pocăința celor care greșesc este trudnică și cu osteneală, cu grijă și cu durere, cu plângere și cu tânguire, iar mie îmi pare că lucrul acesta multora cu anevoie este a-l îndeplini. Ci mai vârtos aș vrea să găsesc o cale în care să păzesc deplin poruncile lui Dumnezeu, să nu mă abat dintr-însele după iertarea răutăților mele celor dintâi și să nu-L mânii iarăși pe preadulcele Stăpân și Dumnezeu.

Iar Varlaam zise:

- Bine ai zis acestea, domnul meu, împărate, asta îmi place și mie, căci este foarte cu anevoie și cu neputință a locui cineva lângă foc și să nu se dogorească. Nu este lesne, ci încă foarte cu anevoie și lucru încurcat să umble în calea poruncilor Domnului și să se păzească curat acela care e legat cu lucrurile lumii și cu grijile ei, cu valurile ei se

zăbovește și locuiește în hrană și în bogăție. Că a zis Domnul: „Nimeni nu poate să slujească la doi domni, căci sau pe unul îl va urî și pe celălalt îl va iubi, sau la unul va lua-aminte, iar de altul nu se va îngriji, nu puteți să slujiți și lui Dumnezeu și lui mamona" (adică nedreptății) (Mt. 6,24). Și ucenicul Lui cel iubit, binecuvântatul Ioan Evanghelistul, scrie în cartea lui:

„Nu iubiți lumea, nici cele ce sânt în lume. Dacă cineva iubește lumea, iubirea Tatălui nu este în el, pentru că tot ce este în lume, adică pofta trupului și pofta ochilor și trufia vieții, nu sânt de la Tatăl, ci sânt din lume. Și lumea trece și pofta ei, dar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac" (I In. 2,15-17).

Acestea cunoscându-le purtătorii de Dumnezeu, părinții noștri cei dumnezeiești, și auzindu-i pe apostoli că în împărăția cerului se intră cu mult chin, se nevoiră după sfântul botez să păzească și să-și ferească haina neputrezirii curată și nespurcată. Drept aceea, unii dintre ei au adăugat și alt botez celui dintâi, botezul sângelui și al cazne-lor, căci și acesta se numește botez și este foarte cinstit și lăudat, pentru că ei nu s-au mai spurcat a doua oară cu gânduri păcătoase. Pe acesta și Dumnezeu l-a luat pentru noi și pe bună drep-tate l-a numit botez. Acestuia i-au fost râvnitori, mai întâi, înșiși văzătorii Săi, ucenici și apostoli.

Pentru acesta și ceata sfinților mucenici s-a dat împăraților slujitori la idoli și prigonitori, răbdând tot felul de cazne: au fost dați fiarelor, focului și sa-biei, iar ei, mărturisind bună mărturisire și păzin-du-și credința, au dobândit cinstea îngerilor și a drepților lui Hristos și s-au făcut locuitori și moștenitori ai împărăției cerești. Bunătatea lor a strălucit și „în tot pământul a ieșit vestirea lor și la marginile lumii cuvintele lor" (Ps. 18, 4) și nu

numai graiurile și faptele acestora, ci și sângele și oasele lor sânt pline de toată sfințirea.

Oasele acestea sfințite ajută tututor celor care se ating cu credință de ele: îi gonesc de tot pe draci și bolile cele de nevindecat le vindecă numaidecât; atingerea sfintelor rămășițe, despre care s-ar putea spune mare și lung cuvânt dacă cineva ar povesti cu amănuntul puterea lor, se bucură de cinstirea a toată făptura. Iar acei prigonitori cruzi și cu chip de fiară sălbatică, fiind răi, rău se săvârșiseră. Atunci și prigoana încetă, căci peste toată lumea veniră îm-părați credincioși care, îngrijindu-și sufletele, cuge-tau la cele ce sânt de folos: să-și pună sufletele și trupurile nespurcate înaintea Domnului, tăindu-și toate poftele lucrurilor celor rele și curățindu-se de toată spurcăciunea trupului și a duhului, știind că aceasta nu se va putea isprăvi într-alt chip, decât cu paza poruncilor lui Hristos.

Deci, socotind ei că paza poruncilor și lucrarea bunătăților este cu anevoie a se face prin mijlocul valurilor lumii, au părăsit toate: părinți, fii, prieteni, rude, bogăția, hrana și, toate câte sânt în lume urân-du-le, se sălășluiră prin pustii ca niște sfinți lipsiți, scârbiți, cu patimă grea, rătăcind prin pustiu și prin munți, prin peșteri și prin prăpăstiile pământului. Depărtându-se de toate câte sânt pe pământ fru-moase și dulci, încă și pâinea și acoperământul foarte întru scădere le aveau. Și socoteau că, dacă nu vor afla înfrânarea poftelor, atunci vor rupe acele pofte din sufletele lor cu rădăcină cu tot și, măturând aducerea lor aminte, vor sădi întru sine dragostea și pofta dumnezeieștilor și cerești lucruri, întru care cu patimă își vor subția trupul și, făcându-se mucenici de bună-voie, nu vor greși, ci, fiind ei mergători pe urma Patimilor lui Hristos, după a lor putere, vor fi părtași ne-

sfârșitei împărății. Așa vitejește petreceau singuratica și negâlcevitoarea lor viață: unii fără acoperământ răbdau, luând osteneală de la văpaia zăduțului și de la iarna cea neîndurătoare și de la tulburările vânturilor, alții își făceau colibițe sau locuiau prin prăpăstii și prin peșteri ascunzându-se. Întru bunătăți ca aceasta locuiau, odihna trupească lepădând și verze crude și buruieni sau muguri de prin copaci sau pâine uscată gustând. Și nu numai că se lepădau de gustarea dulcețiilor, ci încă și cu prea multul ajun se întindeau sub măsura mâncării, cu atât de proaste bucate hrănindu-se atât numai cât să fie vii. Unii toate zilele săptămânii în foame le petreceau și numai duminica se hrăneau cu ceva hrană, alții de câte două ori pe săptămână își aduceau aminte să guste ceva, alții, peste o zi, alții numai seara gustau puțină hrană, îndeletnicindu-se cu rugăciunea și cu privegherea. Erau aproape de viața îngerească, luându-și ziua bună de la tot câștigul aurului și argintului, uitând cu totul că între oameni este vânzare și cumpărare, iară pizma și trufia, năravuri ce urmează mai ales lucrărilor bune, nu aveau loc într-înșii. Nici celui care isprăvea lucruri mai mari nu i se ridica gândul spre semeție asupra celor care erau mai slabi decât dânsul. A-l ocărî cineva pe vecinul sau a se lăuda cu ajunul lui sau a gândi lucruri mari de isprăvile lui erau fapte care nu se întâmplau între ei. Căci cel care avea bunătăți mai multe nu socotea că le face cu ostenelile sale, ci toate cu puterea lui Dumnezeu se împlinesc, supunându-se smeritei voiri. Cugetau că nimic n-au lucrat, ci toate sânt daruri ale lui Dumnezeu, cum este scris în Scriptură: „așa și voi, când veți face toate cele poruncite vouă, să ziceți: Sântem slugi netrebnice, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem" (Lc. 17, 10).

Unii ziceau că niciodată n-au făcut ce li s-a poruncit lor, ci mai multe sânt cele ce n-au ajuns a le împlini, decât cele duse până la capăt. Și iară se ocăra fiecare pe sine că nu era totdeauna desăvârșit în ajunare, pentru neputința trupului, cugetând că slăbiciunile lor nu sânt din neputința firii, ci din voia cugetului.

Așa, unul decât altul și toți decât toți se făceau mai smeriți, iar patima slavei deșarte, adică patima de a plăcea oamenilor, nu putea să fie printre dânșii, căci din pricina ei fugiseră din lume și locuiau în pustii. Nu oamenilor, ci lui Dumnezeu, de la Care au nădejde, au vrut să-și arate lucrările lor și plata faptelor lor de la El să-și ia, știind foarte bine că postul ce se face din trufie n-are plată, căci este făcut pentru lauda omenească, nu pentru Dumnezeu. De aceea, îndoită pacoste petrec unii ca aceia care, postind și lăudându-se cu postul, și trupul își mârșăvesc, dar nici o plată nu iau. Iar cei care poftesc slava cea de sus și năzuiesc spre ea nu se îngrijesc cu nimic de cele pământești și omenești, având locașurile lor în sărăcie și în singurătate; aceștia își desăvârșesc strădania lor depărtați de locuința omenească în toată vremea vieții lor fiind apropiați de Dumnezeu. Iar alții, înfigându-și sălașurile lor departe unul de altul, se adunau duminica într-o biserică pentru a săvârși dumnezeieștile Taine și a se cumineca cu Jertfa fără de sânge a Preacuratului Trup și a Scumpului Sânge al lui Hristos, pe Care L-a dăruit Domnul credincioșilor Săi spre iertarea păcatelor, spre luminarea și sfințirea sufletului și a trupului. Și se hrăneau unul pe altul cu învățătura dumnezeieștilor cuvinte și, cu învățăturile pe care le deprinseseră, dădeau în vileag războaiele cele ascunse ale potrivnicilor, ca să nu fie prins de ele cineva care n-ar ști meșteșugul

războaielor. Și iarăși se întorcea fiecare la coliba lui, cu nevoință băgând în vasele inimilor lor nenumăratele bunătăți și luând roadă prea dulce și vrednică de masa cerului. Iar alții trăiesc viața împreună, strângându-se mulțime de oameni sub ascultarea unui întemeietor mai mare peste toți și voia și-o supun acestuia, înjunghiind-o cu cuțitul ascultării și socotindu-se robi cumpărați de bunăvoie; aceștia nu mai trăiesc pentru ei înșiși, ci s-au supus iubirii lui Hristos: nu mai trăiesc ei, ci Hristos, Căruia Îi merg pe urmă, lepădându-se de toate, trăiește într-înșii.

Așadar, aceasta este părăsirea lumii, ura față de vrerea noastră și lepădarea firii pentru dragostea față de Cel Care este deasupra firii. Aceștia trăiesc ca îngerii pe pământ în cântări și în laude, într-un suflet cântând Domnului, și sânt mărturisitori patimilor și trudelor întru care se împlinește cuvântul Stăpânului Care a zis: „Unde sânt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sânt și Eu în mijlocul lor" (Mt. 18,20). Nu micșorează cu această măsură adunarea „întru numele Său", ci cu acest număr de doi sau trei a arătat multul și nehotărâtul număr, căci fie mulți, fie puțini, de se vor aduna în numele Lui, slujindu-I cu dragoste fierbinte, credem că El va fi în mijlocul lor. De acest fel de viață învrednicindu-se și cu aceste tocmeli râvnind pământenii cei de țărână la viața cea cerească, petrecându-și zilele în post, în rugăciuni și în privegheri, în lacrimi calde și în tânguire nemângâiată, întru înstrăinare și în aducere-aminte de moarte, în blândețe și în nemâniere, în tăcerea buzelor și în întreaga înțelepciune, în voia smeritei înțelepciuni și în dreptate, în dragostea cea deplină către Dumnezeu și către aproapele, atunci când și-au sfârșit viața aceasta, cu virtutea îngeri au fost.

Iar Dumnezeu îi împodobi cu semne și cu minuni și cu multe feluri de puteri și făcu să se vestească viețile lor cele minunate până la marginile lumii. Și dacă ți-aș spune cu de-amănuntul viața vreunuia dintr-înșii, începătorul vieții călugărești, Sfântul Antonie, cred că vei cunoaște de la pom dulceața poamelor care sânt de același neam și soi. Vei afla ce fel de temei a pus el ajunului, ce acoperământ a făcut și ce fel de daruri a primit el de la Mântuitorul. Asemenea lui și mulți alții după dânsul, cu nevoință nevoindu-se, aceleași cununi și cinstiri dobândiră. Ferice de aceia, de trei ori ferice, care-L iubiră pe Dumnezeu și pentru dragostea Lui lăsară toate, tânguindu-se ziua și noaptea ca să dobândească mângâierea cea nesfârșită, pogorâră voia lor ca acolo să se înalțe, își osteniră trupul cu foamea, cu setea și cu privegherea, ca acolo să primească hrana și bucuria raiului. Cu a inimii curăție s-au făcut locaș Duhului Sfânt, cum este scris: „Voi locui în ei și voi umbla și voi fi Dumnezeul lor și ei vor fi poporul Meu" (II Cor. 6,16). Și se răstigniră pe sine lumii ca să stea de-a dreapta Celui Care S-a răstignit. Încinseră mijlocurile lor cu adevărul și în toată vremea își avură candelele lor gătite, așteptând venirea Mirelui Celui fără de moarte, căci, dobândind ochii minții, vedeau dinainte acel ceas înfricoșat și nedespărțite aveau în inimile lor atât bunătățile ce vor să fie, cât și muncile veșnice. Se nevoiră în patimi, ca să dobândească slava cea de-a pururea; asemenea îngerilor, fără de pofte, se făcură și acum cu îngerii dănțuiesc, cu a căror viață se potriviră. Fericiți ei, de trei ori fericiți, căci cu ochii cei neînșelători ai minții cunoscură deșertăciunea acestor lucruri de aici, nestatornicia și netocmeala traiului celui omenesc și, lepădându-se de acel bine, tăinuiră bunătățile cele

de veci și primirā viața care niciodată nu cade, nici de moarte nu este tăiată. Acestor bărbați luminați și sfinți ne nevoim și noi, nevrednicii, a ne potrivi, însă viața lor, care se aseamănă înălțimii cerului, nu o putem atinge; totuși, după neputința ticăloasei noastre virtuți, închipuim și noi viața lor și ne îmbrăcăm în chipul lor; chiar și când greșim, noi știm că pilda vieții lor ne ajută să urmăm dumnezeiasca făgăduire și să păstrăm neștirbită nestricăciunea ce ne este dată din dumnezeiescul botez. Și urmând noi cuvintele fericiților acelora, cu totul urâm lucrurile cele putrede și trecătoare ale vieții întru care nu este de găsit nimic adevărat, nici tocmit, nici stătător în același loc, ci „toate sânt deșarte și vânare de vânt" (Eccl. 1,14) și aduc multe mutări și schimbări într-o clipeală a ochiului, că mai slabe sânt decât visele și decât umbra și decât aburul ce suflă prin văzduh. Bucurie puțină și pentru scurtă vreme zămislesc, însă nu bucurie, ci numai o sminteală și o înșelăciune a răutății acestei lumi din care am învățat a nu le iubi, ci mai vârtos a le urî cu toată inima. Și cu adevărat această lume este urâcioasă și spurcată, căci, cu cât îi dăruiește pe prietenii ei cu acele daruri, pe atât cu mânie le smucește și le ia de la ei și-i trimite goi de tot binele și îmbrăcați în rușine, încărcați cu sarcini grele în scârba de veci, iar pe care-i înalță, degrabă îi smerește cu sărăcia cea desăvârșită, punându-i așternut la picioarele vrăjmașilor lor spre bucurie acestora.

În acest chip sânt darurile ei, că acestea sânt milele ei și făcătoare de rău tuturor celor care fac voia ei, cumplit îi azvârle pe toți câți se reazemă de ea și pe cei care nădăjduiesc într-însa îi face slabi, sfaturi nebunești le dă și făgăduieli mincinoase le face, numai ca să-i atragă spre ea. Dar celor înțelepți

li se arată neînțeleaptă și mincinoasă, neîmplinind cele făgăduite, că, îndulcind astăzi grumajii lor cu bucate dulci, mâine îi pune pe toți mâncare vrăjmașilor lor; astăzi îl arată pe cineva împărat, iar mâine la rea robie îl duce; astăzi îl îndestulează cu bunătăți, iar mâine îl face sărac de cere pe la ușile altora; astăzi pune pe capul lui cununa slavei, iar mâine fața lui o alătură pământului; astăzi împodobește grumajii lui cu luminatele cinstiri ale dregătoriilor, iar mâine îl smerește legat cu cătușe de fier; în puțină vreme îl face tuturor drag și iarăși peste puțin, îl face urât și scârnav; astăzi îl veselește, iar mâine cu plângere și cu jale îl mârșăvește.

Și ce sfârșit pune acelora? Ascultă numai: locuitori în munca focului îi face, iar pe cel care a iubit-o îl nenorocește. Gând ca acesta are în toată vremea, și nici pe cei care s-au petrecut nu-i plânge, și nici de cei care au rămas nu îi este milă, că pe primii i-a înșelat și i-a vânat în cursele ei, iar pe ceilalți îi ispitește a-i muta de la voia cea bună, că râvnește să nu scape nimeni din cursele ei cele viclene. Deci, cei care zac lângă viața aceasta și au slujit unui stăpân așa viclean, iar de Stăpânul cel bun și milostiv se depărtează cu mintea lor cea beteagă și se lipesc de bucuriile vieții și se bucură de ele, neaducându-și aminte nicicum de cele ce vor să fie, ci totdeauna locuiesc în dulcețile trupești, iar sufletele le-au lăsat a se topi de foame și a pătimi nenumărate răutăți, îmi pare că se aseamănă unui om care, înfricoșat de întâlnirea cu un inorog ce scotea răcnete cumplite, o luă la fugă pentru a scăpa cu viață. Alergând el repede, omul căzu într-o prăpastie mare și, căzând într-însa, întinse mâinile și se apucă de un copac și se ținu tare, iar picioarele și le înțepeni în niște crengi, părându-i-se acum că este în pace și poate sta fără grijă. Dar când căută mai bine, văzu doi șoareci, unul alb

și altul negru, care rodeau rădăcina copacului de care se ținea el și atât se apropiaseră, încât puțin mai era ca să nu-l surpe. Uitându-se în fundul prăpastiei, văzu un șarpe groaznic la vedere, care, suflând cu foc și încolăcindu-se, cumplit căsca gura și venea spre el să-l înghită. Iar după aceea, căutând la acea ramură pe care-și înțepenise picioarele, văzu patru capete de aspide ieșind dintr-acel mal mare, lângă care stătea el. Ridicându-și ochii în sus, văzu picând din ramurile acelui copac puțină miere. Atunci el încetă de a se mai îngriji de nevoile ce-l cuprinseseră: din afară îl căuta iute, neastâmpărându-se, inorogul ca să-l mănânce; jos căsca gura amarnic acel șarpe ca să-l înghită, iar copacul de care se apucase puțin mai avea să nu se surpe; atâtea răutăți uitând, se porni spre dulceața acelei puține mieri.

Iată și tâlcuirea acestei pilde: inorogul acela este chipul morții care gonește să ajungă neamul lui Adam, iar prăpastia este lumea cea plină de răutăți și de curse purtătoare de moarte. Copacul, de care meșteșugim noi să ne ținem, neîncetat ros pe dedesubt de doi șoareci, este vremea vieții omului, care se scurtează și se sfârșește cu fiecare ceas al zilei și al nopții, apropiindu-se încetișor către capătul firului. Cele patru aspide înseamnă tocmirea celor patru stihii înșelătoare și nestătătoare ale trupului omului, care stihii, fiind purtate fără tocmeală și tulburându-se în tocmirea trupului se dezleagă și se strică. Balaurul cu limba de foc și turbat închipuiește înfricoșatul pântece al iadului căruia îi este sete a-i primi pe cei care iubesc mai vârtos frumusețile acestei lumi, decât bunătățile ce vor să fie. Picătura de miere arată dulceața lucrurilor lumești cu care sânt înșelați pământenii spre a nu se îngriji de mântuirea lor.

CAPITOLUL XIII

Varlaam arată că bogățiile sânt trecătoare și nestătătoare, iar mântuirea stă în lucrurile cele bune ale inimii

Această pildă foarte bine o primi Ioasaf și zise:

- Adevărat este cuvântul acesta și foarte potrivit. Deci, nu pregeta a-mi arăta totdeauna chipuri ca acestea, ca să știu cu adevărat în ce fel este viața noastră și cu ce lucruri își îmbie prietenii.

Iar bătrânul zise:

- Cei care iubesc frumusețea acestei vieți și cei care se îndulcesc cu dulceața ei și cinstesc mai vârtos cele putrezitoare și slabe decât cele ce vor să fie și decât cele neclătinate, aceia se aseamănă unui om care avea trei prieteni, dintre care pe doi îi cinstea din toată inima și se ținea tare de dragostea lor, nevoindu-se pentru ei până la moarte și era gata a se osteni pentru a lor mulțumire, iar de cel de-al treilea avea multă negrijă și niciodată nu-l învrednicea de cinstea și de dragostea ce i se cuveneau, ci foarte puțină milă arăta către el. Într-o zi, veniră la el niște ostași împărătești înfricoșați și groaznici, ca să-l ducă la împăratul în mare grabă, să dea seamă de o datorie. Și nedumerindu-se el ce va

face, căuta pe cineva să-i ajute cumva la acea cercetare groaznică a împăratului.

Deci, alergă la primul lui prieten care îi era mai drag și mai aproape decât toți prietenii săi și-i zise:

- Știi, prietene, că mereu mi-am pus sufletul pentru tine, iar acum îmi trebuie și mie ajutor de la tine la această nevoie ce mă cuprinde: cu ce ajutor te făgăduiești să-mi ajuți mie? Și ce nădejde voi avea eu de la tine către împăratul?

Iar el, răspunzând, zise:

- O, omule, eu nu sânt prietenul tău, nici nu cunosc cine ești, că eu am alți prieteni cu care mi se cade astăzi a mă veseli. Ci, iată că îți dau două haine să-ți fie pe cale, încotro vei merge, care niciodată de nici un folos nu-ți vor fi, altă nădejde de la mine nu mai aștepta.

Auzind acestea, își luă nădejdea de la ajutorul ce nădăjduia a primi de la el și merse către al doilea prieten, căruia îi zise:

- O, prietene, adu-ți aminte de câtă cinste și prietenie te-ai îndulcit de la mine, iar astăzi, căzând eu într-o scârbă și într-o nevoie mare, îmi trebuie ajutor. Ci tu, cât poți, ostenește-te cu mine puțin.

Iar acela îi zise:

- Nu sânt astăzi în putere a merge cu tine, căci acum am căzut și eu în năpastă și sânt în grijă; însă, de voi merge cu tine, va fi pentru puțină vreme și apoi iarăși mă voi întoarce acasă, ca să mă îngrijesc de grijile mele, iar ție de nici un folos nu-ți voi fi.

Atunci omul, dacă s-a întors și de acolo cu mâinile goale și fiind într-u mare nedumerire, se văita pentru nădejdea ce avusese în prietenii lui neînțelepți și pentru patimile răbdate în zadar pentru dragostea lor.

După aceea, se duse către al treilea prieten, căruia niciodată nu-i slujise, nici nu-l chemase vreodată la împreunarea veseliei lui, și cu fața rușinată și mâhnită zise către el:

- N-am gură a deschide către tine, căci știu bine că nu-ți vei aduce aminte să-ți fi făcut vreodată vreun bine, măcar că am legat cu tine prietenie. Dar, de vreme ce m-a cuprins această cumplită primejdie și de la ceilalți prieteni ai mei n-am aflat nici o nădejde de ajutor, venii la tine, rugându-mă, de vei putea, să-mi dai o mână de ajutor și nu te lepăda de mine, aducându-ți aminte de nebunia mea.

Iar el, cu blândă și bucuroasă față, zise:

- Adevărat eu te mărturisesc a-mi fi mie pururea prieten și, aducându-mi aminte de acea puțină facere de bine a ta, vreau să o răsplătesc astăzi peste măsură. Deci, nu te teme, nici nu te îngrozi, că eu voi merge înaintea ta, îl voi ruga pe împăratul pentru tine și nu te va da în mâinile vrăjmașilor tăi, ci îndrăznește, prietene, nu te întrista.

Atunci, umilindu-se, grăi cu lacrimi:

- Vai de mine! Pentru ce mă voi jelui mai înainte și pentru ce voi plânge? Pentru acea deșartă milosârdie a mea și pentru dragostea ce am avut către prietenii cei mincinoși, neaducători-aminte și nemulțumitori sau văita-mă-voi pentru mintea mea beteagă și pentru nebunia ce am arătat-o către acest prieten adevărat și apropiat?

Ioasaf primi și acest cuvânt cu mirare și-i ceru tâlcuire, iar Varlaam zise:

- Prietenul cel dintâi este avuția bogăției care se cheamă iubirea de argint pentru care omul cade în întunecimea nevoilor și pățește multe chinuri, iar dacă vine sfârșitul cel de apoi al morții, nu ia nimic

cu sine dintre acelea, numai niște haine de se îngroapă, care nu sânt de nici o trebuință. Iar al doilea prieten se cheamă femeia și copiii și alte rude și prieteni, de care fiind noi lipiți cu poftele, anevoie ne vom rupe de ei, neîngrijind nici de suflet, nici de trup, pentru dragostea lor. Iar la ceasul morții nimic, nici un folos, nu vom avea de la dânșii, ci numai petrecerea până la mormânt și apoi, degrabă întorcându-se de acolo, se apucă de grijile și de năpastele lor, că îndată ce acoperiră trupul cu pământ, la fel și aducerea-aminte de cel oarecând drag și iubit o acoperă cu uitare. Iar al treilea prieten, cel nebăgat în seamă și neapropiat, ci urât ca un răzvrătit, își are tâlcuirea în faptele bune, care sânt acestea: credința, nădejdea, dragostea, milosârdia, milostenia și altă adunare a bunătăților care poate merge înaintea noastră, dacă ieșim din acest trup, și să-L roage pe Dumnezeu să ne mântuiască de vrăjmași și de vameșii cei cumpliți care ridică asupra noastră în văzduh cercetare amară. Acesta este prietenul cel bun și cu bună minte care nu uită puțina noastră facere de bine și o răsplătește nouă, tuturor, peste măsură.

CAPITOLUL XIV

Varlaam ocărăște deșertăciunea lumii acesteia și-l îndeamnă pe Ioasaf să-și trimită bogăția în cer, înaintea lui

Iar Ioasaf zise:

- Bine să-ți fie ție de la Domnul Dumnezeul tău, prea înțeleptule între oameni, că sufletul mi-ai veselit cu aceste graiuri cuvioase și plăcute. Dar cu ce-mi vei închipui lumea cea deșartă și cum ar petrece cineva în ea cu pace și fără sminteală?

Iar Varlaam luă cuvânt și zise:

- Ascultă și această pildă: auzit-am de o cetate mare ai cărei cetățeni, din zile vechi și de demult, aveau un obicei ca acesta: luau pe un om străin și necunoscut care nu știa nimic nici despre obiceiurile și nici despre legile cetății aceleia și, punându-l pe un om ca acela împărat, el își lua toată libertatea și avea voie neînfrânată până la împlinirea unui an. Deci, fiind el așa, în toată negrija, și mâncând și veselindu-se fără teamă și părându-i-se că va locui pururea într-acea împărăție, iată că se sculau cetățenii aceia fără de veste asupra lui și-l dezbrăcau de haina împărătească și-l purtau despuiat prin toată cetatea și, după aceea, îl trimiteau

departe într-un ostrov la închisoare, unde nu avea hrană, nici îmbrăcăminte, ci pătimea în foamete și în goliciune. Cum acea hrană și bucurie i s-a dat fără de nădejde și pe neașteptate, asemenea, fără de nici o nădejde și fără de nici o așteptare se mută într-o scârbă ca aceea.

Deci, după obiceiul cel vechi al cetății, fu pus împărat un oarecare bărbat, om chibzuit și cu multă înțelepciune, care nu se apucă numaidecât, într-același ceas, să se bucure de bucuria ce i se dăduse, nici nu se îngriji de cele de care s-au îngrijit cei care au împărățit mai înainte de dânsul și care grozav au fost goniți, ci avea grijă și se nevoia cu sufletul, cum ar putea să rânduiască bine starea sa; cu încredințarea adesei învățări ce o avea de la un sfetnic prea înțelept, află de obiceiul acestor cetățeni și de locul acelei închisori de unde nu se mai scapă și în ce chip i se cădea a se întări. Fără de nici o îndoială află că peste puțină vreme trebuie să intre și el în ostrovul acela, iar acea străină și necredincioasă împărăție o va lăsa străinilor. Deschise comorile sale pe care le avea atunci în voia lui, neoprite, și lua mulțime de avuție: aur, argint și pietre scumpe și le dădu slugilor credincioase și le trimise înaintea sa într-acel ostrov, unde îi era rânduit să fie gonit. Deci, împlinindu-se anul acela, se sculară cetățenii de-l dezbrăcară ca și pe cel dinaintea sa și-l goniră într-acel ostrov. Acolo, ceilalți împărați nechibzuiți și trecători se topeau rău de foame, iar acesta, dacă și-a trimis înainte bogăția, locuia în multă îndestulare, având hrană nesfârșită și din destul, împingând în lături frica de necredincioșii și de vicleni cetățeni, și își fericea sfatul său cel prea înțelept.

Cetatea aceea să o înțelegi ca fiind lumea aceasta deșartă, iar cetățenii, domniile și stăpâniile dracilor,

țiitorii veacului acestuia, care ne înșală cu puțină dulceață, să ne bucurăm de cele putrede și trecătoare, ca și cum n-ar fi putrede și trecătoare, ci ca și cum ar fi cu noi în veci și să socotim că îndulcirea lor este fără de moarte. Deci, așa fiind noi înșelați și nesfătuindu-ne niciodată despre cele trecătoare ale veacului și nechivernisindu-ne nimic în viața aceasta, acolo va sosi fără de veste asupra noastră paguba morții și acei cetățeni vicleni și amarnici ne vor lua de aici, despuiați de toate, și după voia lor ne vor duce în țara cea întunecată și împâclată, în țara întunericului de veci, unde nu se mai poate vedea lumina, nici nu se mai poate gusta vreun ceas de îndulcire a vieții.

Ia aminte, dar, la acestea, căci îți sânt sfătuitor de bună înțelepciune și toate ți le-am spus adevărat, învățându-te pe tine, împăratul cel cu bună minte, măiestriile mântuirii, că pentru aceea am venit, ca să-ți arăt calea cea bună și nesmintită, să te ridic către cele de veci și fără de sfârșit, să-ți dau sfat ca să-ți chivernisești acolo toate și să te scot din această lume înșelătoare pe care și eu, odinioară, blestemătește o iubeam și mă țineam de dulcețile și de podoabele ei. Când am cunoscut cu ochii minții cei fără de sminteală că toată viața omenească se sfârșește într-acestea – unii venind, alții ducându-se și neavând nici unul stare neschimbătoare, nici bogații în bogății, nici tarii în tărie, nici înțelepții în înțelepciune, nici norociții în noroacele lor, nici nesățioșii în sațiul lor, nici cei cărora li se pare că trăiesc virtuos în deșarta și în neputincioasa lor virtute, am înțeles că acest lucru se închipuiește izvoarelor, care venind iarna mari și revărsându-li-se apele, se aseamănă adâncului mării, dar, în fapt, sânt trecătoare în această stare și durează numai până la o vreme.

Drept aceea, am cunoscut că toate câte sânt într-acest chip deşarte sânt, nici un folos nu este din ele, ci, aşa cum toate cele de mai înainte au fost acoperite cu uitarea - cinstea, împărăţiile şi dregătoriile, măririle trufiei şi rânjirile prigonitorilor - tot astfel, oricare din lucrurile acestea care sânt acum de faţă sau în vremurile ce vor fi după acestea, pieri-vor sub uitare. Despre care şi eu, unul, fi-voi supus schimbării tuturor, după cum este rânduiala lumii. Şi aşa cum n-au fost lăsaţi cei dinainte să se îndulcească veşnic de cele de aici, asemenea va fi şi cu mine, că am priceput ce face oamenilor această chinuitoare şi tulburătoare lume: îi mută de ici-colo, pe unii, din bogăţie în sărăcie, pe alţii, din sărăcie în slavă; pe aceştia îi scoate din viaţă, iar pe ceilalţi îi bagă în locul lor; unora înţelepţi şi cu minte le face pacoste, iar pe alţii proşti şi fără de cinste, cinstiţi şi slăviţi îi face; pe unii neînţelepţi şi fără minte îi pune în scaun de cinste, iar pe cei de cinste şi slăviţi ocărâţi îi arată tuturor; iar neamul omenesc este fără de nici o aşezare stătătoare înaintea turbatelor ei cazne, precum porumbelul ce fuge de vultur sau de uliu: el trece din loc în loc, aci se aşază într-un copac, aci zboară într-altul, aci se afundă în crestăturile pietrelor şi prin desişuri de mărăcini şi nici într-un chip nu-şi poate afla scăpare fără de grijă, ci în toată vremea petrece într-u clătinare şi greutate. Aşa sânt şi cei care s-au lipit de frumuseţile acestei lumi şi se tem să nu le piardă.

O, dobitocească boală de care bolesc becisnicii, neavând nimic stătător şi fără de grijă, neştiind către ce sfârşit alunecă şi unde îi va duce deşarta viaţă căreia s-au supus ticăloşeşte şi blestemăţeşte, iubind cele rele în locul celor bune şi învăţând răutatea în locul bunătăţii şi nu ştiu cine va primi re-

cile poame ale ostenelilor lor grele şi rău pătimitoare: rudă sau străin ! Că de multe ori se întâmplă de le ia un vrăjmaş, nu un prieten sau un cunoscut. Acestea toate şi cele care urmează lor, socotindu-le eu cu judecata mea sufletească, am urât viaţa pe care o cheltuisem în lucruri deşarte, trăind robit ostenelii pământeşti. Iar dacă am lepădat de la suflet şi am împins în lături râvna ce o aveam către ele, mi s-au arătat bunătăţile cele adevărate, care sânt temerea de Dumnezeu şi împlinirea voii Lui. Căci aceasta se cheamă începutul bunătăţilor (Ps. 110, 10) şi începutul cel deplin, aceasta este: viaţa fără de grijă şi fără de scârbă a celor care se reazemă de Domnul Dumnezeul Cel tare. Punându-mi eu cugetul în calea cea nesmintitoare a poruncilor Domnului, am cunoscut cu adevărat că într-însa nu este lucru nesocotit şi răzvrătit, nici n-are prăpăstii şi munţi de piatră, nu este plină de mărăcini şi de scai, ci este netedă şi întocmită, îndulcind ochii celor care umblă pe ea cu vederi prea luminate şi le încalţă picioarele şi le împodobeşte spre gătirea Evangheliei păcii, adică a bunei vestiri a păcii, ca să umble vârtos şi tare şi să o pună mai presus decât toate. Aşadar, am început a-mi găti casa sufletului cea jalnică şi stricată; socotindu-mi lucrările şi îndreptându-mi sminteala minţii mele, am auzit cuvintele unui înţelept dascăl, strigându-mă cu acestea: „Ieşiţi toţi cei care râvniţi a vă mântui şi dezlipiţi-vă de deşertăciunea acestei lumi, căci chipul ei trece şi peste puţin nu va mai fi. Ieşiţi şi nu vă întoarceţi fără zestre şi fără plată, ci să purtaţi cu voi hrana vieţii de veci; că îndepărtată cale veţi călători şi trebuie să aveţi de aici multe bucate ca să sosiţi la locul cel de veci, care are două laturi în care sânt multe locaşuri. Din aceste două laturi, una a gătit-o Dumnezeu celor care-L iubesc şi

păzesc poruncile Sale – aceea este plină de toate bunătățile și cine se va învrednici de acea țară va trăi pururea întru nestricăciune, îndulcindu-se de nemurirea nepieritoare: „de unde a fugit durerea, întristarea și suspinarea" (Is. 35,10), iar al doilea loc este plin de întuneric, de scârbă și de durere, gătit diavolului și îngerilor lui. Acolo vor fi aruncați cei care au gătit cu ale lor fapte aceste locașuri, care au iubit mai mult lucrurile acestei vieți, decât cele neputrede și veșnice și s-au făcut mâncare focului de veci".

Unele ca acestea auzind eu și cunoscându-le ca fiind nemincinoase, m-am nevoit să ajung în acel locaș care este deasupra durerilor și grijilor. De atâta tărie și bunătăți este plin locașul acela, bunătăți a căror cunoștință o am în parte și puțină, și ca prin oglindă, în ghicitură și în pilde le văd pe cele care sânt acolo, căci sânt tânăr cu vârsta duhovnicească, iar când va veni ce este deplin și când voi cunoaște față către față, atunci ceea ce este câte puțin și câte o părticică se va desființa. Mulțumesc lui Dumnezeu prin Iisus Hristos, Domnul nostru, că legea Duhului vieții m-a slobozit din legea păcatului și din moarte și mi-a deschis ochii să văd fără sminteală, cum că moarte este cugetul trupesc, iar cugetul duhovnicesc este viață și pace. Deci, îndată ce am cunoscut eu deșertăciunea lucrurilor de aici, urându-le cu ură desăvârșită, așa te sfătuiesc și pe tine să le cunoști ca să le socotești străine și degrabă trecătoare și toate să le iei de aici și să le aduni în veacul nestricăcios, comoară nefurată, bogăție nedeșartă, unde ți se cade a merge fără de pregetare, ca, dacă te vei duce, să nu fii lipsit, ci să fii plin de avuție, cum ți-am spus și mai sus, asemenea.

CAPITOLUL XV

Varlaam laudă milostenia și arată că mulți au părăsit avuția lor pentru mântuire

Ioasaf zise către bătrân:

- Aceasta să-mi spui mai în amănunt: cum aș putea trimite acolo comorile de aur și de avuție? Să-mi mai spui și dacă mă voi duce să aflu dulceața nefurată și neputredă și nepieritoare, precum și în ce chip voi arăta ură către acestea de acum și iubire către cele veșnice?

Varlaam zise:

- Trimiterea bogăției în locașul veșniciei se face cu mâinile săracilor. Drept aceea și unul dintre prooroci, prea înțeleptul Daniel, a zis către împăratul Babilonului: „Împărate, să-ți placă sfatul meu și să-ți curățești păcatele tale cu milostenia și nedreptățile tale, cu îndurările săracilor". Stăpânul cuvântează mult despre milostenie și despre dăruirea către săraci, cum am învățat și din Evanghelie. Deci, așa vei putea trimite acolo mai dinainte toate, cu mâinile cerșetorilor, căci cele ce le faci lor, Însuși Stăpânul le va primi pentru Sine și cu mult îndoit îți va plăti ție. El întotdeauna îi răsplătește pe cei care-L iubesc. Într-acest chip, furând acum como-

rile întunericului acestui veac în care ai pătimit, slujindu-i multă vreme, bine te voi îndrepta dintr-acestea către ceea ce va să fie și, luându-le, le vei ascunde pentru tine de-ți vei cumpăra cu acestea putrede și trecătoare cele stătătoare și trăitoare.

De aici, cu ajutorul lui Dumnezeu, vei cunoaște nestatornicia acestei lumi și netocmeala ei și, luându-ți ziua bună de la toate, vei veni către cele ce vor să fie și, trecând peste cele trecătoare, te vei lipi de cele cu nădejde și trăitoare și lăsând întunericul umbrei morții și urând lumea și pe țiitorul lumii și putrezitorul trup socotindu-l ție vrăjmaș, vei alerga către lumina cea neatinsă și, luând crucea pe umăr, vei merge pe urma Lui fără de oprire și cu Dânsul te vei veseli și te vei arăta moștenitor vieții celei necăzătoare și neînșelătoare.

Iar Ioasaf zise:

- Aceasta este o poruncă veche, dată de la apostoli ? Este a lor învățătura care spune să nu băgăm în seamă nimic și să luăm de la viață dureri ca acestea (cum ai zis mai sus) sau ea este chibzuită după meșteșugul și mintea voastră ?

Varlaam, răspunzând către acesta, zise:

- Nu te învăț cu lege nouă, să mă apere Dumnezeu, ci aceea ce ne este dată de la cei de demult, că a zis Domnul către un bogat care L-a întrebat cum ar putea să moștenească viața veșnică și se lăuda că a păzit toate cele scrise în Lege: „Încă una îți mai lipsește: Vinde toate câte ai și le împarte săracilor și vei avea comoară în ceruri și luând crucea vino de urmează Mie". Iar el, auzind acestea, s-a întristat, căci era foarte bogat. Deci, văzându-l Iisus că se întristează, zise: „Că nu este lesne celor care au bogăție a intra întru împărăția Lui Dumnezeu, că mai lesne este a trece cămila prin urechile

acului, decât să intre bogatul în împărăția lui Dumnezeu". Aceste porunci ascultându-le, toți sfinții se nevoiră a se dezlipi cu totul de nebunia a toată bogăția și risipiră toate și, prin dărnicia către săraci, și-au trimis acolo, înainte, bogăție veșnică și, luând crucea, au mers pe urma lui Hristos, unii sfârșindu-se mucenicește (cum ți-am spus), iar alții nevoindu-se pustnicește și nimic netrecând cu vederea din cele ce se cad acestei filozofii adevărate. Această poruncă să știi că este a lui Hristos, Împăratul nostru și Dumnezeu, Care ne scoate din acestea putrede și ne face părtași acestora care viețuiesc pururea.

Ioasaf zise:

- Dar dacă este veche această filozofie și așa de folos, de ce nu râvnesc mulți la această viață ?

Iar bătrânul zise:

- Mulți au râvnit-o și o râvnesc, dar mai mulți se lenevesc și pregetă, cum a zis Domnul: „Puțini sânt cei ce umblă pe calea Lui cea cu scârbă", „iară cei ce umblă pe cea largă sânt mulți; că îndată ce se cuprind de iubirea avuției sau de iubirea dulceților și se lipesc de deșarta mărire nu se pot rupe ușor dintr-acelea", ca și cum s-ar fi vândut robi de bună voie la stăpân străin și ar sta împotriva lui Dumnezeu Celui Care poruncește unele ca acestea, fiind legați și ținuți de acest stăpân. Sufletul, dacă se părăsește de mântuirea sa și-și ia frâul în colți și i se slăbesc zăbalele, apoi este purtat pretutindeni de poftele cele dobitocești. Drept aceea, jeluindu-se proorocul de acea nebunie asupritâ a unor suflete ca acelea și plângând de grosimea zgurii ce zăcea pe ele, zice: „Fiii oamenilor, până când grei la inimă ? Pentru ce iubiți deșertăciunea și căutați minciuna ?" (Ps. 4,2)

Mergându-i pe urmă acestui prooroc și adăugând și ceva de la sine, unul din dascălii noștri cei prea înțelepți, bărbat foarte grăitor de dumnezeire, striga către toți, ca de pe un deal prea înalt de pe care se vedea în toate părțile: „Fiii oamenilor! Până când veți fi grei cu inima? Căci iubiți deșertăciunile și căutați minciunile, crezând că această viață de aici este un lucru mare, iar acea hrană și putină cinste și smerită tărie este un lucru mic, încă și acest noroc înșelător nu este al celor care-l nădăjduiesc, ci, mai vârtos, al celor care-l au, iar mai ales nici al acelora cărora li se vedea și li se părea că îl țin, nu este; ci, ca pulberea ce o aruncă viforul încoace și încolo și o vântură". Așa și acestea, de la unii se iau și la alții se dau ca fumul ce trece și ca visul înșelător și ca umbra ce nu poate ține; să nu aștepte cei care l-au dobândit, să nu se încreadă în ele cei care le au. Așa a poruncit Mântuitorul și așa au mărturisit cu cuvântul și cu fapta proorocii, apostolii și toți sfinții, aducându-ne către calea cea nesmintită a bunătăților și, măcar de au zis ei că sânt puțini cei care umblă pe dânsa și mulți care vrură să umble pe cea largă ce duce la pieire, acea viață a dumnezeiești filozofii nu se va împuțina, căci, așa cum trimite soarele razele înainte când va să răsară spre luminarea tuturor și poruncește să-i lumineze pe toți, (iar dacă vreunii închid ochii și nu vor să vadă strălucirea soarelui, soarele nu are nici o vină pentru aceasta, nici pe alții nu-i învinuiește, nici slava strălucirii lui nu ia vreun ponos pentru negrija acelora, ci lipsindu-se de lumină ca niște orbi, ei încearcă pereții și cad în multe gropi și-și înghimpă obrazurile în mulți mărăcini, iar soarele, stând într-a lui strălucire, luminează celor care caută cu fața descoperită lumina lui), într-același chip și bucuria lui

Hristos pe toți îi luminează, dându-le lor strălucirea Sa cea bogată; însă, fiecare își face parte după cum îi este pofta și vrerea că nici nu-l lipsește Soarele dreptății pe cineva care caută asupra Lui, nici nu-i silește pe cei care-și aleg de bunăvoie întunericul, ci fiecare are voia libertății lui, cât este viața aceasta.

Iar Ioasaf întrebă:

- Dar ce este libertatea și vrerea?

Bătrânul zise:

- Libertatea este voia sufletului cuvântător care fără de oprire merge unde vrea: ori către bunătate, ori către răutate, așa fiind rânduit de Făcătorul. Deci, libertatea este clătinarea sufletului înțelegător după vrerea lui, iar vrerea este voia sufletului ce este în noi. Astfel, oricine se poate întreba: „Oare bine va fi să facem acest lucru sau ba?" După aceea, omul cântărește ce este mai bine și așa se face judecata; cântărirea care se lipește de acel lucru ce este numit de sfat și-l iubește se cheamă voie. Dacă judecă și chibzuiește, iar inima nu i se lipește de acel lucru ce e numit, atunci nu se cheamă voie. Deci, așa se face vrerea, ce se zice alegere, după lipirea inimii: că vrerea sau alegerea este când cineva are două lucruri înainte, iar din acestea două, pe unul îl urmează, iar pe celălalt îl lasă.

Deci, vrerea sau alegerea este să alegi un lucru și să lași pe altul, atunci când îți zac înainte două lucruri, și aceasta cu sfatul se face; iară cântărirea și vrerea sau alegerea, înseamnă să socotești care lucru este mai ales și mai primit decât altul. Nimeni nu va chibzui ceva fără sfat, nici va voi sau va alege ceva până nu va lua seama că nu toate câte ni se par nouă bune sânt bune a le lucra; aceasta este vrerea sau alegerea voită, cea care este cântărită de sfat, când va primi pofta; și așa se întâmplă a fi vrerea

poftă sfătuită de cele ce sânt întru noi că de lucrul cântărit și ales de sfat ne ținem cu vrerea. Tot sfatul este pentru lucrul ce se va face și pentru împărțeala lucrului și așa sfatul este povață a toată vrerea, așijderea vrerea este povață a toată lucrarea.

De aceea, nu numai lucrurile, ci și cugetele pe care le pune înainte vrerea tocmesc și cununi și munci, că începătura păcatelor și începătura lucrurilor drepte este vrerea, adusă dintre cele ce sânt întru noi, adică din cele ce sânt în puterea noastră. Căci lucrurilor cărora le este puterea în noi, acelora și faptele le sânt în noi; că în noi, după putere este și facerea bunătăților și bunătățile.

Deci, așa sfătuind oamenii și având ei alegere liberă, fiecare pe câtă vrere are, pe atât se face părtaș luminii celei dumnezeiești și sporește în rânduielile filozofiei pustnicești; pentru că și vrerile au multe chipuri, ca niște izvoare ce ies din sânul pământului: unele izvorăsc chiar la fața pământului, altele, puțin mai adânci în pământ, iar altele, foarte adânci. Deci, din acele ape, cele ce curg pe deasupra sânt dulci la gustare, iar cele ce curg prin adânc sânt sărate și rău mirositoare; altele izvorăsc din destul, iar altele picură câte puțin. Așa să înțelegi și despre vreri; unele sânt grabnice și foarte fierbinți, altele, slabe și reci; unele au voie peste tot către facerea de bine, iar altele, cu toată tăria lor, se supun către ceea ce se împotrivește binelui, adică răutății.

CAPITOLUL XVI

Varlaam îl aduce pe Ioasaf către nădejdea mântuirii

Atunci Ioasaf zise bătrânului:

- Dar acum mai este altcineva ca tine care să mărturisească acestea sau numai tu singur mărturisești lucruri ca acestea?

Iar Varlaam răspunse:

- În această țară a voastră nu știu pe nici unul; căci ostașii tatălui tău cu întunericul morții i-au cuprins pe aceia și au pus nevoință ca să nu se audă nici într-un chip între voi mărturisire despre cunoștința lui Dumnezeu; într-alte limbi, acestea sânt lăudate și slăvite, într-unele cu cuvânt drept, iar într-altele cu cuvânt răzvrătit. Că vrăjmașul sufletelor noastre i-a făcut să rătăcească din calea cea dreaptă și i-a răzvrătit, împărțind niște legi străine și cu niște cuvinte din Scripturi învățându-i într-alt chip și altminteri, nu drept, după cum stă în Sfintele Scripturi. Iară adeverirea însăși este mărturisită de slăviții apostoli și de cei purtători de Dumnezeu și strălucește în biserica sobornicească mai luminos decât soarele de la o margine a lumii până

iară în cealaltă margine a lumii; iar eu sânt trimis la tine mărturisitor și învățător al acestei adeveriri.

Ioasaf zise către dânsul:

- Dar tatăl meu nimic de acestea să nu se fi învățat ?

Iar bătrânul zise:

- Chiar nimic nu s-a învățat din cele ce s-ar fi cuvenit să învețe, căci, astupându-și simțirile din a sa bunăvoie, nu vrea să primească binele și și-a câștigat cuget către răutăți.

Ioasaf zise:

- Aș vrea să învețe și el acestea.

Bătrânul răspunse:

- „La oameni aceasta e cu neputință, la Dumnezeu însă toate sânt cu putință" (Mt. 19,26). De-l vei mântui pe tatăl tău, vei fi născător celui care te-a născut. Am auzit de un împărat care-și tocmise foarte bine împărăția lui și era blând și lin către oamenii care erau sub dânsul, dar numai într-un lucru greșea, adică într-acesta: că nu avea lumina cunoștinței lui Dumnezeu, ci era cuprins cu înșelăciune idolească. Deci, avea el un sfetnic bun și înfrumusețat cu toată credința cea bună către Dumnezeu și cu toată înțelepciunea cea făcătoare de bunătăți, dar sfetnicul era întristat pentru că nu putea suferi păgânătatea împăratului și se gândea să-l mustre pentru acel lucru; însă, iarăși se lăsa de acea îndrăzneală, temându-se ca nu cumva să-și fie lui însuși și altor prieteni făcător de răutăți și să taie acel folos ce-l aveau mulți de la el. Dar mereu cerca vreme cu prilej în care să-l tragă către bine. Într-o noapte zise împăratul către dânsul:

- Vino să ieșim și să umblăm prin oraș, doar vom avea cumva ceva de folos.

Umblând ei prin oraș, văzură o rază de lumină lucind dintr-o ferestruie și, punându-și ochii pe

acea ferestruie, văzură un sălaș ca o peșteră sub pământ în care ședea un om trăind în sărăcia cea mai de apoi și îmbrăcat în niște haine proaste, iar femeia lui îi stătea înainte de-i aducea vin. Când lua bărbatul sticla cu vin în mână, ea cânta un cântec dulce și-i făcea dulceață și cu laude își mângâia și-și îndulcea bărbatul. Iar cei care erau cu împăratul se mirau de niște oameni ca aceia. Cum pot ei, fiind supărați de atâta sărăcie, încât nici măcar îmbrăcăminte nu au, să viețuiască viață așa de veselă ? Și împăratul zise către acel sfetnic al său mai mare:

- O, ciudată minune, prietene ! Că mie și ție niciodată nu ne-a fost viața așa de cu tihnă, deși strălucește cu atâta slavă și hrană, așa cum îi veselește și îi îndulcește această viață săracă și ticăloasă pe acești nebuni și se arată lor a fi netedă și dulce, această viață amară și vârtoasă.

Iar acel sfetnic, aflând vreme cu prilej ca aceea, zise:

- Împărate, dar ție cum ți se pare traiul acestora ?

Împăratul zise:

- Pare-mi-se a fi cu scârbă și mai aspru și mai urât decât al tuturor câți am văzut.

Atunci acel sfetnic grăi către dânsul și zise așa:

- Bine să știi, împărate, că de multe ori mai rea decât aceasta este socotită viața noastră de văzătorii și de tainicii vieții celei de veci și ai bunătăților care covârșesc toată mintea. Casele poleite cu aur ce lucesc și aceste haine luminate și alte dulcețuri trupești, mai scârnave decât toată împuțiciunea și scârnăvia se văd în ochii acelora care văd frumusețea cea nespusă a sălașelor din ceruri, nefăcute de mâini omenești și a hainelor țesute de Dumnezeu și a cununilor „celor neputrede" pe care le-a gătit Ziditorul celor care-L iubesc pe El. Cum îi so-

cotim noi pe aceștia a fi nebuni, tocmai noi, care ne înșelăm în această lume și ne îngăduim pe noi înșine în această slavă mincinoasă și-n această hrană fără de folos, când sântem vrednici de jale și de lacrimi, înaintea ochilor celor care au gustat acele bunătăți?

Iar împăratul, auzind acestea, ca și cum i s-ar fi uluit mințile, zise:

- Dar cine sânt aceia care au dobândit viață mai mult decât noi?

Sfetnicul zise:

- Toți cei care au iubit cele veșnice mai mult decât acestea cu vremi scurte.

Atunci, împăratul întrebă iarăși ca să știe ce sânt cele veșnice, iar sfetnicul răspunse:

- Cele veșnice sânt împărăția cea nesfârșită și viața care nu este sub moarte și bogăția pe care niciodată nu o apucă sărăcia, și bucuria și veselia care nu este atinsă de nici o grijă sau de vreo scârbă, și pacea cea necurmată și slobodă de toată vrajba și pricina. Cei care se vor învrednici a le primi pe acestea fericiți vor fi. Și acesta este foarte adevărat că ei vor viețui viață fără de grijă și fără de ostenealâ, îndulcindu-se de toate dulcețile și frumusețile împărăției lui Dumnezeu, fără de durere și împărățind cu Hristos fără sfârșit.

Împăratul zise:

- Dar cine este vrednic a dobândi acestea?

Sfetnicul răspunse:

- Toți cei care se țin de calea ce duce acolo, că intrarea este neoprită, numai de va vrea cineva să intre în ea.

Iar împăratul zise:

- Dar ce este calea care duce acolo?

Acel sfetnic minunat răspunse:

- Calea este a-L cunoaște pe singurul, pe adevăratul Dumnezeu și pe Iisus Hristos, Fiul Său Unul-Născut și pe Sfântul și de viață Făcătorul Lui Duh.

Atunci împăratul, cu împărătească înțelepciune, zise către dânsul:

- Dară de ce te-ai oprit a-mi spune acestea până acum, că mie nu mi se arată a fi de lepădat și de nebăgat în seamă, ci sânt adevărate. Iară de este vreun folos de la dânsele, se cade să cercăm cu durere până vom afla ce este adevărat?

Sfetnicul zise:

- Nu că aș fi fost cuprins cu vreo lene sau cu vreun preget de nu ți-am spus ție acestea sau că n-aș fi avut grijă, ci neputând răbda slava ta, ca să nu mă arăt cumva că-ți fac supărare; iară cu totul sânt adevărate și fără nici o pricină; iar după aceasta de vei porunci robului tău a-ți aduce aminte de acestea, eu voi sluji poruncile tale.

- Nu numai în toate zilele, ci în tot ceasul, neîncetat, să-mi înnoiești aducerea-aminte de acestea și foarte fierbinte și cu nevoințe.

Terminându-și povestirea, Varlaam zise:

- Am auzit că după aceea împăratul acela a trăit în bună creștinătate și în viața aceasta fără tulburare și încă și fericirea veșnică va fi dobândit; asemenea lui ar putea fi și tatăl tău. Dar numai dacă îi va aduce cineva aminte de acestea la vreme cu prilej, doar va pricepe cumva și va cunoaște de câte răutăți este cuprins, și de atunci, așa ferindu-se de dânsele, va alege binele, pentru că el acum este orb și nu vede că s-a lipsit de lumina cea adevărată și din a lui bunăvoie merge către întunericul păgânătății.

Iar Ioasaf zise către dânsul:

- Acelea ce sânt pentru tatăl meu Domnul Dumnezeu să le îndrepteze, că lui, așa cum ai zis mai înainte, toate îi sânt cu putere, iar eu, pentru cuvintele tale cele adevărate, cunoscând deșertăciunea acestor lucruri de aici, am socotit să mă îndepărtez cu totul de dânsele și cealaltă vreme a vieții mele cu tine împreună să o petrec, ca nu cumva pentru acestea trecătoare, să cad de la o vreme din dulceața celor veșnice și neputrede.

Varlaam îi răspunse:

- De vei face acestea, te vei asemăna unui voinic tânăr, foarte înțelept, despre care am auzit că era din oameni bogați și slăviți și pe care tatăl său l-a logodit cu fata unui om mare, de neam și de avuție, iar fata era foarte frumoasă. Deci, vorbind el de nuntă către fiul său, ca un tată ce avea grijă de feciorul lui, îi spuse de acea logodnă; iar el, auzind așa, împinse în lături și lepădă acel lucru ca și cum ar fi un lucru de lepădat și fără de cale și fugi părăsindu-l pe tatăl său. Deci, mergând el pe o cale, găzdui la casa unui unchiaș sărac, vrând să se odihnească de zăduful zilei. Iar fata unchiașului, singura pe care o avea, ședea înaintea ușii de lucra cu mâinile, iar cu gura neîncetat Îl binecuvânta și Îl lăuda pe Dumnezeu, mulțumindu-I din adâncul sufletului. Iar voinicul acela, auzind acea cântare, zise:

- O, femeie, ce poate fi această nevoință a ta? Pentru ce, fiind tu așa mică și săracă, mulțumești ca de niște daruri prea mari cântând Dătătorului?

Iar ea răspunse către dânsul:

- Dar nu știi că de multe ori o ierbușoară cât de mititea de mari boli îl izbăvește pe om? Așijderea și aceasta, mulțumind lui Dumnezeu de cele mici, se face tocmire a bunătăților celor mari. Deci, fiind și eu fata acestui unchiaș sărac, mulțumesc de acestea

mici și pe Stăpânul Îl binecuvântez, știind că Cel Care a dat acestea poate da și mai mari. Celor care au câștigat și au strâns multe nu le este spre dobândire o bunătate ca aceasta; mai degrabă, voi zice că le este încă spre pagubă, iar celor care nu au luat nimic nu le vine pagubă. Deci, pe același drum umblând și unii și alții, adică și bogații și săracii, tot la același sfârșit ajung, eu din darurile lui Dumnezeu, cele care nici într-un chip n-au număr, cele ce sânt mai de treabă și mai bune, m-am îndulcit: că m-am născut după chipul lui Dumnezeu și m-am învrednicit înțelegerii Lui și, mai mult decât toate dobitoacele, am fost împodobită cu cuvântul, adică cu graiul, și din moarte către viață am fost întoarsă pentru milosârdia milei Dumnezeului nostru și am luat libertate a mă face părtaș tainelor Lui și mi s-a deschis ușa raiului, dându-mi-se intrare neoprită, numai de voi vrea să intru. Nici într-un chip nu-mi este cu putință a mulțumi cum se cade pentru atâtea daruri ca acelea cărora le sânt, deopotrivă, însoțitor și părtaș, și bogăției, și sărăciei; dar, dacă nu voi aduce și această puțină cântare Dătătorului, ce răspuns aș avea la bunătatea pe care mi-a arătat-o Domnul?

Iar voinicul, mirându-se de înțelepciunea ei, chemă pe tatăl ei și-i zise:

- Dă-mi pe fiica ta, că am îndrăgit foarte tare mintea și creștinătatea ei.

Iar unchiașul zise:

- Nu ți se cade a o lua, că este fată de sărac, iar tu ești fecior de părinți bogați.

Iar voinicul, numaidecât, zise:

- Ba eu, adevărat, o voi lua, numai de nu te vei rușina de mine. Că mie mi-era sortită o fată de oameni de neam bun și bogat, iar eu n-am poftit-o

pe aceea, ci am plecat fuga, iar pe fiica ta am îndrăgit-o și pentru credința ei cea bună către Dumnezeu și pentru mintea ei cea chibzuită doresc a mă însoți cu ea.

Iar unchiașul zise către dânsul:

- Nu-mi este cu putere să ți-o dau ca să o duci în casa tatălui tău și să o dezlipești de sânul meu că numai pe aceasta o am, una născută.

Voinicul zise:

- Eu cu voi vreau să fiu și traiul vostru vreau să-l iau.

Și așa, dezbrăcându-se de hainele cele luminate, cerși altele de la unchiaș de se îmbrăcă. Iar unchiașul, ispitindu-l mult și cercând gândul lui în multe chipuri, dacă-l află că este vârtos și stăruitor în cugetul lui și dacă pricepu că nu-i cere fata doar fiind cuprins de pofta nebuniei, ci pentru dragostea creștinătății vrea să trăiască în sărăcie, iubind-o pe fata lui mai mult decât cinstea sa și decât rudenia lui cea mare, îl luă unchiașul de mână și îl băgă în cămara lui și în multa avuție ce era acolo, galbeni mulți fără număr, atât cât niciodată nu mai văzuse acel voinic. Și zise unchiașul către dânsul:

- Fătul meu, toate acestea ți le dau ție de vreme ce ai poftit a fi moștenitor avuției mele.

Atunci voinicul acela, luând moștenirea, îi întrecu și îi covârși cu slava lui pe toți slăviții și bogații pământului.

CAPITOLUL XVII

Varlaam Îl roagă pe Dumnezeu pentru mântuirea lui Ioasaf și arată că Făcătorul Se cunoaște în lucrurile cele făcute

Atunci zise Ioasaf către Varlaam:

- Povestea ta se potrivește celor ce lucrez eu. Drept aceea mi se pare că ai povestit-o pentru mine. Ce este ispita aceasta cu care mă întrebi și încerci să cunoști mintea mea ?

Iar bătrânul zise:

- Eu am ispitit și am cunoscut mintea ta cea pricepută și vârtoasă, încă și dreptatea sufletului tău, iar sfârșitul lucrului tău să întărească acestea: „pentru aceasta, îmi plec genunchii" (Efes. 3,14) înaintea Dumnezeului nostru Celui slăvit întru Treime, Făcătorului tuturor celor văzute și nevăzute, Celui Care este adevărat și pururea, Care n-a avut început, nici sfârșit nu va avea; îmi plec genunchii înaintea Înfricoșatului și întru tot Puternicului, Bunului și Milosârdului, ca să lumineze ochii inimii tale și să-ți dea Duhul înțelepciunii și al descoperirii înțelegerii Lui, ca să știi ce este nădejdea chemării Lui și ce este bogăția slavei moștenirii Lui întru sfinți și ce este prea covârșitoarea mărire a

puterii Lui întru noi, cei care credem că „nu mai sânteți străini și locuitori vremelnici, ci sânteți împreună cetățeni cu sfinții și casnici ai lui Dumnezeu, ziditi fiind pe temelia apostolilor și a proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind Însuși Hristos. Întru El, orice zidire bine alcătuită crește ca să ajungă un locaș sfânt în Domnul" (Efes. 2,19-21).

Iar Ioasaf foarte se umili în inima lui și zise:

- Acestea toate și eu poftind a le ști, mă rog, spune-mi bogăția slavei lui Dumnezeu și covârșirea puterii Lui.

Varlaam zise:

- Mă rog lui Dumnezeu să te învețe acestea, să dea sufletului tău înțelegerea unor lucruri ca acestea, pentru că oamenilor nici într-un chip nu le este cu putință a arăta slava și puterea Lui, măcar de s-ar aduna toate limbile oamenilor ce au fost odinioară, pentru că, după cum a zis Evanghelistul și binecuvântatul Ioan: „Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată; Fiul Cel Unul-Născut, Care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut" (In. 1,18). Care dintre pământeni ar putea ajunge nemăsurata slavă și mărire a Celui nenăscut, dacă nu o va descoperi El Însuși după cum Îi va fi voia ? Aceasta El a descoperit-o apostolilor și proorocilor Lui, iar noi din mărturisirea lor și din înseși lucrurile firii, după cât putem cugeta, pricepem și învățăm cele ce grăiește Scriptura: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vestește tăria" (Ps. 18,1).

„Cele nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii, înțelegându-se din făpturi, adică veșnica Lui putere și dumnezeire" (Rom. 1,20), ca și cum ar vedea cineva o casă frumoasă și făcută cu meșteșug sau un vas bun și tocmit frumos și numai dintr-acel lucru îl va cunoaște curând pe zidar sau pe meșter. Așa și eu,

fiind zidit din cele ce nu erau și adus la ființă, nu-L pot vedea pe Ziditorul și pe Făcătorul, dar din tocmirea mea cea minunată și bine rânduită, am venit întru cunoștința înțelepciunii Lui, însă nu așa, întocmai cum este, ci cum am putut eu înțelege, pentru că eu nu m-am făcut singur, nici am fost eu din mine însumi, ci Acela m-a zidit cum a vrut, poruncindu-mi a birui asupra tuturor zidurilor, dară unele dintre zidiri m-au mai micșorat și, fiind eu bântuit și stricat, iară m-a înnoit cu mai bună înnoire.

Atunci, cu a Lui dumnezeiască poruncă, scoțându-mă de aici către altă viață nesfârșită și veșnică mă mută, dar nici între acestea veșnice și adevărate nu-mi stă în putere a mă potrivi purtării Sale de grijă, nici să mai adaug ceva, nici să scad măcar statura sau fața obrazului, nici cele ce s-au învechit în mine nu le mai pot înnoi, nici cele ce s-au stricat nu le mai pot drege, că nimeni dintre oameni nu poate să facă acestea: nici împărat, nici înțelept, nici bogat, nici puternic, nici altcineva, chiar fiind învățat în măiestria omenească. Că nici unul dintre împărați sau dintre cei care sânt în mărire n-au avut alt început firii lor, ei toți o singură intrare au în viață și ieșire, așijderea tot una este. Deci, dintre acestea ce sânt împrejurul meu mă îndrept către înțelegerea lucrului celui mare al Ziditorului, prin acestea și din tocmirea cea bine rânduită și din paza a toată făptura, eu pricep că acestea toate de la sine sânt supuse schimbării: cele înțelegătoare sau cele cu minte se schimbă după vrerea lor, după sporirea către bine sau după îndepărtarea de bine; iară cele simțitoare (adică vitele care au numai simțire, nu și minte), după naștere și după stricăciune, după creștere și după împuținare, după felul mutării și după clătire, adică după purcesul din loc în loc, și

acestea toate mărturisesc cu glasuri nepieritoare că sânt făcute, ținute, păzite și pururea ferite de Dumnezeul cel nemutat și nepurces. Cred acestor firi ce nu-și seamănă, ci își sânt împotrivă: cum s-ar fi adunat una cu alta întru umplerea lumii și cum ar trăi nestricate și nedezlegate, de nu le-ar fi alcătuit vreo putere a Celui Care este Atotputernic și le păzește nestricate în vreme? Și cum ar putea fi ceva dacă n-ar fi vrut El? Sau, ce n-ar fi chemat de Dânsul, cum s-ar putea păzi și feri, zice Scriptura, căci corabia fără cârmaci nu merge înainte, ci lesne se îneacă; casa fără de stâlpi nu poate sta, dar lumea, care este un lucru așa de mare, așa de frumos și așa de minunat, cum să stea atâta seamă de ani fără de oarecare slăvită, mare și minunată îndreptare și fără preaînțeleaptă purtare de grijă? Că iată, cerurile, de câți ani sânt și nu s-au mai înnegrit, tăria pământului nu a slăbit, zămislind atâtea în toți anii, izvoarele nu au contenit curgând mereu de când au fost făcute, marea, atâtea râuri încăpând într-însa, nu-și mai trece măsura, alergarea soarelui și a lunii nu se mai schimbă, tocmelile zilelor și ale nopților nu s-au mai întors? Dintre acestea toate ni se arată mărirea și puterea cea nespusă a lui Dumnezeu, care este mărturisită de prooroci și de apostoli, pe care nimeni nu poate să o înțeleagă și să o laude după vrednicie și după cuviință, căci din toate cele văzute, câte sânt sub simțire, și din cele nevăzute, dumnezeiescul Apostol care Îl avea pe Hristos, grăind în sine cu socotință, zicea că: „în parte cunoaștem", adică, precum ai zice, câte puțin înțelegem și „în parte proorocim" cum ai zice, câte puțin ghicim, „dar când va veni ceea ce e desăvârșit, atunci ceea ce este în parte se va desființa" (I Cor. 13,9-10).

Drept aceea, mirându-se de nemăsurata bogăție a înțelepciunii lui, cu mare glas strigă: „O, adâncul

bogăției și al înțelepciunii și al științei lui Dumnezeu! Cât sânt de necercetate judecățile Lui și cât sânt de nepătrunse căile Lui!" (Rom. 11,33).

Dacă omul acela care a fost răpit până la al treilea cer „a auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cuvine omului să le grăiască" (II Cor. 12,4) cine din cei care sânt asemenea mie ar putea căuta cu ochii săi în adâncul atâtor taine și ar putea zice ceva pe înțeles? Sau măcar poate cugeta cineva cum se cuvine la cele ce au zis, dacă nu-i va da lui a zice și a cugeta Însuși Dătătorul înțelepciunii și Îndreptătorul neînțelepților? Că în mâna Lui sântem și noi, și cuvintele noastre, și toată chibzuiala și meșteșugul minții noastre. El ne-a dat cunoașterea cea nemincinoasă a lucrurilor ce sânt, ne-a dat a ști tocmeala lumii și lucrările stihiilor, începutul și sfârșitul și mijlocul anilor, schimbarea obiceiurilor și mutarea vremurilor, că toate le-a făcut cu măsură și cu socoteală, pentru că înfăptuirile cele cu greutate ale lui Dumnezeu în toată vremea sânt ca și împlinite. Și împotriva tăriei brațului Său cine va sta? Toată lumea înaintea Lui este ca și chipul cumpenei și ca picătura de rouă cea de dimineață ce se pogoară pe pământ, pe toți îi miluiește, toate le poate, trece păcatele oamenilor care se căiesc, pe nimeni nu-l urăște, nici nu-și întoarce fața de la cei care aleargă către Dânsul, singurul iubitor de suflete Stăpân.

Binecuvântat fie Sfântul Nume al slavei Lui și prea cântat și prea înălțat în veci. AMIN.

CAPITOLUL XVIII

Varlaam arată care este viața cea adevărată și care este moartea cea adevărată, vorbindu-i, apoi, și despre oprirea călugărească în îmbrăcăminte și în bucate

Iar Ioasaf zise către dânsul:

- O, preaînțelepte, cred că de ai cugeta vreme îndelungată ca să născocești dezlegare plăcută gândurilor noastre și răspuns întrebărilor în alt chip sau altminterea, n-ai putea să grăiești mai bine și mai frumos lucruri ca acelea, decât mi-ai spus tu acum. Cu adevărate cuvinte m-ai învățat că Dumnezeu este Făcător și Ziitor a toate și că slava măririi Lui este neajunsă de cugetele omenești și nimeni nu o poate spune decât cei cărora El Însuși le va descoperi cum va voi. Drept aceea m-am mirat foarte de înțelepciunea cuvintelor tale. Spune-mi, preafericite, de câți ani ești tu și în ce locuri ți-ai câștigat locuința și pe cine ai cu tine însoțitori în această filozofie? Că sufletul meu tare s-a legat de înțelepciunea ta și nici într-un chip nu vreau să mă despart de tine în toată vremea vieții mele.

Bătrânul zise:

- După cum mi se pare mie, sânt de 45 de ani; iară despre locuință, eu locuiesc în pustiurile

pământului Sinaridului și am acolo nevoitori care se ostenesc împreună cu mine și se nevoiesc pe calea călătoriei celei de sus.

Ioasaf zise:

- Cum îmi grăiești lucruri ca acestea, că mi te arăți a fi mai mare de 70 de ani? Dar ce cuvânt este acesta al tău de te faci a fi de 45 de ani? Îmi pare că aici nu grăiești adevărat.

Iar Varlaam zise către dânsul:

- Dacă vrei să știi anii de la nașterea mea, bine ai socotit căci sânt mai mare de 70 de ani. Dar eu nu am socotit în numărul vieții mele anii cheltuiți în deșert; atunci trăiam fiind cu trupul rob păcatului, iar omul meu cel dinlăuntru era mort și niciodată nu se socotesc între anii viilor anii celor morți. Iară de când „lumea este răstignită pentru mine și eu pentru lume!" (Gal. 6,14) și l-am dat în lături pe omul cel vechi care se stricase cu poftele cele înșelătoare, de atunci nu mai trăiesc în trup, ci trăiește Hristos întru mine, iar traiul ce-l trăiesc acum, îl trăiesc în credința Fiului lui Dumnezeu, Celui Care m-a iubit și pe Sine S-a dat pentru mine.

Deci, aceștia 45 sânt anii mei de viață și zilele de mântuire pe care i-am numărat cu cuvântul și nu am spus după socoteală numărul lor. Și tu, acum, învață a iubi în toată vremea cuget ca acesta și nu socoti morți anii în care ai trăit ostenindu-te spre tot lucrul bun, nici nu socoti vii anii în care ai slujit păcatului, pe cei în care ai fost tras în jos de țiitorul de lume și în care ți-ai risipit viața întru dulcețí și întru pofte rele; să știi bine că acei ani sânt morți și viața omorâtă cu faptele.

Un înțelept oarecare a numit păcatul moartea celui nemuritor, iar Apostolul a zis: „Când erați robi ai păcatului, slobozi erați față de dreptate.

Deci, ce roadă aveați atunci?" (Rom. 6, 20-21) De lucrurile acestea acum vă este rușine, că sfârșitul acelora este moartea, iar acum, slobozindu-vă de păcat, v-ați făcut robi lui Dumnezeu și aveți roada voastră întru sfințenie și de aici, sfârșitul este viața veșnică, căci plata păcatului este moartea, iar darul lui Dumnezeu este viața veșnică întru Iisus Hristos Domnul nostru.

Atunci Ioasaf zise către dânsul:

- De vreme ce traiul după trup tu nu-l socotești în numărul vieții, atunci nici moartea sub care zac toți nu se cade a o socoti moarte.

Bătrânul răspunse:

- Eu, fără de nici o îndoială și nici într-un chip, nu mă tem de moartea aceasta trecătoare și tocmai de aceea nici nu-i zic moarte. Că, de mă va apuca umblând în calea poruncilor lui Dumnezeu, atunci nu moarte-mi va fi, ci trecere de la moarte la viața cea bună și desăvârșită care este ascunsă în Hristos, pe care poftind sfinții a o dobândi, urâră foarte această viață pentru care lucru și Apostolul a zis: „știm că de se va strica această locuință a noastră, avem de la Dumnezeu locuință veșnică în ceruri, nefăcută de mâini omenești". (II Cor. 5,1). Pentru aceea suspinăm și gemem, poftind a ne îmbrăca sus, în sălașul nostru cel din ceruri. Însă, de ne vom afla îmbrăcați, iar nu goi, pentru că și cei care sântem în această sălășluire gemem și suspinăm, fiind îngreunați, căci nu vrem să ne despuiem, ci vrem să ne îmbrăcăm, atunci moartea va fi sorbită de viață. Și iar zice Apostolul: „Om nenorocit ce sânt! Cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia?" (Rom. 7,24). „Doresc să mă despart de trup și să fiu împreună cu Hristos." (Fil. 1,23) Proorocul David

zice: „Când voi veni și mă voi arăta feței lui Dumnezeu?" (Ps. 41,2).

Iar eu, cel mai mic între robii lui Dumnezeu, nici într-un chip nu mă tem de moartea aceasta trecătoare. De aici poți cunoaște că, nebăgând în seamă poruncile și lăudăroseniile cele groaznice ale tatălui tău, am venit la tine fără de frică. Că de ar ajunge acestea la cunoștința lui, ca un puternic ce este, m-ar pune sub mii de morți. Dar eu, punând cuvântul Domnului mai presus decât toate, nu mă tem de această moarte vremelnică, nici nu o socotesc vrednică de acest nume, ascultând porunca Domnului, Care zice: „Nu vă temeți de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu-l pot ucide, ci mai vârtos temeți-vă de cel ce poate pierde și sufletul și trupul în gheenă" (Mt. 10,28).

Ioasaf zice:

- Aceste nevoințe ale filozofiei noastre celei adevărate trec cu mult peste firea pământenilor acelora care s-au lipit din rădăcină de această viață. Fericiți sânteți voi care aveți voință așa de bărbătoasă și vârtoasă. Spune-mi cu adevărat, rogu-te: tu și cei care sânt cu tine în pustie de unde aveți bucate și ce fel de bucate aveți? Și îmbrăcămintea de unde și în ce chip este?

Iar Varlaam zise:

- Hrana ne este mugurul copacului și ierburile pe care le hrănește pustia, adăpate din roada cerului și supuse poruncii lui Dumnezeu, pentru care nimeni nu face război cu noi sau să se întărâte unul împotriva altuia, căutând să ciupească mai mult, după cum este obiceiul și tocmeala asupririi și lăcomiei. Din destul și fără de pizmă este hrană înaintea tuturor, nelucrată de nimeni și pe masă de la sine făcută. Iar dacă cineva, vreun credincios din

fraţii care sânt pe aproape, aduce ceva pâine spre binecuvântare, pe aceea o primim ca şi cum ar fi trimisă din purtarea de grijă a lui Dumnezeu, spre binecuvântarea celor care cu credinţă au adus-o. Iar hainele noastre sânt nişte acoperăminte de păr, de piei de oaie şi de capră; toate vechi şi mult cârpite, chinuind de tot acest trup neputincios. Aşa este îmbrăcămintea noastră şi vara şi iarna, în care, dacă ne îmbrăcăm, nu ni se cade a ne mai dezbrăca, până se rupe şi se strică de tot şi aşa, pătimind nevoile frigului şi ale zădufului, aşteptăm pentru acestea să ne îmbrăcăm într-acele haine neputrede ce vor să fie.

Iar Ioasaf zise:

- Dar această haină a ta, în care eşti îmbrăcat, de unde este?

Bătrânul zise:

- Am luat-o de la un frate credincios, vrând să fac calea către tine, căci cu hainele cu care ne-am deprins noi a umbla, nu mi se cădea să vin ca şi cum ar veni cineva la o rudă dragă, robită şi dusă de nişte neamuri în altă ţară şi, vrând s-o scoată de acolo, şi-ar lepăda haina lui şi s-ar îmbrăca în hainele vrăjmaşilor şi aşa ar merge în ţara lor şi cu multe chipuri de meşteşugiri şi-ar slobozi ruda din munca cea amară. Asemenea şi eu, ştiind cele ce sânt despre tine, m-am îmbrăcat în acest chip şi am venit spre a sădi sămânţa propovăduirii celei dumnezeieşti în inima ta şi să te slobozesc din robia ţiitorului de lume cel iute. Acum iată, cu puterea lui Dumnezeu, după cât mi-a stat în putere, mi-am împlinit slujba şi ţi-am spus despre cunoaşterea lui Dumnezeu şi despre mărturisirile proorocilor şi ale apostolilor şi te-am învăţat fără de sminteală şi cu iubire de adevăr deşertăciunea lucrurilor ce sânt şi

de câte feluri de răutăţi este plină această lume care îi înşală pe cei care se supun ei şi în multe chipuri îi vânează. Deci, acum mi se cade să mă duc de unde am venit şi acolo, dezbrăcându-mă de acest chip străin, mă voi îmbrăca iarăşi într-al meu.

Iar Ioasaf îl rugă pe bătrân să-i arate hainele portului lor pe care s-au deprins şi ei a-l purta. Atunci Varlaam, dezbrăcându-se de hainele cu care era îmbrăcat, înfricoşat se arătă lui Ioasaf, că era slăbănogită toată vlaga trupului, pielea i se înnegrise de arsura soarelui şi era lipită şi strânsă pe oase, ca şi cum ar întinde cineva piele peste nişte trestii subţirele, şi era înfăşurat de la mijloc până la genunchi cu un acoperământ de păr rupt şi foarte aspru şi în acelaşi fel avea mantia în spinare. Ioasaf se mira foarte de acel trai vârtos şi cu durere şi, minunându-se de prea marea răbdare, suspină şi, lăcrimând, zise către bătrân:

- De vreme ce ai venit să mă slobozeşti din robia diavolului, pune sfârşitul facerii tale de bine şi-mi scoate sufletul din temniţă şi, luându-mă cu tine, du-te de aici; ca, izbăvindu-mă cu totul de înşelăciunea lumii, să primesc acolo pecetea mântuitorului botez şi să fiu părtaş minunatei tale filozofii şi vieţii tale care este mai presus de fire.

Iar Varlaam zise către dânsul:

- Un oarecare om bogat hrănea un pui de căprioară, iară puiul, dacă crescu, râvnea pustia, căci îl chema glasul firii. O dată, ieşind el, află o cireadă de căprioare păscând şi păscu şi el aproape de dânsele, lângă sat şi seara se întoarse iarăşi la curte, la fel şi în altă zi. Din negrija celor care-l hrăneau, iarăşi ieşi şi se amestecă cu cele sălbatice, iar ducându-se ele mai departe ca să pască, merse şi puiul cu dânsele. Slugile bogatului însă, pricepând, încăle-

cară pe cai și alergară după dânsele și prinseră puiul lor. Dacă l-au prins, întorcându-se acasă îl făcură să nu mai iasă. Iar dintre căprioarele din cireadă pe unele le uciseră, iar pe altele rău le răniră. În acest chip mă tem că ni se va întâmpla și nouă de vei merge după mine, să nu cumva să mă lipsesc și de traiul meu împreună cu tine, și fraților mei să le fiu făcător de multe răutăți, iar tatălui tău făcător de osândă veșnică. Voia lui Dumnezeu cu tine este să te pecetluiești acum cu pecetea dumnezeiescului botez și să locuiești aici, ținându-te de credința cea bună și de împlinirea poruncilor lui Hristos. Iar când va veni vremea potrivită, Cel Care este Dătător a toate bunătățile va îngădui să vii la noi și vom locui împreună cealaltă vreme a vieții noastre. Însă, am nădejde în Domnul ca și în ce va să fie să fim noi nedespărțiți.

Iar Ioasaf, lăcrimând, zise către dânsul:

- Dacă așa îi este plăcut lui Dumnezeu, fie voia Lui. Acum săvârșește Sfântul Botez și ia de la mine haine și galbeni să vă fie de hrană și îmbrăcăminte ție și fraților tăi și du-te în pace la locul postirii tale, fiind păzit cu pacea Domnului și neîncetat te roagă pentru mine ca să nu cad din nădejdea mea, ci să te pot ajunge curând și să petrec în adâncă tăcere, luând folos de la tine.

Iar Varlaam zise:

- În nici un chip nu este oprire să iei pecetea lui Hristos, ci tu gătește-te, iar Domnul ajutându-ți, vei fi desăvârșit; iar despre banii ce ai zis să îi dai fraților mei, cum va putea fi aceasta: fiind tu sărac, să dai milostenie bogaților? Cred că bogații fac bine săracilor, nu săracii bogaților, căci cel care este mai jos dintre toți frații mei, fără seamă este mai bogat decât tine. Nădăjduiesc în îndurarea lui Dumnezeu

ca și pe tine să te îmbogățească peste puțină vreme și atunci nu vei fi darnic.

Iar Ioasaf zise către dânsul:

- Spune-mi acest cuvânt: cum poate fi cu mult mai mare cu bogăția cel care este mai jos dintre frații tăi, despre care puțin mai înainte ziceai cum că trăiesc întru multă neagonisire și în sărăcia cea mai de pe urmă. Și de ce mă numești acum sărac, iar când mă voi îmbogăți zici că voi fi zgârcit, fiind acum mai darnic?

Varlaam răspunse:

- N-am zis eu cum că suferă sărăcie cei care au bogăție nedeșartă. Că sărăcia cea mai de apoi este aceea care adună în toată vremea bogăție lângă bogăție și care nu înfrânează pornirea acestei pofte, ci poftește tot mai mult, fără de sat. Iar cei care, pentru dragostea celor veșnice, nu bagă în seamă lucrurile acestei vieți și le-au socotit a fi gunoi, ca să-L dobândească pe Însuși Hristos, iar toată grija de mâncare și de îmbrăcăminte în Domnul și-au pus, veselindu-se cu neagoniseala mai mult decât oricare dintre iubitorii de lume, care fierb în aur și în bogăție, acești neagonisitori de bogăție deșartă bogăție nestricăcioasă și-au strâns din destul și pe dreptate se îndulcesc cu nădejdea în binele cel fără de sfârșit; pe aceia, pe toți, îi voi chema mai bogați decât tine și decât toată împărăția pământească. Însă, ajutându-ți Dumnezeu, vei lua și tu bogăție duhovnicească precum aceea, pe care păzind-o cu tărie și cu dreptate, poftind pururea încă mai mult, nimic nu vei vrea să cheltuiești din ea, că aceea este bogăția adevărată, iar mulțimea bogăției trupești mai mult îi vatămă pe prietenii ei decât le folosește. Așa că pe dreptate au numit-o sărăcia cea mai de apoi, de care cu totul s-au lepădat râvnitorii binelui ceresc și au fugit de dânsa ca și cum ar fugi de un șarpe.

Deci, de vreme ce fraţii mei, care împreună cu mine nădăjduiesc la împărăţia cea cerească, l-au ucis pe vrăjmaşul şi l-au călcat în picioare (cu postirea cea îndelungă, cu asprimea), cum să-l iau eu pe acesta viu de la tine şi să-l duc la dânşii ? Dacă aş face precum zici, scornitor de patimi şi războaie le voi fi şi cu totul înger viclean mă voi arăta a fi, care nu împlineşte voia lui Dumnezeu. Iară despre îmbrăcăminte, aceasta să înţelegi: că cei care s-au dezbrăcat de vechiciunea cea putredă şi de haina neascultării, au pus jos grija îmbrăcării şi s-au îmbrăcat în Hristos ca în haina mântuirii şi ca în veşmântul veseliei. Cum îi voi îmbrăca pe aceia iarăşi în haină de piele şi cum să-i înfăşor cu veşmântul ruşinii, ci aşa să ştii că fraţilor mei nici într-un chip nu le trebuie haine de acestea, căci le este destul postul pustiei şi pe acesta îl socotesc ei a fi bucata cea adevărată, iar hainele şi aurul ce vrei să le dai lor împarte-le săracilor şi-ţi ascunde comoară nefurată în veacul ce va să fie şi cu rugăciunile lor fă-l. pe Dumnezeu să-ţi fie milostiv, că aşa îţi vei avea bogăţia ajutătoare spre bine. Astfel îmbrăcându-te în toate hainele duhului şi încingându-ţi mijlocul cu adevărul şi împlătoşându-te în platoşa dreptăţii şi punându-ţi pe cap coiful mântuirii şi picioarele încălţându-ţi-le în gătirea vestirii celei bune a păcii şi luându-ţi în mâini pavăza credinţei şi sabia duhului, care este graiul lui Dumnezeu, şi din toate părţile înarmându-te vitejeşte şi îngrădindu-te aşa cu nădejde, ieşi împotriva războiului păgânilor. Deci, dacă vei birui acest război şi pe căpitanul lui, pe diavolul, îl vei arunca în pământ, vei fi împodobit de-a dreapta Stăpânului cu cununi de biruinţă începătoare de viaţă.

CAPITOLUL XIX

Varlaam îl învaţă pe Ioasaf despre tainele credinţei şi despre Sfânta Împărtăşanie, precum şi despre cinstirea icoanelor şi mărturisirea Sinodului de la Niceea, iar, apoi, îl învredniceşte Botezului şi Sfintelor Taine ale Împărtăşaniei şi îl îndeamnă spre iubirea bunătăţilor

Asemenea învăţături şi cuvinte de mântuire l-a învăţat Varlaam pe feciorul împăratului şi l-a pregătit pentru dumnezeiescul Botez, poruncindu-i a posti şi a se ruga mai multe zile. Toate glasurile cele grăitoare de Dumnezeu ale credinţei drept măritoare îl învăţa, ca şi cele spuse de dumnezeiasca Evanghelie; îi arăta mângâierile apostolilor şi graiurile proorocilor. Aşa îl lumină cu adevărata credinţă a lui Dumnezeu, fiind el om învăţat de Dumnezeu care avea putere să glăsuiască despre toată Scriptura, cea veche şi cea nouă.

Iar în ziua rânduită ca să-l boteze, îl învăţă aşa:

- Iată că te făgăduieşti a primi pecetea lui Hristos şi „a te însemna cu lumina feţei Domnului" (Ps. 4,6), făcându-te fiu al lui Dumnezeu şi locaş al Sfântului şi de viaţă Făcătorului Duh. Să crezi în Tatăl şi în Fiul

și în Sfântul Duh, în Sfânta și de viață făcătoarea Treime, Care este slăvită în trei ipostasuri și într-o singură dumnezeire; după deosebirile ipostasurilor este împărțită, iar după ființă este împreunată. Cu știință să-L cunoști pe Unul Dumnezeu: Tatăl nenăscut, Unul Domn Iisus Hristos, Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut din Tatăl mai înainte de toți vecii. Că din Tatăl cel bun S-a născut Fiul cel bun, din Lumina cea nenăscută răsărit-a nouă Lumină pururea fiitoare, din Viața cea adevărată a ieșit Izvorul cel de viață făcător, din singura Putere ni S-a arătat puterea Fiului, Care este „strălucirea slavei" (Evr. 1,3) și Cuvânt fără surpare, dintru început fiind la Dumnezeu și Dumnezeu fără de început fiind, pururea fiitor, prin Care toate s-au făcut, și cele văzute și cele nevăzute. Duhul Sfânt din Tatăl purcede, Dumnezeu deplin, de viață făcător și sfințitor, singur liber, Însuși puternic, împreună pururea fiitor și de o ființă cu Tatăl și cu Fiul.

Acestea așa să le crezi, iar la chipul Nașterii și al Purcederii să nu cutezi a ajunge, întrebându-te în ce chip S-a născut sau în ce chip S-a purces. Să nu ispitești cu întrebarea, că este lucru neajuns și neatins și neînchipuit de mintea făpturii omenești, ci primește întru dreptatea inimii fără de nici o îndoială că Tatăl și Fiul și Duhul Sfânt una sânt, dar se deosebesc după nenaștere, naștere și purcedere. Să mai cunoști că Unul-Născut Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, Însuși Dumnezeu adevărat pentru mântuirea noastră s-a pogorât pe pământ cu bunăvoirea Tatălui și cu ajutorul Sfântului Duh S-a zămislit fără de sămânță în pântecele Sfintei Fecioare Maria, Născătoarea de Dumnezeu, fără de stricare ieșind dintr-însa și S-a făcut om desăvârșit.

El este Dumnezeu deplin și om deplin, având aceste două firi: dumnezeiască și omenească, firi înțelegătoare și libere, desăvârșit împlinite, având fiecare hotar și măsură – și dumnezeirea, și omenirea – dar care într-o singură ființă sălășluiesc.

Acestea fără de sminteală să le primești și nici într-un chip să nu iscodești a cunoaște cum S-a deșertat Fiul lui Dumnezeu și S-a făcut om din Fecioară, fără de sământă și fără de stricăciune sau să întrebi ce este împreunarea celor două firi într-o singură ființă. Aceste Taine ne sânt dăruite de Sfintele Scripturi și cu credință sântem învățați a le ține, iar chipul lor nu ne stă în putință a-l cunoaște, nici a-l grăi. Să crezi că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om din nemăsurată milostivire față de noi și toate cele omenești, după firea omenească, le-a luat asupră-și, afară de păcat; că a flămânzit și a însetat, a dormit și a ostenit, S-a întristat cu firea omenească și pentru strâmbătățile noastre a fost dus la moarte, a fost răstignit și îngropat. Într-acestea dumnezeirea a trăit fără patimi și fără schimbare, că nici un lucru pătimitor nu putem pune lângă firea cea fără de patimi. Prin luarea firii omenești Îl știm pe El chinuit și îngropat, iar după slava dumnezeiască, sculat din morți fără stricăciune, adică fără putrezire, și înălțat la cer și Care iarăși va să vină cu slavă să judece viii și morții (Mt. 16,27) cu cuvintele Trupului acela îndumnezeit (Apoc. 22), cum știe El să plătească fiecăruia cu judecățile Lui cele drepte, când morții vor învia și se vor scula din mormânturi. Deci, cei care au păzit poruncile lui Hristos și au umblat în credința cea adevărată vor moșteni viața veșnică, iar cei care s-au spurcat în păcate și s-au ferit de credința cea dreaptă, vor merge în munca veșnică.

Răul nu este vreo ființă și vreo împărție, nu este fără de început, nici nu s-a făcut de sine însuși, nici de la Dumnezeu nu este – lucru care ar fi fără noimă. El are ființă din faptele noastre cele rele și de la diavolul, intrând în noi pentru nesocotința noastră; că fiind noi liberi, în voia sfatului nostru a stat alegerea fie a binelui, fie a răului.

Către acestea să mărturisești un botez din apă și din duh spre iertarea păcatelor. Primește și împărtășirea cu prea curatele Taine ale lui Hristos Dumnezeul nostru, Care s-au dat credincioșilor întru iertarea păcatelor; că în noaptea aceea, înainte de a fi vândut, a pus lege sfinților săi ucenici și apostoli și tuturor celor care vor crede într-Însul, zicându-le: „Luați, mâncați, acesta este Trupul meu. Și luând paharul și mulțumind le-a dat, zicând: Beți dintru acesta toți, Acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor" (Mt. 26, 26-28). Aceasta să faceți întru pomenirea Mea.

Deci, acel cuvânt al lui Dumnezeu, „viu și lucrător" (Evr. 4,12), a toate făcător, cu puterea Lui face și preface cu dumnezeiasca și sfânta cuvântare pâinea și vinul, prinosul Lui, în Trupul și Sângele Său, prin venirea Duhului Sfânt întru sfințirea și cuminecarea acelora cu dar și pocăință (Sfântul Vasile cel Mare, *Despre Sfântul Duh*).

Închină-te cu credință, sărutând cu cinste chipul feței Domnului, al Cuvântului lui Dumnezeu, Care S-a făcut om pentru noi. Așa socotind, să-L vezi în icoană pe Însuși Făcătorul, căci a zis unul dintre sfinți: „Cinstea adusă icoanei se îndreaptă spre izvodul ei" (Sfântul Vasile cel Mare, *Despre Sfântul Duh*). Deci, izvodul ei este cel înfățișat în icoană, cel după care se face icoana, căci văzând noi chipul

din icoană, cu ochii minții trecem către adevărata vedere a celui din icoană. Închinându-ne cu smerenie chipului Aceluia Care S-a întrupat pentru noi, nu socotim că icoana este Dumnezeu, ci cu dorire o sărutăm ca pe un chip al lui Dumnezeu cel Întrupat, Cel Care S-a deșertat pe sine până la chipul robului. Asemenea, și icoana Prea Curatei Maici și ale tuturor Sfinților din aceeași pricină le sărutăm și le cinstim. Să te închini chipului cinstitei și de viață făcătoarei Cruci și cu credință să o săruți, pentru Cel Care a fost răstignit cu trupul pe ea, spre mântuirea neamului nostru – Hristos, Dumnezeul nostru și al lumii, și ne-a dat nouă această cale de biruință asupra diavolului care, nerăbdând a căuta spre puterea ei, se teme și se cutremură întru porunci. Cu credință ca aceasta să te botezi și să păzești această lege neschimbată și neatinsă de eresuri până la ieșirea sufletului tău.

Să-ți întorci fața de la toată învățătura și glasul poruncilor care stau împotriva acestei credințe nevinovate și să le socotești a fi înstrăinare de Dumnezeu. Că a zis Apostolul: „Dar chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti vouă altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o – să fie anatema" (Gal. 1,8). Că altă Evanghelie nu este, nici altă credință, afară de aceea ce este mărturisită de apostoli și de părinți purtători de Dumnezeu la multe feluri de soboare și propovăduită de Biserica sobornicească.

Botezul Sfântului Ioasaf

Acestea le-a zis Varlaam și, după ce l-a învățat pe fiul de împărat mărturisirea credinței dată la

Soborul de la Niceea, l-a botezat în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh într-un heleșteiaș ce era în grădina lui. Și veni peste dânsul darul Duhului Sfânt și, intrând în cămara lui de odihnă, isprăvi acolo slujba jertfei celei nesângeroase și se împărtăși cu Prea Curatele Taine ale lui Iisus Hristos. Și se bucura în duhul său, dând slavă lui Dumnezeu.

Atunci zise către dânsul Varlaam:

- Binecuvântat fie Dumnezeu, Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Care după mila lui cea multă te-a născut spre nădejdea cea vie, spre împărăția cea neputredă, nestricată și nevestejitoare, care este păzită la cer de Iisus Hristos, Domnul nostru și de Duhul Sfânt. Slobozindu-te astăzi de păcat, te-ai făcut rob lui Dumnezeu, luând pregustarea vieții de veci și părăsind întunericul, te-ai îmbrăcat în lumină, fiind rânduit în slobozia slavei Fiului lui Dumnezeu. Că zice: „și celor câți L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere să se facă fii ai lui Dumnezeu" (In. 1, 12), că acum „nu mai ești rob, ci fiu și moștenitor al lui Dumnezeu prin Iisus Hristos" (Gal. 4, 7) în Duhul Sfânt.

Drept aceea, iubitul meu, nevoiește-te să te afli nespurcat și nevinovat, lucrând ce este bine pe temelia credinței, căci „credința fără fapte moartă este" (Iac. 2, 17), ca și faptele fără credință, cum mi-aduc aminte să-ți fi grăit mai înainte. Deci, înlăturând toată răutatea și faptele omului celui vechi, întinat cu poftele spurcate, pe care cu ură urându-le toate, ca un copilaș nou născut să iubești a suge laptele cuvântător și neînșelător, ca să crești ca acela și să ajungi la cunoștința poruncilor lui Dumnezeu, „la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos, ca să nu mai

fim copii duși de valuri" (Efes. 4,13-14). Cu răutatea să fii copil, iar în împlinirea bunătății să ai minte vârtoasă și deplină, umblând cum se cuvine chemării cu care ești chemat spre paza poruncilor Domnului. Îndepărtează-te și te înstrăinează de zădărnicia traiului de mai înainte și sfârșește de a mai umbla precum păgânii întru deșertăciunea minciunilor, întunecați la cuget și înstrăinați de slava lui Dumnezeu, supuși poftelor și pornirilor dobitocești ale trupului. Ci tu, dacă te-ai apropiat de Dumnezeul cel viu și adevărat și te-ai îmbrăcat în omul cel nou, umblă ca un fiu al luminii, căci roada Duhului întru bunătate, credință și dreptate se adevărește.

Să nu te mai strici apoi cu patimile cele vechi, ci în toată vremea să te învoiești cu dreptate, adevăr și bună-cuviință, acest lucru fiindu-i fiecăruia în putere, căci ni s-a dat tăria să ne facem fii ai lui Dumnezeu, nouă, celor care credem în numele Lui, așa că nu ne este îngăduit să zicem că nu putem să ne agonisim bunătăți. Calea este gata și este lesnicioasă, măcar că a fost numită calea cea cu scârbă, din pricina spurcăciunii trupului. Iar pentru nădejdea bunătăților ce vor să fie este iubită de cei care umblă înțelepțește și înțeleg care este voia lui Dumnezeu și „s-au îmbrăcat cu toate armele lui Dumnezeu, ca să poată sta împotriva uneltirilor diavolului" (Efes. 6, 11) și întru rugăciune necurmată priveghează în nădejde și în toată răbdarea.

Deci, după cum ai auzit și ai învățat de la mine, pune temelie vârtoasă și înmulțește darul, crescând și sporind acea învățătură, „luptă-te lupta cea bună a credinței" (I Tim. 6, 12) și, având gând bun, mărturisit cu fapte bune, urmează dreptatea, temerea de Dumnezeu, credința, dragostea, răbdarea, blân-

deţile. Pune începătură vieţii veacului la care eşti chemat şi îndepărtează-te de toată dulceaţa şi pofta patimilor trupeşti nu numai cu fapta, ci şi cu cugetul minţii, ca să se arate cugetul tău nespurcat înaintea lui Dumnezeu, că nu numai faptele, ci şi cugetele noastre sânt însemnate şi ne tocmesc nouă sau cazne sau cununi, iar în inimile curate ştim şi credem că locuieşte Hristos cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt. Şi noi am învăţat că aşa cum fumul goneşte albinele, aşa şi cugetele cele rele gonesc de la noi darul Duhului dumnezeiesc.

Drept aceea, ai nevoie să-ţi curăţeşti din suflet tot cugetul poftelor şi să sădeşti într-însul cugete bune, făcându-te biserică Duhului Sfânt. Căci fapta şi lucrul din cuget pornesc şi tot lucrul sporeşte, luând întâi începătură din gând şi din cuget şi aşa sporeşte câte puţin până ajunge şi face sfinţenie mare.

Drept aceea, nici într-un chip nu lăsa să te stăpânească obiceiul cel rău, ci încă fiind tu tânăr rupe-ţi de la inimă rădăcina cea rea, ca să nu crească şi să-şi întindă rădăcinile în adânc, că apoi în multă vreme şi cu multă osteneală o vei dezrădăcina. Pentru negrija noastră intra-vor în noi păcate mai mari şi silă vor face în suflete, căci socotindu-le noi mici – precum cuvintele cele rele, cuvinte ce nu se cade a fi spuse, vorbele cele deşarte şi fără ispravă – cu acestea nu vom dobândi îndreptare, că şi bubele mici care nu primesc îngrijire aduc putreziciune trupurilor, iar de multe ori se întâmplă de aduc moarte. Aşa este şi cu sufletele care nu bagă în seamă patimile cele mici, adică poftele, care în mari păcate le aruncă.

Şi dacă vor pătrunde păcatele cele mari într-însele, adică în suflete, se va naşte năravul, adică deprin-

derea cu păcatele şi dumicarea în negrijă, cum a zis Apostolul, că omul necurat, dacă intră în adâncul răutăţilor, nu mai are putinţa să se îngrijească de sine, ci se îndulceşte ca porcul, „tăvălindu-se în noroiul mocirlei" (II Pt. 2,22). Aşa şi sufletul acela, fiind îngropat în năravuri rele, nu simte puterea păcatelor, ci mai vârtos îi place să se îndulcească, ţinându-se de răutate ca de bunătate, iar de se va ridica vreodată, târziu, venindu-şi în simţire, cu multă osteneală şi sudoare se va dezlega dintr-acele năravuri rele, cărora de bună voie s-a închinat rob.

Drept aceea, îndepărtează-te cu toată puterea de tot gândul şi cugetul rău, de tot năravul cel blestemat şi deprinde-te vârtos în bunătăţi şi să te porţi cu faptele după obiceiul cel bun, că de te vei osteni puţin a deprinde năravul faptelor bune, după aceea, cu ajutorul lui Dumnezeu vei putea fără osteneală să fii deplin şi desăvârşit, îmbrăcându-se sufletul tău în năravul bunătăţilor, bunătăţi care din fire au rudenie cu sufletul. Atunci, câştigând şi pe Dumnezeu drept ajutător ţie, trăieşte întărit şi să nu fii cu uşurinţă smuls dintr-însele. Căci dacă acestea – bogăţia cu chibzuială, mintea întreagă cu dreptatea, înnoirea şi lucrarea sufletului – se înrădăcinează mai adânc, nu se smulg lesne. Dacă patimile şi poftele răutăţilor care nu sânt din firea noastră cea adevărată, ci vin din afară şi, când şi când, intră făcând rău obicei, nu sânt uşor de smuls din sufletele noastre, atunci bunătatea, care din fire este sădită în noi de Ziditorul şi pe El îl are ajutor, pentru puţina noastră osteneală ni se va înrădăcina cu obişnuinţă în suflet şi nu se va rupe lesne.

CAPITOLUL XX

Varlaam îl învață pe Ioasaf despre puterea rugăciunii curate, iar, apoi, îl îndeamnă să cugete la deșertăciunea lucrurilor trecătoare și la veșnicia celor ce vor să fie

Drept aceea, oarecare dintre ostenitorii aceia mi-a spus că, dacă a deprins obiceiul vederii duhovnicești, mintea i s-a luminat și sufletul i s-a șlefuit. Și vrând el să-și facă ispitire, își opri mintea de la vederea cea dumnezeiască cu care se deprinsese, și cunoscu atunci spre ce se îndreaptă dânsa, căci nici într-un chip nu se putea pleca spre cugete întinate și potrivnice, ci îi era greu într-acestea și cu dragoste neoprită alerga către vederea dumnezeiască. Așa, dacă a slăbit el frâul puțin, cu repede alergare alergă mintea însăși spre lucrul ei cel dintâi, cum a zis proorocul: „În ce chip dorește cerbul izvoarele apelor, așa te dorește sufletul meu pe Tine, Doamne. Însetat-a sufletul meu spre Dumnezeul cel tare și viu" (Ps. 41,1-2). Dintre acestea toate să înveți că al nostru este câștigul bunătăților și bunătății îi sântem stăpâni, dacă vom vrea să ne ținem de dânsa. Iar dacă poftim păcatul mai mult decât bunătatea, ne vom face robi răutății și cu anevoie ne vom rupe dintr-însa, așa cum am zis

mai înainte. Iară tu, slobozindu-te din răutate cu milostivirea Dumnezeului nostru și îmbrăcându-te în Hristos cu darul lui Dumnezeu, mută-te cu totul în Domnul și de acum să nu mai deschizi ușa patimilor, ci să-ți împodobești sufletul cu strălucirea și cu buna mireasmă a bunătăților și să-l faci biserică a Sfintei Treimi, îndreptându-ți tăria minții către vederea Ei. Dacă fericit se arată cel care vorbește cu un împărat pământesc și locuiește împreună cu el, dar încă cel care s-a învrednicit a fi și a vorbi cu Dumnezeu în mintea lui de câtă fericire se va îndulci ?

Deci, spre Acela caută și privește în toată vremea. Dar a vorbi către Dânsul cum vei putea, altfel decât prin rugăciune ? Cel care se roagă cu rugăciune caldă și cu inimă curată, depărtându-și mintea de toate lucrurile trupești care îl trag în jos, și stă înaintea lui Dumnezeu, aducându-I în toată vremea rugăciuni cu frică și cu cutremur, acela se apropie de Dumnezeu și vorbește cu Dânsul față către față. Că bunul Dumnezeu și Stăpânul nostru în tot locul vine de-i ascultă pe cei care se roagă adevărat și curat, cum a zis proorocul: „Ochii Domnului spre cei drepți și urechile Lui spre rugăciunea lor" (Ps. 33,14).

Părinții bisericii învață că rugăciunea este împreunarea omului cu Dumnezeu și o numesc lucru îngeresc, începătură a veseliei ce va să fie. De vreme ce împărația cerului este mai presus decât alte bunătăți, cu atât mai vârtos apropierea și vederea Sfintei Treimi, care se atinge prin osteneala rugăciunii, s-a numit începătura fericirii ce va să fie, pregustarea ei. Dar nu orice rugăciune este într-acest chip, ci este vrednică de un asemenea nume numai aceea care îl are pe Dumnezeu învățător, pe Acela Care dă rugăciune celui care se roagă și aceea care este înălțată deasupra tuturor lucrurilor pământești și vorbește către Domnul Dumnezeu fără risipire. Să dobândești această rugăciune și către dânsa să te nevoiești spre ajutor, că vrednică

este ca să te înalțe de la pământ la cer. Dar nu vei putea spori într-însa fără de povață, nici oricum, ci mai întâi curățește-ți sufletul de toate patimile, adică poftele și spală-te de tot cugetul viclean, făcându-l oglindă curată și nouă, îndepărtează-te de gândul cel rău și de mânie care, mai vârtos decât toate, opresc rugăciunile noastre să se suie la Dumnezeu. Și tuturor câți ți-au greșit, de la inimă iartă-le greșelile și adăugând la rugăciune milostenii și îndurare către săraci, du-o către Dumnezeu cu lacrimi calde.

Dacă te vei ruga așa, vei zice ca fericitul David, care era împărat și cu întunecate griji era încercat, dar, curățindu-și sufletul de toate patimile, zicea către Dumnezeu: „Am urât nedreptatea și m-am scârbit de dânsa, iar legea Ta am iubit; de șapte ori în zi te-am lăudat pentru judecățile dreptății Tale; sufletul meu păzi mărturisirile Tale și le iubi foarte" (Ps. 118,47,97,113). „Să se reverse rugăciunea mea înaintea Ta, Doamne, după cuvântul Tău. Dă-mi înțelegere!".

Grăind tu așa, Dumnezeu te va auzi și până ce vei termina va zice: „Iată, am venit". Dacă-ți vei câștiga rugăciune ca aceasta, fi-vei fericit, căci omului care se roagă și îl cheamă în toată vremea pe Dumnezeu cu o osârdie ca aceasta i se cade să sporească spre ceea ce este bine și să zboare peste toate cursele vrăjmașului. Acela care, înfierbântându-și cugetarea, își învie sufletul, mutându-l la cer spre a-l chema pe Atotputernicul și a-i mărturisi păcatele, cerând iertarea lor; acela care cu lacrimi calde se roagă lui Dumnezeu să-i fie milostiv și să-l ierte pentru zăbovirea ce se zăbovește; acela care își leapădă toată grija lumească din asemenea cugete, fiind deasupra tuturor patimilor omenești - acela se învrednicește a se chema vorbitor cu Dumnezeu. Și ce lucru ar fi mai înălțător, mai plin de fericire și mai presus de toate celelalte, decât să te învrednicești de o fericire ca aceasta?

Iată, calea poruncilor Domnului ți-am arătat și nimic n-am ascuns care să nu-ți fi spus. Cu acestea, eu slujba ce am avut către tine am sfârșit-o. De acum, și tu să fii sfânt în toată viața ta, că Domnul a zis: „Fiți sfinți, precum sfânt sânt Eu" (Lev. 11, 44). Și în fruntașul apostolilor scrie: „Și, dacă chemați Tată pe Cel Ce judecă cu nepărtinire, după harul fiecăruia, petreceți în frică zilele pribegiei voastre" (I Pt. 1, 17), știind că nu sântem răscumpărați cu argint și cu aur putred din viața cea deșartă care ne-a fost dată de părinți, ci cu Sângele cel Scump al lui Hristos, Mielușelul cel nevinovat și prea curat.

Acestea toate să le pui la inima ta și neîncetat să-ți aduci aminte de dânsele, având toată vremea înaintea ochilor frica lui Dumnezeu și Judecata cea înfricoșată, lumina pe care drepții se învredniciră să o primească într-acel veac și jalea păcătoșilor din întunericul cel adânc, neputința și vremelnicia lucrurilor ce sânt aici și nesfârșirea celor ce vor să fie, pentru că „tot trupul este ca iarba și toată mărirea lui, ca floarea câmpului! Se usucă iarba, floarea se veștejește, dar cuvântul Dumnezeului nostru rămâne în veac!" (Is. 40,6; Is. 40,8).

„La acestea pururea cugetă, ține-te de acestea în toată vremea" (I Tim. 4,15) și pacea Domnului fie cu tine, luminându-te și înțelepțindu-te, îndreaptă-te spre casa mântuirii și gonește departe de tine toată voia cea rea. Pecetluiește-ți sufletul cu semnul Crucii, ca să nu se apropie de tine nimic din smintelile diavolului, ci să te învrednicești întru desăvârșita împlinire a bunătăților, ca să dobândești împărăția ce va să fie, fără sfârșit și netrecătoare și să fii luminat cu lumina fericitei și de viață făcătoarei Treimi, Care este slăvită în Tatăl, în Fiul și în Duhul Sfânt.

CAPITOLUL XXI

Varlaam, după ce-l sfătuiește pe ucenicul său, Ioasaf, se pregătește să plece

Încheindu-și cuvintele de învățătură către feciorul împăratului, cinstitul bătrân se duse la gazda sa. Slugile împăratului și dascălii tânărului se mirară, văzând deasa venire a bătrânului la palat. Unul dintre dânșii, pe numele său Zardan, pe care împăratul îl pusese mai mare peste ceilalți slujitori de la curtea fiului său, fiind el credincios și cu minte bună, zise către feciorul de împărat:

- Doamne, știi câtă frică și groază îmi e de tătâne-tău și cât de credincios îi sânt. El mi-a poruncit, ca unei slugi credincioase, să-ți slujesc ție. Deci, văzându-l eu acum pe acest om vorbind cu tine adeseori, mă tem ca nu cumva să fie din legea creștinească pe care o asuprește cu vrăjmășie tatăl tău și mă voi afla vinovat judecății sale celei purtătoare de moarte. Rogu-te, dar, spune împăratului despre bătrân sau încetează acum de a mai vorbi cu el. Iar de nu, gonește-mă de la fața ta, ca să fiu fără necaz, și cere de la tatăl tău să-ți aducă pe altul aici.

Feciorul de împărat zise către el:

- Zardane, mai întâi de toate să facem aceasta: șezi după perdea înăuntru și ascultă vorbele lui către mine și apoi îți voi zice eu ce se cade să faci.

Când Varlaam a vrut să intre, Ioasaf îl băgă pe Zardan înăuntru după perdea și zise către bătrân:

- Întărește-mi dumnezeiasca învățătură, ca să se sădească mai vârtos în inima mea.

Atunci Varlaam îi grăi multe despre Dumnezeu și despre creștinătate, cum că numai pe Dumnezeu se cade a-L iubi cu toată inima și din tot sufletul și cugetul, iar poruncile Lui se cade a le păzi cu frică și cu dragoste, că Acela este Făcătorul văzutelor și nevăzutelor. Lângă acestea, pomeni și despre zidirea omului celui dintâi și despre porunca ce i s-a dat, despre călcarea poruncii și despre osânda ce i se aduse de la Ziditorul pentru neascultare, precum și despre bunătățile de care s-a lipsit, dacă a călcat porunca. Și iarăși amintea de scârbele, grijile, jalea și întristarea și de toate necazurile care ne-au ajuns după greșeala primilor oameni. Totodată, îi vorbea despre iubirea de oameni a lui Dumnezeu care, purtând grijă de mântuirea noastră, a trimis învățător și prooroci care au mărturisit Întruparea Unuia-Născut, Fiul lui Dumnezeu. Nu uita să-i vorbească despre pogorârea Lui și despre binele și minunile pe care le-a făcut printre oameni, despre Patimile răbdate pentru noi, nevrednicii și nemulțumitorii, despre Cruce, despre suliță, despre moartea de bunăvoie și despre îndreptarea noastră cea de apoi, despre pocăință și despre suirea către binele cel dintâi. Și, după acestea, iarăși îi amintea despre împărăția cerului pe care o așteaptă cei vrednici, ca și despre muncile care îi așteaptă pe păcătoși – focul cel nestins, întunericul fără de sfârșit, viermii cei

nemuritori și muncile grele pe care și le-au agonisit slugile păcatului.

Toate acestea povestindu-le și multe altele despre viața cea curată, văzând deșertăciunea lucrurilor lumii de aici și mustrând micimea celor care se îndulcesc într-însele, cuviosul se întoarse spre rugăciune și cu dinadinsul se rugă pentru Ioasaf, ca să-i păzească Dumnezeu viața curată și mărturisirea dreptei credințe fără de sminteală.

Sfârșindu-și rugăciunea, Varlaam se întoarse la gazdă, iar feciorul de împărat îl chemă pe Zardan și, ispitindu-i mintea, zise:

- Ai auzit ce-mi grăiește acest semănător de cuvinte, ispitindu-mă a mă înșela, ca să mă lipsesc de această veselie frumoasă și de această dulceață, ca să slujesc la Dumnezeu străin?

Iar Zardan zise:

- O, împărate, ce socotești? Vrei să-l ispitești pe robul tău? Bine știu eu că în inimă ți-au intrat cuvintele acestui om, căci altfel n-ai vorbi cu el așa de cu dulceață și neîncetat; și noi am auzit această mărturisire, dar de când tată-tău a ridicat prigoană nemiloasă asupra creștinilor, ne-am supus poruncilor împărătești. Ție ți s-a arătat acum această plăcută învățătură și, de poți purta greul și durerea ei, voia ta spre bine să se îndrepteze. Dar eu ce voi face cu o greutate ca aceasta? Nici cu ochii n-aș putea căuta înaintea împăratului și de frica lui în dureri și în chinuri mi se zbuciumă sufletul. Ce voi răspunde pentru negrija cu care am împlinit porunca lui, slobozindu-l pe acest om să intre la tine?

Iar feciorul împăratului zise către dânsul:

- Eu, pentru multa prietenie ce mi-ai arătat, nu am aflat nici o altă plată care să fie vrednică de binele ce mi-ai făcut, decât numai a-ți arăta lucrul

bun, care este deasupra firii: să înțelegi de cine ești născut și să-ți cunoști Ziditorul, să lași întunericul și să privești lumina. Nădăjduiam că, îndată ce vei auzi cuvintele înțeleptului Varlaam, cu dragoste neoprită vei merge după bătrânul cuvios, dar, după cum văd eu, mi-ai înșelat nădejdea, căci te văd rece la cuvintele ce s-au zis. Dacă vei spune acestea împăratului, tatăl meu, nimic altceva nu vei face decât să-i îmbraci sufletul în scârbă și în întristare. Ci, de-i vrei binele, să nu-i spui nimic până la vremea ce se cade a-i spune.

Acestea grăind către dânsul, părea că seamănă pe apă, căci în sufletul nebun nu intră înțelepciunea.

A doua zi de dimineață, Varlaam veni din nou și îi vorbi lui Ioasaf despre plecarea sa. Atunci, Ioasaf, neputând răbda gândul despărțirii de dânsul, se întristă în suflet, iar ochii de lacrimi i se umplură. Și starețul multe grăi către el, întărindu-i inima cu cuvinte mângâietoare, sfătuindu-l ca neclintit să locuiască întru bunătăți și rugându-l să-l slobozească cu veselie și să-l lase să plece. Apoi, astfel prooroci, zicând:

- Nu după multă vreme vom fi împreună amândoi cu împreunare nedespărțită.

Atunci feciorul împăratului, neputând a-l mai supăra pe stareț și nici a-l mai opri din calea lui cea mult iubită și pentru că se temea ca nu cumva Zardan să dea de știre împăratului despre lucrurile lui și să-l pună pe cuvios la chinuri, grăi către el:

- Părinte al meu duhovnicesc, învățător ales și tocmitor a tot binele meu, de vreme ce ai rânduit a mă lăsa să locuiesc în deșertăciunea lumii și tu să te întorci la locul odihnei celei duhovnicești, de acum nu mai cutez a te opri și a-ți face pacoste. Ci du-te păzit de legea lui Dumnezeu și pe mine, ticălosul,

de-a pururea pomenește-mă întru cinstitele tale rugăciuni către Dumnezeu, ca să pot ajunge la tine și să văd în toată vremea fața ta cea cinstită. Dar, înainte de a pleca, împlinește-mi, rogu-te, această puțină poruncă: dacă n-ai vrut să primești de la mine nimic pentru frații tăi, măcar pentru tine ia puțini galbeni, să-ți fie pentru bucate și pâine.

Iar Varlaam răspunse către dânsul:

- Dacă nu am luat pentru frații mei, cărora nu le trebuie nimic din lucrurile lumești, ca unii care de bunăvoie s-au depărtat de ele, pentru mine de ce aș lua ? Să iau din cele de care m-am depărtat ? Că, de ar fi de folos strângerea aurului, mai degrabă aș lua pentru ei decât pentru mine, dar pentru că agonisirea aurului este spre pagubă, nu mă voi robi nici pe mine, nici pe ei cu acele legături.

Deci, dacă nu-l putu îndupleca nici cu aceasta, îi făcu o altă rugăminte, stăruind foarte tare să i-o îndeplinească, spre a nu vărsa asupra lui toată întristarea, ci să-i lase lui acea haină ruptă și acea mantie groasă, ca să-i fie întru aducerea-aminte de învățătura nevoinței și, încă să-i fie de pază și să-l ferească de tot lucrul satanicesc, iar pentru această haină Varlaam să ia de la el alta, ca văzând-o să-și amintească de el.

Călugărul zise către dânsul:

- Nu se cade să-ți dau haina veche și ruptă și să iau una nouă ca să nu fiu osândit, căci voi lua plată aici pentru a mea puțină osteneală. Dar, ca să nu-ți resping rugămintea, haina ce mi se va dărui de la tine să fie veche și să fie cu nimic mai bună decât a mea.

Atunci feciorul împăratului căută niște haine de păr vechi și le dădu bătrânului și el luând-o pe a lui se bucură foarte tare, socotind-o mai scumpă decât

tot caftanul împărătesc. Iar dumnezeiescul Varlaam, după puțină vreme aduse vorba de plecarea sa și îi dădu ultima învățătură, zicând:

- Iubite frate și prea dulce fiu, pe care te-am văzut născut prin Evanghelie în Iisus Hristos (I Cor. 4, 15), știu cărui Împărat te-ai făcut ostaș și către cine ți-ai dat făgăduințele. Cuvine-se, dar, să păzești cu tărie acestea: toate câte sânt ale ostășiei și câte ai făgăduit întru mărturisirile tale către Atoatestăpânitorul, căci acolo a fost de față întreaga oaste îngerească, încă și scriind ce ai mărturisit; de aceea, ia aminte și toate câte ai mărturisit, toate să le împlinești, că de le vei păzi și le vei împlini, fericit vei fi. Nimic din lucrurile lumești să nu iubești mai mult decât pe Dumnezeu și bunătățile Lui. Căci, din cele ce sânt aici, toate sânt înfricoșate ca gheena focului veșnic care arde și lumină nu are, iar chinul ei niciodată nu contenește. Nici una dintre bunătățile pământești nu veselește așa de mult sufletul cum ne veselește Însuși Dumnezeu Care Se dăruiește pe Sine celor care-L iubesc pe El, a Cărui frumusețe este nespusă și puterea nebiruită și slava veșnică. Bunătățile gătite prietenilor Săi sânt fără de număr, mai mari decât toate cele văzute, pe care „ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit" (I Cor. 2, 9), cărora te vei arăta moștenitor, păzit fiind de mâna cea puternică a lui Dumnezeu.

Iar fiul împăratului, vărsând lacrimi, era scârbit și întristat la gândul despărțirii de acel părinte iubitor de fii și acel învățător prea vrednic. De aceea, îi zise:

- O, părinte, cine-mi va împlini rânduiala ta ? Sub ce povățuitor și învățător voi fi eu ? Sau ce mângâiere-mi va plini dragostea ta ? Că pe mine, sluga cea vicleană și alungată, m-ai adus către

Dumnezeu și m-ai căutat pe mine, cel rătăcit și pierdut, în mâinile acelora care mă găteau hrană fiarelor, amestecându-mă între oile cele nerătăcite ale lui Dumnezeu (Mt. 18, 12-13), arătându-mi calea cea adevărată. M-ai scos din „groapa cea mai de jos, dintre cele întunecate și din umbra morții" și picioarele mi le-ai mutat de la cărarea cea alunecoasă și purtătoare de moarte, strâmtă și vicleană, și mi-ai fost tocmitor a mari și minunate bunătăți, a căror mărire nici un cuvânt nu este vrednic a o povesti. Tu vei fi părtaș unor mari daruri duhovnicești pentru mine, cel mic, și neîndestularea răsplății mele singur Dumnezeu să ți-o umple, căci El biruiește cu plata darurilor pe cel care-L iubește.

Iar Varlaam, vrând să-i potolească plânsul, se sculă și stătu la rugăciune și ridicându-și mâinile către cer, zise:

- Dumnezeule, Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Care ai luminat cele ce mai înainte erau întunecate, Cela Care făptura văzută și nevăzută ai adus-o din cele ce n-a fost în cele ce sânt, Tu Care ai întors zidirea Ta către Tine și nu ne-ai lăsat să umblăm pe urma nebuniei noastre, Îți mulțumim, Ție, Doamne, și puterii și înțelepciunii Tale, Domnului nostru Iisus Hristos, prin Care ai întemeiat veacurile și pe noi, cei căzuți, ne-ai ridicat, pe cei rătăciți i-ai întors și ai iertat păcatele greșiților, pe cei robiți i-ai răscumpărat și morții i-ai înviat cu scumpul și dumnezeiescul Sânge al Fiului Tău.

Pe Tine Te strigăm și pe Unul-Născut Fiul Tău și pe Sfântul Duh! Caută spre această oaie cuvântătoare a ta, care-ți este adusă de mine spre jertfă și luminează-i sufletul cu puterea și cu darul Tău. Cercetează această vie a ta pe care a sădit-o Duhul Sfânt și dăruiește-i să rodească poama dreptății, întărește-o, încredințându-i legea Ta. Scoate-l din înșelăciunea diavolului cu înțelepciunea Sfântului Tău Duh. Învață-l să facă voia Ta și ajutorul Tău nu-l lua de la dânsul. Învrednicește-l să fie moștenitorul bunătăților Tale fără de sfârșit, că ești binecuvântat și prea slăvit în veci. AMIN.

Sfârșind rugăciunea, Varlaam se întoarse să-l sărute pe Ioasaf și-i zise:

- Fiu al Tatălui din cer, pace ție și mântuire veșnică!

Apoi ieși din palat și plecă spre ale sale, bucurându-se și mulțumind lui Dumnezeu, Cel Care a îndreptat calea lui spre bine.

CAPITOLUL XXII

După plecarea lui Varlaam, Ioasaf se rugă mult. Zardan spuse împăratului despre întoarcerea lui Ioasaf la credința creștinească. Împăratul porunci să-l gonească pe Varlaam

Apoi, la împărat fură aduși niște călugări.

După plecarea lui Varlaam, Ioasaf se rugă mult și cu lacrimi: „Dumnezeule, spre ajutorul meu ia aminte!" (Ps. 69, 1), Doamne, să-mi ajuți mie grăbește, că în mâna Ta m-am lăsat eu, săracul. Nemernicului Tău fii ajutor! Caută spre mine și mă miluiește, Tu, Cel Care voiești „ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină" (I Tim. 2, 4). Mântuiește-mă și mă întărește pe mine, neharnicul, să umblu în calea poruncilor Tale celor sfinte! Că slab și becisnic sânt eu și neharnic în facerea de bine, iară Tu puternic ești a mă mântui, căci Tu știi și păzești toate cele văzute și nevăzute. Nu mă lăsa să umblu după voile trupului, ci „învață-mă să fac voia Ta" (Ps. 142, 10) și povățuiește-mă către viața Ta cea veșnică și fericită. O, Tatăl și Fiul și Dumnezeiescul Duh, Care ești o dumnezeire nedespărțită, pe Tine Te chem și pe Tine Te slăvesc, căci prin Tine s-a făcut toată făptura și pe Tine Te laudă

toată făptura trupească și netrupească, în veci, AMIN.

De atunci, cu toată grija se ferea și se păzea în curăția sufletului și a trupului, trăind în post și în rugăciuni, mai cu semă în rugăciunile de toată noaptea, că ziua de multe ori avea sminteală din pricina vorbirii celor care erau cu el, iar, uneori, pentru venirea împăratului sau pentru chemarea ce-i făcea adeseori. Deci, rămășițele nelucrate ziua le umplea noaptea, căci stătea în rugăciuni și în lacrimi până la lumina zilei, chemându-L pe Dumnezeu.

Astfel, se împlinea într-însul acest cuvânt al proorocului, care zice: „Noaptea ridicați mâinile voastre spre cele sfinte și binecuvântați pe Domnul" (Ps. 133, 2).

Iar Zardan, dacă a înțeles viețuirea cea nouă a lui Ioasaf, s-a umplut de scârbă și și-a rănit sufletul de griji iuți și nu știa ce să facă; fiind cuprins de apăsarea morții, se duse la casa sa, prefăcându-se a nu fi sănătos.

Când împăratul prinse de veste despre aceasta, trimise alt slujitor credincios să-i slujească fiului său în locul lui Zardan, iar acestuia din urmă, purtându-i mult de grijă, îi trimise un doctor meșter bun și cu multă socotință, pe care-l învrednici să-l vindece. Doctorul, văzând grija împăratului față de Zardan, îl cercetă cu dinadinsul și luă seama bine la starea lui, după care merse și spuse împăratului, zicând:

- Eu, împărate, la acest om n-am putut afla nici o începătură de boală, ci am cunoscut că și-a vătămat sufletul cu o grijă mare și dintr-aceea bolește.

Auzind acele cuvinte, împăratul se gândea că poate s-a învârtoșat inima feciorului său spre Zardan cu vreo mânie și pentru aceea, scârbindu-se,

plecă el de acolo. Vrând împăratul să știe cum stau lucrurile cu adevărat, i-a dat de veste lui Zardan, zicând:

- Dimineață voi veni să te văd și să cunosc ce boală ți s-a întâmplat.

Iar Zardan, auzind acea veste, se îmbrăcă în hainele sale și dis-de-dimineață merse el la împăratul. Și, dacă intră, i se închină până la pământ.

Iar împăratul zise:

- De ce te-ai ostenit să vii, căci eu însumi voiam să te cercetez și să arăt tuturor prietenia ce am către tine ?

Iar Zardan răspunse la acestea:

- Împărate, boala mea nu este ca toate bolile care se întâmplă oamenilor, ci îmi bolește inima din pricina scârbei și grijii ce am în suflet; îmi bolește sufletul împreună cu trupul, căci nebun m-aș numi dacă, fiind eu robul tău, n-aș veni să mă închin măririi tale și aș aștepta să se ostenească împărăția ta până la mine, robul tău.

Iar împăratul răspunzând, zise:

- Care este pricina grijii tale ?

Zardan începu a povesti:

- Mare necaz este asupra mea și de mari chinuri sânt vrednic și multor morți sânt vinovat a fi dat spre osândire, căci nu am grijit de porunca ta și îți voi fi pricinuitor de multă scârbă, cum nu ți-am fost niciodată până acum.

Iar împăratul întrebă numaidecât:

- Ce poruncă n-ai păzit și ce temere te-a cuprins ?

Zardan răspunse:

- Iată, aceasta este: sânt la ceas de mare grijă, pentru că nu l-am străjuit cum trebuie pe domnul meu și fiul tău; din negrija mea a venit la el un om

viclean și vrăjitor, care a vorbit cu dânsul despre legea creștinească.

Și spuse pe rând toate câte le grăise călugărul fiului său și cu câtă dulceață a primit Ioasaf cuvintele lui, încât s-a și făcut de tot mărturisitor al lui Hristos. Spuse și numele călugărului, zicând că îl cheamă Varlaam. Iar împăratul știa dinainte despre Varlaam și despre faptele sale.

Cum îi intrară aceste cuvinte în urechi, împăratul simți că se sfârșește de scârba ce căzuse asupră-i și, umplându-se de mânie, înțepeni și înlemni ca un mort. Chiar într-acel ceas îl chemă pe unul dintre slujitori, anume Varahiia, vizirul, învrednicit cu a doua cinste după împărat. Acela era sfătuitorul de taină al împăratului, fiind vestit și pentru meșteșugul citirii în stele.

Cu multă jale și întristare împăratul îi povesti lui Varahiia ce i se întâmplase. Iar acesta, văzându-i tulburarea și valurile sufletului, zise:

- O, împărate, fii fără tulburare și fără de întristare, că nu este lucru fără de nădejde întoarcerea fiului tău spre voia ta, ci eu știu că el va părăsi învățătura acelui înșelător și se va supune voii tale.

Cu aceste cuvinte schimbă cugetul împăratului întru mângâiere și se sfătuiră împreună cum să dezlege necazul acesta. Și zise Varahiia:

- Împărate, mai înainte de toate să facem aceasta: să ne grăbim a-l prinde pe Varlaam și, dacă îl vom prinde, atunci știu bine că nu vom greși în gândurile noastre și nici nădejdea noastră nu va fi minciună. Fie cu vorbe pline de dulceață, fie cu multe feluri de chinuri, îl vom îndupleca pe Varlaam să spună că prin minciună și înșelăciuni l-a făcut pe fiul tău și domnul meu să se depărteze de învățăturile părinților săi. Iar de nu vom putea să-l prindem pe

el, știu eu alt unchiaș pustnic pe care îl cheamă Nahor și care semănă întru toate cu Varlaam, încât e aproape cu neputință a-i deosebi. Nahor ține legea noastră și mi-a fost mie dascăl. La noapte, voi merge la el și-i voi spune toate pe rând și vom da de veste tuturor că Varlaam a fost prins. Apoi, arătându-l oamenilor pe Nahor, le vom zice că este Varlaam, care se va arăta ajutător creștinilor. Iar la judecată, înaintea tuturor, se va încurca în răspunsuri și va fi biruit. Atunci, văzând feciorul luminației tale că Varlaam este biruit și ai noștri biruiesc, cu totul se va lipi de cei care au biruit și se va rușina foarte de aceia și de luminația ta și va făgădui că va face tot ce-ți va plăcea, căci și cel care se va îmbrăca în chipul lui Varlaam se va întoarce la credința noastră și va mărturisi cum a fost înșelat.

Împăratul se veseli de aceste cuvinte și i se părea un lucru bine socotit, întărindu-se cu deșarte nădejdi. Încă și despre Varlaam primiră veste că nu a plecat de mult și socoteau că nu a ajuns departe. Se grăbiră deci să întărească toate ieșirile cu străji foarte multe.

Împăratul însuși încălecă pe cal și porni pe o cale numai de el știută, gonind fără oprire și căutând să-i iasă înainte lui Varlaam. Șase zile s-a trudit în zadar și, într-un târziu, ostenind, descălecă la o curte împărătească ce avea la țară, într-un sat, ca să se odihnească acolo în așteptarea lui Varahiia, pe care-l trimisese cu mulți ostași călare în pustiul Sinaritului.

Ajuns în aceste locuri, Varahiia iscă multă tulburare printre pustnici, întrebându-i de Varlaam; oamenii locului spuseră că nu l-au văzut pe acel om. Atunci, însuși acel domn plecă în pustie să le vâneze pe slugile cele bune ale lui Dumnezeu;

mergând departe în pustiu, el înconjură munții și luncile fără de cai și poteci, de tot neumblate, înaintând tot pedestru împreună cu cei care erau cu el. Când ajunse în vârful unui munte, văzu umblând pe sub munte, din poruncă dumnezeiască, un pâlc de pustnici. Atunci, acei ostași fără suflet alergară la dânșii, întrecându-se în alergare cine să ajungă mai înainte. Și, dacă i-au prins, „i-au înconjurat și i-au împresurat" (Ps. 21, 12) ca niște câini mulți și ca niște fiare rele și urâtoare de oameni. Pe acei bărbați vrednici de cinste, după înfățișarea și rânduiala lor, care aveau semnele ajunului pe fețele lor, îi prinseră și, trăgându-i, îi duseră înaintea lui Varahiia. Iar ei nu se împotriveau cu nimic, nici nu se arătau înspăimântați, nici nu grăiau lucru ce nu se cuvine. Cel care umbla înainte, mai-marele lor, purta cu el un burduf plin cu moaștele unor sfinți părinți care s-au săvârșit mai înainte.

Varahiia îi privi și, dacă nu-l văzu pe Varlaam pe care-l cunoștea, se tulbură cu întristare și zise către dânșii:

- Unde este înșelătorul acela care l-a înșelat pe fiul împăratului?

Iar cel care purta burduful zise:

- Acela nu este între noi, nici nu va fi, că este gonit de harul lui Hristos și fuge de noi.

Iar Varahiia zise:

- Dar îl știi tu pe el?

Pustnicul răspunse:

- Îl știu pe acela care se cheamă înșelătorul, diavolul, care locuiește în mijlocul vostru, și el vă slujește vouă, iar voi îi slujiți lui.

Varahiia zise:

- Eu îl caut pe Varlaam și te întreb: unde este el?

Iar călugărul răspunse:

- Grăiește lucrurile adevărat, de ce ai întrebat ca despre înșelătorul fiului împăratului? Dacă îl cauți pe Varlaam, se cuvine să zici așa: unde este cel care l-a întors la Dumnezeu și l-a mântuit din înșelăciune pe fiului împăratului? Acela este fratele nostru și dimpreună cu noi păstor, însă de multe zile nu l-am văzut.

Iar Varahiia zise:

- Arătați-ne locașul lui.

Pustnicul răspunse:

- Dacă ar fi vrut să se arate, ar fi ieșit el întru întâmpinarea voastră, dar nouă nu ni se cade să vă arătăm locașul lui.

Pentru acest cuvânt Varahiia se umplu de mânie și zise cu urgie, privindu-l cu față de fiară.

- Acum vă voi omorî cu moarte amarnică, dacă nu veți spune într-acest ceas unde este Varlaam.

Pustnicul răspunse:

- Vezi la noi vreun lucru spre care să ni se tragă inima și la care să ținem, încât să nu ne fie lesne a ne rupe de viața aceasta și să ne temem de moartea ce ni se aduce de la tine? Cred că mai mult îți vom mulțumi, că, aflându-ne în bunătățile cele duhovnicești, tu ne scoți acum din această viață. Mult ne temem noi de sfârșitul cel nearătat care nu știm în ce chip ne va afla și ne păzim ca nu cumva, din lunecarea minții sau din vreo ispitire drăcească, să se întoarcă starea vieții noastre, cugetând și făcând altele, decât cele ce am făgăduit lui Dumnezeu. Drept aceea, să nu nădăjduiți că veți dobândi de la noi ceva și nu vă leneviți să ne faceți ce vă este voia, că noi, măcar că știm locașul iubitorului de Dumnezeu, fratele nostru, nu-l vom arăta și nici alte mănăstiri ce sânt ascunse de la fața voastră nu le vom întina

cu gândul rău de a scapa de moartea aceasta. Mai bine să murim, aducând lui Dumnezeu, mai întâi, sudorile nevoințelor și, acum, sângele vitejiei noastre.

Nu a răbdat ticălosul această îndrăznire, ci repede s-a îndârjit împotriva vitejiei cugetului lor și cu multe răni rănindu-i îi legă. Iar de bărbăția și de vitejia lor înșuși prigonitorul se arătă plin de uimire. După multe chinuri, dacă nu-i putu îndupleca pe nici unul să-i arate locașul lui Varlaam, îi luă bătuți și, trăgându-i, îi duse la împăratul, purtându-și ei burduful cu oase de sfinți.

CAPITOLUL XXIII

După îndelungă vorbire cu împăratul, mai-marele pustnicilor dimpreună cu frații săi au fost dați chinurilor

După puține zile, Varahiia îi aduse la împăratul și, spunându-i ce este cu dânșii, îi puse înaintea feței lui. Cum îi văzu, împăratul se cuprinse de atâta urgie, încât se asemăna unui om turbat și porunci să-i bată fără milă. Într-un târziu, când îi văzu zdrobiți și cu răni, își ridică ochii cu multă turbare și porunci celor care-i băteau să contenească.

Și zise către ei:

- Ce sânt aceste oase de morți pe care le purtați? De vreme ce le purtați, înseamnă că vă sânt dragi aceia ale căror sânt oasele acestea. Iată, în acest ceas vă voi pune și pe voi alături de dânșii, ca să dobândiți cele ce poftiți, iar mie să-mi aduceți mulțumiri.

Mai-marele cetei dumnezeiești, neluând în seamă lăudăroșenia și amenințarea împăratului, zise cu glas slobod și cu fața luminată și cu darul ce se sălășluia în sufletul lui, ca și cum nu i s-ar fi întâmplat nici un lucru de scârbă:

- O, împărate, aceste oase cinstite și sfinte noi le purtăm pentru dragostea și râvna acelor bărbați

minunați ale căror sânt și, aducându-ne aminte de postul și de viața lor cea iubitoare de Dumnezeu, ne ostenim și noi către o râvnă ca aceea și, cugetând la odihna și la dulceața în care locuim acum, pe dânșii îi fericim, iar noi ne îndemnăm unii pe alții să mergem pe urmele lor. Cu oasele acestea ne facem aducere-aminte de moarte, lucru foarte de folos și cu tărie strigător către sufletul nostru cel împâclat, iar cu nevoințele postului și cu atingerea de dânsele dobândim sfințenia.

Atunci împăratul zise:

- Dar, dacă este atât de folositoare aducerea-aminte de moarte, pentru ce nu vă aduceți aminte de ea cu oase din trupurile voastre, căci ele acum sânt, iar după puțină vreme vor fi putrede? De ce luați oase stricate și străine?

Iar călugărul răspunse atunci:

- Eu ți-am arătat cinci pricini pentru rostul purtării sfintelor moaște, iar tu te gândești numai să-ți bați joc de noi. Să știi bine că oasele celor săvârșiți aduc mai bine aminte, decât ale celor vii. Dar tu, în loc să-ți aduci aminte de moartea ce va să vină peste puțină vreme și să-ți faci și ție un bine, tu ți-ai dat sufletul la toată strâmbătatea și chinuiești cu mânie și fără de milă sufletele care slujesc lui Dumnezeu, care nu ți-au făcut nici o strâmbătate și nici nu împart cu tine cele din lumea aceasta, ca să-ți poată lua dintr-însele.

Iar împăratul zise:

- O, ticăloșilor și înșelătorilor, cu dreptate vă voi pune la chinuri, pentru că-i înșelați pe toți învățându-i să se despartă de frumusețile acestei vieți și, în locul acestei dulcești și pofte dragi, îi îndemnați să-și aleagă trai greu, cu scârbă și cu amar, iar cinstea cuvenită dumnezeilor noștri voi

mărturisiți că trebuie să o aducem lui Hristos. Deci, ca să nu-i părăsească oamenii pe dumnezeii neamului lor, slujind altui Dumnezeu și înșelându-se cu amăgirea voastră, și ca să nu lase pământul pustiu, noi pe dreptate am chibzuit să fiți puși la cazne și la moarte.

Iar călugărul zise:

- Dacă dorești ca toți să fie părtași bunătăților acestei vieți, de ce nu împarți totul cu ei, ca întocmai cu tine să fie părtași bogăției? Cei mai mulți pătimesc în sărăcie, iar tu, răpindu-le avuțiile, le adaugi și pe acestea bogătiilor tale. Iată, că nu ai grijă de dulceața și de bucuria vieții celorlalți, ci numai de îngroșarea trupului tău, pe care ți-l gătești hrană spre mâncarea viermilor. Drept aceea, și Dumnezeu te-a lepădat de la fața Lui, căci tu îi numești dumnezei pe cei care nu sânt dumnezei, ci născocitori a tot răul, iar după a lor asemănare tu faci toate cele de rușine și, săvârșind fărădelegea, ești pe potriva dumnezeilor tăi. Dacă dumnezeii voștri au făcut nelegiuiri, cum nu le-ar face și oamenii care se închină lor? Te temi ca nu cumva vreunii din oamenii tăi să se lepede de dumnezeii mincinoși și să se lipească de învățătura noastră, îndepărtându-se de mâna ta și apropiindu-se de Mâna ce ține toate, pentru că voiești să ai mulți slujitori lăcomiei tale, ca ei să îndure pătimirile, iar ție să-ți vină dobânzile, așa cum hrănește cineva câini sau învață păsări la vânat: mai înainte de vânat îi alintă, iar dacă prind ceva, le smucește cu sila vânatul din gură. Asemenea și tu, vrei să ai mulți supuși bogăției tale, care să-ți aducă bir pe mare și pe uscat. Zici că ai grijă de mântuirea lor, dar tu le așezi pieire de veci, însă, mai înaintea tuturor, ție, pentru multa-ți bogăție, care este mai nefolositoare decât

gunoiul și scârnăvia. Deșteaptă-te din acest somn adânc și deschide ochii tăi cei orbecăitori, ca să vezi slava lui Dumnezeu care strălucește tuturor și vino-ți în minți, că proorocul a zis: „Cei care sânteți fără minte între oameni cunoașteți și cei nebuni înțelepțiți-vă! Înțelegeți că nu este alt Dumnezeu afară de Dumnezeul nostru și nu este altă mântuire afară de mântuirea care este într-însul".

Iar împăratul zise:

- Lasă-te de bârfelile tale nebunești și în acest ceas să-mi spui unde este Varlaam, iar de nu, vei fi încercat cu asemenea cazne, pe care nimeni, niciodată, nu le-a primit.

Iar acel înțelept, mare pustnic și râvnitor filozofiei cerești, nu-și schimbă gândul la amenințarea împăratului, ci, fără cutremur stând, zise:

- Împărate, nu avem noi poruncă să facem cele ce voiești tu, ci cele ce sânt de Domnul Dumnezeul nostru poruncite și Care ne învață să ne oprim de la toate dulcețile și poftele și să avem bărbăție vitejească, pentru a răbda toată durerea și răutatea în numele dreptății. Cu cât vei aduce asupra noastră mai multă răutate, cu atât va fi mai mare binele pentru creștinătate. Împlinește-ți voia, că noi nu putem face nimic altceva, în afară de cele ce se cuvin, iar păcatului nu ne vom da. Gândești că ar fi o mică greșeală să-l dăm noi în mâinile tale pe acela care oștește și se nevoiește dimpreună cu noi? Nu ne vei batjocori chiar tu, dacă am face așa? De ai aduce întunerice de morți ca să ne înfricoșezi, află că nu sântem așa de slabi, ca de frica chinurilor tale să lepădăm filozofia, ce se zice înțelepciunea noastră, și să lucrăm împotriva legii lui Dumnezeu. Câte feluri de chinuri ai, toate gătește-le, căci noi dorim a trăi cu Hristos și ni se cade să murim pentru dânsul.

Împăratul se umplu de mânie din pricina acestor răspunsuri și porunci să se taie limbile lor cele grăitoare de Dumnezeu, să le scoată ochii și să le taie mâinile dimpreună cu picioarele. Primind ei această osândă, îi înconjurară ostași care fără de omenie și fără de milă îi tăiau, scoțându-le limbile din gură cu cleștile, iar ochii li-i scoteau cu dichise de fier și, întinzându-le mâinile și picioarele cu niște unelte de fier, li le tăiau.

Iar fericiții aceia, vrednici de cinste și de vitejie în cugetele lor, se apropiau de chinuri cu veselie și bărbătește, ca și cum ar fi fost chemați la bucate, îndemnându-se unul pe altul și dându-se spre moarte pentru Hristos. În aceste multe feluri de chinuri și-au dat Domnului sufletele lor răbdătoare acei sfinți pustnici, 17 la număr.

Cugetul lor cel temător de Dumnezeu s-a făcut stăpân peste patimi, după cuvântul unui bărbat al Legii vechi, care povestea despre chinurile unui preot bătrân și despre șapte voinici tineri, împreună cu mama lor, care pătimiră pentru legea părinților lor, de a căror răbdare și bărbăție cu nimic n-au fost mai prejos nici acești părinți, cetățeni și moștenitori ai Ierusalimului celui de sus.

CAPITOLUL XXIV

Varahiia îl îndeamnă pe Nahor să se dea drept Varlaam, iar împăratul îl mustră pe fiul său pentru primirea credinței creștine

Când aceștia creștinește se săvârșiră, împăratul zise către Varahiia, sfetnicul său, să caute să împlinească cele ce tocmiseră a doua oară, pentru că cele dintîi nu izbândiseră, și să-l cheme pe Nahor.

Varahiia se duse târziu în acea noapte la peștera lui Nahor, care locuia în pustiu și se îndeletnicea cu meșteșugul vrăjilor. Îi spuse toate câte puseseră la cale, iar a doua zi, dis-de-dimineață, nevăzut de nimeni, se întoarse la împăratul și ceru călărași, prefăcându-se a-l căuta pe Varlaam. Deci, dacă ieși prin pustie, văzu un om oarecare venind dinspre luncă și pogorî îndată ca să-l prindă și, dacă-l prinseră, Varahiia îl întrebă cine este, de ce lege ține și cum se numește. Iar omul răspunse că este creștin și se numește Varlaam, cum fusese învățat.

Varahiia se arătă plin de bucurie pentru acest răspuns și-l duse curând la împăratul și, dându-i de veste, îl puse înainte-i. În auzul celor care stăteau înaintea împăratului, Varahiia zise:

- Tu ești Varlaam, lucrătorul cel drăcesc ?

Iar el răspunse:

- Lucrător al lui Dumnezeu sânt eu, iar nu drăcesc, ci nu mă grăi de rău, nici nu mă huli, că ești dator a-mi mulțumi cu mult har, că l-am învățat pe fiul tău învățătura creștină, aducându-l către Dumnezeul cel adevărat și către împlinirea bunătăților.

Mâniindu-se, împăratul zise:

- Și se cuvine să nu te învrednicesc cu nici o întrebare, nici loc de răspuns să nu-ți dau, ci fără de judecată să te dau morții. Dar mă milostivesc și rabd înfruntarea ta până vom cerceta lucrurile tale într-o zi anume. De te vei pleca mie, te vei învrednici de mila mea, iar de nu, rău vei pieri.

Așa zicând, îl dădu pe mâna lui Varahiia, poruncind să-l păzească strașnic. A doua zi dimineață, împăratul se ridică și merse de acolo la curtea lui.

Pretutindeni se răspândi vestea că l-au prins pe Varlaam. Iar dacă auzi feciorul împăratului, rău îl duru în suflet și nu-și putea opri lacrimile și se ruga lui Dumnezeu cu suspinare și cu jale, chemându-L în ajutor bătrânului. Stăpânul cel bun nu trecu însă cu vederea plângerea lui, că este milostiv celor care-L așteaptă în vreme de nevoie și-i cunoaște pe cei care se tem de El. Arătându-i-se în somn și tânărului acestuia, tărie puse într-însul și putere, făcându-l îndrăznet spre nevoința creștinătății. Când se sculă din somn, Ioasaf își află inima plină de bucurie și de cutezare și de o lumină prea dulce, măcar că mai înainte fusese scârbită și îndurerată.

Iar împăratul, acestea făcându-le și așa îngrijindu-se, se bucura părându-i-se că a socotit și a tocmit prea bine înșelăciunea, lucru pentru care aducea multe mulțumiri lui Varahiia. Se mințea însă pe sine, după cum zice dumnezeiescul David: „Dom-

nul cercetează pe cel drept și pe cel necredincios, iar pe cel ce iubește nedreptatea îl urăște sufletul Său" (Ps. 10,5).

Apoi, după două zile, veni împăratul la curtea fiului său, care îi ieși întru întâmpinare, dar tată-său nu-l sărută, după cum îi era obiceiul, ci se arătă cu vrajbă în chipul unui om mânios și, intrând în căsuța cea împărătească, șezu mâhnit. După o vreme, îi zise feciorului său:

- Ce veste a intrat în urechile mele, fătul meu, tulburându-mi sufletul cu întristare? Tocmai eu, care am gustat atâta bucurie la venirea ta pe lume, cum nu cred că s-a mai întâmplat vreunuia dintre oameni la nașterea fiului său, tocmai eu, dar, să fiu așa de scârbit și de ocărât de tine, fiul meu, care ți-ai bătut joc de căruntețile mele și-ai luat lumina din ochii mei și-ai tăiat tăria vinelor mele. Mă temeam pentru tine și de ce mă temeam mai mult nu am scăpat, că te-ai făcut bucurie vrăjmașilor mei cu mintea ta cea neînvățată și cu chibzuiala ta cea copilărească, urmând cuvintelor celor înșelătoare și râvnind mai mult sfatul cel rău înțelegător decât sfatul meu și, lăsând cinstea dumnezeilor noștri, te-ai închinat să slujești la Dumnezeu străin. Dar pentru ce ai făcut așa, o, fătul meu, pe care nădăjduiam a te crește cu toată tăria pentru a te avea toiag bătrâneților mele și a te lăsa după mine bun și vrednic moștenitor al împărăției mele? De ce mi te-ai arătat ca un vrăjmaș și pizmaș? Oare nu ți se cade să te pleci mie și să urmezi poruncilor mele, în loc să asculți cuvintele nebunești ale acelui bătrân înșelător și mincinos putred, care ți-a pus viața cea amară în locul celei dulci? În locul dezmierdării tu ai în-

drăgit calea cea grea și îngustă, pe care Fiul morții poruncește a o urma!

Nu te-ai temut de puterea marilor noștri dumnezei? Nu te-ai temut că te vor arunca în piatra-pucioasă sau că te vor omorî cu piatra de foc sau te vor arunca în prăpastia pământului? Așa îi răsplătim după ce ei ne-au făcut atâta bine și ne-au împodobit cu cununa împărăției, supunând sub noi popoare cu mulți oameni, și pe tine însuți, pentru rugăciunea și supunerea mea, te-au dat a te naște, făcându-te părtaș acestei vieți dulci? Dar tu, nebăgându-i în seamă și ocărându-i, te-ai lipit Celui Răstignit, fiind amăgit de cei care-I slujesc Lui cu nădejdi deșarte. Amăgitori care povestesc basme despre veacuri noi și bârfesc despre învierea trupurilor noastre și multe alte minciuni aduc ei spre înșelăciunea nebunilor.

Dar acum, prea iubitul meu fiu, de mă vei asculta pe mine, tatăl tău, să faci bine să-ți iei ziua bună de la aceste rătăciri și apropie-te să-i tămâiezi pe milostivii dumnezei, rugându-i cu jertfe și cu prinoase să-ți dea iertare greșelilor, căci sânt puternici a face binele, dar și a-i pedepsi pe cei care își întorc fața de la ei. Cinste le vom da celor care vor cinsti dumnezeii, iar cei care nu se vor supune cazne vor lua.

Acestea și multe alte cuvinte de hulă și deșarte grăia împăratul și își bătea joc de credința noastră, iar pe cele idolești le ridica în slăvi. Tânărul a văzut că nu trebuie să-și țină credința sa în ungher și în ascunzătoare, ci trebuie să fie tuturor sfătuitor și înălțime. Astfel, umplându-se de îndrăzneală, zise:

- Doamne, nu mă lepăd de ce am făcut, căci fugind de întuneric am scăpat la lumină și, părăsind înșelăciunea, m-am apropiat de adevăr și,

lepădându-mă de draci, m-am unit cu Hristos, Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, cu al Cărui Cuvânt toate au fost aduse la ființă din nimic, Care și pe om l-a zidit din țărână, i-a suflat suflare de viață și l-a pus să locuiască în raiul belșugului. Iar dacă a călcat porunca Lui, a fost osândit cu moarte și a căzut sub stăpânirea iutelui-țiitor-de-lume. Dar nici așa nu S-a depărtat de om, ci toate le-a făcut, ca să-l ridice la cinstea cea dintâi.

Dar Însuși Acela, Făcătorul a toată făptura și Ziditorul neamului nostru, S-a făcut om pentru noi și, venind pe pământ, a luat trup de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria și a locuit cu oamenii. Și pentru noi, robii cei nerecunoscători, Stăpânul a primit moarte „și încă moarte pe cruce" (Fil. 2, 7), ca să surpe locul de chinuri, ce se numește împărăția păcatului, și să piardă și osânda cea de demult și să ne deschidă nouă iarăși ușa cerului, căci până acolo a ridicat firea noastră și a pus-o pe scaunul slavei. Și celor care-L iubesc le-a dăruit împărăția cea nesfârșită și bunătăți mai mari decât pot să arate graiul și auzul. Că Acela este Dumnezeu tare și singurul puternic, „Împăratul împăraților și Domnul domnilor" (Apoc. 19, 16), a Cărui stăpânire este nebiruită și puterea prea multă, Unul Sfânt Care întru sfinți se odihnește, fiind slăvit cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, întru Care m-am botezat. Îl slăvesc și mă închin unui Dumnezeu în trei ipostasuri: Unul în ființă și neamestecat, Cel nezidit, fără de moarte și necuprins; Cel fără de trup și nepătimaș, neschimbat, nemutat și neajuns, izvor al bunătăților, al dreptății și al luminii celei eterne, Făcătorul tuturor făpturilor celor văzute și nevăzute, Cel Care ține toate și le păzește, Cel Care poartă grija tuturor și ține toate câte sânt și le stăpânește. Că din câte

sânt, nimic nu s-a făcut fără de El, nici fără a Lui poruncă, nici fără a Lui purtare de grijă nu se poate tocmi nimic. Că Acela este dulceața și viața și lumina tuturor și sfârșitul a toată pofta cea nesățioasă.

Deci, a mă lepăda de un milostiv ca Acela, de un înțelept ca Acela, de un Dumnezeu puternic ca El și a sluji dracilor celor necurați și făcători a toate poftele cele spurcate și a da cinste idolilor celor surzi și muți, care nici nu sânt, nici nu vor fi, aceasta, o, tată, ar fi din partea mea nebunie și nechibzuință. Dar când i-a auzit cineva pe idoli cuvântând sau dând răspuns, măcar cât de puțin, celor care se roagă sau când au umblat și când au arătat ei simțire omenească? Iar eu, înțelegând de la acel bărbat sfânt, necuviința și puterea lor cea rea, nesimțirea, putreziciunea și neputința dracilor care lucrează în idolii cu care vă înșală pe voi, am scuipat de la mine răutatea lor și cu ură desăvârșită i-am urât, făgăduindu-mă Dumnezeului Celui viu și adevărat și Lui vreau să-I slujesc până la suflarea mea cea mai de pe urmă, ca și sufletul meu să meargă în mâinile Lui, căci dobândind eu aceste bunătăți nespuse, m-am bucurat că m-am slobozit din robia dracilor și m-am întors din prada lor și m-am însemnat „cu lumina feței Domnului" (Ps. 4, 6).

Dar mă și întristez și-mi este sufletul sfâșiat, că tu, domnul și tatăl meu, nu te-ai făcut părtaș unor bunătăți ca acestea. Socotind eu nesupunerea mea în fața voii tale, am ținut întristarea în mine, nevrând să te mânii, iar pe Dumnezeu neîncetat L-am rugat să te tragă către El și să te întoarcă din această goană fără țintă pe care, vai mie!, tu însuți ți-ai tocmit-o, făcându-te prigonitor creștinătății și slujitor a toată răutatea și păgânătatea.

Acum, de vreme ce ai scos la arătare gândurile mele, ascultă care este voia mea: făgăduințele mele le-am făcut lui Hristos și nu le voi înșela, ca să am parte de Cel Care m-a răscumpărat cu Sângele Său cel scump. Chiar dacă mi s-ar întâmpla să mor nenumărate morți, le voi muri pentru El, așa să știi. Așadar, de acum nu te mai osteni ca să mă muți din mărturisirea cea bună către cea rea. Căci ce rost ar avea osteneala fără de izbândire? Ci, sau ascultă tu sfatul meu, făcându-te al lui Hristos și vei lua gustarea bunătăților celor mai presus de fire și vom fi împreună unul cu celălalt în credință, ca și în fire, sau, de nu, să știi bine că mă voi lepăda să-ți mai fiu fecior și-L voi sluji pe Dumnezeu cu gândul curat.

Dacă auzi împăratul acestea, numaidecât se întristă și fu cuprins de mânie necontenită, scrâșnind amar din dinți ca un om îndrăcit, și cu urgie grăi către el, zicând:

- Cine este vinovat pentru aceste răutăți? Nimeni altcineva decât eu însumi, pentru că ți-am împlinit mereu voia ta și ți-am făcut toate după plac, așa cum nici unul din părinții cei de demult n-au făcut fiilor lor. Voia ta cea răzvrătită a luat putere și libertate din răsfățarea mea cea multă și te-am făcut să turbezi asupra capului meu, că pe dreptate au grăit cititorii în stele la nașterea ta cum că vei fi rău și foarte viclean, semeț și nesupus părinților.

De vei lepăda sfatul meu și te vei îndepărta de mine, în loc de tată îți voi fi vrăjmaș și îți voi pricinui lucruri pe care nici vrăjmașilor nimeni nu le-ar face.

Iar Ioasaf zise:

- O, împărate, pentru ce te-ai ațâțat la mânie? Oare tu te scârbești pentru că m-am învrednicit unor bunătăți ca acestea? Dar care tată s-a arătat vreodată vrăjmaș fiului său? Nu s-a chemat vrăjmaș tatăl

acela ? Deci și eu, de acum, nu te voi mai chema tată, ci mă voi depărta de tine, ca și cum ar fugi cineva de un șarpe, de voi înțelege că pizmuiești mântuirea mea și vrei să mă împingi cu sila în pierzare. Chiar de mă vei chinui, căutând să mă împingi în pierzare, să știi că nu vei dobândi nimic altceva, decât nume de vrăjmaș și de prigonitor în loc de tată, pentru că mai lesne ți-ar fi a merge pe urma vulturului și a zbura în văzduh, decât a întoarce credința pe care o am în Hristos și mărturisirea cea bună pe care am mărturisit-o Lui. Ci, înțelege, o, împărate și tată al meu, și scutură-ți din ochii minții tot beteșugul și negura și caută să vezi lumina Dumnezeului meu care-i luminează pe toți, ca să strălucești și tu în acea prea dulce lumină. Iată, tu te-ai dat cu totul dulceților și poftelor lumești, întru care nu este scăpare. Înțelege că „tot trupul este ca iarba și toată slava ca floarea ierbii: uscatu-s-a iarba și floarea ei a căzut, iar cuvântul Domnului, care este binevestit tuturor, rămâne în veac" (I Pt. 1,24-25). Ești stăpânit de turbare și de slava aceasta ce se veștejește și piere ca floarea primăverii, te surpă hrana aceasta rău mirositoare și poftele pântecelui și cele de sub pântece, care o vreme îndulcesc simțurile nebunilor, iar apoi pricinuiesc vărsătură mai amară decât fierea. Vor trece umbra și visele acestei vieți deșarte, iar lucrătorii strâmbătății și iubitorii acestora vor fi încuiați în durerea cea neîncetată a focului nestins și întunecat, unde viermele cel neadormit îi va mânca în veșnicie, iar focul neschimbat îi va arde de-a pururea. Fi-vei închis acolo, vai mie !, și mult vei pătimi și te vei căi de sfaturile tale cele rele și vei căuta zilele de acum și-ți vei aduce aminte de cuvintele mele. Însă, nu vei mai avea nici un folos din acea căință (Ps. 6,5), pentru că în iad nu este spovedanie și pocăință. Vremea lucrării este aceasta, iar aceea

este a plății, că, de nu s-ar da pierzării și ofilirii frumusețile acestei lumi, ar veșnici împreună cu stăpânii lor întru toate răutățile și moartea sufletească. Deci, nu se cade a voi și a iubi altceva decât darurile și bunătățile lui Hristos, care bunătăți sânt cu mult mai presus de minte. Așa cum soarele este mai frumos și mai luminos decât întunecimea nopții, așa și bunătățile făgăduite celor care-L iubesc pe Dumnezeu sânt mult mai slăvite și mai frumoase decât toată slava și frumusețea pământească. Se cuvine a le alege pe cele mari, iar nu pe cele mărunte, pentru că aici toate sânt trecătoare și supuse putreziciunii și, ca năluca și ca visul, „ca umbra trec și pier" (Iov 14, 2) și mai bine este a crede vânturilor celor turbate și nestătătoare sau urmei corabiei care umblă peste adâncuri de ape, decât bogății omenești. Câtă blestemăție sau, mai bine, câtă nebunie și nechibzuință este a voi și a iubi cele putrede și trecătoare, neputincioase și de nimic, în locul celor neputrede și veșnice, fără de moarte și fără de sfârșit, și cu această îndulcire trecătoare să se lipsească omul de îndulcirea bunătăților netrecătoare.

Dar nu înțelegi tu, o, tată, acestea ? Nu le vei părăsi pe cele trecătoare, ca să te lipsești de cele ce viază în veac ? Nu vei cinsti mai mult locașul tău decât înstrăinarea ? Nu vei voi mai bine lumina decât întunericul ? Nu-ți vei cinsti mai mult sufletul decât trupul, viața de veci mai mult decât umbra morții și cele de nesfârâmat mai mult decât cele ce se risipesc ? Nu vei fugi de robia cea rea a cumplitului țiitor-de-lume, a vicleanului diavol, ca să intri la bunul și milosârdul și prea îndurătorul Stăpân ? Ar trebui să te îndepărtezi de slujirea acelor mulți și cu minciună numiți dumnezei ai voștri, să slujești Unuia, adevăratului și viului Dumnezeu, căci, măcar de-ai greșit tu, hulindu-L pe El și ucigându-I în chinuri

slujitorii, dacă te vei întoarce cu fața către El, te va primi Acela, bunul, și nici o greșeală de a ta nu o va aminti, că nu vrea moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu, El, Care S-a pogorât din acele înălțimi, spre a ne căuta pe noi, păcătoșii, și a răbdat pentru noi răstignire, și răni, și moarte și ne-a răscumpărat cu Sângele Său cel scump pe noi, cei care eram „vânduți păcatului" . Aceluia fie slavă și laudă în veci, AMIN.

Atunci, împăratul fu cuprins, deopotrivă, de uimire și de mânie; era uimit de mintea coconului și de cuvintele lui nebiruite cu care hulea dumnezeii la care se închina tot poporul de sub el și nu înceta a-i grăi de rău, bătându-și joc și de traiul lui cel împărătesc, nevrând să primească lumina cuvântului împărătesc. Era mânios pentru că, din dragostea firii, nu-i putea face nimic rău și nici a-l chinui nu suferea inima lui de părinte. De aceea nu mai nădăjduia să-l întoarcă de la credința cea bună, înfricoșându-l cu lăudăroșenia sa, și se temea ca nu cumva, spunându-i cuvinte mai multe la care Ioasaf ar îndrăzni să-i răspundă, ocărându-i pe dumnezeii cei neadevărați, să nu se aprindă mai mare mânie și apoi să-i facă ceva rău. Ci se sculă mânios și zise:

- Ar fi fost mai bine de nu te-ai fi născut și de nu ai fi ieșit în lume, în loc să fii tu așa hulitor dumnezeilor noștri și îndepărtat de dragostea și de învățătura părintească. Însă, nu-ți vei bate joc multă vreme de nebiruiții dumnezei, nici nu se vor bucura vrăjmașii mei și nici nu vor învinge vrăjile lor. Că, de nu mă vei asculta și de nu te vei pleca dumnezeilor noștri, mai întâi, cu bună înțelepciune, te voi da spre multe feluri de cazne, iar pe acel înșelător care te-a învățat acestea rău îl voi omorî. Ca pe un viclean și vrăjmaș te voi chinui, nu voi ține seama că-mi ești fecior.

CAPITOLUL XXV

După plecarea împăratului, Ioasaf cere ajutor de la Dumnezeu, iar împăratul, după sfatul lui Varahiia, începe să-i vorbească blând fiului său, dar cu acea blândețe împăratul nu dobândește nimic

Ioasaf îi vorbește mult despre moarte și despre învierea morților.

Așa lăudându-se tată-său și îndepărtându-se cu mânie, fiul intră în cămara sa și, ridicându-și ochii către Cel Care îl punea la o asemenea încercare, se rugă zicând:

- Doamne, Dumnezeul meu, din adâncul inimii strig către Tine: nădejdea cea dulce și făgăduința cea nemincinoasă, scăparea celor care nădăjduiesc în Tine, vezi cu ochiul cel bun și milostiv zdrobirea inimii mele, nu mă lăsa, nu Te depărta de la mine, ci după făgăduința ta cea nemincinoasă, fii cu mine, nevrednicul și nepriceputul, că pe Tine Te știu și Te mărturisesc Făcător și Purtător de grijă a toată făptura. Ci Însuți mă întărește, ca să fiu în această mărturisire bună până la ieșirea sufletului, caută spre mine și mă miluiește, păzește-mă nevătămat de tot lucrul satanei. „Caută, Împărate, că sufletul meu s-a aprins tare cu dragostea Ta și s-a atâțat ca setea zăr-

dufului în loc fără apă, poftind la Tine, Izvorul nemuririi. Nu da fiarelor sufletul meu care se mărturisește Ție, ci dă-mi mie, păcătosului, ca în toată viața mea să rabd pentru numele Tău și pentru mărturisirea Ta pe mine însumi întreg să mă jertfesc, că dacă Tu ne întărești, au putere și cei neputincioși. Că Tu ești ajutorul cel nebiruit și Dumnezeul cel milostiv pe Care îl binecuvântează toată făptura și Care preaslăvit este în veci. AMIN.

Așa rugându-se, simți în inima lui o mângâiere dumnezeiască și se umplu de îndrăzneală și petrecu toată noaptea în rugăciune.

În timpul acesta, împăratul ținu sfat despre coconul cel nărăvaș cu Varahiia, prietenul lui. Împăratul îi povesti lui Varahiia despre cruda cutezare a lui Ioasaf și despre voia lui cea nebunească, iar Varahiia îl sfătui că este mai bine să-i vorbească vorbe dragi și plăcute, având nădejde că astfel, cu mângâieri și cu blândețe, îl vor întoarce spre ei.

Apoi, a doua zi dimineață, veni împăratul către fiul său și, șezând, îl chemă aproape de sine și-l cuprinse în brațe de-l sărută și, mângâindu-l cu blândețe îi zise cu smerenie:

- O, preaiubite și dragul meu fiu, cinstește căruntețile tatălui tău și ascultă rugăciunile mele și vino să aduci jertfă dumnezeilor, că așa vei avea binecuvântarea lor și lungime de zile și vei avea parte de la ei de toată cinstea, de împărăție fără de grijă și de toate bunătățile, iar mie, tatălui tău, în toată viața îmi vei fi drag și de toți oamenii cinstit și lăudat vei fi, căci în cuvintele de învățătură lăudat lucru este ascultarea de părinți, mai ales, ascultarea de aceia care învață spre bine și spre dragostea dumnezeilor.

Tu, fătul meu, gândești că de bunăvoie mă feresc de calea cea bună și voiesc a umbla pe calea pieirii

sau că, din pricina neștiinței și a necercetării binelui, voi fi dat pieirii. Dar, dacă-ți pare, fătul meu, că de bunăvoie am căutat mai mult răul decât ceea ce este folositor și am voit mai mult moartea decât viața, să știi, fiule, că ești rătăcit de la chibzuiala cea dreaptă.

Dar, nu vezi câtă răutate și câte patimi sufăr eu în războaie împotriva vrăjmașilor sau zăbovind într-alte lucruri care sânt spre folosul oamenilor țării ? Atâta umblu flămând și însetat, ostenindu-mi trupul în multe chipuri încât, dacă dumnezeii noștri ar cere, nici pe mine însumi nu m-aș cruța. Iar despre bogăție și avere, atâta negrijă și nebăgare de seamă am, încât de multe ori mi se golesc vistieriile și cămările curții mele, pentru că dăruiesc cu necruțătoare mână spre zidirea de locașuri dumnezeilor, luminându-le cu toate podoabele sau plătesc lefuri din destul oștilor mele.

Deci, având noi asemenea datorii, nu băgăm în seamă dulcețile vieții și răbdăm atâta întru răutăți. Dacă eu aș ști că legea galileenilor este mai bună decât a noastră, dacă aș socoti că aceasta este un lucru vrednic de toată nevoința și dorirea, oare nu i-aș părăsi pe toți dumnezeii noștri, nebăgându-i în seamă și nu m-as lipi de legea cea nouă ? Iar de gândești că eu fac acestea din neînțelegere și din nesocotirea binelui, află că multe nopți am petrecut întru nesomn, căutând răspuns la vreo întrebare care-mi era pusă înainte, chiar dacă nu era totdeauna dintre cele mai însemnate, și nu-mi dădeam odihnă până nu aflam dezlegare clară și cuviincioasă acelei întrebări.

Dar nici măcar lucrurile cele mai mici și trecătoare nu le-am avut întru nebăgare de seamă, ci pe toate le-am socotit cu nevoință și le-am chibzuit în amănunt ca toți să-și tragă folos. Mi se pare că în

toată lumea care este sub soare nimănui altuia ca mie nu i-a fost vestită și mărturisită înțelegerea lucrurilor tainice, pe care am ispitit-o, am dezlegat-o și am descurcat-o. Cum spui că n-aș fi socotit cele dumnezeiești? Cum le-aș avea întru grijă și întru nebăgare de seamă? De ce nu aș fi zăbovit cu toată nevoința și cu toată puterea, cu tot sufletul și cu toată mintea întru cercetare ca să aflu cele adevărate și care se cuvine a fi împlinite? Am căutat cu dinadinsul și am petrecut multe nopți și zile în aceste cugetări, chemând eu la sfat mulți filozofi măiești cu care am vorbit despre cei care se cheamă creștini și cu neînșelătoare întrebare; cu ispitire și cu cercetare am aflat calea adevărului mărturisită de acești filozofi cinstiți și dăruiți cu înțelepciune, cum că nu mai este altă credință și altă lege afară de aceasta în care umblăm noi, slujind marilor dumnezei și săturându-ne de dulceața și de veselia vieții celei pline de toată frumusețea pe care dumnezeii o dăruiesc tuturor oamenilor. Galileenii lepădară însă nebunește dulcețile și frumusețile acestei lumi, pe care dumnezeii ni le-au dăruit spre dezmierdare, în nădejdea unei vieți viitoare, nevăzute și neadevărate, neștiind ei ce grăiesc și unde or să meargă.

Iar tu, iubitul meu fiu, supune-te tatălui tău care a aflat binele cu cercetare adevărată și dreaptă, că n-am greșit calea nici din voia mea, nici din neștiință. Eu am găsit binele și poftesc să nu mai rătăcești nici tu fără de minte, ci să mergi pe urma mea. Îți este silă de mine, tatăl tău? Oare nu știi că este bine a-l asculta pe tatăl tău și a te pleca lui întru toate? Altminteri, este lucru pierzător și blestemat a-l mânia pe tatăl tău; rău au pătimit și au pierit aceia care au făcut unele ca acestea părinților lor, fătul meu. Nu te face lor tovarăș, ci lucrează cele

bune și plăcute celui care te-a născut și vei dobândi toate bunătățile, fiind moștenitor binecuvântării și împărăției mele.

Atunci, acel tânăr și cu adevărat de neam bun, auzind cuvintele cele multe și nebunești ale tatălui său, cunoscu măiestriile strâmbului șarpe care a gătit laț picioarelui lui și lucrează spre a robi dumnezeiescul lui suflet și a-l îndepărta de cununa ce-i este pusă înainte. Ioasaf se întări întru sine și își puse înaintea ochilor învățătura Domnului care zice: „N-am venit să aduc pace, ci sabie. Căci am venit să despart pe fiu de tatăl său, pe fiică de mama sa, pe noră de soacra sa. Și dușmanii omului vor fi casnicii lui. Cel ce iubește pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine; cel ce iubește pe fiu ori pe fiică mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine" (Mt. 10, 34-37). „Iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor și Eu Mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri"(Mt. 10, 33).

Așa gândea el la această vreme de nevoie și, legânându-și sufletul cu frica cea dumnezeiască și întărindu-se cu dragoste și cu râvnă tare, cugetă la acel cuvânt al lui Solomon, care zice: „Vreme este de iubit și vreme este de urât, vreme de război și vreme de pace". Apoi se rugă în mintea lui cu psalmul lui David: „Miluiește-mă, Dumnezeule, miluiește-mă, că spre Tine a nădăjduit sufletul meu. Și în umbra aripilor Tale voi nădăjdui până ce va trece fărădelegea. Striga-voi pe Dumnezeul Cel Preaînalt, Dumnezeul Care mi-a făcut bine" (Ps. 56, 1-3).

Acestea și alte cuvinte ale psalmului le rosti, apoi zise către împăratul:

- Însuși Cel Care este Stăpânul tuturor ne învață ascultarea poruncilor părintelui și slujirea lui cu supunere și cu dragoste, semănând între noi această dragoste a firii, dar, când dragostea părintelui și prietenia față de el aduce sufletului pieire și-l depărtează de Cel Care L-a făcut, ne este poruncit să tăiem cu totul acea dragoste și în nici un chip să nu ascultăm de cei care ne despart de Dumnezeu, ci să-i urâm și să ne întoarcem fața de la ei, măcar de ar fi tată sau mamă cel care poruncește, că mie nu-mi este cu putință a-L pierde pe Dumnezeu pentru dragostea părintească.

Drept aceea, nu te mai osteni în zadar și să nu ne mai chinuim unul pe altul, ci ascultă-mă și să slujim amândoi Dumnezeului celui viu și adevărat, că dumnezeii pe care-i cinstești tu acum sânt idoli, lucruri făcute de mâini omenești, lipsiți de suflare și muți, iar nimic altceva nu pregătesc celor care-i cinstesc, afară numai de pieire și de muncă veșnică. Iar dacă nu vei vrea să faci așa, atunci fă cu mine ce voiești, că eu sânt robul lui Hristos. Și-am mai spus: nici cu mângâieri, nici cu chinuri nu mă voi depărta de dragostea Lui.

Și pomenea numele lui Dumnezeu, întărindu-și cuvântul cu putere:

- Ai zis că nu faci rău de bunăvoie, nici nu greșești binele din necunoștință, căci cu multe întrebări, cu trudă și cu cercetare ai cunoscut că binele adevărat stă în slujirea idolilor și în îndulcirea cu patimile lumești pentru care te tăvălești și te dezmierzi în poftele curviei. Să știi adevărat și să înțelegi că faci atâta rău, încât te-a cuprins negura cea multă a necunoștinței, ca și cum ai umbla în întuneric, pipăind și încercând cu mâinile, nevăzând nimic, nici măcar câteva raze de lumină.

Ai pierdut calea cea dreaptă și rătăcești prin hățișuri și prin mlaștini. Eu știu calea cu adevărat și-ți dau și ție un sfat ca să te folosești și măria ta: pentru că te sălășluiești în întuneric, iar nu în lumină, și urmezi morții mai vârtos decât vieții, îți pare că ai chibzuit bun sfat și neamăgitor și că ai socotit un lucru foarte de folos, dar să știi că nu este așa, pentru că cei pe care îi cinstești tu nu sânt dumnezei, ci idoli drăcești, care au întru sine tot lucrul spurcat. Nici acel fel de viață, căruia îi zici dulce și iubit, nu are fire adevărată. Acela este spurcat și urât, îndulcește și unge grumazul puțină vreme, iar apoi aduce pedeapsă mai amară decât fierea, cum a zis dascălul meu: „mai ascuțită decât palosul cel cu două tăișuri". Și cum aș putea arăta răutățile vieții aceleia? Le voi număra și fi-vor mai multe decât nisipul, că această viață este undița diavolului. Și precum se învăluie undița cu momeală, așa și viața aceasta este acoperită cu amăgeală spurcată – dulceața poftelor care îi atrage pe cei înșelați în focul iadului. Iar bunătățile făgăduite de Stăpânul meu, pe care le-ai numit „nădejdea vieții celei nearătate", sânt nemincinoase și neschimbate, nu cunosc sfârșit nici nu se supun putreziciunii. Nu este cuvânt care să poată arăta mărirea slavei și a frumuseților, a bucuriei celor nespuse și a veseliei celei nevestejite. Iată, cu toții murim, după cum tu însuți vezi. Nu este om care să trăiască și să nu vadă moartea, dar ne vom scula iarăși din moarte, când va veni Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, întru slavă nespusă (Mt. 25, 31) și întru înfricoșată putere „Împăratul împăraților și Domnul domnilor" (Apoc. 19, 16), Căruia I se va închina tot genunchiul, al celor cerești, al celor pământești și al celor de dedesubt. Și atunci va fi o asemenea frică, încât și

puterile cerești se vor înfricoșa, iar mii și mii de îngeri și de căpetenii ale îngerilor vor sta înaintea Lui cu cutremur. Și toate câte sânt vor fi pline de frică și de cutremur când unul din mai-marii îngerilor va trâmbița cu trâmbița lui Dumnezeu și numaidecât se va strânge cerul ca o pânză și pământul, crăpând, va da afară trupurile celor morți, câte au fost de la Adam, omul cel dintâi, până în ziua aceea. Și atunci, într-o clipeală de ochi, toți morții cei din veac vor sta înaintea Judecății Domnului Celui fără de moarte, ca să dea seamă fiecare de cele ce a lucrat în această viață. Atunci, drepții vor străluci ca soarele, căci au crezut în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh și toată viața și-au cheltuit-o în fapte bune. Dar în ce chip îți voi arăta slava pe care o vor primi ei atunci? Că de-aș potrivi-o luminii soarelui, mai luminată și mai frumoasă este; de-aș potrivi-o fulgerului, mai strălucită este. Nu voi putea zice nimic vrednic de lumina cea neapropiată și de slava cea nesfârșită și nespusă „ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-a suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El" (I Cor. 2, 9).

Unor asemenea bunătăți și fericire se vor învrednici drepții, iar cei care s-au lepădat de Dumnezeul cel adevărat și nu L-au cunoscut pe Ziditorul și pe Făcătorul, ci au slujit spurcaților draci și au adus cinstire idolilor celor surzi, cei care au iubit dulcețile acestei vieți și și-au făcut sufletele sălaș tuturor răutăților, aceia vor sta goi și despuiați, rușinați și scârbiți, neputincioși cu chipul și cu lucrul, stând în rușinea lumii și în ocara a toată făptura. Și toate păcatele pe care le-au făcut, cu cuvântul, cu lucrul sau cu gândul, vor veni înaintea fetei lor.

Iar după acea rușinare grea și după mustrarea cea nemăsurată se vor osândi în matca focului nestins și neluminos, în întunericul cel din afară, în plângerea și în scrâșnirea dinților, la viermele cel înveninat cu care vor fi munciți în vecii nesfârșiți. Aceasta este partea și soarta lor, pentru că n-au primit bunătățile cele făgăduite și pentru dulceața trecătoare a păcatului au ales muncile cele veșnice.

Iar mie mi se cade a socoti întru nimic nu numai bogățiile, ci și trupul meu, ca să dobândesc acea bucurie nespusă și să primesc slava cea nepovestită, să locuiesc împreună cu îngerii în lumină și să stau cu îndrăzneală înaintea Stăpânului Celui prea dulce și bun și să scap de muncile amarnice și fără sfârșit și de rușinea cea cu durere. Cine ar fi atât de nechibzuit și fără de minte, încât să nu voiască a răbda mii de morți trecătoare, ca să se izbăvească de moartea veșnică și fără de sfârșit și să moștenească viața cea fericită și nepieritoare și să lumineze cu lumina fericitei și de viață făcătoarei Treimi?

CAPITOLUL XXVI

Nahor se înfricoșează de cuvintele amenințătoare ale lui Ioasaf și, stând la judecată cu filozofii păgâni, mărturisește credința creștină

Iar împăratul, dacă auzi aceste cuvinte și văzu îndârjirea și puterea coconului, care nu putea fi supus nici cu măiestria cuvintelor, nici cu mângâieri, nici cu îngrozirea morții, se mira de înțelepciunea vorbelor lui și de răspunsurile sale minunate și-I bătea gândul că feciorul său ar vorbi adevărat și ar arăta cele drepte. Dar obiceiul cel rău și năravul ce întăriseră într-însul poftele rele îl țineau ca niște zăbale și ca un frâu, încât nu era slobod să caute către lumina adevărului. Drept aceea, uitând toate acestea îndată, se întoarse către cugetul lui de mai înainte, vrând să înfăptuiască ce pusese la cale cu Varahiia și zise către cocon:

- Fiul meu, ți se cuvine să te supui întru totul poruncilor mele. De vreme ce ești așa de îndârjit și de neînduplecat și-mi stai împotrivă cu atâta cu tărie, vrând să fie voia ta mai mare decât a mea, haide să părăsim amândoi această pricină deșartă și să dăm loc adevărului. Voi strânge sobor mare și-i voi chema pe ai noștri dimpreună cu galileenii, căci

voi porunci crainicilor mei să strige cu glas mare ca nimeni din creștini să nu se teamă, ci să se strângă toți, fără de frică, și să socotim împreună dacă Varlaam, cel pe care l-am ferecat în obezi, te-a amăgit pe tine cu aceste nevăzături.

Dacă veți birui voi cu Varlaam al vostru, veți dobândi cele pentru care v-ați nevoit, iar de vă vom birui noi, atunci să vă supuneți de bunăvoie poruncilor mele.

Atunci, acel tânăr cu adevărat înțelept, cunoscând mai dinainte (din visul arătat lui de Dumnezeu) vorbele înșelătoare ale împăratului zise:

- Fie voia Domnului și cum ai poruncit așa să fie și Însuși Stăpânul și Dumnezeul cel bun să-mi dea mie a nu rătăci de la calea cea dreaptă. Către El a nădăjduit sufletul meu și Acela mă va milui.

Atunci porunci împăratul să se strângă toate slugile idolești și toți creștinii și trimise pretutindeni cărți prin care vestea adunarea acelui sobor, iar crainicii strigau prin toate orașele și satele: „Nimeni dintre creștini să nu se teamă că va păți vreo răutate sau ceva la care nu se așteaptă, ci să se adune toți, fără frică, la adunarea cea iubitoare de adevăr și nemincinoasă, la care va fi și mai-marele vostru învățător Varlaam, de asemenea și dascălii noștri, preoții dumnezeilor, înțelepții haldeeni, indieni, încă și vrăjitori, descântători și fermecători, care să se întreacă în cuvinte cu creștinii".

Se strânse la împăratul mulțime multă de spurcați ai legii lui, iar în ajutorul creștinilor nu se afla decât unul singur: cel care se prefăcea a fi Varlaam, pe numele lui Nahor, că unii din creștini muriseră înjunghiați din turbarea domnilor de prin cetăți, alții se ascundeau prin munți și prin peșteri de frica răutăților ce erau asupra lor, iar alții se temeau de

groaza împăratului și nu cutezau să se arate la lumină și fățiș că sânt creștini, ci noaptea-L cinsteau pe Dumnezeu, slujind lui Hristos în taină și fără de nici o îndrăzneală. Dar Însuși Acela, Dumnezeu, cu suflet viteaz, veni într-ajutorul adevărului.

Atunci, dacă șezu împăratul în jețul cel mai înalt, porunci și fiului său să șadă cu el. Iar Ioasaf, cu smerenie și cu cinste față de tătâne-său, nu vru să șadă alături de el, ci șezu pe pământ, aproape de el. Înaintea lor stătură înainte acei maiești ai înțelepciunii lumești (1 Cor. 3,19), a căror inimă era înșelată, cum a zis Apostolul (Rom. 1,21-22). Aceștia se strânseseră ca să se întrebe în cuvinte împotriva fiului de împărat și a celor câți erau cu el. Și se împlini printr-înșii pilda ce zice: „Căprioara scorni război împotriva leului".

Feciorul de împărat își află scăparea în Cel de sus și „în umbra aripilor Sale se nădăjdui" (Ps. 56,2), iar ceilalți se nădăjduiau în oamenii cei deșerți ai acestui veac și „întru stăpânitorii întunericului acestui veac" (Efes. 6,12), cărora li se închinau ca niște blestemați și becisnici.

Nahor fu chemat să vorbească în numele lui Varlaam, că asemenea sfat tocmiseră cei care erau cu împăratul. Dar purtarea de grijă cea înțeleaptă a Celui de sus tocmea alt sfat și plan.

Dacă stătură aceștia toți înaintea împăratului, ritori și filozofi sau mai bine le-am zice înșelători de oameni și nechibzuiți cu inima, împăratul le zise:

- Iată că aveți înainte osteneală, și nu mică, de a face astăzi din două lucruri unul: sau să întăriți ale noastre și să-l biruiți pe înșelătorul Varlaam dimpreună cu cei care sânt cu el, ca să dobândiți slavă mare de la noi și de la toți boierii noștri și să primiți cununile biruinței, sau, de vă vor birui, veți fi

omorâți cumplit, cu toată rușinea cea rea, încât pomenirea voastră se va șterge cu totul de pe pământ, căci voi da trupurile voastre spre mâncare fiarelor, iar pe fiii voștri îi voi face robi de nerăscumpărat.

Acestea dacă le grăi împăratul, fiul său zise:

- Judecată dreaptă ai judecat, o, împărate! Să întărească Dumnezeu voie ca aceasta, căci și eu zic asemenea dascălului meu.

Întorcându-se spre Nahor, acela care se dădea drept Varlaam, zise Ioasaf:

- Știi, Varlaame, în ce slavă și dezmierdare m-ai găsit, iar tu cu multe cuvinte m-ai făcut să mă dezlipesc de legea și de dumnezeii părinților mei și acum slujesc altui Dumnezeu, neștiut și necunoscut; cu bunătăți veșnice ai îndemnat mintea mea să meargă pe urma poruncilor tale, mâniind pe tatăl și domnul meu. Deci, acum socotești că stai în cumpănă: de vei birui acest război ce-ți stă înainte, de vei arăta că învățăturile tale sânt adevărate și că se înșală aceștia care voiesc astăzi să se judece cu noi, te vei slăvi într-atât, precum nici unul din cei de demult nu s-a slăvit și te vei numi povățuitor al adevărului și eu voi trăi în învățăturile tale și voi sluji lui Hristos până la ieșirea sufletului meu. Iar de vei fi biruit, fie prin înșelăciune, fie pe dreptate, și-mi vei fi astăzi tocmitor de rușine, eu însumi voi răzbuna ocara mea, că mă voi urca cu picioarele pe pieptul tău și cu mâinile mele îți voi rupe limba și inima și le voi da câinilor spre mâncare, dimpreună cu trupul tău, ca să învețe toți de la tine și să nu mai înșele feciori împărătești.

Când auzi aceste cuvinte, Nahor se scârbi foarte și se întristă văzând că a căzut în groapa pe care însuși a făcut-o (Ps. 7,15) și a fost vânat în cursa pe

care singur a întins-o. Pricepând că-i intră în inimă chiar arma pregatită de el însuși, Nahor gândi întru sine că este mai bine să se alăture feciorului de împărat, întărind zisele acestuia și scăpând, astfel, de pedeapsa ce-i era pregătită. Însă, gândul acesta era tot al socotinței dumnezeiești care întărește gândurile noastre întru înțelepciune. Îndată ce dascălii idolești îl înfruntară prin cuvinte, Nahor stătu cu tărie împotriva acelor filozofi neînțelepți și neînțelegători, întocmai precum odinioară Valaam, care fusese trimis de Balac (Num. 22) să-i blesteme pe israeliteni, dar el nu-i blestemă, ci cu binecuvântare îi binecuvântă. Deci, cum am spus, împăratul ședea în jeț și alături era fiul său, iar înaintea lor stăteau acei ritori neînțelepți care „zămislesc silnicia și nasc păcatul" (Is. 59,4), cum zice Isaia proorocul, și care își ascuțiseră limbile ca niște săbii spre lepădarea adevărului. Se adunase norod mult ca să privească acea întrebare și să vadă ce parte va birui.

Unul dintre ritori, care era mai învățat decât toți, grăi lui Nahor:

- Tu ești Varlaam care-i ocărăști fără milă și fără rușine pe dumnezeii noștri și pe feciorul cel drag al împăratului l-ai învăluit cu amăgirea aceasta, încât l-ai făcut să slujească Celui Răstignit ?

Iar Nahor răspunse:

- Eu sânt Varlaam care-i ocărăsc pe dumnezeii tăi, cum ai zis, dar pe feciorul împăratului nu l-am învăluit cu amăgire, ci l-am izbăvit de amăgire, apropiindu-l de Dumnezeul cel adevărat.

- Ritorii cei mari și minunați, care au aflat toată măiestria înțelepciunii, îi numesc pe aceștia dumnezei mari și nemuritori și toți împărații și slăviții pământului li se închină și-i cinstesc. Deci, cum

ridici tu limba asupra lor și, rânjind, îndrăznești a face lucruri ca acestea ? Ce înseamnă că nu sânt aceștia dumnezei, ci Cel Răstignit ?

Iar Nahor începu a grăi și, făcând semn cu mâna să tacă norodul, nu mai dădu nici un răspuns acelui ritor care își deschise gura ca și măgarul lui Valaam și care grăia lucruri pe care nu le pricepea.

Și zise către împăratul:

- Eu, împărate, cu purtarea de grijă a lui Dumnezeu am venit în lume și văzând cerul și pământul, marea, soarele, luna și stelele m-am mirat de frumusețea lor. Înțelegând că lumea și toate câte sânt în ea se clădesc și se țin cu multă nevoire, am cunoscut că Dumnezeu este Cel Care clădește și ține, căci Cel Care clădește este mai puternic decât ceea ce este clădit și Cel Care ține este mai puternic decât ceea ce este ținut. Iar eu zic că Acela este Dumnezeu Care a tocmit toate și pe toate le ține, Acela este fără început și veșnic, fără moarte și de la nimeni nimic nu-i trebuie (Ps. 15,2). El este deasupra tuturor patimilor și slăbiciunilor, deasupra mâniei și a uitării, a neștiinței și a altor patimi ca acestea. Toate sânt făcute de El. Nu-l trebuie jertfe, nici altare, nimic din câte sânt văzute, dar El este de trebuință tuturor.

CAPITOLUL XXVII

Nahor arată că dumnezeii păgânilor sânt mincinoși, iar evreii locuiesc în înșelăciune. Creștinii au credința cea adevărată

Nahor nu se opri aici, ci zise mai departe:

- Așa sânt cele despre Dumnezeu, după cât pot eu cugeta și grăi. Să ne întoarcem acum la neamul omenesc, ca să știm care semințiii țin adevărul și care țin înșelăciunea. Aievea este arătat, o, împărate, că în această lume sânt trei neamuri: jidovii, pe care voi îi numiți închinători la Dumnezeu, creștinii și alte limbi care cinstesc dumnezei mulți. Iar aceste din urmă limbi se împart în trei feluri: haldeii, elinii și egiptenii. Aceste trei neamuri au răspândit în lume credința în mulți dumnezei.

Deci, să vedem care din aceștia țin adevărul și care se înșală.

Haldeii, necunoscându-L pe Dumnezeu, au rătăcit după făpturi și le-au cinstit mai mult decât pe Cel Care le-a făcut. Făpturilor le-au meșteșugit chipuri și le-au pus nume: chipul cerului și chipul pământului, chipul mării, al soarelui și al lunii și al altor făpturi. Aceste chipuri le așază cu cinste în

case, li se închină și le numesc dumnezei, pe care îi păzesc foarte tare, ca nu cumva să-i fure hoții. Ei nu au priceput că acela ce păzește este mai mare decât ceea ce este păzit și cel ce face este mai mare decât făptura. Căci, dacă dumnezeii lor nu sânt puternici nici a se mântui pe ei înșiși, cum ar putea să-i mântuiască pe alții?

Cu mare înșelăciune s-au înșelat haldeii, cinstind idoli morți și nefolositori. Nici se cade să mă mir, o, împărate, cum filozofii lor nu au cunoscut că și acelea sânt făpturi putrezitoare și trecătoare și se supun nevoii. Deci, cum ar putea fi ei dumnezei? Căci, dacă făpturile nu sânt dumnezei, atunci cum ar putea fi dumnezei chipurile făpturilor?

Să ne întoarcem către făpturi, o, împărate, și să arătăm că ele nu sânt dumnezei, ci lucruri schimbătoare și putrezitoare, făcute din nimic din porunca Aceluia Care este Dumnezeu, care este neputred, neschimbat și nevăzut, iar El toate le vede și le mută și le schimbă, cum îi este voia.

Dar ce grăiesc despre făpturi cei care zic că cerul este Dumnezeu? Iată, că se înșală! Vedem că cerul foarte adesea se schimbă și din multe este alcătuit, lucru pentru care se spune că are frumusețe. Dar frumusețea și alcătuirea este măiestria vreunui meșter, iar ceea ce este alcătuit și împodobit are început și sfârșit. Cerul își schimbă luminile de ne-voie, cum am zice din silă, adică din puterea dumnezeiască, pentru că stelele sânt depărtate cu rânduială și, avându-și așezarea din semn în semn, unele apun, altele răsar și călătoresc după vremuri pentru a însemna vara și iarna, cum le este poruncit de Dumnezeu. Și nu-și petrec vrerile lor, ci după cum le este rânduit prin

legea firii. Drept aceea, cerul nu este Dumnezeu, ci făptură a lui Dumnezeu.

Și aceia cărora li se pare că pământul este Dumnezeu sânt înșelați, că, iată, îl vedem necinstit de oameni, și ocărât, și biruit de ei, săpat și frământat, și făcut de netreabă. Dacă se coace în foc este mort, că din oale și din hârburi nu crește nimic, și încă, de va ploua mult peste el, va fi ridicat împreună cu roada lui, este călcat de oameni și de vite, se spurcă de sângele celor uciși și, fiind săpat, se umple de comoara trupurilor moarte. Așa fiind acestea, iată că nu se cuvine să fie pământul Dumnezeu, ci este lucrarea lui Dumnezeu pentru folosul oamenilor.

Și tot așa se înșală și cei care socotesc că apa este Dumnezeu, că și aceea s-a făcut spre folosul oamenilor și este biruită de ei; apa se spurcă, se strică și se schimbă, fierbe și se vopsește cu amestecul de vopseluri, îngheață de frig și cu sânge se spurcă și este adusă spre spălare a toată spurcăciunea. Drept aceea, nu este cu putință a fi apa Dumnezeu, ci făptură a lui Dumnezeu.

Iar cei care socotesc că focul este Dumnezeu se înșală, căci focul s-a făcut spre folosul oamenilor și este biruit de ei, mutat dintr-un loc în altul pentru fierberea și frigerea multor feluri de cărnuri, încă și spre arderea trupurilor moarte, și în multe alte chipuri se strică și se stinge de către oameni. Drept aceea, nu se cuvine a fi focul Dumnezeu, ci făptură a lui Dumnezeu.

Aceia cărora li se pare că Dumnezeu este suflarea vântului se înșală, căci este vădit că vântul slujește altora. Pentru oameni a fost făcut de Dumnezeu, ca să slujească pe mare corăbiilor, pentru vânturarea grăunțelor multor feluri de bucate și

pentru alte treburi. Iar vântul suflă și încetează după porunca lui Dumnezeu.

Iar cei cărora li se pare că soarele este Dumnezeu, de asemenea, se înșală, că iată, îl vedem schimbându-se de nevoie, întorcându-se și trecând din semn în semn, răsărind și apunând, încălzește răsadurile și semănăturile spre folosul oamenilor. Încă trebuie să împartă cerul cu alte stele, că este mult mai mic decât cerul și adesea i se micșorează lumina și nu stă nimic sub stăpânirea lui. Drept aceea, nu mi se pare a fi soarele Dumnezeu, ci făptură a lui Dumnezeu.

Cei care cred că Dumnezeu este luna se înșală. Vedem că și ea se mișcă din silă, schimbându-se, trecând și venind spre folosul oamenilor. Și este mai mică decât soarele, o vedem cum crește și se împuținează, pentru care lucru nu mi se pare să fie luna Dumnezeu.

Iar cei care-l socotesc pe om a fi Dumnezeu se smintesc pentru că-l vedem pe om schimbat fără de voia lui, uneori se bucură, alteori se întristează, îi trebuie hrană, băutură și îmbrăcăminte, este mânios, pizmaș și cu năravuri, aprins de pofte și cuprins de dor, de apă, de foc, de frig, de armă și de fier și de alte lucruri, și, mai cu seamă, de moartea care-l stăpânește. Deci, nu se cuvine a-l socoti pe om Dumnezeu, ci făptură a lui Dumnezeu.

Cu mare înșelăciune se rătăcira haldeii, umblând după poftele lor; ei cinstesc făpturile și idolii cei morți și, necunoscându-i, îi numesc dumnezei.

Dar să ne apropiem și de elini și să vedem ce înțelegere au ei despre Dumnezeu. Aceștia, socotindu-se înțelepți, înnebuniră mai rău decât haldeii, născocind dumnezei mulți, parte bărbătească și parte femeiască și care săvârșesc toate chipurile

poftelor și multe strâmbătăți, ce este mai de râs și de batjocură. Pe cei nebuni și necurați și i-au așezat dumnezei, pe potriva poftelor lor, ca să-i aibă pe aceia ajutor răutăților lor, să facă desfrânări, să jefuiască, să ucidă și să împlinească toate răutățile. Dacă dumnezeii lor făceau acele lucruri, de ce să nu le facă și ei? Deci, dintr-o începătură înșelătoare ca aceea li s-au întâmplat oamenilor războaie dese, junghieri și robii amare.

Dacă îți este voia să vorbim despre dumnezeii lor, câte unul pe rând, vei vedea răutatea și rușinea cea multă a elinilor care se vădește în chipul în care și-au născocit dumnezeii.

Cronos sau Saturnus îi înjunghie pe feciorii și pe fetele sale, căci avea mulți copii cu o femeie care se chema Rhea și, îndrăcindu-se el, îi mânca pe feciorii săi.

Iar despre Gaea se spune că a pus să se taie mădularele cele de rușine ale bărbatului ei Uranus și le-a azvârlit în spuma mării de unde s-a născut Afrodita sau Venus.

Zeus sau Iovis l-a legat pe tatăl său și l-a aruncat într-o prăpastie plină de noroaie.

Vezi înșelăciunea și ticăloșia în care și-au îmbrăcat dumnezeii? Dar se cuvine ca Dumnezeu să fie legat și castrat? Ce om cu mintea întreagă n-ar zice: o, mare nebunie?!

Zeus sau Iovis care împărățea peste dumnezei se schimba în chipuri de vite și de fiare, ca să facă desfrânări cu femeile muritoare: s-a făcut taur ca să se curvească cu Europa, s-a schimbat într-o ploaie de aur, ca să se culce cu Danaë și s-a făcut lebădă când a mers la Leda, s-a aratat om sălbatic ca să desfrâneze cu Antiope și s-a schimbat în tunet, ca să se culce cu Semele.

Și a făcut fii mulți cu acele femei: Dionysos, Amphion, Heracles, Apollo, Artemis, Perseus, Castor, Pollux, Elena, Minos, Rhadamanthus și Sarpedon și, în afară de aceștia, 9 fete cinghirese, adică dansatoare, care s-au numit muze, și Ganymedes.

De atunci, o, împărate, oamenii urmează dumnezeilor lor, fiind curvari și turbând cu desfrânarea spre partea bărbătească, făcându-se lucrători și altor răutăți, după asemănarea dumnezeilor lor.

Dar se cuvine să fie Dumnezeu curvar sau sodomit sau ucigător de părinți?

Pe lângă aceasta, am să grăiesc despre un oarecare Hefaistos sau Vulcan, alt dumnezeu al lor, care a fost șchiop și cunoștea meșteșugul ciocanului și al cleștelui și lucra ca să-și câștige hrana sa. Iată că dumnezeul acesta era lipsit și sărac și cerea de la alții, care lucru nu se cuvine lui Dumnezeu, adică să aibă nevoie de ajutor sau să fie șchiop.

Apoi, îl mai numesc dumnezeu pe un om oarecare, Hermes sau Mercur, plin de pofte și fur, lacom, vrăjitor și măscărici, păpușar și tălmăcitor de cuvinte, care lucru nu se potrivește lui Dumnezeu.

Și pe Asclepiades îl socotesc dumnezeu. Iar acesta a fost doctor și apotecar, ce se zice spițer, meșter în amestecarea ierburilor și făcător de leacuri, agonisindu-și hrana cu acel meșteșug, că era om sărac. Se spune că a fost ars de trăsnetul slobozit de Zeus și a fost omorât. Deci, de vreme ce Asclepiades era dumnezeu, cum a ars? Și de vreme ce sieși nu a putut cu nimic să-și folosească, în ce fel ar putea ajuta altora?

Îl socotesc dumnezeu și pe Ares sau Mars, care era ostaș făcător de războaie, și mânios, și iubitor de dobitoace și de alte lucruri, iar, mai pe urmă, curvind el cu Afrodita, a fost legat de Eros și de

Hefaistos.

Deci – un poftitor, un făcător de războaie și un desfrânat, care, mai apoi, a fost și legat – cum ar putea să fie Dumnezeu ?

Apoi, îl cinstesc drept dumnezeu pe Dionysos sau Bacchus, care făcea praznic noaptea și era dascălul beției, și răpea nevestele vecinilor, iar apoi a turbat și a fugit, iar în urmă l-au înjunghiat Titanii. Deci, Dionysos acela a fost înjunghiat și nici sieși nu și-a putut folosi cu nimic, încă era turbat, și bețiv, și fugar. Cum ar putea să fie el Dumnezeu ?

Încă îl socotesc dumnezeu și pe Heracles sau Hercules, care s-a îmbătat și s-a îndrăcit, cum s-ar zice, a turbat și și-a înjunghiat copiii, apoi, fiind ars de foc, muri. Dar bețivul, îndrăcitul și ucigașul de fii, cel ars de foc, cum ar putea să fie el Dumnezeu ? Sau cum ar putea ajuta altuia acela care nu-și poate ajuta lui însuși ?

Și pe Apollo îl cinstesc ca dumnezeu, care a fost pizmaș și viclean și zavistnic, totdeauna ținând în mâna lui arcul și tolba, iar, uneori, vioara și arcușul, vrăjind oamenii pentru plată. Cum poate fi dumnezeu unul ca acesta ? Cred că nu se cade ca un dumnezeu să fie pizmaș, sărac și viorist.

Și pe sora acestuia, Artemis sau Diana, o socotesc dumnezeu, care se îndeletnicea cu vânatul, având arc cu tolbă și care alerga ea însăși cu câini prea mulți, ca să prindă cerbi sau porci sălbatici. Cum ar putea fi dumnezeu o femeie ca aceea, o vânătoriță și o alergătoare cu câinii ?

Încă și despre Afrodita sau Venus, grăiesc că este dumnezeu, o desfrânată ca aceea care uneori curvea cu Ares, alteori cu Anchise, alte dăți cu Adonis. Iar dacă a murit Adonis, își plângea și-și căuta ibovnicul, pentru care s-a pogorât până în iad ca să-l

răscumpere de la Persephone sau Proserpina. Oare, ai văzut, o, împărate, o nebunie mai mare decât aceasta ? Să o socotească dumnezeu pe o curvă plângăcioasă și jelitoare după ibovnic ?

Iar pe Adonis, de asemenea, îl socotesc dumnezeu, care a murit rănit de un porc mistreț și nu și-a putut ajuta, becisnicul, nici lui însuși. Ce grijă să poarte oamenilor un curvar, un vânător și un mort de ne-voie ?

Acestea toate și multe altele ca acestea, fapte și lucruri cu mult mai rușinoase povestesc elinii despre dumnezeii lor, lucruri pe care nici nu se cade a le grăi, nici a le aduce aminte.

Drept aceea, luând oamenii pildă de la dumnezeii lor, făceau toate fărădelegile, răpirile și pângăririle, spurcând și pământul, și cerul cu faptele lor cele rele.

Iar egiptenii, fiind mai răi și mai nechibzuiți decât aceștia, s-au înșelat mai mult decât toate neamurile, că nu le-au fost de ajuns idolii haldeilor și ai elinilor, ci au așezat vitele cele necuvântătoare ca dumnezei ai lor, vietățile de pe uscat și din ape, încă și pomii, și legumele le socoteau dumnezei. Și se spurcară cu toate fărădelegile și scârnăviile, mai rău decât toate limbile care sânt sub cer.

Întâi, cred în Isis, care-l avea frate pe Typhon și bărbat pe Osiris. Deci, Osiris, bărbatul ei, a fost ucis de Typhon, fratele ei. Isis a fugit cu fiul său, Horus, într-un oraș străin, anume Byblos, căutându-l pe Osiris și plângându-l cu amar până ce crescu mare Horus, fiul ei, care îl ucise pe Typhon.

Deci, Isis nu l-a izbăvit nici pe bărbatul ei, care tot mort a rămas, nici pe fratele ei; Osiris fiind înjunghiat de Typhon, nu a înviat cu adevărat după vrăjile lui Isis; nici Typhon, cumnatul lui Osiris, fi-

ind ucis de nepotul său, Horus, și de Isis, sora sa, nu s-a putut izbăvi de moarte. Și fiind cunoscute aceste răutăți despre ei, au fost numiți dumnezei de egiptenii cei neînțelepți, cărora nici acestea nu le-au fost de ajuns, ci au cinstit și idolii altor seminții. Unii dintre ei credeau în berbeci, alții - în țapi, alții - în viței și în porci, alții - în corbi și în șopârle, în ulii și în vulturi, alții - în crocodili, alții - în pisică, în lup sau în câine, alții - în ceapă, în usturoi, în mărăcini și în alte făpturi. Și nu au cunoscut, becisnicii, că toate acestea nu pot nimic. Văzându-i pe dumnezeii lor mâncați de oameni, arși și cuprinși de putreziciune, n-au înțeles că ei nu sânt dumnezei.

Deci, cu mare înșelăciune s-au înșelat egiptenii, numindu-i dumnezei pe acei idoli surzi și nesimțitori. Și mă mir cum, văzându-i pe dumnezeii lor piliți de meșter cu pila, ciopliți, vărsați, schimbați și învechiți de trecerea vremii, nu au înțeles că nu sânt dumnezei. Dacă acești dumnezei n-au avut nici o putere spre a se mântui ei înșiși, cum le-ar fi ei de folos oamenilor?

Iar făcătorii de cântece și filozofii haldei, elini sau egipteni, vrând să-i cinstească pe dumnezeii lor cu versuri, ce se zic cântări scrise, și mai mult au descoperit rușinea lor și au înfățișat-o tuturor. Și, de vreme ce trupul omenesc, fiind din mai multe părți, nu-și leapădă nici unul din mădularele sale, ci toate au împreunare nedespărțită și este întru sine tocmire înțeleaptă și bună potrivire, de ce este atâta ceartă și netocmire despre firea lui Dumnezeu? Căci, dacă firea dumnezeiască este una, nu se cuvine să-l gonească dumnezeu pe alt dumnezeu, nici să-l junghie, nici să-i facă alt rău.

Iar dacă dumnezeii fură goniți de alți dumnezei, și înjunghiați, și răpiți, și arși, iată că nu le este firea una, ci voile lor sânt despărțite întru toate facerile de răutăți.

Drept aceea, nici unul dintre ei nu este Dumnezeu. Ci aievea este, o, împărate, că înșelăciune este aceasta, cum că firea lor ar fi dumnezeiască! Cum de nu au înțeles aceasta înțelepții și ritorii elini? Dacă legile lor sânt drepte, dumnezeii lor, făcând niște fărădelegi ca acestea, sânt cu totul nedrepți, ucigându-se unul pe altul și făcând farmece și curvie, furtișaguri și sodomie. Iar dacă faptele dumnezeilor sânt bune, atunci legile lor sânt nedrepte și așezate împotriva dumnezeilor lor, căci cei care dau legile sânt judecați după legile lor. Iar legile elinilor sânt bune și drepte, căci lucrurile bune sânt lăudate, iar cele rele, oprite; deci, faptele dumnezeilor sânt rele și fără de lege și acei păgâni care-i socotesc pe aceștia dumnezei toți sânt vinovați de moarte. Și, dacă sânt basme, scripturile care scriu despre dumnezei, apoi acestea nimic altceva nu sânt decât cuvinte deșarte. Iar de sânt adevărate, nu sânt dumnezei cei care au făcut și au pătit lucruri ca acestea; iar, de au fost grăite spre sminteală, nu sânt altceva decât niște basme.

Iată, împărate, că aceste închinăciuni ale dumnezeilor celor mulți s-au arătat a fi lucruri păgânești și de pierzare, căci nu se cade a-i chema dumnezei pe cei care se văd, ci pe Acela se cuvine a-L cinsti, Care este nevăzut, dar El vede toate.

Să ne întoarcem, o, împărate, și către evrei, ca să vedem ce înțeleg ei despre Dumnezeu.

Aceștia, nepoții lui Avraam, ai lui Isaac și ai lui Iacov, erau la o vreme venetici în Egipt. Și de acolo i-a scos Dumnezeu „cu mână tare și cu braț înalt"

(Ps. 135,12), cu al Lui dătător de Lege, Moise, și le-a arătat puterea Sa cu multe minuni și semne. Dar ei, arătându-se neînțelegători, și nepricepuți, și nemulțumitori, de multe ori au slujit la dumnezei păgânești și i-au ucis pe proorocii și pe drepții care au fost trimiși la ei de Dumnezeu. După aceea, când Fiul lui Dumnezeu a binevoit să vină pe pământ, ei și-au bătut joc de El, L-au dat lui Pilat romanul, nefiindu-le rușine de minunile nenumărate și de binele săvârșite de El întru dânșii. Și așa au pierit întru fărădelegile lor și acum îl cinstesc pe Atotțiitorul Dumnezeu, însă nu întru cunoștință, fiindcă s-au lepădat de Hristos, Fiul lui Dumnezeu, și sânt deopotrivă cu păgânii, măcar că lor li se pare că sânt aproape de adevăr, de care adevăr, însă, departe s-au depărtat.

Acestea sânt despre evrei.

Creștinilor li se trage numele de la Domnul nostru Iisus Hristos. Despre Acesta mărturisim că este Fiul lui Dumnezeu Cel de Sus, Care S-a pogorât din cer pentru mântuirea neamului omenesc. Și, născându-Se din Fecioara Sfântă, fără de sământă bărbătească și fără de stricare, a luat trup și S-a arătat oamenilor, ca să-i slobozească din înșelăciunea dumnezeilor celor mulți. Și, dacă a săvârșit socotința Sa cea minunată, a gustat moartea prin Răstignirea cea de bunăvoie, cu sfat liber, după socotința cea dumnezeiască. Iar după trei zile a înviat din morți și S-a suit la cer, iar creștinii slăvesc a doua Lui Venire, vestită în scriptura Sfintei Evanghelii.

De vei pofti, o, împărate, vei afla de acolo că Acela a avut 12 ucenici care, după Înălțarea Sa la cer, au ieșit în toate părțile lumii și au mărturisit

slava Lui, iar unul dintre ei a venit în părțile noastre și a propovăduit învățătura Adevărului.

Cei care, din propovăduirea apostolilor, au purces la lucrarea Dreptății se numesc creștini și aceștia au aflat Adevărul mai bine decât toate neamurile de pe pământ, căci Îl cunosc pe Dumnezeu Cel Care a făcut și a zidit toate, pe Unul-Născut Fiul și pe Duhul Sfânt și nu cinstesc alt Dumnezeu în afară de Acela. Poruncile Domnului Iisus Hristos le au scrise în inimile lor și le păzesc, așteptând Învierea morților și viața veacului ce va să vie.

Nu fac curvii, preacurvii nu lucrează, minuni nu mărturisesc, lucruri străine nu poftesc, îi cinstesc pe tată și pe mamă și pe aproapele lor, judecă pe drept și ce nu poftesc a li se face lor nici altuia nu fac, vrăjmașilor se silesc a le face bine și-și fac prieteni pe cei care le fac strâmbătate, sânt blânzi și milostivi și se opresc de la toată strâmbătatea și necurăția, pe văduve le cinstesc și le ajută, pe copiii săraci și străini nu-i asupresc, cel care are dă din destul celui care nu are, pe omul străin îl găzduiesc în casele lor și se bucură de dânsul ca de un frate adevărat, căci nu se socotește atât frăția după trup, cât frăția după suflet, gata sânt în fiece clipă a-și pune sufletul pentru Hristos și păzesc poruncile Lui cu tărie, petrec viața după cuviință și după dreptate, mulțumindu-I în tot ceasul pentru mâncare și băutură și pentru alte bunătăți.

Aceasta este calea cea adevărată și cei care umblă pe ea ajung în împărăția cea veșnică, făgăduită de Hristos în viața ce va să fie. Să nu înțelegi, o, împărate, că eu grăiesc acestea de la mine. Caută în Scripturile creștinești și vei afla că eu nu grăiesc nimic afară de adevăr. Iar fiul tău a cunoscut bine și a învățat a sluji Dumnezeului Celui viu și a se

mântui în veacul ce va să fie, căci acelea ce sânt grăite de creștini sânt mari și minunate, ei nu grăiesc cuvinte omenești, ci ale lui Dumnezeu, iar alte neamuri greșesc și se înșală, că umblând prin întuneric se poticnesc ca niște beți.

Până aici este cuvântul meu către tine, împărate, care întru adevăr s-a arătat minții tale. Drept aceea, să înceteze neînțelepții tăi filozofi a mai grăi cuvinte deșarte despre Dumnezeu, că de folos vă este doar a-L cinsti pe Dumnezeu, Făcătorul a toate, și a lua seama la cuvintele Lui cele neputrede, ca să scăpați de osândă și de cazne și să vă arătați moștenitori ai vieții celei de veci.

CAPITOLUL XXVIII

Împăratul se mânie pe filozofii biruiți, iar fiul împăratului îl întoarce pe Nahor la credință și acesta primește Botezul. Împăratul îi alungă pe filozofi, iar Ioasaf îi aduce pe mulți la credință

Acestea le grăi Nahor, iar împăratul se aprinse de mânie. Ritorii și preoții păgânești stăteau fără glas și nu puteau răspunde nimic împotrivă, afară de cuvinte putrede, slabe și de nici o treabă. Iar feciorul împăratului se bucura cu duhul și cu fața luminată Îl slăvea pe Dumnezeu, pe Acela Care da tărie din neputința celor care nădăjduiesc într-Însul, Carele și prin gura potrivnicului și vrăjmașului a întărit adevărul, iar în felul acesta cel care era cap înșelăciunii se arătă ajutător cuvântului celui drept.

Iar împăratul, măcar ca se mâniase cumplit foarte împotriva lui Nahor, nu putea să-i facă nimic rău pentru legământul cu care se legase înaintea tuturor, poruncindu-i să grăiască despre creștinătate fără de nici o teamă. Deci, grăind împăratul multe împotrivă-i, îi aduse aminte cu amenințare să conteneasca și să se plece celor grăite de ritori, el însă mai mult se întărea și se îmbărbăta și dezlega toate întrebările lor și chibzuielile gândurilor lor, aducând

scădere înșelăciunilor celor smintite ale lor.

Lungindu-se întrebarea până seara, împăratul porunci să se spargă soborul, ca a doua zi să socotească iar despre aceea. Iar feciorul împăratului zise:

- Cum ai poruncit dintâi, doamne, să fie judecată dreaptă, așa și la sfârșit să aduci dreptatea la mijloc și împlinește din două una: sau poruncește dascălului meu să fie în noaptea aceasta cu mine, ca să ne învățăm împreună cuvintele ce trebuie a le grăi împotriva celor care se luptă cu noi și pe ai tăi să-i iei cu tine, să vă sfătuiți cum vă este voia de ce vă trebuie sau lasă-i pe ai tăi în această noapte la mine și tu ia-l pe dascălul meu la tine, că de vor fi la tine toți, al meu va trăi la noapte în scârbă și în frică, iar ai tăi în bucurie și în odihnă, lucru care nu va fi cu dreptate și va fi sila puterii și călcarea învoielii noastre. Iar împăratul, fiind convins de acel cuvânt înțelept, îi luă cu sine pe filozofii și pe popii săi, iar pe Nahor îl lăsă fiului său, având nădejde în Nahor că va păzi cele făgăduite. Apoi feciorul împăratului se duse la palatul lui ca un biruitor care l-a prins pe potrivnicul lui, având-l pe Nahor, căruia, chemându-l în taină, îi zise:

- Să nu socotești că lucrurile tale îmi sânt necunoscute, eu știu că nu ești dumnezeiescul Varlaam, ci Nahor, cititorul în stele. Mă mir de voi cum ați putut socoti să ascundeți fățărnicie ca aceasta și m-ați silit a mă cuprinde cu această orbire ziua în amiaza mare: să primesc eu lup în loc de oaie. Dar bine grăiește cuvântul că „inima nebunului socotește cele deșarte". Iată că al vostru gând și sfat era fără de minte și cu totul neînțelept, dar lucrul ce ai lucrat tu este plin de toată înțelepciunea. Drept aceea, bucură-te, Nahore, și te veselește, că știu că ai mult har! Iată, astăzi ai fost ajutor adevărului și nu

ți-ai spurcat buzele cu vorbe viclene și spurcate și cu fățărnicie vicleană. Ci mai vârtos te-ai curățit de spurcăciune, văzând înșelăciunea dumnezeilor mincinoși și întărind adevărul tuturor învățăturilor creștine. Iar eu pentru două lucruri te-am luat la mine: mai întâi, ca nu cumva apucându-te împăratul singur, să te chinuiască pentru că n-ai grăit pe voia inimii lui, a doua, să-ți fac răsplătire pe potriva binelui ce ai săvârșit astăzi.

Care este deci răsplătirea ta? Îți voi arăta să te ferești de calea cea rea și trupească și să umbli pe cărarea cea dreaptă și mântuitoare de care nu fără cunoștință ai fugit și făcând rău de bunăvoie te-ai împins în malurile cele de tină ale fărădelegii. O, Nahore, fiind tu înțelept, caută a-L dobândi pe Hristos și viața care este ascunsă în El, urând și nebăgând în seamă acestea trecătoare și putrede de aici. Altfel, nu vei putea trăi în vecii fericiți, ci, ca un muritor, te vei trece curând asemenea tuturor acelora dinaintea ta. Va fi vai de tine dacă vei ajunge acolo purtând cu tine sarcina cea grea a păcatelor, înaintea Dreptului Judecător, de la Care vei lua plata faptelor tale. Acolo, nu vei putea lepăda sarcina aceasta, dacă nu o vei lepăda aici, unde îți este cu ușurință a o face.

La aceste cuvinte, lui Nahor i se umili sufletul și zise:

- Bine ai zis, o, împărate, că și eu Îl știu pe Dumnezeul cel adevărat și nemincinos prin Care toate S-au făcut și știu și judecata care va să fie, căci acestea le-am auzit din cuvintele multor cărți, dar năravul cel viclean și valurile înșelătorului celui vechi au orbit ochii inimii mele și întunericul adânc a cuprins gândul meu. Iar acum, după cuvântul tău, lepădând acoperământul întunericului, voi alerga

către lumina feței Domnului, doar mă va milui și-mi va deschide ușa pocăinței, mie, robului celui viclean și fărădelege, măcar de-mi pare mie că nu este cu putință a se ierta păcatele mele, mai grele decât nisipul mării, pe care le-am săvârșit cu știință și cu neștiință din tinerețe, până-ntr-această vârstă de acum.

Acestea dacă le auzi feciorul împăratului, îndată se sculă, căci se încălzise în suflet, și îmbărbătă cugetul lui Nahor cel plecat spre deznădejde, vorbindu-i încă mai cu putere de credința în Hristos.

- O, Nahore, să n-ai nici o teamă, căci este scris: „Dumnezeu și din aceste pietre poate să ridice fii lui Avraam" (Lc. 3, 8), lucru care a fost tâlcuit de părintele Varlaam în acest chip: „Celor ce se vor fi spurcat cu toate păcatele, adică cei care nu mai au nădejde de iertare, ci sânt în părăsire, precum și celor ce vor fi cuprinși de toate strâmbătățile, le stă în putere a se mântui și a fi slujitori lui Hristos, Care cu plinătatea iubirii Sale de oameni a deschis porțile cerului tuturor celor ce se întorc către Dânsul și nici unuia nu i-o închide, nici nu oprește intrarea cea mântuitoare, ci-i primește cu milă pe cei ce se căiesc și acestora le dăruiește răsplată întocmai ca și celor ce au venit la vie în ceasul cel dintâi și al treilea și al șaselea și al nouălea, cum zice Sfânta Scriptură".

Drept aceea, deși ai îmbătrânit în păcate, dacă te vei apropia cu căldură de Hristos, te vei învrednici să iei plată ca a acelora care s-au nevoit în tinerețile lor.

Acestea și multe altele a grăit dumnezeiescul tânăr celui care îmbătrânise în răutăți și s-a pus martor că i se vor ierta păcatele, încredințându-l

că Hristos este în toată vremea gata a primi pocăința. Astfel, Ioasaf a înmuiat sufletul lui Nahor, dăruindu-i sănătate curată. Atunci Nahor zise către dânsul:

- Tu, cel care după suflet ești de neam mai bun decât ești după trup, bine ai învățat aceste taine minunate și bine vei trăi în mărturisirea cea bună până la sfârșit și nici o vreme și nici un chip nu va putea rupe acestea din inima ta. Iar eu de acum mă voi duce să-mi caut mântuirea și cu pocăință îmi voi face milostiv pe Dumnezeu, pe Care L-am mâniat, iar fața împăratului nu voiesc a o mai vedea, numai de nu-mi vei porunci măria ta.

Iar feciorul împăratului se bucură și-i primi cuvântul cu veselie, îl îmbrățișă și-l sărută și împreună cu dânsul se rugă lui Dumnezeu pentru el. Și așa îl slobozi și Nahor se duse din palat.

Ieșind de acolo, Nahor alergă cu sufletul umilit înăuntrul pustiei ca un cerb și ajungând la peștera unui călugăr, care era îmbrăcat cu cinstea preoției și care se ascundea acolo de frica împăratului, și căzând înaintea lui cu căldură, spălă picioarele lui cu lacrimi, închipuindu-se curvei aceleia de demult și ceru dumnezeiescul Botez. Iar acel preot, plin fiind de darul dumnezeiesc, se bucură foarte și într-acel ceas începu a-l învăța și a-i arăta toate ale credinței. După multe zile săvârși Sfântul Botez în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.

De atunci Nahor locui cu dânsul, căindu-se în toată vremea de cele ce greșise și binecuvântându-L pe Dumnezeu Care nu voiește să piară nimeni, ci așteaptă întoarcerea tuturor și cu iubirea Sa de oameni îi primește pe cei care se căiesc.

A doua zi, aflând împăratul de plecarea lui Nahor, își pierdu nădejdea ce avea într-însul și nu știa ce va face, căci filozofii și nechibzuiții lui ritori fuseseră biruiți.

De mânie, împăratul, pe unii cu rea sudalmă și cu ocară îi batjocori, iar pe alții foarte rău îi bătu cu vine de bou și le mânji fața cu funingine, gonindu-i da la fața sa. Încă și el însuși începu a necinsti neputința mincinoșilor dumnezei, măcar de nu vroia cu totul să caute spre lumina lui Hristos.

De atunci, nu-i mai cinstea pe preoții păgânești, nici praznice nu mai ținea, nici jertfe nu mai aducea idolilor, ci cugetul lui se clătina din două părți: pe de o parte, hulea neputința dumnezeilor lui, iar pe de altă parte, se temea de viața virtuoasă a Evangheliei și nu putea să se rupă lesne de obiceiurile cele rele, căci era foarte supus dulceților trupești și era tras spre pofte, ca un rob îmbătându-se fără vin, cum a zis Isaia Proorocul.

Așa se lupta împăratul între două cugete. Iar feciorul lui cel de bun neam, având suflet cu adevărat împărătesc, locuia în curtea sa în tăcere și arăta vitejia firii lui împodobită și blândă tuturor oamenilor. Iar alergările cailor și plimbările la vânat și toate zăbavele cele deșarte ale tinereților și înșelăciunile sufletelor celor nebune nu le băga în seamă, ci cu totul se legase poruncilor lui Hristos și cu dragostea cea dumnezeiască poftea să-și hrănească sufletul. Pe Acela Îl dorea Care cu adevărat este de dorit, Carele este toată dulceața și toată pofta și dragostea cea nesățioasă.

Era „ca un pom răsădit lângă izvoarele apelor" (Ps. 1,3), pururea adăpat, și aducea Domnului roade frumoase, că multe suflete a mântuit din cursele diavolului și le aduse lui Hristos spre mântuire. Ve-

neau mulți la dânsul spre a se îndulci de cuvintele mântuirii și nu puțini fugeau de înșelăciune, scăpând către cuvântul mântuirii, iar alții, luându-și ziua bună de la această lume, au intrat în nevoința pustnicească. El însuși se nevoia în posturi și în rugăciuni și adeseori înălța la ceruri cuvinte ca acestea: „O, Doamne, Dumnezeul meu și Împărate, întru Care am crezut și la Care am alergat și m-am izbăvit de înșelăciune, plătește cu plată vrednică lui Varlaam, slugii Tale, că mie, rătăcitului, mi Te-a arătat pe Tine, Calea, Adevărul și Viața. Nu mă lipsi de a-l vedea cât mai curând pe acel înger în trup, de care lumea nu este vrednică. Fă să-mi săvârșesc cu dânsul cealaltă parte a vieții mele, ca umblând eu pe urma vieții lui, să-Ți plac Ție, Dumnezeule".

CAPITOLUL XXIX

Tevda-fermecătorul a fost chemat de preoții idolești. El îl întoarce pe împărat către cinstirea dumnezeilor și-i dă sfat a se nevoi să-l tragă spre sine și pe fiu-său prin cuvintele cele dulci ale femeilor fără de rușine

În vremea aceea, era praznicul mincinoșilor dumnezei la care slujeau toți oamenii din acel oraș și se cădea să vină împăratul la praznic și să împodobească praznicul cu multe jertfe.

Văzând preoții că el nu are grijă de cinstirea idolilor, nici nu se apleacă spre ei cu căldură, se temură ca nu cumva să nu vină împăratul la capișteа idolească, iar ei să fie lipsiți de prinoasele ce le dăruia împăratul. De aceea, se sculară și se duseră la o peșteră care era înlăuntrul pustiei, unde locuia un om care se zăbovea în măiestriile vrăjilor și era ajutător înșelăciunii idolești. Numele lui era Tevda, iar împăratul îl cinstea mai mult decât pe toți și-i zicea prieten și dascăl. Ducându-se spurcații popi idolești la el, l-au chemat în ajutor și-i spuseră de nesuferirea împăratului către idoli și ce lucruri a făcut feciorul împăratului și câte grăise Nahor împotriva dumnezeilor. Și-i ziseră preoții lui Tevda:

- Dacă nu vei merge tu însuți cu noi, toată nădejdea noastră a căzut, toate cinstirile ce se aduceau dumnezeilor sânt pierdute, că numai tu singur ai rămas să ne mai mângâi în nevoile noastre și toată nădejdea în tine ne-am pus.

Atunci Tevda se gătі de război și luând cu el oștile satanei, se înarmă împotriva adevărului și chemă multe duhuri viclene pe care le știa că sânt mai grabnice și mai cu spor spre răutăți și, cum îi avea el totdeauna slugi, veni cu ele la împărat. Când i s-a spus împăratului de venirea lui Tevda, ținând el în mână un toiag de salcie și fiind înfășurat cu o piele de oaie, fu băgat înăuntru. Împăratul se sculă din jeț, de-i ieși în întâmpinare, și-l sărută și porunci de-i aduse scaun și-l puse să șadă aproape de el.

Atunci zise Tevda împăratului:

- Împărate, în veci să trăiești acoperit de mila marilor dumnezei. Am auzit că te-ai nevoit cu mare nevoință asupra galileenilor și te-ai încununat cu cununi luminate de biruință. Drept aceea, am venit ca să săvârșim praznic de mulțumire împreună, să înjunghiem voinici tineri și frumoși și fete frumoase și tinere nemuritorilor dumnezei și să aducem o sută de boi și alte vite mai multe ca să-i avem pe ei ajutor nebiruit, îndreptând toată viața noastră.

Iar împăratul îi răspunse:

- N-am biruit, bătrânule, n-am biruit, ci tare am fost biruiți, că aceia care erau cu noi, curând și în pripă, ni s-au făcut potrivnici oarecum cu mânie și cu neastâmpărare și, aflând oastea noastră slabă de tot, o surpară, și, dacă ai vreo putere și vreo tărie ca să ajuți legii noastre celei surpate, să o ridici și să o îndrepți, spune-mi!

Iar Tevda a dat răspunsuri ca acestea împăratului:

- Să nu te sperii de cuvintele cele deșarte ale galileenilor, o, împărate, căci cele ce grăiesc ei sânt mai ușoare decât frunza ce se clatină-n vânt înaintea bărbaților celor chibzuiți, că nu vor răbda măcar să vină înaintea feței mele, necum să se întrebe în cuvinte sau să se încurce în ghicituri și în răspunsuri cu mine. Și, ca să ne fie lesne și la îndemână pentru nevoința ce ne este pusă înainte și pentru altele câte vor veni și ca să ni se îndrepteze toate lucrurile spre bine, înfrumusețează acest praznic mare și te îmbracă cu mila dumnezeilor ca și cum ai avea-o drept platoșă, că îți va face bine.

Așa se lăuda Tevda că va fi puternic întru răutate, toată ziua sfătuind și îndreptând spre strâmbătate, cum zice David, iar din „cupa cea otrăvită adăpă pe prietenul său" (Avac. 2, 15). Cu ajutorul duhurilor viclene care erau cu el l-a făcut pe împărat să uite cugetele care-i aduceau aminte de mântuire, iar împăratul se ținea cu dinadinsul de toate acelea cu care fusese deprins.

Drept aceea, trimise cărți în toate părțile să se strângă toți la praznicul cel spurcat. Veni mulțime de norod, care aducea acolo oi și boi și multe feluri de dobitoace. Atunci, dacă se strânseră toți, s-a sculat împăratul împreună cu Tevda-înșelătorul și au mers în capiștea idolească, adunând spre jertfă 120 de boi și mai multe alte vite și așa-și făceau blestematul lor praznic, de urla orașul de zbieretul dobitoacelor și se spurcase văzduhul de aburul jertfelor.

Așa s-au săvârșit acestea, iar duhurile cele viclene s-au lăudat cu biruința Tevdei și popii multă mulțumire i-au adus. Iar împăratul atunci s-a dus în camara lui Tevda și-i zise:

- Iată, cum ai poruncit, nimic n-am lăsat deoparte din cele ce au fost spre podoaba praznicului și spre îndestularea jertfelor, iar acum este vremea să-ți împlinești făgăduința, izbăvindu-l de înșelăciunea creștinilor pe fiul meu care s-a îndepărtat de dumnezeii noștri și să-l împăciuiești cu milostivii dumnezei, că eu, tot meșteșugul ispitind, n-am putut afla nici un leac acestei răutăți, ci văzui voia lui mai tare decât toate și mai presus de toate. Când am vorbit cu el cu blândețe și cu smerenie, l-am aflat nebăgând în seamă cuvintele mele, iar de am grăit cu groază și cu lăudăroșenie, îl văzui că mai vârtos se înalță către turbare. Deci, eu, de acum, toată nevoia ce mi-a sosit o pun în nădejdea înțelepciunii tale, doar m-aș izbăvi de ea prin tine, să-l văd iar pe fiul meu slujind dumnezeilor alături de mine și îndulcindu-se de pofta cea plăcută a acestei vieți și împărății, iar eu să-i așez chip de aur și să i se aducă jertfă întocmai ca dumnezeilor și să-l fac să fie cinstit de toți în vreme nesfârșită.

Tevda, plecându-și urechea cea bine ascultătoare către diavol și cu acesta sfătuindu-se, luă de la el sfat rău și pierzător, iar diavolul grăi împăratului prin gura lui Tevda:

- De vrei să-l ai pe fiul tău și nesupunerea lui să o faci deșartă, am aflat un meșteșug căruia nu-i va putea sta nimeni împotrivă, ci curând se va înmuia gândul lui cel vârtos mai mult decât ceara apropiată de o văpaie mare.

Iar împăratul, dacă-l văzu pe Tevda că se laudă așa, neștiind că îi este lauda în deșert, numaidecât își mută cugetul în dulceață și în veselie, având nădejdea că acea limbă neînfrânată și cutezătoare va birui acel suflet învățat de Dumnezeu și plin de înțelepciune, dar în sinea lui se întreba ce meșteșug ar fi

acela ? Atunci Tevda grăi vorbe alese cu grijă; erau vorbe bine cântărite, dar ascuțite de parcă ar fi fost brici; le rosti apăsat și amestecându-le cu otravă:

- Împărate, pe toți câți slujesc înaintea feciorului tău să-i îndepărtezi de la el și să alegi niște femei frumoase și împodobite, care să fie în toată vremea cu el ca să-i slujească. Poruncește-le acestora să locuiască și să se sălășluiască cu el. Eu îl voi trimite la el pe unul din duhurile care îmi este mie rânduit spre acel lucru și voi aținta foarte tare focul dulcetii celei trupești, adică al curviei. Dacă se va culca o dată cu una din acele femei, atunci de nu vor fi toate pe voia ta să nu mai fiu eu de nici o treabă și ție urât să-ți fiu și vrednic de mari cazne, iar nu de cinste. Că nimic altceva nu poate încinge și îndulci cugetele neamului bărbătesc, ca fața de femeie. Ascultă această poveste care va mărturisi și va încredința cuvântul meu.

CAPITOLUL XXX

Tevda spune o pildă prin care îl atrage pe împărat către părerea sa. Împăratul trimite la fiul său femei foarte frumoase, dar Ioasaf, după cum era deprins, biruie această ispită cu rugăciunea

- Era un împărat oarecare, fără coconi de parte bărbătească, și îi părea foarte rău și se întrista în suflet, cugetând că nu-i este puțină acea ocară și necinste. Deci, fiind el într-acestea, i se născu un cocon și i se umplu inima împăratului de bucurie pentru el. Iar filozofii cei mai vestiți și doctorii cei mai buni îi ziseră: „Acest cocon, de va vedea lumina soarelui sau focul până la zece ani, se va lipsi cu totul de vedere și va fi orb, că așa se arăta tocmeala ochilor lui." Iar împăratul, dacă auzi așa, porunci să se cioplească într-o piatră o casă ca o peșteră și să-l închidă acolo pe cocon cu doicile lui. Mai porunci împăratul ca până la zece ani să nu-i arate nici un obraz de lumină, măcar cât de mic.

Iar dacă se împliniră zece ani, îl scoase pe cocon din acea căscioară și împăratul porunci să se aducă toate, pe rând, înaintea lui și să-i arate, căci el nu văzuse nimic din ale lumii. Și-i arătară într-un loc bărbați, într-alt loc - femei, într-alt loc - aur și argint,

aiurea mărgăritare și pietre scumpe, haine luminate și înfrumusețate, căruțe împodobite cu cai împărătești și călăreți înarmați de pe ei, cirezi de boi și turme de oi și, ca să zicem mai pe scurt, din toate câte sânt îi arătară coconului pe rând. Iar el întreba despre toate acelea cum se cheamă. Slugile împăratului umblau pe lângă el și-i spuneau numele tuturor. Iar când întrebă el numele femeilor, unul din spătarii împărătești îi zise în glumă: „Acestea se cheamă draci care înșală oamenii". Iar coconul se îndulci de vederea lor mai mult decât de celelalte câte văzuse. Apoi, dacă-l purtară pe la toate să i le arate și el le văzu, l-au dus sus la tatăl său, împăratul, care l-a întrebat ce i s-a părut mai cu plăcere și mai drag din câte văzuse. Coconul îi răspunse:

- Altceva nu mi-a plăcut afară de dracii cei care înșală pe oameni, că nimic n-a aprins așa sufletul meu ca dragostea lor.

Împăratul se miră de cuvântul coconului și socoti ce lucru iute și cu caznă este dragostea femeilor.

Isprăvind pilda, Tevda îi spuse împăratului:

- Nici tu să nu te gândești că-l vei putea supune în alt chip pe fiul tău, afară de acesta.

Împăratul primi cuvântul cu bucurie și duseră la Ioasaf niște fete alese, foarte frumoase și împodobite, ale căror haine luminoase luceau ca aurul și le împodobi cu alte făcături și scule, gătindu-le spre înșelăciune. Tot atunci, slugile care slujeau fiului său au fost scoase afară de la curtea lui și în locul lor puseră fete. Acestea îl luau în brațe pe fiul de împărat și se hârjoneau de el, aprinzându-l spre spurcata amestecare și cu toate graiurile și chipurile îl chemau spre săvârșirea poftelor. Iar el nu avea pe altcineva la care să-și arunce ochii sau să vorbească

sau să prânzească cu cineva decât numai femei ca acelea.

Acestea făcând împăratul, Tevda se întoarse iarăși la peștera lui cea spurcată și vicleană și se apucă să caute în acele cărți alte vicleșuguri. Chemându-l pe unul din duhurile cele viclene, Tevda îl trimise în război împotriva ostașului lui Hristos, neștiind blestematul ce batjocură va lua, umplându-se de rușine împreună cu toată ceata dracilor câți erau cu el. Acel duh blestemat luă cu sine și alte duhuri mai rele și le băgă în odaia viteazului cocon și, căzând asupră-i, îi aprinseră cuptorul trupului cu văpaie foarte mare. Fetele acelea frumoase la față, dar la suflet foarte scârnave și grozave, dinafară aduceau focului lucrare rea, iar vicleanul duh îl aprindea pe Ioasaf pe dinăuntru.

Simțind năvălirea vicleanului care venise asupră-i cu războiul cugetelor celor rele, sufletul curat al lui Ioasaf se tulbură și ceru să afle dezlegare dintr-atâta rău ca să se pună curat înaintea feței lui Hristos, să nu-și spurce acea haină sfântă în care-l îmbrăcase botezul și să și-o întineze în tina păcatelor. Atunci își puse altă poftă împotriva celei rele și cugeta la frumusețea și la slava cea nepovestită a lui Hristos, Mirele cel fără de moarte al preacuratelor suflete, la cămara de nuntă din care vor fi lepădați cu amar cei care și-au spurcat haina de nuntă, legați de mâini și de picioare în întunericul cel dinafară. Acestea cugetând și lăcrimând, își bătea pieptul ca să gonească de acolo cugetele cele viclene și vorbitoare de rău. După aceea se sculă și își ridică mâinile la cer și cu lacrimi fierbinți și cu suspinare Îl chemă pe Dumnezeu în ajutor și zise:

- Doamne Atotțiitorule, Unul puternic și îndurător, nădejdea celor fără de nădejde și ajutorul celor

fără de ajutor. Adu-ți aminte de mine într-acest ceas și „izbăvește de sabie sufletul meu și din gheara câinelui viața mea" (Ps. 21,22), Unule-Născut, „să nu se bucure de mine cei ce mă dușmănesc pe nedrept, cei ce mă urăsc în zadar" (Ps. 34,18). „Nu mă lăsa să mă stric în fărădelegi, nici să-mi spurc trupul pe care am făgăduit să-l pun curat înaintea feței Tale, că pe Tine Te poftesc și Ție mă închin Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, AMIN".

Și cum zise „AMIN" simți o mângâiere dumnezeiască venindu-i din cer și cugetele cele viclene se duceau de la el, iar el se rugă până la ziuă. Cunoscând meșteșugul vicleanului, începu încă mai mult a-și subția trupul cu împuținarea bucatelor și cu setea. Toată noaptea o petrecu stând în rugăciune și, aducându-și aminte de cele făgăduite lui Dumnezeu, își închipuia în cugetul său luminarea pe care o primesc acolo cei drepți și matca focului care este lăsată păcătoșilor, ca să nu-i afle vrăjmașul sufletul deșert și lesne să semene în el cugete rele, întunecându-i curăția minții. Dar vrăjmașul, care este în nedormire din toate părțile, nemainădăjduind să-l vâneze pe viteaz în nici un chip, mult se gândi cum să împlinească poruncile lui Tevda, pe care cu mii de nevoințe se nevoia să le scoată la capăt, că acela este totdeauna viclean și nu încetează a meșteșugi viclenii spre vătămare.

Tot amestecând Tevda ierburi, făcu de intră vicleanul într-una din acele fete care era mai frumoasă decât toate, fiică de crai care fusese robită și înstrăinată de moșia ei și adusă lui Avenir ca un mare dar, pe care, fiind ea atât de frumoasă, o trimisese tatăl său spre alunecarea lui Ioasaf. În aceasta intră înșelătorul și o învață măiestria unor cuvinte

prin care să se arate cugetele ei foarte mândre și înțelepte, că toate meșteșugurile care sânt spre răutate lesne le învață vicleanul acela. Căzând asupra feciorului de împărat, voia să-i aprindă dragostea spre acea fată de neam mare și de semințe împărătească. Dar Ioasaf gândi să o izbăvească pe fată de turbarea idolească și să o facă creștină.

Dacă a văzut Ioasaf gând ca acesta în sufletul lui și dacă a priceput că nu simte întru sine nici un cuget spurcat sau chinuri de poftă care să-l îndemne spre faptă, ci numai milostivire pentru robia ei și pentru pierzania sufletului ei, feciorul împăratului începu a vorbi către ea și a-i grăi cuvinte despre cunoașterea lui Dumnezeu, zicând:

- O, femeie, cunoaște-L pe Dumnezeu, Cel Care trăiește în veci și nu te strica cu înșelăciunea idolilor, cunoaște-L Stăpân, pe Ziditorul tuturor și vei fi fericită, dăruindu-te Mirelui Celui fără de moarte.

Multe ca acestea îi zicea el, dar duhul necurat o învăța pe femeia aceea să întindă cursele înșelăciunii și să tragă sufletul cel iubitor de Dumnezeu spre groapa poftelor, cum a făcut odinioară și cu Eva începătorul răutății și pe primii oameni îi goni din rai, de la Dumnezeu, și îi supuse morții. În loc să se bucure de viață fericită și nebiruită, omul se făcu pătimitor și chinuit.

Auzind aceste cuvinte pline de toată înțelepciunea, fata, fiind ea neînțeleaptă, nu le înțelese, ci, ca una care era gura și limba vicleanului, răspundea niște răspunsuri ca acestea:

- Dacă poftești mântuirea mea și-ți este voia să mă duci către Dumnezeul tău, o, împărate, și să mântuiești smeritul meu suflet, împlinește o cerere a mea! Iar eu, într-acel ceas, lepădându-mă de dumnezeii părinților mei, mă voi făgădui

Dumnezeului tău și-I voi sluji Lui până la ieșirea sufletului meu și vei lua și tu răsplată, pentru că mă vei întoarce către Dumnezeu.

Atunci el zise:

- Care este cererea ta, o, femeie?

Ea zise:

- Împreunează-te cu mine în împreunarea nunții, atunci eu cu bucurie voi urma poruncile tale.

Iar el răspunse:

- O, femeie, în zadar mi-ai pus înainte o cerere ca aceasta, căci a-mi strica sufletul prin amestecare rușinoasă cu tine, îmi este cu totul peste putință. Eu voiesc cu tărie mântuirea ta și poftesc să te scot din adâncul pierzării.

Dar ea, tocmindu-i vrăjmașul calea și netezindu-i-o, zise:

- Cum grăiești asemenea cuvinte, cel care ești plin de toată înțelepciunea, zicând că împreunarea este lucru spurcat și nerușinat? Cred că nici eu nu sânt chiar neștiutoare în cărțile creștinești, că în împărăția mea am citit multe cărți și, vorbind creștinii cu mine, multe am auzit. Oare nu este scris în cărțile voastre: „Cinstită să fie nunta și patul nespurcat" (Evr. 13,4) și „mai bine este să se căsătorească, decât să ardă" (I Cor. 7,9) și „ce a împreunat Dumnezeu omul să nu despartă". Oare nu-i arată cărțile voastre pe toți patriarhii și dreptii și proorocii de demult că s-au împreunat în împreunarea nunții? Oare nu spune Scriptura că Petru, acela despre care ziceți că este cap apostolilor, a avut și el femei? Îmi pare că tu, care numești împreunarea trupească spurcăciune, ești cu totul rătăcit de la poruncile adevărului.

Iar el zise:

- O, femeie, acestea sânt așa cum ai zis. Dar se

cuvin celor care poftesc împreunarea nunții, iar nu celor care s-au făgăduit înfrânării pentru Hristos. Iar eu, de când m-am curățit prin dumnezeiescul Botez de păcatele tinereților și ale neștiinței mele, m-am făgăduit să mă așez curat înaintea Feței lui Hristos. Cum aș îndrăzni acum să-mi stric legătura și făgăduința către Dumnezeu?

Iar femeia zise atunci:

- Fie după cum poftești, dar împlinește altă poftă a mea, mică și de nimic, de-ți este voia să-mi mântuiești sufletul: culcă-te cu mine numai în noaptea aceasta și fă să mă îndulcesc eu de frumusețea ta și tu de a mea. Atunci îți voi făgădui că, după aceasta, dis-de-dimineață, voi fi creștină și voi fugi de toată slujba dumnezeilor mei, iar pentru o fapta ca aceasta nu vei primi numai iertarea păcatelor, ci și răsplată de la Dumnezeu pentru mântuirea mea, că așa zice Scriptura voastră: „că bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăiește" (Lc. 15,7).

Deci, dacă se face bucurie în cer pentru întoarcerea păcătosului, ce răsplată va avea acela care tocmește această întoarcere? Adevărat să crezi că așa este. Oare apostolii, începătorii credinței voastre, nu făceau multe după socotință, trecând, câteodată peste porunca cea mică pentru împlinirea poruncii celei mari? Oare nu ziceți că Pavel l-a tăiat împrejur pe Timotei (Fapt. 16,3) pentru credința cea bună, măcar că la creștini tăierea împrejur este socotită un lucru fără de folos, dar el nu s-a lepădat a face aceasta. Și multe altele ca acestea vei afla în Scripturile voastre.

Deci, de-ți este voia cu adevărat să-mi mântuiești sufletul, împlinește această mică dorire a mea. Apoi, eu nu voi mai căuta a mă împreuna cu tine

trupește și altă dată, dacă ție nu-ți place acest lucru, nici nu te voi mai sili, ci voi face eu cele ce-ți plac ție. Deci, și tu nu te sfii de mine, nici nu înfrânge voia mea, că, dacă mă asculți tu această dată, mă vei izbăvi de înșelăciunea cea rea și drăcească. După aceea tu vei face cele ce-ți sânt poruncite în toate zilele vieții tale.

Așa zise ea, căci îl avea iscusit dascăl în Scripturi pe însuși începătorul răutății, care o învăța și în taină îi băga acestea în urechi.

Acestea grăi ea și întinse asupra lui mreje și curse dinspre partea dreaptă și dinspre cea stângă. Iar tăria lui începu a se clătina și tăria cugetului său slăbi și mintea i se făcu mai moale. Iar semănătorul răutăților și vrăjmașul drepților, dacă văzu că i se clatină inima, fu plin de bucurie și strigă în pripă către duhurile cele viclene ce veniseră cu el, zicând:

- Vedeți că fata aceasta va face ce n-am putut noi! Veniți să cădem cu îndârjire asupra lui, că altă dată nu vom mai afla vreme cu prilej, ca să împlinim vrerea celui ce ne-a trimis, ca în ceasul acesta.

Așa a zis cel mândru întru înșelăciune către câinii săi și, năvălind asupra ostașului lui Hristos, tulburându-i tăria sufletului, i-au vârât în mădulare dragoste iute către fată, aprinzând într-însul foc mare de poftă.

Ioasaf, dacă se văzu cuprins tare și robit către păcat, cugetul fiindu-i învăluit spre curvie cu amăgirea mântuirii acelei fete și a întoarcerii ei către Dumnezeu, iar vicleniile vrăjmașului - întocmai așa precum se înfășoară undița cu ceva momeală - îndemnându-l a se împreuna cu femeia aceea numai o dată pentru mântuirea sufletului ei, suspină din adâncul inimii și cu durere întru nedormirea sufle-

tului numaidecât se împinse spre rugăciune. Vărsând din ochi pâraie de lacrimi strigă către Cel Care-i poate mântui pe cei care nădăjduiesc într-Însul, zicând:

„Spre Tine, Doamne, am nădăjduit, să nu fiu rușinat în veac" (Ps. 30,1), „nici să râdă de mine vrăjmașii mei" (Ps. 24,2), eu, cel care mă țin de dreapta Ta. Ci folosește-mi în acest ceas și îndreptează-mi căile spre voia Ta, ca să se proslăvească slăvitul și înfricoșatul Tău nume, întru mine, robul Tău. Că bine ești cuvântat în veci. AMIN.

Așa s-a rugat cu lacrimi multe ceasuri și a făcut multe metanii cu capul la pământ. De la o vreme, atipind puțin, se trezi răpit de bărbați înfricoșați care-l treceau prin niște locuri pe care nu le mai văzuse niciodată. A fost dus într-un câmp mare cu flori bine mirositoare, unde vedea tot felul de pomi și dorea a se atinge de dânșii, iar frunzele lor sunau încetișor, clătinându-se de un vânt subțirel, lăsând o mireasmă nesățioasă și de bucurie. Erau acolo niște scaune de aur curat, împodobite cu pietre scumpe, răspândind raze și strălucind, și niște paturi împodobite cu așternuturi care covârșesc toată spunerea. Curgeau pe acolo ape foarte limpezi și curate care veseleau privirea ochilor. Iar după ce l-au trecut prin câmpul cel mare și minunat, l-au dus într-o cetate care lumina cu o strălucire nespusă, pentru că avea zidurile de aur curat, cu pietre scumpe și turnuri foarte înalte, așa cum nimeni niciodată nu văzuse. O, cine ar putea povesti frumusețea și strălucirea acelei cetăți? Iar deasupra ei strălucea o lumină cu raze curate care umplea toate căile și niște voinici cu aripi umblau pe ele. Fiecare dintre ei era cu lumină luminat și cânta cântare ce auzul omenesc niciodată nu auzise. Atunci Ioasaf a auzit

glas grăind: „Aceasta este odihna dreptilor. Aceasta este veselia celor care au plăcut lui Dumnezeu."

Apoi, scoțându-l de acolo acei bărbați înfricoșați, voiau să-l ducă îndărăt, iar el, fiind uimit de acea podoabă și frumusețe, zicea:

- Rogu-vă, nu mă lipsiți de această bucurie nespusă și dați-mi și mie un loc să locuiesc într-un ungher al acestei cetăți mari.

Iar ei răspunseră:

- Nu este cu putință să fii acum aici, ci cu multă sudoare și osteneală vei intra într-însa, dacă te vei nevoi.

Dacă ziseră așa, îndată îl trecură acel câmp mare și îl duseră în locuri întunecoase pline de toată nevoia și jalea, locuri cu scârbe și cu griji, întocmai pe măsura strălucirii ce văzuse. Era întuneric neluminat și cu totul împâclat și toate erau pline de scârbă și de tulburare și tot felul de viermi se târau acolo pentru muncire, iar puterile cele mincinoase stăteau împrejurul cuptorului și păcătoșii erau cumplit arși de foc. Se auzea glas zicând:

- Acesta este locul păcătoșilor! Aceasta este munca celor care s-au spurcat cu fapte spurcate.

După aceasta, bărbații înfricoșați îl scoaseră de acolo. Iar el, deșteptându-se și venindu-și în fire, era cu totul cutremurat, iar lacrimile curgeau pâraie din ochii lui. Atunci, toată frumusețea acelei fete, care era gata spre curvie, și a celorlalte fete i se păru mai împuțită decât toată spurcăciunea și scârnăvia. Nu-și putea scoate din suflet aducerea aminte a vederilor ce i se arătaseră și, fiind cuprins de pofta acelor bunătăți, dar și de frica acelor scârbe, se culcă în pat, nemaiavând putere să se scoale.

Atunci, slujitorii i-au dat veste împăratului despre boala fiului său, iar împăratul îndată a mers

la dânsul, întrebându-l pentru ce i se întâmplă aceea, iar el îi spuse ce i se arătase în vedere și zise:

- Pentru ce ai gătit curse picioarelor mele, ca să-mi gârbovești sufletul? Că, de nu mi-ar fi ajutat Domnul, puțin era să nu mi se sălășluiască sufletul în iad. Dar cât de bun este Dumnezeu cu Israel, cu cei drepți la inimă (Ps. 72,1), Care mă izbăvi și pe mine din mijlocul puilor de lei." Adormit-am tulburat" (Ps. 56,5), dar Dumnezeu, Mântuitorul Meu, m-a cercetat din înălțime și mi-a arătat bunătățile de care se lipsesc cei care-L mânie pe El și pe care i-a osândit feluritelor munci. (Ps. 72,17-20).

Iar acum, iată, de vreme ce ai astupat urechile tale, nevrând să auzi glasul meu care-ți grăiește cele bune, pe mine nu mă opri de a umbla pe calea cea dreaptă, că eu aceasta doresc: să las toate și să ajung în locul în care își are sălaș Varlaam, sluga lui Hristos, și cealaltă parte a vieții mele acolo, cu dânsul, să o săvârșesc. Iar de-ți este voia să mă ții în silă, voi muri de scârbă și de jale și apoi nici tu nu te vei mai chema tată, nici pe mine nu mă vei mai avea fiu.

CAPITOLUL XXXI

Ioasaf îi gonește pe diavoli cu semnul Sfintei Cruci și se întreabă cu Tevda în cuvinte, biruindu-l pe el și înșelăciunea idolească, iar pe Dumnezeul Cel adevărat îl laudă

Împăratul fu cuprins de întristare, de-i venea să se lepede de viața lui și, rău cugetând întru sine, se duse în curtea lui.

Duhurile cele viclene pe care le trimisese Tevda la dumnezeiescul cocon se întoarseră la dânsul rușinate și îi spuseră cum au fost biruite, căci, măcar de sânt iubitorii minciunii, nu se puteau ascunde pentru că semnele înfrângerii le purtau aievea pe fețele lor cele viclene. Iar el zise:

- Așa de slabi și de blestemați sânteți, că nici pe cocon nu l-ați biruit.

Atunci, duhurile viclene, fiind muncite de puterea dumnezeiască, de nevoie scoaseră adevărul la lumină, zicând:

- Nu putem răbda, nici lupta împotriva feței lui Hristos și împotriva semnului patimii Lui, care se cheamă Cruce. Când se însemnează cineva cu semnul Crucii, așa de tare fugim, de ne împiedicăm și ne călcăm unul pe altul, depărtându-se toți stă-

pânitorii văzduhului și țiitorii de lume ai întunericului încă înainte de a se însemna până la capăt. Drept aceea, căzând noi asupra acelui cocon tânăr, iute l-am tulburat, dar el, chemându-l în ajutor pe Hristos și înarmându-se cu semnul Crucii, cu mânie ne-a gonit, căci a căpătat putere mare. Ci, noi încă nu ne-am lenevit, am aflat felul prin care a vorbit domnul nostru cu omul cel dintâi zidit, pe care apoi l-a și vânat. Dar noi, am nădejde deșartă, nimic nu i-am putut face acelui tânăr, ca el, într-acel ceas chemându-l pe Hristos în ajutor și, arzându-ne de sus cu focul mâniei, ne-a făcut să fugim și am luat știință adevărată, ca să nu ne mai apropiem de dânsul.

Așa i-au spus lui Tevda duhurile cele viclene despre lucrurile ce se întâmplaseră.

Iar împăratul, fiind din toate părțile în nedumerire, îl chemă iarăși pe Tevda și zise:

- O, preaînțelepte, cele ce au fost grăite de tine toate le-am plinit, dar n-am aflat nici un folos. Iar acum, de ți-a rămas alt meșteșug, să-l primim și pe acela spre ispitire, doar vom afla vreo dezlegare acestei răutăți.

Tevda pofti să meargă să vorbească și el cu feciorul împăratului. Atunci, într-o dimineață, îl luă împăratul și merse cu el la cercetarea fiului său. Dacă șezu împăratul, începu a-l mustra cu vorba pentru neascultarea lui și pentru voia lui cea neînmuiată.

Iar el se întări iarăși și spuse că nu are nimic mai scump și mai cinstit decât dragostea lui Hristos. Tevda se așeză între dânșii și zise:

- O, Ioasafe, ce rău ai cunoscut la dumnezeii fără de moarte, de te-ai lepădat de slujirea lor și, pe tatăl și împăratul tău mâniindu-l, te-ai făcut urât de toți

oamenii? Oare nu dumnezeilor le datorezi viața? Oare nu te-au dăruit ei tatălui tău, ascultând rugăciunea lui și izbăvindu-l de legătura sterpiciunii?

Multe cuvinte deșarte și pricini fără de folos punându-i înainte, acela care îmbătrânise în răutate îi înșira cuvinte împotriva mărturisirii Evangheliei, vrând ca Ioasaf pe aceasta să o ocărască, iar pe cele idolești să le întărească. Dar fiul împărăției celei de sus și cetățeanul cetății aceleia pe care nu omul a întemeiat-o, ci Dumnezeu, tăcu puțin. Apoi zise el către Tevda:

- Ascultă, tu, prăpastie fără de fund a înșelăciunii, mai întunecată decât întunericul, sămânță babiloneasă, nepotul facerii turnului celui risipit, pentru care limbile s-au amestecat, mândru, deșert și becisnic unchiaș, ale cărui păcate sânt mai grele decât ale celor cinci orașe arse în foc și pucioasă! Pentru ce te silești a huli mărturisirea cea mântuitoare prin care cele întunecate se luminară și cei rătăciți au găsit calea, iar cei robiți au fost sloboziți? Spune-mi ce este mai bine: a-I sluji lui Dumnezeu Atotțiitorul, Unuia-Născut Fiului Său și Sfântului Duh, Dumnezeului nezidit și fără de moarte, începătură și izvor al bunătăților, a Cărui putere nu are potrivă și a Cărui slavă este neasemuită, înaintea Căruia stau mii și mii de îngeri și cete îngerești, cerul și pământul sânt pline de slava Lui, prin El toate s-au adus din nimic întru ființă, prin El toate câte sânt se țin și se tocmesc și cu a Lui purtare de grijă sânt îndreptate sau este bine a le sluji dracilor celor pierzători și idolilor fără suflet, a căror slavă și laudă este curvia și sodomia cu copii și alte fărădelegi care sânt scrise de dumnezeii voștri în cărțile turbării voastre celei rele?

Dar nu vă este rușine, blestematilor, cei care sân-

teți mâncare focului celui nepotolit, chip al neamului haldeiesc, să vă închinați lucrurilor ce sânt întocmite și scobite de mâini omenești? Voi scobiți piatra și ciopliți lemnul și le numiți dumnezei. Ați luat viței din cireada boilor sau din alte dobitoace și i-ați făcut idol mort și este mai de cinste acea vită înjunghiată decât acel idol al tău, că pe idol l-a făcut omul, iar pe vită a lucrat-o Dumnezeu. Cu ce este mai înțelegătoare acea vită necunoscătoare decât tine, cel care cuvântezi? Că ea îl știe pe acela care o hrănește, dar tu nu-L cunoști pe Dumnezeu de Care ai fost adus din nimic întru ființă, prin Care trăiești și ești păzit. Tu-l numești dumnezeu pe acela pe care-l vedeai deunăzi bătut cu fiare și foc, turnând pe el și lovindu-l cu ciocanul, pe care, înfășurându-l cu argint și cu aur l-ai ridicat de la pământ și l-ai pus la loc înalt. După aceea cazi la pământ înaintea lui și-i zici: „O, piatră, binecuvântată piatră", închinându-te idolului, adică lucrurilor făcute de mâinile tale, făpturilor celor moarte și fără suflet, iar nu lui Dumnezeu. Încă nici mort nu se poate numi idolul tău, căci n-ar putea fi mort cel care n-a fost vreodată viu. Un nume deșert și vrednic de atâta nebunie se cuvine idolului tău. Cel de piatră se sfărâmă, cel de lut se risipește, cel de lemn putrezește, pe cel de aramă îl mănâncă rugina, cel de aur și cel de argint se topește și se toarnă în forme. Dumnezeii tăi se vând și se cumpără, unii cu preț mult, alții cu preț puțin, că nu dumnezeirea îi face prețioși, ci materia din care sânt făcuți. Dar pe Dumnezeul Cel Adevărat cine-L vinde și cine-L cumpără? Cum s-ar putea chema dumnezeu, cel care nu este viu și nu se mișcă? Oare nu vezi că acela ce stă niciodată nu se scoală?

Rușinează-te, lăudând unele ca acestea! În-

străinându-te de adevăr, te-ai înșelat cu chipurile cele mincinoase, zidind idoli și punând nume de dumnezei lucrurilor mâinilor tale. Ridică-te, dar, becisnice, și caută în sus, ca să cunoști că mai bătrân ești tu decât dumnezeul pe care l-ai făcut! Acestea sânt lucruri zămislitoare de multă turbare. Tu, care ești om, și nu te-ai făcut singur, cum L-ai putut face pe Dumnezeu? Cum ar putea fi aceasta? Tu îți faci dumnezeu cu chip de om sau de vită, chip care nu are nici limbă, nici gâtlej, nici creier, nici altceva înăuntru, așa că nu seamănă nici cu omul, nici cu vreo vită, ci este un lucru fără de folos și plin de toată deșertăciunea.

Pentru ce slujești celor nesimțitori? Căci ședzi lângă cei care nu se mișcă și nu sânt de nici un folos. De n-ar fi meșteșugul cioplitorului în piatră sau al meșterului lemnar sau al zlătarului, tu n-ai avea dumnezeu. De n-ar sta străjeri să păzească, i-ai pierde pe dumnezeii tăi: că de multe ori, aceluia căruia i se roagă un oraș cu oameni mulți și nebuni, ca unui dumnezeu, să-i păzească, pe acela îl păzesc paznicii, ca să nu fie furat. Iar de va fi dumnezeul de piatră sau de zid sau din alt lucru mai prost, atunci el se păzește singur. Dacă dumnezeul este de aur sau de argint, cu nevoință este păzit. Deci, la voi este mai puternic dumnezeul de piatră, decât cel de aur, pentru că se păzește singur. Oare nu se cade a râde de voi, nebunilor și orbilor și neînțelegătorilor? Se cade, mai vârtos încă, a plânge, că lucrurile voastre sânt turbate, nu de bună-credință!

Acela care s-a deprins în oaste și s-a învățat în războaie și-a ales drept idol chipul de ostaș și i-a pus numele Ares. Iar cel care a avut poftă neastâmpărată către femei a făcut chip poftei pe care o avea în suflet și a cinstit-o ca pe Dumnezeu, punându-i

numele Afrodita. Alții, după chipul beției lor, și-au făcut dumnezeu și i-au pus numele Dionysos. La fel și poftitorii altor răutăți și-au făcut idoli după faptele lor. Poftele lor le numesc dumnezei și de aceea se face în capiștea lor jocul dulcții poftelor în glasul cântecelor curvești și în porniri fără de astâmpăr. Cine ar putea spune, pe rând, faptele lor cele scârnave? Cine ar răbda să-și spurce gura povestind în amănunt nerușinatele lor lucruri și fapte, pe care toți le știu, chiar dacă noi am tăcea?

Iată-ți dumnezeii, Tevdo, care ești mai nesimțitor decât idolii tăi. Acestora mă înveți să mă închin? Acestora să slujesc? Acesta este sfatul răutății tale și al nebunescului tău năravi? Ești asemenea idolilor tăi, tu și câți își pun nădejdea într-înșii (Ps.113,16), iar eu slujesc Dumnezeului meu și Aceluia mă voi aduce jertfă, Dumnezeului și Făcătorului și Celui Care poartă grijă de toate. Căci Domnul nostru Iisus Hristos este nădejdea noastră prin Care ajungem la Tatăl luminilor întru Duhul Sfânt și Care ne-a răscumpărat din robia cea amară prin Sângele Lui. Că, de nu s-ar fi micșorat pe Sine până la a primi chip de rob, noi nu ne-am fi învrednicit a ne numi fii ai lui Dumnezeu. Cu oamenii S-a amestecat, S-a suit cu Trupul pe Cruce, S-a îngropat până la a treia zi și S-a pogorât la iad și i-a scos pe cei legați de iutele-țiitor-de-lume, vânduți sub păcat. A treia zi a înviat și S-a înălțat la cer, de unde va să vie să judece viii și morții.

S-a vătămat Acela cu ceva din spurcăciunea lumii? Oare nu vezi soarele acesta care trimite raze și în locuri spurcate? Câte trupuri ale morții vede? Dar are el vreo vină pentru aceasta? Oare nu strânge și usucă lucrurile cele spurcate și împuțite,

iar pe cele întunecate le luminează ? Nu rămâne el neatins și neprins de orice spurcăciune ?

Dar focul cum este ? Oare, dacă ia într-însul fierul cel rece și negru nu-l face cu chip de văpaie și de foc ? A primit fierul ceva din ființa focului, fiind bătut cu ciocane și rănit ? Oare pățește focul ceva sau simte vreo vătămare ?

Tu, nesocotitule și împietritule la inimă, înțelege că acestea sânt lucruri zidite și putrede care nu au nici o putere din împreunarea celor proaste. Deci, pentru ce mă ocărăști pe mine, cel care spun că Fiul lui Dumnezeu nu S-a îndepărtat de slava Tatălui ? Ci, fiind Însuși Dumnezeu, a luat trup omenesc spre mântuirea oamenilor, ca să-i facă părtași firii dumnezeiești și firea noastră să o scoată din părțile cele mai de dedesubt ale iadului și să o cinstească cu slavă cerească. Pe domnul întunericului acestui veac l-a nimicit, iar neamul nostru l-a slobozit de chinurile lui. Lucrul pe care îl săvârșește Cel fără de patimi prin Patima Crucii arată amândouă firile Mântuitorului. Ca om se răstignește, iar ca un Dumnezeu întunecă soarele și cutremură pământul și multe trupuri care zăceau în mormânturi le înviază. Ca un om moare și ca Dumnezeu se scoală din morți, prădând iadul.

„Iadul se mișcă în adâncurile sale, ca să iasă întru întâmpinarea Ta" (Is. 14, 9), striga Isaia. Iadul se amărî întru sine și fu batjocorit, căci părându-i-se că primește un simplu om, el se lovi de Însuși Dumnezeu și degrabă fu prădat și deșertat. A înviat ca un Dumnezeu și S-a suit la ceruri, de unde nici într-un chip nu S-a mai pogorât. Iar firea noastră cea nechibzuită și cu totul ticăloasă, neînțelegătoare și de nimic, a făcut-o mai înaltă decât toate și a pus-o

în Scaunul slavei, în Scaunul care dă raze de nemurire.

Cum de nu te rușinezi hulind cuvântul lui Dumnezeu ? Nu este mai bine a sluji Dumnezeului Celui bun și iubitor de oameni, Care dă învățătură spre dreptate și poruncește înfrânarea, adică să se oprească omul de la necurăție, să urmeze legea nevinovăției, să învețe milostivirea și credința, să mărturisească pacea și să se iubească unul pe altul ? Acestuia, Care se cheamă Adevărul și este însăși Dreptatea, este mai bine a-I sluji sau dumnezeilor tăi celor vicleni și pătimași și spurcați și cu faptele și cu numele ?

Vai de voi, care sânteți mai împietriți decât pietrele și mai dobitoace decât dobitoacele ! Fii ai pierzării și moștenitori ai întunericului !

Iar eu sânt fericit, dimpreună cu toți creștinii care Îl au pe Dumnezeul Cel bun și iubitor de oameni. Aceia care-I slujesc lui Dumnezeu, măcar de vor pătimi în această viață, vor culege roadele ostenelii lor: roada cea fără de moarte, întru împărăția cea fără sfârșit și în fericirea cea dumnezeiască !

CAPITOLUL XXXII

Tevda este înduplecat de cuvântul lui Ioasaf și, primind credința creștină, își aruncă toate cărțile în foc

Iar Tevda zise către dânsul:

- Aievea este dovedit că a noastră credință au ales-o și au legiuit-o filozofi mari și mulți învățători minunați, aleși în daruri și în măiestria științei. Toți împărații și puternicii pământului au primit-o ca fiind bună și fără greșeală într-însa, iar pe cea galileeană au mărturisit-o oameni proști, neștiuți și săraci, și încă și aceștia puțini: nu mai mult de 12. Cum să fie mai de cinste mărturisirea celor puțini, nevestiți și mojici, decât punerea de lege a celor mulți, mari și străluciți și cu atâta înțelepciune dăruiți ? Ce poate să însemne aceasta, cum că aceștia să fi grăit adevărul, iar aceia să mintă ?

Iar feciorul împăratului îndată răspunse și zise:

- Acesta este adevărul, Tevdo ! Dar tu ca un măgar te arăți, că, auzind vioara cuvântului, trăiești nepricepând și ești mai învârtoșat decât aspida care-și astupă urechile ca să nu audă glasul descântătorilor. Bine a zis proorocul despre unul ca tine: „De-și va schimba harapul negreala sa și râsul

împestrițarea sa, și tu vei putea face bine". Fiind învățat în cele rele, nebune și oarbe, cum nu te poate aduce întru simțire tăria adeverinței ? Tu zici că spurcata credință este lăudată de minunați înțelepți și de mulți împărați este întărită; iar mărturisirea Evangheliei zici că este mărturisită de bărbați puțini și proști care arată tăria credinței noastre celei bune și slăbiciunea învățăturilor voastre celor viclene. A voastră însă, având ajutători înțelepți și puternici, iată, se stinge și se topește; iar credința noastră cea bună, neavând nici un ajutor omenesc, strălucește mai vârtos decât soarele și a cuprins marginile pământului. Că de ar fi mărturisită de ritori și de filozofi și de ar avea ajutători împărați silnici și puternici, tu, viclene, ai afla atunci cuvânt și ai zice că acestea s-au făcut cu putere omenească. Iar acum, văzând că Sfânta Evanghelie, tocmită de niște pescari proști și de toți prigonită, a cuprins toată lumea, „că peste tot pământul a ieșit vestirea lor și în marginile lumii graiurile lor" (Ps. 18, 4), ce mai poți zice, afară numai că aceasta este puterea cea nebiruită a lui Dumnezeu Care-și întărește lucrurile spre mântuirea oamenilor ? Dumnezeu vrea să-ți arate că ai voștri mint, iar ai noștri grăiesc adevărat, că toate ale voastre, de n-ar fi basme și minciuni, nu s-ar micșora, nici nu ar slăbi, având atât ajutor de la oameni. „Văzut-am pe cel necredincios fălindu-se, zice psalmistul, și înălțându-se ca cedrii Libanului. Și am trecut și iată nu era și l-am căutat pe el și nu s-a aflat locul lui" (Ps. 36, 35-36). Acestea le-a zis proorocul pentru voi care sânteți ajutători idolești. Căci încet-încet, nici locul vostru nu se va mai afla și cum piere fumul și cum se topește ceara de la fața focului, așa veți pieri, iar despre cunoașterea lui Dumnezeu din Evanghelie Domnul a zis: „Cerul și

pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece". Și iară a zis psalmistul: „La început, Tu, Doamne, ai urzit pământul și cerurile sânt lucrul mâinilor tale; acelea vor pieri, dar Tu trăiești în veci; toate ca o haină se vor învechi și le vei strânge ca pe un veșmânt și se vor schimba, iar Tu Același ești și anii Tăi nu vor scădea".

Dumnezeiești mărturisitori ai venirii Lui, acei prea înțelepți, care scoaseră întreaga lume din adâncul înșelăciunii, pe care tu, becisnice și cu adevărat rob al păcatului, îi ocărăști, străluciră în lume ca soarele prin semne și minuni și prin multe chipuri de puteri, dăruind oamenilor lumină, surzilor auz, șchiopilor umblare, morților dându-le viață. Că numai atingerea de ei vindeca bolile, iar pe dracii de care vă temeți voi ca de Dumnezeu îi izgonea nu numai din trupurile oamenești, ci din lumea toată, cu semnul Crucii, prin care s-a pierdut toată vrăjitoria și arătând că toată fermecătoria nu aduce nici un folos.

Așa au vindecat neputințele omenești cu puterea lui Hristos și au înviat toată făptura, ca niște mărturisitori ai adevărului, cu dreptate fiind slăviți de toți cei care au bună înțelepciune.

Dar tu ce ai spune de filozofii și de retorii tăi a căror înțelepciune Dumnezeu o arată deșartă? Ce lucru vrednic de pomenire au lăsat în lume acei ajutători ai diavolului, afară numai de dobitocie, rușine și meșteșug deșert care cu podoaba cuvintelor acoperă spurcăciunea credinței voastre celei împuțite? Că de la înșiși scriitorii lor câți s-au ridicat puțin din turbarea cea multă aflat-am că aceia pe care-i numiți dumnezei sânt oameni. Și pentru că unii dintr-înșii stăpâneau peste cetăți și țări, alții chiar nefiind vrednici decât de vreun lucru mic și

prost, au amăgit oamenii să-i numească dumnezei. În anii de demult, dacă arăta cineva vreun lucru de bărbăție sau de prietenie sau de altă bunătate, lucru vrednic de pomenire, se spune că era cinstit omul acela cu idoli și cu chipuri făcute de mâini omenești, iar oamenii care au urmat după ei, neștiind tocmeala de mai înainte – cum că numai pentru pomenirea și pentru aducerea-aminte a acelora au făcut lucru de laudă și au pus idoli – încet-încet, fiind înșelați cu lucrul dracului, începătorul răutăților, se închinară celor pătimași și putrezi ca unor dumnezei fără de moarte, aducându-le jertfe și prinoase. Ei aduceau jertfe dracilor care se sălășluiau într-acei idoli și li se închinau lor. Și, de vreme ce acei oameni nu încearcă să-L aibă pe Dumnezeu în cunoștință, s-au coborât la a-i numi pe dânșii dumnezei, ca să se slăvească dracii cu acel nume, căci fiind ei plini de trufie, poftesc a fi cinstiți ca dumnezei și s-au lăsat înșelați și trași în focul cel nestins.

Drept aceea îi învățară toată fărădelegea și tot lucrul fără de rușine pe cei care se închinară înșelăciunii lor. În acest vârf al înșelăciunii venind oamenii, fiind întunecați cu poftele lor, și-au pus idol și l-au numit dumnezeu, fiind ei înșelați și cu răutatea spurcați mai rău decât cele la care se închinau, până ce veni Domnul pentru milostivirea milei Sale și-i mântui pe cei care cred în El din această înșelăciune rea și pierzătoare. El ne învață cunoașterea lui Dumnezeu cea adevărată, că nu este altă mântuire afară de Dânsul și nici alt Dumnezeu nu este nici în cer, nici pe pământ afară de Însuși Făcătorul tuturor Care poartă toate cu cuvântul puterii Sale. Căci prin cuvântul Domnului s-au întărit cerurile și cu Duhul gurii Sale toată puterea lor; și toate prin El au fost și fără El nimic nu a fost din ce a fost.

Iar Tevda, dacă auzi aceste cuvinte, și cum era cuvântul plin de înțelepciunea cea învățată de la Dumnezeu, se înfricoșă ca de un glas de tunet și fu cuprins de tăcere. Abia într-un târziu își veni în ticăloasa lui simțire, că se atinsese cuvântul mântuirii de ochii cei întunecați ai inimii lui și multă căință îi intră în suflet pentru răutățile sale cele dintâi. Atunci, fugind de la înșelăciunea idolească, alergă spre lumina creștinătății și se îndepărtă de acea viață rea.

După aceea, atât se ridica împotriva patimii vrăjilor și farmecelor, pe cât mai înainte avea dragoste de ele. Stând în mijlocul soborului, iar împăratul șezând, strigă către dânsul cu glas mare și zise:

- O, împărate, cu adevărat Duhul lui Dumnezeu locuiește în feciorul tău! De acum nici un răspuns nu mai avem, nici cu ochii nu putem căuta împotriva celor ce zise el. Căci, cu adevărat, mare este Dumnezeul creștinătății și mare este legea lor și mare este taina lor!

Apoi, întorcându-se către feciorul împăratului, zise:

- Spune-mi, o, cel care ești luminat în suflet, primi-mă-va Hristos, dacă mă voi îndepărta de faptele mele cele rele și mă voi întoarce către Dânsul?

Iar mărturisitorul adevărului zise:

- Adevărat, adevărat, te va primi și pe tine și pe toți câți se întorc către El. Și nu te va primi prostește, ci ca pe un fiu al Său care se întoarce dintr-o țară îndepărtată, așa-l întâmpină El pe cel care se întoarce din calea strâmbătăților și-l ia în brațe de-l sărută și într-acel ceas ia de la dânsul rușinea și grozăvia păcatelor și-l îmbracă în haina mântuirii și în veșmântul cel prea luminat al slavei și în taină face

veselie puterilor celor de sus, căci prăznuiește aflarea oilor celor pierdute. Însuși Domnul a zis: „mai multă bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăiește" (Lc. 15,7) și „N-am venit să chem pe cei drepți, ci pe cei păcătoși la pocăință". Și prin proorocul zise Domnul: „nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu" (Iez. 18,23). Cu întoarcere vă întoarceți din calea voastră cea vicleană și pentru ce muriți, casa lui Israel, că fărădelegea celui fărădelege nu-l va vătăma. În orice zi se va întoarce din fărădelegea lui și va face dreptate și va începe a umbla în porunca vieții, cu viața va vietui și nu va muri (Iez. 18,28). Toate greșelile lui nu se vor mai aduce aminte, că a făcut judecăți drepte și într-însele va fi viu. Și iarăși strigă și zise cu alt prooroc: „Spălați-vă și fiți curați, înlăturați vicleniile din sufletele voastre înaintea ochilor mei. Părăsiți vicleniile voastre și învățați a face binele și de vor fi păcatele voastre ca negreala, ca zăpada le voi albi."

Aflând ce făgăduiește Dumnezeu celor care se întorc spre El, nu te lenevi, o, omule, nici nu zăbovi, ci apropie-te de iubitorul de oameni Hristos Dumnezeul nostru și te luminează, și fața ta nu se va rușina. Că, îndată ce te vei afunda în scăldătoarea dumnezeiescului Botez, toată rușinea omului celui vechi și toată sarcina păcatelor se îngroapă și nimic nu se alege de dânsa, iar tu vei ieși de acolo nou și curățit de toată spurcăciunea, nepurtând cu tine nici un semn sau grijă de păcate. După aceea este în mâna ta a te păzi în curăția care-ți va veni de acolo pentru milostivirea milei Dumnezeului nostru.

Iar Tevda, cu aceste cuvinte fiind îndemnat, numaidecât ieși și, ducându-se la peștera lui, luă toate cărțile de vrăjitorie și de fermecătorie ca pe niște

începături a toată răutatea și, ca pe o comoară a tainelor drăcești, le arse în foc. Apoi se duse la peștera acelui bărbat sfânt la care se dusese Nahor și-i spuse totul despre sine; presărându-și capul cu țărână și scoțând suspinuri grele și spălându-se cu lacrimi, își spovedi la acel unchiaș toate faptele sale cele spurcate. Iar acel bărbat sfânt, fiind foarte meșter în mântuirea sufletelor, îl îndemnă cu cuvinte de mântuire, ca să-l scoată din grumazul înșelătorului balaur, încredințându-l de mântuirea și de iertarea sa și că judecătorul îi va fi milostiv. Apoi, îl învață și-i porunci să postească multe zile spre a-l curăți cu dumnezeiescul botez. Iar omul se căia cu nevoință în toate zilele de păcatele ce făcuse și cu lacrimi și cu suspinuri îl ruga pe Dumnezeu să-i fie milostiv.

CAPITOLUL XXXIII

Sfătuit de Varahiia, împăratul îi dă fiului său jumătate din împărăție. Ioasaf aduce mulțime fără număr la credința lui Hristos

Din pricina celor întâmplate, împăratul era din toate părțile întru nedumerire. Având foarte mare întristare și multă grijă în suflet, își chemă boierii la sfat și se întrebau ce va mai face fiul său după acestea? Scoțând mulți multe sfaturi, iată, Varahiia, acela care este pomenit mai înainte, ca fiind cu cinstea boieriei cel mai mare și în sfaturi cel dintâi, zise:

- Împărate, noi nu am făcut fiului tău un lucru care se cădea să-l facem, ca să-l înduplecăm să urmeze poruncile tale și să slujească dumnezeilor noștri. După cum văd eu, noi ne silim să facem cele ce sânt fără de putere. Poate că această împotrivire și neînduplecare îi stă în fire și, dacă-l vei da rănirilor și caznelor, atunci te vei face vrăjmaș firii și după aceea nu te vei mai chema tată și de dânsul te vei lipsi, că el este gata a muri pentru Hristos. Dar ne-a mai rămas să facem un lucru: împarte împărăția cu el și poruncește-i să împărățească el în partea pe care i-o vei alege. Deci, dacă-l va trage firea lucrurilor, poate că va iubi tocmeala noastră,

căci obiceiul care este întărit vârtos în suflet nu este cu putere a se rupe lesne, ci mai bine se mută cu binișorul, iar nu cu sila. Dacă va trăi în legea creștinească, tot nu vei fi lipsit de fecior și îți va fi mângâiere la întristare.

Acestea dacă zise Varahiia, toți mărturisiră că îi primesc sfatul și cuvântul. Atunci, împăratul lăsă să se facă acestea așa, iar a doua zi de dimineață îl chemă pe fiu-său și-i zise:

- Acesta este cuvântul meu cel mai de apoi către tine, fătul meu, căruia, dacă nu-i vei fi ascultător și nu vei face pe voia inimii mele, să știi că mai mult nu vei fi cruțat.

El întrebă care va să fie puterea acelui cuvânt, iar împăratul îi răspunse:

- De vreme ce m-am ostenit atât de mult și te-am aflat spre tot lucrul neclătinat și neslăbit a nu te supune cuvintelor mele, de acum vino să-ți împart împărăția și să te faci împărat într-o parte. Acolo îți va fi în voie să mergi în orice cale vei pofti, fără de opreliște.

Atunci, acel suflet dumnezeiesc, cunoscând că și această slobozire în voia lui spre cădere i-o tocmește împăratul, socoti să-l asculte pe împărat, chibzuind ca în acest fel va scăpa din mâinile lui și va putea umbla în calea ce poftea el. Și zise către împărat:

- Eu pofteam să-l caut pe acel bărbat dumnezeiesc, care mi-a arătat calea mântuirii și să-mi iau ziua bună de la toate și cealaltă vreme a vieții mele să o petrec împreună cu dânsul. Dar, de vreme ce nu mă lași să fac cele ce-mi sânt de folos, de această dată mă supun ție, că în lucrurile în care nu zace periciunea aievea, adică și la arătarea și la înstrăinarea de Dumnezeu, este bine a te supune părintilor.

Atunci împăratul se umplu de veselie și împărți în două toată averea ce era sub stăpânirea lui și, punându-l pe fiu-său împărat, îl împodobi cu coroană și, luminându-l cu toată slava împărătească, îl trimise în împărăția ce-i era dăruită, cu slujitori luminați. Și porunci împăratul domnilor și boierilor și căpitanilor și tuturor oștilor să aleagă care vor să meargă cu fiu-său, care să rămână cu el. Tot el alese un oraș cu oameni mulți să-i fie scaun de împărăție și alte câte se cuvin unui împărat toate îi dărui.

Ioasaf, dacă luă puterea împărăției, cum ajunse în orașul care-i era gătit să împărățească, puse într-însul semnul patimii Domnului, al cinstitei Cruci, pe toate turnurile, sparse capiștile și altarele idolești și idolii de pe stâlpi îi sfărâmă și-i surpă. Săpă pământul ca să descopere temeliile și le aruncă afară nelăsând nici o fărâmă de rămășiță în pământ. În mijlocul orașului zidi Domnului Hristos o biserică mare și foarte frumoasă și porunci să se adune acolo toată mulțimea norodului și să aducă cinste lui Dumnezeu prin închinarea Crucii. Mai înainte de toți, el însuși se apropia și stătea în mijloc și se da spre rugăciune cu dinadinsul și-i învăța și-i mângâia pe toți câți erau sub mâna lui. Făcea toate ca să-i rupă pe oameni de înșelăciunea cea rea, drăcească, și să-i lipească lui Hristos: le arăta deșertăciunea turbării idolești și le mărturisea Evanghelia, le spunea lucrurile pogorârii lui Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu și le mărturisea minunile venirii Lui, le arăta patima Crucii cu care ne-am mântuit, puterea Învierii și suirea la cer, le dădea veste de ziua cea înfricoșată a celei de-a doua veniri a Lui, și despre bunătățile ce sânt gătite credincioșilor și despre munca ce-i așteaptă

pe păcătoși. Acestea toate ca pe un năravbun le avea și cu vorbe line și blânde le spunea, că nu poftea să-i fie norodului frică de dânsul și să-l cinstească pentru semeția și trufia puterii împărătești, ci pentru smerenia și blândețile sale cu care-i trase mai vârtos pe toți către sine. Căci cu faptele era minunat și bun, iar cu înțelepciunea era smerit.

Drept aceea, luându-și el ajutor puternica și fericita smerenie, îi făcu pe toți să asculte de glasul lui cu credință și cu dulceață, încât, în puțină vreme, tot norodul care era sub dânsul, orășeni și țărani, învățară cuvintele lui cele glăsuitoare de Dumnezeu și se lepădară de înșelăciunea dumnezeilor celor morți și se îndepărtară de jertfele și de spurcăciunile idolești, lipindu-se de credința cea fără sminteală. Așa, cu învățătura lui schimbându-se din păgânătate, se făcură toți ai lui Hristos și toți câți erau prin munți și prin peșteri ascunși de frica tatălui său, preoți și călugări și câțiva dintre episcopi, ieșind din sălașele lor, mergeau la dânsul cu bucurie. Iar el pe aceia care căzuseră în năpaste și în primejdii ca acelea, pătimind pentru Hristos, cu cinste îi lua și-i ducea în palatul lui și le spăla picioarele și capetele și în toate le slujea.

Atunci târnosi și biserica cea nouă făcută de dânsul și-l puse într-însa arhiereu pe oarecare din episcopi care suferise mult pentru legea lui Hristos și-și pierduse scaunul episcopiei sale; era un om sfânt și meșter în pravilele bisericești și cu sufletul plin de darul și de râvna dumnezeiască.

Zidi numaidecât scăldătoare mare pentru botez și porunci să-i boteze pe cei care credeau în Hristos și se întorceau către El. Și, iată, se botezau întâi domnii lui și câți erau în frunte, apoi slujitorii și alt norod. Botezându-se, aceștia nu luau numai sănă-

tate sufletească, ci și trupească, căci toți câți erau cuprinși de boli și de orbire, acele neputințe toate rămâneau acolo, iar ei ieșeau din dumnezeiasca scăldătoare cu sufletele curate și cu trupurile sănătoase, luând vindecare sufletească și trupească. Mulțime de pretutindeni se întorcea atunci la împăratul Ioasaf, cerându-i a învăța de la dânsul creștinătatea. Și săpă ca să surpe toate altarele idolești și luă toată avuția și strânsura câtă era pusă idolilor și zidi locaș Sfântului Dumnezeu în toate locurile, iar acele bogății și haine scumpe și comori idolești luându-le împăratul Ioasaf, făcea lucruri bune și de folos dintr-acelea blestemate și fără de ispravă.

Spurcații draci care locuiau într-acele capiști și altare cu cumplită goană erau goniți. Pieirea ce le sosise în urechi multora o strigau, iar țara aceea toată se slobozea de întunecata lor înșelăciune, în vreme ce nevinovata credință creștinească cu lumina strălucea, că și împăratul era tuturor chip și izvod de bunătăți și pe mulți îi ațâța și-i aprindea către acea înțelegere. Căci lucrurile spre care se nevoiesc puternicii împărăției plac și celor mici și tot spre acelea privește și norodul, și pe acelea se deprind a le iubi și cei supuși pe care le iubește domnul lor.

Deci, ajutându-i aici Dumnezeu, creștea și se înmulțea între ei creștinătatea, că împăratul cu totul era întărit în suflet pentru poruncile lui Dumnezeu și întru dragostea Lui și era tocmitor cuvintelor darului și cârmuitorul sufletelor, îndreptându-le spre adăpostul lui Dumnezeu. Ioasaf socotea că lucrul împăratului este mai înainte de toate să-i învețe pe oameni a se teme de Dumnezeu și să păzească dreptatea, lucrare ce se cuvine a o face împăratul, și

Ioasaf o făcea. Tocmindu-se pe sine a împărăți peste patimi, supușilor lui le era ca un cârmaci ales, ținându-le cu pază cârma dreptății, că acesta este hotarul, adică legea împăratului celui adevărat: cum să împărățească peste pofte și să se oprească de la lucrurile rele. Neamul cel mare al strămoșilor săi și slava lui cea împărătească întru nimic nu o socotea, știind că tot neamul nostru își are strămoș din țărână și din aceeași frământare sântem toți, și bogații, și săracii. În toată vremea își ducea mintea în adâncul smereniei și amintindu-și în tot ceasul de fericirea ce va să fie, venetic se socotea pe sine aici, pe pământ. Întorcându-i pe toți câți erau sub dânsul de la înșelăciunea cea veche a părinților, îi făcu robi Celui Care ne-a răscumpărat cu scumpul Său Sânge din robia cea rea.

Apoi, la al doilea lucru ce gândea: bunătatea se cunoaște din facerea de bine. Înțelepciunea cea întreagă, adică curăția și dreptatea, deplin o avea, fiind el încununat cu a curăției cunună, dar acum se gândea să-și împartă toată bogăția săracilor, necruțând nimic, căci bogăția cea pământească este nestătătoare și se nevoia să o pună acolo unde nici viermele, nici putreziciunea nu o strică, unde furii nu o sapă și nu o fură. Și așa a făcut, pentru că cel care a luat putere mare, este dator a se asemăna Celui Care i-a dat biruința. Iar Ioasaf foarte se silea a se asemăna lui Dumnezeu și nu voia să aibă ceva mai de cinste decât milostenia, cu care-și aduna bogăția facerii de bine, mai de preț decât aurul și decât pietrele scumpe, bogăție care și aici veselește cu nădejdea răsplătirii ce va să fie, iar acolo îndulcește cu gustarea așteptatei fericiri. El îi cerceta pe cei din temnițe și pe cei închiși prin ocne, și tuturor le dăruia de toate din destul, că el era tatăl tuturor

copiilor orfani și al văduvelor și săracilor tată bun și milostiv. El socotea că lui își face bine cu binele ce-l primeau alții de la el, că fiind bogat în daruri și cu adevărat împărat, din tot sufletul dăruia celor lipsiți și avea nădejde că, la vreme potrivită, va lua plată nemăsurată.

Peste puțină vreme vestea despre el străbătu pretutindenea și toți se simțeau îndemnați spre bunătate ca de o mireasmă bine mirositoare și necurmat alergau să-și lepede sărăcia trupească dimpreună cu cea sufletească. Gurile tuturor îl lăudau că nu trăgea oamenii cu sila sau cu frica de dânsul, ci cu dragostea cea din inimă sădită de la Dumnezeu și din viața lui cea bună.

Atunci, și cei care erau sub stăpânirea tatălui său se alăturau lui și, lepădând toată înșelăciunea, mărturiseau adevărul și îl binevesteau. Casa lui Ioasaf creștea și se întărea, iar casa lui Avenir se micșora și slăbea, așa cum s-a petrecut și cu împărații Saul și David.

CAPITOLUL XXXIV

Împăratul Avenir se dumirește și începe a-i iubi pe creștini; el își cheamă fiul ca să învețe de la dânsul credința în Hristos

Avenir, văzând acestea, târziu oarecum își veni în fire și-n simțire și cunoscu neputința și deșarta înșelăciune a mincinoșilor săi dumnezei, pe care de atunci îi urî. El îi strânse pe sfetnicii cei dintâi, ca să scoată la lumină cugetele sale și toți aceia îl întăriră în această adevărată trezire a lui. Ascultând ruga lui Ioasaf, Mărturisitorul Răsăritului de sus îl cercetă și pe împărat, iar împăratul a vrut să arate aceasta fiului său. Așa că îi scrise carte lui Ioasaf, într-acest chip:

„Avenir împărat, prea iubitului meu fiu, Ioasaf, bucurie! Cugete îmi intră în suflet și rău mă tulbură, iubite fiu, iar cele ale credinței tale le văd strălucind mai vârtos decât soarele. Îmi venii în simțire și aflu că cele ce mi-ai zis sânt adevărate și că ne acoperea întunericul adânc al păgânătății și al păcatelor, încât nu puteam căuta spre adevăr și spre Ziditorul tuturor și să-L cunoaștem. Ci însăși lumina cea strălucitoare care ne era arătată de tine nu voiam să o vedem, făcându-ți tie multe răutăți

și pe creștini, o, vai, pe mulți becisnicește ucigându-i; dar, fiind ei întăriți cu puterea ce le ajută până în sfârșit, au biruit cruzimea noastră, pe care ei milostivire o numeau. Acum, am scuturat negura cea groasă din ochii noștri și am văzut o mică rază a adevărului. Încă și această mică rază un alt nor al părăsirii celei rele se ispitește să o întunece, punându-mi înainte și arătându-mi mulțimea răutăților mele pentru care îi sânt urât lui Hristos, ca un prigonitor și un pizmaș care i-am fost.

Deci, tu, fiul meu cel dulce, arată-mi cele ce crezi de acestea și învață-mă pe mine, tatăl tău, ce mi se cade să fac și îndreptează-mă către înțelegerea cea de folos".

Această carte luând-o și citind cele ce sânt într-însa, se umplu de bucurie și de mirare Ioasaf și numaidecât intră în cămara sa de taină și căzu cu fața la pământ înaintea icoanei Domnului. Uda pământul cu lacrimi și mulțumea și se mărturisea Stăpânului și buzele deschizându-le spre cântare, zise: „Înalța-Te-voi, Dumnezeul meu, Împăratul meu și voi binecuvânta numele Tău în veac și în veacul veacului." (Ps. 144, 1). „Mare este Domnul și lăudat foarte și măreția Lui nu are sfârșit" (Ps. 144, 3). „Cine va povesti puterile Tale și laudele Tale, cine le va face auzite?" Tu, Cel Care întorci piatra întru izvoare de apă, această inimă a tatălui meu, mai vârtos împietrită decât piatra, ai înmuiat-o ca ceara, după voia Ta cea iubitoare de oameni. Căci puternic ești să-i ridici din pietre pe feciorii lui Adam. Îți mulțumesc, Stăpâne, Iubitorule de oameni, Dumnezeul meu, că îndelung ai răbdat și îndelung rabzi pentru păcatele noastre și tocmai până acum ne-ai lăsat nepedepsiți. Că noi sântem vrednici a fi lepădați de la fața Ta, certați și pedepsiți într-această viață ca și acei oameni

fără de lege care locuiseră în orașele cele cinci și au fost arși cu foc și cu pucioasă. Ci, răbdarea Ta cea lungă s-a milostivit peste noi. Îți mulțumesc eu, nepriceputul și neharnicul, măcar că nu sânt vrednic a cuvânta bunătățile Tale și mă rog îndurărilor Tale nemăsurate, Doamne Iisuse Hristoase, Fiul și Cuvântul Tatălui Celui nevăzut, Carele toate câte sânt prin cuvânt le-ai adus la ființă și voia Ta le ține. Cel Care Te-ai răstignit pe lemn și l-ai legat pe cel tare și celor care erau legați de el le-ai dăruit slobozenie veșnică. Tu milostivește-Te și acum și întinde mâna Ta cea nevăzută și slobozește-l cu totul pe robul Tău, tatăl meu, din robia cea iute a diavolului și arată-i lui aievea că Tu ești Dumnezeul cel viu și adevărat și singurul Împărat veșnic și fără de moarte. Vezi zdrobirea inimii mele cu ochi milosârd și milostiv și, după făgăduința Ta cea nemincinoasă, fii cu mine, cel care Te-am cunoscut și Te mărturisesc Făcătorul și Purtătorul de grijă a toată făptura. Să pătrundă în mine apa Ta cea nepierzătoare și să mi se dea de la Tine piatra cea din marginea unghiului, cuvânt despre deschiderea gurii mele și minte bine întărită, ca să pot eu, robul tău cel de nici o trebuință, să spun cum se cuvine tatălui meu taina socotinței Tale și să-l ridic cu puterea Ta din înșelăciunea deșartă a viclenilor draci și să-l aduc către Tine, Dumnezeul și Stăpânul, Cel Care nu voiești moartea noastră, a păcătoșilor, ci ne aștepți întoarcerea și pocăința, că ești preaslăvit în veci, AMIN.

Așa s-a rugat Ioasaf și, încredințându-se că nu va greși în lucrarea lui, îndrăzni, întru milosârdia lui Hristos, și purcese de acolo cu cinste împărătească și sosi la împărăția tatălui său. Îndată ce i s-a spus tatălui de venirea fiului, acesta ieși întru

întâmpinarea lui și, luându-l în brațe, îl sărută și făcu bucurie mare și ospăț tuturor oamenilor pentru venirea lui. După acestea, șezură amândoi în taină.

Cine ar putea spune cele ce a grăit atunci feciorul împăratului? Nu cu filozofia l-a învățat pe tatăl său, ci i-a spus cuvintele ce-l învăța Duhul Sfânt cu care și pescarii au pescuit toată lumea pentru Hristos, iar acei necărturari se arătară mai înțelepți decât filozofii. Înțelepțindu-se de la Duhul Sfânt, Ioasaf grăi împăratului, luminându-l cu lumina cunoștinței. Și mai înainte, mult ostenindu-se ca să-l scoată pe tată-său din înșelăciunea cea drăcească și rea, ce nu grăia și ce nu făcea, ca să-l întoarcă? Dar se credea asemenea celor care cântă în zadar și grăiesc în urechile celor care nu ascultă.

Iar când a căutat Domnul spre smerenia lui Ioasaf, robul său, și a ascultat rugăciunea lui, atunci ușile inimii celei închise le-a deschis, că „voia celor ce se tem de El o va face și rugăciunea lor o va auzi" (Ps. 144, 19). Lesne înțelegea acum împăratul cele ce grăia fiul său și, dacă află Ioasaf vreme cu prilej, luă, cu darul lui Hristos, biruință asupra dracilor și a duhurilor celor viclene care stăpâneau sufletul tatălui său și-l slobozi cu totul de înșelăciunea lor, îi spuse cuvântul mântuirii și-l lipi de Dumnezeul cel viu, Care este în ceruri. Îi spuse de la început lucruri mari și minunate, de acelea pe care nu le știa și cu urechile inimii nu le auzise.

Deci, spunându-i multe de Dumnezeu, îi arătă credința cea bună: cum că nu este alt Dumnezeu sus în cer, nici jos pe pământ, afară de Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, un singur Dumnezeu mărturisit. Multe taine despre dumnezeire îi arătă și îi spuse despre făptura văzută și despre cea nevăzută; cum din nimic Ziditorul toate le-a adus la ființă și cum l-a zidit pe om după chipul și asemănarea Sa și l-a

cinstit cu volnicia și l-a făcut părtaș bunătăților din rai, poruncindu-i numai de acel singur pom să se depărteze, care era pomul cunoștinței; și cum, dacă a călcat porunca, l-a gonit din rai. Atunci, căzând din apropierea cu Dumnezeu, neamul omenesc lunecă în multe înșelăciuni ca acestea, făcându-se rob păcatului și supunându-se morții cu cazna diavolului. Căci, apucându-i pe oamenii supuși lui, îi făcu a-L uita de tot pe Dumnezeul și Stăpânul lor, și-i plecă să-i slujească cu închinăciunea idolească cea spurcată.

Dar Ziditorului Dumnezeu, făcându-I-Se milă de noi, cu bunăvoirea Tatălui și cu ajutorul Sfântului Duh, S-a născut pentru noi din Sfânta Fecioară și, luând Patimă, Cel fără de patimi a înviat din morți a treia zi, izbăvindu-ne de cazna cea de mai înainte, ne învrednici unei mai mari slave: că suindu-Se la cer, de unde Se și pogorâse, acolo ne-a ridicat și pe noi. În El credem că va să vină iarăși să învieze zidirea Sa și să plătească fiecăruia după lucrul său, adică pe cei vrednici să-i ia întru împărăția cerului și în bunătățile cele nespuse, iar pe păcătoși să-i întoarcă în muncile ce-i așteaptă, în viermii cei neadormiți și în toate muncile care și le-au gătit lor robii păcatului.

Acestea toate, petrecându-le cu cuvinte și cu multe mărturii, cum am zice, Scripturi, cu darul Duhului Sfânt, se sălășluiră într-însul. După aceea îi vorbi de necurmata milosârdie a lui Dumnezeu și cum este gata a-i primi pe cei care se întorc cu pocăință la El și că nu este păcat care să poată birui mila lui Dumnezeu, numai dacă omul va vrea să se căiască. Arătându-i lui acestea cu multe arătări și mărturii din Scripturi, puse sfârșit cuvântului.

CAPITOLUL XXXV

Avenir primește credința creștinească și pe idoli îi zdrobește, iar capiștile lor le schimbă în biserici și moare după ce a trăit patru ani în pocăință

Împăratul, umilindu-se de acea înțelepciune învățată de la Dumnezeu, cu glas mare și cu suflet fierbinte Îl mărturisea pe Mântuitorul Hristos și, dezlegându-se de toată înșelăciunea drăcească, se închina cu semnul cinstitei și de viață făcătoarei Cruci înaintea ochilor tuturor. Ca să audă toți, Îl mărturisea pe Dumnezeul cel adevărat, Tatăl, pe Domnul nostru Iisus Hristos și pe Duhul Sfânt și-și spovedea păgânătatea sa cea mai dinainte, văzându-și cruzimea și nemilostivirea sa ce a avut asupra creștinilor, așa încât era cunoscut cu fapta cuvântul zis de Pavel: „...iar unde s-a înmulțit păcatul, a prisosit harul" (Rom. 5,20).

Deci, vorbind prea înțeleptul Ioasaf despre Dumnezeu și despre credința cea bună către voievozi și către boieri, către slujitori și către toate slugile și gloatele care veniseră atunci la dânsul cu cântări frumoase, asupra lor se lăsă darul Duhului Sfânt și-i ridică pe toți către grăirea slavei lui Dumnezeu, de strigau toate gloatele ca un singur glas:

„Mare este Dumnezeul creștinilor, și nu alt Dumnezeu, afară de Dumnezeul nostru Iisus Hristos Carele este slăvit cu Tatăl și cu Duhul Sfânt."

Iar împăratul Avenir, umplându-se de râvnire dumnezeiască, se ridică asupra idolilor făcuți din aur și argint pe care-i avea în palatul lui și-i surpă pe pământ și-i zdrobi mărunțel și-i împărți săracilor, făcându-i să fie de folos. Apoi, ocolind împreună cu fiul său toate capiștile idolești și altarele lor, le arseră până în temelie și zidiră biserici sfinte lui Dumnezeu. Nu făcea acest lucru numai în oraș, ci și prin toată țara, cu mare nevoință. Iar duhurile viclene care locuiseră prin acele capiști, zbierând și țipând fugeau și puterea cea nebiruită a Dumnezeului nostru o strigau, cutremurându-se și toate hotarele țării înconjurând.

Atunci și din păgânii care erau vecini, mulțime multă mergea către credința creștină. Tot atunci veni dumnezeiescul arhiereu, de care am zis mai înainte, și-l pregăti pe împăratul Avenir, ca să primească dumnezeiescul Botez, în numele Tatălui și al Fiului și al Duhul Sfânt și din dumnezeiasca scăldătoare îl primi Ioasaf, adică el îi fu naș. Acest lucru mai cu mirare era, că se arăta născător tatălui său și făcător de naștere sufletească celui care l-a născut trupește, că era fiu Tatălui ceresc și cu adevărat poamă dumnezeiască a rădăcinii celei dumnezeiești, care zice: „Eu sânt vița, iară voi sânteți mlădițele" (In. 15, 5).

Așa s-a născut împăratul din apă și din Duh și se bucura cu bucurie nespusă, bucurie din care se împărtăși orașul tot și laturile de primprejur și cei care erau mai înainte întunecați se arătară fii ai luminii. Toată boala și neputința și nevoia, care era adusă de la draci pe oameni, departe era gonită de creștini și

erau toți întregi și sănătoși cu sufletele și cu trupurile. Și alte multe minuni se făceau pentru întărirea credinței, iar biserica se zidea și episcopii care se ascunseseră de frică se arătau și-și luau bisericile și eparhiile lor; alții, dintre preoți și dintre călugări, erau puși episcopi pentru păstorirea turmei lui Hristos.

Deci, împăratul Avenir, așa dezlipindu-se de viața sa cea mai dinainte, spurcată, și căindu-se de cele ce făcuse, îi dădu fiului său toată domnia împărăției lui, iar el locuia în liniște, presărându-și pururea capul cu țărână și scoțând suspinuri grele și spălându-se cu lacrimi, însuși vorbea către Cel Care este pretutindeni și cerea de la Dânsul iertarea păcatelor sale.

Într-asemenea adânc al smereniei și al umilinței se pogorî, încât se opri a mai pomeni numele lui Dumnezeu cu gura sa. Ci, cu povața fiului său, de-abia îndrăzni spre acest lucru, adică a cuteza să cheme numele lui Dumnezeu. Așa cu bună schimbare se schimbă și umbla pe calea care duce la bunătăți, încât întrecu prin buna creștinătate neștiința păcatelor sale. Așa viețui el patru ani în pocăință, și în lacrimi, și în toate bunătățile, iar apoi căzu în boală grea, de netămăduit; atunci, Ioasaf cu cuvinte mângâietoare ușură greutatea ce căzuse pe dânsul, zicând:

- Pentru ce ești trist, tată, și pentru ce te tulburi? Nădăjduiește în Dumnezeu și te mărturisește Lui, Cela Care este nădejdea tuturor marginilor pământului și celor care sânt pe mare, departe, care cheamă, cu proorocul, strigând: „Spălați-vă și fiți curați. Dați în lături vicleniа din sufletele voastre înaintea ochilor Mei. Învățați-vă a

face bine și de vor fi păcatele voastre ca negreala, ca zăpada le voi albi".

Nu te teme, tată, că păcatele celor care se întorc spre Dumnezeu nu vor birui bunătatea Lui cea nemăsurată. Oricâte ar fi păcatele, sub măsură sânt și au număr, iar bunătatea Lui este nemăsurată și nenumărată. Ceea ce este sub număr nu se cade să biruiască ceea ce este fără număr.

Cu aceste cuvinte mângâindu-i sufletul, îi dădu nădejde bună. Atunci tată-său, întinzându-și mâinile în sus, mulțumea și se ruga pentru dânsul și binecuvânta ziua în care s-a născut, zicând:

- Fiul meu cel dulce, fiule, nu ești al meu, ci al Tatălui ceresc! Dar cu ce-ți voi plăti? Cu ce binecuvântare te voi binecuvânta? Ce mulțumire voi trimite lui Dumnezeu pentru tine? Că eram pierdut, iar prin tine am fost găsit. Mort eram întru păcat și am înviat, vrăjmaș și dușman i-am fost lui Dumnezeu și m-am împăcat cu El. Dar pentru toate acestea ce-ți voi da? Dumnezeu îți va dărui ție răsplătiri vrednice.

Așa zicând des, îl săruta pe iubitul cocon. Apoi, rugându-se și grăind: „Iubitorule de oameni, Dumnezeule, în mâinile Tale îmi dau sufletul meu", cu pocăință își mută sufletul către Dumnezeu. Iar Ioasaf, cu lacrimi cinsti sfârșitul tatălui său și petrecând trupul lui cu cinste, îl puse în mormintele bărbaților celor temători de Dumnezeu. Nu-l îmbrăcă cu haine împărătești, ci-l împodobi cu haină de pocăință și, stând lângă mormânt, ridică mâinile la cer și, lacrimi izvorându-i pâraie din ochi, strigă către Dumnezeu, zicând:

„Doamne, Împăratul slavei, Însuți puternic și fără de moarte, îți mulțumesc că n-ai trecut rugăciunea și lacrimile mele, ci ai binevoit a-l întoarce pe

robul Tău, tatăl meu, din calea strâmbătății și a-l trage către Tine, Mântuitorul tuturor și l-ai ridicat din calea înșelăciunii idolești, învrednicindu-l a Te cunoaște pe Tine, Dumnezeul cel adevărat și iubitor de oameni. Acum, Domnul meu, Doamne și Dumnezeule, Carele ești adâncul bunătății celei necurmate, rânduiește-l în locul cel luminat, răcoros și cu odihnă, unde strălucește lumina feței Tale și să nu aduci aminte de fărădelegile lui cele dintâi, ci după mila Ta cea multă șterge zapisul greșelilor lui și sparge catastiful păcatelor lui. Împacă-l cu sfinții Tăi pe care el i-a omorât cu foc și cu sabie și le poruncește să nu îi mânie pe ei, că Ție, Stăpânul tuturor, toate Îți stau în putere, afară de miluirea celor care nu se întorc la Tine, aceasta nu-Ți stă în putere. Că mila Ta s-a vărsat asupra tuturor și-i mântuiește pe toți care te cheamă, Doamne Iisuse Hristoase. Că Ție Ți se cuvine slava în veci. AMIN".

Șapte zile întregi rugăciuni ca acestea a adus, neîndepărtându-se de lângă mormânt, nici de bucate sau de băutură nu și-a adus aminte, nici de odihna somnului nu s-a atins, ci uda pământul cu lacrimi și cu suspinuri netăcute, rugându-se. Iar a opta zi, intrând în palat, toată avuția și strânsoarea o împărți celor care aveau nevoie, încât nici unul din cei lipsiți nu rămase nemiluit. Slujba aceasta sfârșind-o în puține zile, deșertă toate comorile, ca să nu-l împiedice nimic din greutățile bogăției, când va vrea să intre prin ușile cele strâmte.

CAPITOLUL XXXVI

La 40 de zile după moartea tatălui său, Ioasaf a dat împărăția lui Varahiia și, părăsindu-le pe toate, se duse în pustie

La 40 de zile după petrecerea tatălui său, făcând el parastasul, îi chemă Ioasaf pe toți boierii, pe slujitorii oștirii și pe câțiva dintre orășeni și, șezând după obicei, zise în auzul tuturor:

- Iată că tatăl meu, Avenir-împărat, a murit ca oricare sărac, cum am văzut, și nimic nu putu să-i ajute sau să-l izbăvească de Judecata cea netăgăduită: nici slava împărătească, nici eu, iubitul lui fecior, nimeni dintre prieteni și rudenii, ci merse către Judecata cea de acolo, ca să dea seamă de traiul acestei vieți, neducând cu sine nici un ajutor, ci numai faptele înseși, în orice chip vor fi. Asemenea se va întâmpla aceasta tuturor câți au fire omenească, iar în alt chip nu poate fi.

Ci, acum, fraților și prietenilor, norodul Domnului, voi, pe care Domnul nostru Iisus Hristos, v-a răscumpărat cu scumpul Lui Sânge și v-a izbăvit din înșelăciunea cea de demult și din robia vrăjmașului, ascultați-mă: Voi înșivă știți viața mea, că, de când L-am cunoscut pe Hristos și m-am

învrednicit a-I fi rob, am urât toate ale vieții și numai pe Acela singur l-am iubit. Aceasta pofteam, ca să ies din valul lumii și din gâlceava cea deșartă și să fiu eu însumi numai cu Acela. Să lucrez Dumnezeului și Stăpânului Meu în liniștea cea fără de gâlceavă a sufletului, dar împotrivirea tatălui meu mă oprea, ca și porunca de a-i cinsti pe părinți. De care lucru, cu mila și cu ajutorul lui Dumnezeu, nu m-am ostenit în deșert, nici nu am pierdut zile ca acelea în zadar, ci și pe dânsul și pe voi toți v-am făcut ai lui Hristos și v-am învățat a-L cunoaște pe Însuși Dumnezeul cel adevărat și Domnul a toată lumea, însă nu eu am făcut acestea, ci darul Lui care este cu mine, care m-a izbăvit și pe mine din înșelăciunea drăcească și din slujba cea rea, idolească și pe voi, oamenii mei, v-a izbăvit din robia cea iute.

De acum este vremea a-mi împlini făgăduința către Dumnezeu, este vremea să mă duc unde mă va îndrepta El Însuși. Voi socotiți cine vreți să vă fie poruncitor și să vă împărățească, pentru că, iată, sânteți desăvârșiți și deplin în voia Domnului și nimic nu vă este ascuns din porunca Lui întru care să umblați, neabătându-vă nici spre dreapta, nici spre stânga și Dumnezeul păcii să fie cu voi toți. AMIN.

Iar oamenii aceia și noroadele, dacă auziră acestea, îndată se făcu o gâlceavă și un chiot mare și o strigare și o tulburare, plângând și jeluindu-se de sărăcia și de lipsa în care vrea să-i aducă Ioasaf, adică de a-i sărăci și de a-i lipsi de dânsul. Așa jeluindu-se, se încredințau unul pe altul cu jurământ, ca să nu-l lase în nici un chip, ci să-l oprească și să nu-l slobozească spre a se duce. Așa gâlcevind tot norodul și toți boierii, împăratul strigă către

norod și, făcând semn cu mâna, le porunci să tacă și făgădui că va face după voia lor.

Așa-i slobozi acasă, iar pe unul din boieri, care era mai bun decât toți, având credința cea bună și fiind împodobit cu frumusețea vieții, pe nume Varahiia, pe care și mai înainte l-am pomenit în poveste, când Nahor se prefăcuse a fi Varlaam și grăia către filozofi, îl opri. Acest Varahiia încă se pregătise el însuși să stea cu el în pustie și se nevoia aprinzându-și inima cu râvna cea dumnezeiască. Pe acesta luându-l împăratul în taină, îi grăia cu dragoste și fierbinte îl ruga să ia împărăția și să pască oamenii lui Dumnezeu în frica Lui, ca el să se ducă în calea care poftise. Iar dacă văzu Varahiia că Ioasaf nu vrea să mai împărățească și se leapădă de tot îi zice așa:

- O, împărate, cât îți este judecata de nedreaptă, cât îți este cuvântul fără de porunca lui Dumnezeu. Dacă ai învățătură să-l iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți, în ce chip lucrul ce-l lepezi de la tine îl pui asupra mea? Dacă este bine a împărăți, păstrează-ți tu acel bine, iar de este acela poticneală și sminteală sufletului, pentru ce o pui înaintea mea și vrei să mă împiedici?

Văzându-l că grăiește așa și întărește acestea, Ioasaf se părăsi de acea vorbă și-l lasă pe Varahiia de se duse la casele lui. Dacă înnoptă, la miezul nopții, scrise carte plină de înțelepciune către norod, spunându-le despre credința cea bună și despre slava ce sânt datori lui Dumnezeu, despre felul vieții ce trebuie să i-o închine Lui, despre cântări și mulțumiri de toată smerenia. Apoi le spuse că el nu-l alege pe altul afară de Varahiia și poruncește ca el să ia cinstea împărăției.

Hârtia pe care o scrisese, o lăsă în casa unde se culca și, furișându-se, ieși din palat, însă nu se putu ascunde de tot, că dis-de-dimineață se află de plecarea lui. Numaidecât se făcu între oameni tulburare și plângere și ieșiră toți cu multă grabă să-l caute, socotind în toate chipurile cum îi vor ieși înainte în calea în care va fi fugind el. Iar nevoința lor nu fu în deșert, căci apucând pe toate căile și înconjurând toți munții și străbătând codrii cei nestrăbătuți, îl aflară la un pârâu cu mâinile ridicate la cer, făcându-și rugăciunea la ceasul al șaselea. Când l-au văzut, vărsară lacrimi și se rugară și îl mustrară pentru plecarea sa, iar el zise:

- Vă osteniți în zadar, că de acum să nu mai nădăjduiți să mă aveți împărat.

Dar fiind înduplecat de multa lor rugăciune, se întoarse iar la palat și adunându-i pe toți, își arătă sfatul. Atunci își întări cuvântul cu jurământ, cum că nu va mai locui cu dânșii nici măcar o zi, „că eu am isprăvit slujba care am avut către voi și nimic n-am lăsat nefăcut, nici nu am tăcut despre cele ce sânt de folos, ci v-am învățat pe toți, mărturisind credința în Domnul nostru Iisus Hristos și arătându-vă căile pocăinței. Iar eu acum mă duc pe calea pe care am poftit, și mai mult, nici unul dintre noi nu va vedea fața mea. Iar astăzi mărturisesc, după cuvântul dumnezeiescului Apostol, că eu curat sânt de sângele nostru, al tuturor, că n-am tăcut a vă spune și a vă învăța tot sfatul lui Dumnezeu".

Acestea auzind și știind tăria gândului său, cum că nimic nu poate să-l oprească, plângeau de sărăcia lor, că îi sărăcește de dânsul care în nici un chip nu vrea să-i asculte. Atunci împăratul, luân-

du-l pe Varahiia despre care a fost cuvântul mai înainte, zise:

- Fraților, eu pe acesta vi-l pun împărat.

Iar el nu vroia să asculte sau să se plece acelui lucru și fără de voia lui l-au pus în biruința și în puterea împărăției. I-au pus coroană pe cap și inelul cel împărătesc l-au dat în mâna lui. Stând spre răsărit, Ioasaf se ruga cu rugăciune pentru împăratul Varahiia, ca să fie păzit neclintit întru credința lui Dumnezeu și să afle umblet fără abatere în poruncile lui Hristos. Pentru aceasta se ruga și pentru clerul bisericii și pentru toată turma, cerând sprijin și mântuire de la Dumnezeu și tot ce se cuvenea și era de folos pentru purtarea lor de grijă.

Așa rugându-se, își întoarse capul spre Varahiia și zise:

- Iată, frate, îți poruncesc cum poruncea odată Apostolul (Fapt. 20,28): „Ia aminte la tine și la toată turma în care te-a pus Duhul Sfânt împărat să păstorești oamenii Domnului pe care i-a răscumpărat cu scumpul său Sânge și, așa cum L-ai cunoscut pe Dumnezeu mai înainte decât mine și I-ai slujit Lui cu gând curat, așa și acum să arăți mai mare nevoință, slujindu-I bine. Cu cât te-ai învrednicit de la Dumnezeu cu putere mare, cu atât ești dator unei plăți mai mari".

Plătește dar Făcătorului Tău de bine cu plată de bunătăți, păzind sfintele porunci și ferindu-te de toată calea ce duce la pieire. Așa cum știi că este la corăbii: când va sminti și va greși ceva cel care trage la galere, puțină vătămare aduce celor care călătoresc cu dânsul în corabie, iar când greșește cârmaciul însuși, atunci toată corabia este dusă la pieire. Așa este și la împărați. De va

greși cineva din boieri, nu face atâta pacoste norodului, cât mai degrabă își face lui însuși, iar de va greși împăratul singur, tuturor orășenilor și noroadelor face vătămare.

Drept aceea, cu munci mari să știi că vei fi pedepsit dacă vei trece cu vederea ceva și nu vei lua seamă la cele ce se cuvin. Păzește-te cu multă tărie în faptele cele bune și urăște toată voia care te trage către păcat. Că Apostolul a zis: „În toate umblați în pace și în sfințenie, fără de care nimeni nu-L va vedea pe Dumnezeu". Socotește roata care învârtește lucrurile omenești: unele într-un chip, altele într-altul și schimbându-le. Să ai gândul tău cel temător de Dumnezeu neschimbat și nemutat într-acea repede învârtire a lumii, că a se schimba și a se muta cineva în lucrurile cele lumești, acela nu dă semne de înțelepciune. Iar tu să fii vârtos întărit toată vremea în bunătăți; nu te înălța cu această slavă trecătoare în trufia cea deșartă, ci cu cuget curat socotește firea ta ca și cum ar fi întru nimic. Cugetă și la această viață scurtă de aici și la moartea care este înjugată cu trupul și nu vei cădea în groapa trufiei. De te vei teme de Dumnezeul cel adevărat și Împăratul cerului, cu adevărat vei fi fericit, căci zice psalmistul: „Ferice de cei ce se tem de Domnul și umblă în căile Lui" (Ps. 127,1) și „Fericit este bărbatul cela ce se teme de Domnul și poruncile Lui va voi foarte". Căci mai întâi de toate, ești dator a păzi aceste porunci: „Fericiți cei milostivi că aceia se vor milui" și „Fiți milostivi cum și Tatăl nostru cel ceresc este milostiv".

Cei care sânt în putere mare, mai întâi de toate, de această poruncă vor fi întrebați. Și, adevărat, cel care a luat putere mare, dator este, după puterea lui,

să se asemene Celui Care i-a dat acea biruință mare și cu aceasta se va asemăna lui Dumnezeu, când nu va ține nimic mai de cinste decât milostenia. Căci și pe cei supuși nimic altceva nu-i trage către dragoste ca mila facerii de bine, când se dăruiește celor care au nevoie.

Deci, cel care este supus și plecat de nevoie, când îi vine vremea, se răzvrătește, iar cel care este ținut și strâns cu legăturile dragostei are tocmeală tare către cel care o ține.

Drept aceea, să fii apropiat celor care ți se roagă și deschide urechile către cei săraci, ca să afli și tu urechea lui Dumnezeu deschisă. Că în ce chip vom fi noi către aproapele nostru, într-același chip ne vom afla pe Stăpânul, și în ce chip vom auzi noi, vom fi auziți, și cum vom vedea, așa vom fi văzuți de ochiul cel dumnezeiesc care vede toate. Să aducem milei milă, ca să luăm și noi cu măsura după măsură.

Să asculți și altă poruncă ce este asemenea celei dintâi: „Iertați și vi se va ierta vouă. De nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru cel din cer nu va ierta greșelile voastre".

Drept aceea, nu ține mânia greșiților, ci, căutând iertarea greșelilor tale, iartă celor care-ți greșesc ție. Că iertarea se dă pentru iertare și pacea ce vom avea către vecinii noștri, aceea va opri mânia lui Dumnezeu asupra noastră. Asemenea, neiertarea noastră către greșiții noștri face greșelile noastre neiertate, așa cum a pățit cel datornic cu zece talanți, dacă nu i-a fost milă de aproapele lui și aduse asupră-i și camătă la atâta datorie.

Drept aceea, să ne socotim ca să nu pățim și noi așa, ci să iertăm datoria și să lepădăm din inimă toată mânia, ca să se ierte și cele multe ale noastre.

Iar mai înainte de toate și peste toate, să păzești să nu crească tocmeala ereziei, ci să păzești sămânța lui Dumnezeu curată și fără amestecare, ca să arăți Stăpânului roadă înmulțită, când va veni să ceară socoteală de la tot omul de faptele ce a făcut în viață si să plătească fiecăruia după faptele lui, când vor străluci drepții ca soarele, iar pe păcătoși îi va acoperi întunericul și rușinea veacului.

Deci, acum, fraților, vă dau lui Dumnezeu-Tatăl și Cuvântului adevărului Său Care vă poate zidi și vă poate da să moșteniți împărăția cerului, împreună cu toți sfinții Lui. După ce zise acestea, își plecă genunchii și se rugă cu lacrimi și, întorcându-se, îl sărută pe Varahiia pe care-l pusese împărat și pe toți boierii. Iar atunci, cu adevărat a fost o clipă vrednică de lacrimi: că stăteau toți înaintea lui și, așa cum voiau a fi cu dânsul în această viață, așa și pentru despărțirea de el voiau să-și lase și sufletul. Și ce cuvinte de jale nu grăiau? Că de jale, înnebuneau pentru acea patimă și erau ca niște bețivi și strigau: „Vai de noi, amară despărțire este aceasta! Stăpâne și tată și mântuitorule, tu ne-ai izbăvit din înșelăciune și am aflat odihnă din toate răutățile. Dar acum, după despărțirea de tine, ce va fi cu noi? Ce răutăți ne vor ajunge?".

Așa zicând, își băteau piepturile și plângeau pentru primejdia ce-i cuprinsese, iar el, potolindu-le jalea cea multă cu cuvinte mângâietoare, le făgăduiau că duhul său va fi cu dânșii, că a fi alături de ei cu trupul nu-i mai stă în putere. Acestea zicând, ieși din palat și toți îl priveau cum se duce, fără gând de a se mai întoarce, căci se depărtase atât de mult, încât nu se mai putea zări orașul. Iar ei de bună voie fugeau cu el. Dacă au ieșit afară din

oraș, departe, el nu-i mai mângâia cu cuvântul, ci mai vârtoasă și mare certare le dădea. Atunci ei se despărțiră de dânsul și se întoarseră îndărăt fără voia lor, privind des înapoi către el și, umblând, se împiedicau. Iar unii din cei mai fierbinți, jeluindu-se cu lacrimi, mergeau de departe după dânsul, până veni noaptea și-i despărți pe unii de alții.

CAPITOLUL XXXVII

Umblând prin pustie, Ioasaf mânca numai buruieni, iar ispitirile diavolești le gonea cu semnul Sfintei Cruci

Ieși acel viteaz bun din palatul împărătesc cu bucurie; ca și cum s-ar întoarce cineva dintr-o pribegie la moșia sa, așa cu veselie călătorea și Ioasaf. Pe dinafară era îmbrăcat cu hainele împărătești pe care era deprins a le purta, iar pe sub acelea era cu felega de păr pe care i-o dăduse Varlaam.

Atunci, într-acea noapte, ajungând la casa unui sărac, se dezbrăcă de hainele cu care era îmbrăcat și le dărui acelui sărac, împlinind binele cel desăvârșit. Și astfel, cu rugăciunile aceluia și ale altor multor săraci, își făcu pe Dumnezeu ajutor. Apoi, îmbrăcându-se cu haină de mântuire, ieși la viața pustiei, neavând cu sine nici apă, nici pâine, nici altceva de trebuință pentru îmbrăcat afară de acea felegă aspră, despre care am povestit puțin mai sus. Sufletul său tânjea cu o poftă care este mai presus de fire după dragostea dumnezeiască a lui Hristos, Împăratul cel fără de moarte, era cu totul doritor și întors către Dumnezeu, fiind cuprins de dragostea Lui care-l face pe om mai puternic decât focul. Fiind el beat de dragostea cea

dumnezeiască, ardea de sete, asemenea aceluia ce a zis: „În ce chip poftește cerbul izvoarele apelor, așa râvnește sufletul meu către Tine, Doamne. Însetoșat-a sufletul meu după Dumnezeu cel tare și viu" (Ps. 41,1-2) și asemenea sufletului ce este rănit cu dragoste, ca acela care strigă în Cântarea Cântărilor: „Sădit-ai întru noi dragostea Ta" și „arată-mi fața Ta și să aud glasul Tău că este dulce și fața Ta este frumoasă".

Această frumusețe nespusă poftind-o, ceata apostolilor și gloata mucenicilor au luat-o în inimă ca pe un foc și nimic din acestea ce se văd, nici viața aceasta trecătoare nebăgând în seamă, au râvnit frumusețea cea dumnezeiască, fiind mereu cu cugetul la dragostea Cuvântului Lui Dumnezeu, care foc este. Și Sfântul acela, Ioasaf, care era cu trupul de neam bun, iar cu sufletul împărătesc era încă de și mai bun neam, cunoscu cele pământești, dar pe toate deopotrivă nu le băgă în seamă, ci călcă toate dulcețile, bogăția și slava omenească, iar coroana și caftanele cele împărătești le asemăna pânzei de păianjen, încă și mai proaste. Dându-se cu totul lucrurilor cu durere și cu scârbă ale vieții călugărești, striga din toată inima: „Însetat-a de Tine sufletul meu, suspinat-a după Tine trupul meu" (Ps. 62,2).

El intră în adâncul pustiei fără de întoarcere, iar valurile acestei vremi lepădându-le ca pe o povară și ca pe niște fiare grele, se veseli cu duhul și căutând la iubitul Hristos, strigă către El, ca să-i audă glasul care grăia: „De acum înainte, Doamne, să nu mai vadă ochii mei bunătățile acestei lumi. De acum să nu mă mai înalți în mintea mea cu deșertăciunile lumii, ci, Doamne, umple ochii mei de lacrimi sufletești și îndreaptă pașii mei și mi-l arată pe Varlaam, sluga Ta. Arată-mi-l pe tocmitorul mântuirii mele, ca să mă învăț cu adevărat

cu această viață călugărească și cu nevoința pustnicească; să nu cumva să alunec, nefiind eu iscusit în războiul vrăjmașului. Ajută-mă, Doamne, să nimeresc calea prin care să Te aflu pe Tine, că sufletul meu se rănі cu dragostea Ta și pe Tine Te poftesc, Tu, izvorul mântuirii."

Acestea cugeta întru sine totdeauna și vorbea către Dumnezeu, cu rugăciunea cea înaltă împreunându-se cu El. Astfel, tare și vârtos umbla pe calea lui, nevoindu-se să ajungă la locul unde locuia Varlaam; se hrănea cu iarbă care creștea în pustie; și nimic nu purta cu sine, afară de trupul său și de felega cu care era îmbrăcat. Încă și iarbă pentru hrană abia afla, iar apă de a se adăpa nici într-un chip nu găsea, că pustia aceea era uscată și fără de apă.

Când mergea pe cale, soarele îl ardea la miezul zilei, iar el se aprindea mult de setea zădufului în locul acela fără de apă. Dar dragostea biruia firea, iar pofta ce avea către Dumnezeu răcorea setea cea de apă. Pizmașul diavol, cel ce urăște binele, nerăbdând a-l vedea cu gânduri ca acelea și cu dragoste așa fierbinte către Dumnezeu, multe ispite și primejdii ridica asupra lui în pustie, aducându-i aminte de slava lui cea împărătească, de boierii și de slugile cele împodobite ce stăteau înaintea lui, de prieteni și de rude, de înțelepții săi cei vârstnici și cât de legate erau sufletele tuturor de sufletul lui și cum îi întărea să-și tocmească mântuirea. Atunci îi punea înainte bogăția acelor bunătăți și sudorile sale cele multe și putința trupească și călătoria lui pe care nu era deprins a o face și lungimea vremii și nevoia de apă care-i stătea înaintea ochilor și că nici într-un chip nu se află mângâiere sau sfârșit la atâta osteneală și ridica în mintea lui mult praf de cugete, ca odinioară marelui Antonie. Dar el,

chemându-l pe Hristos și cu a lui dragoste fiind aprins și întărit în buna nădejde și în credință, nu bagă în seamă ispitele diavolului și se văzu vrăjmașul slăbit și rușinat la năvala cea dintâi.

Apoi veni cel rău cu o altă cale de pierzare, că la dânsul sânt multe cărări de răutăți și cu multe chipuri de năluciri se nevoia a-l întoarce îndărăt și a-l arunca în spaimă. Uneori, se arăta negru, cum și este, alteori sărea asupră-i ținând sabia goală și lăudându-i-se cu puterea, alteori, se schimba în multe chipuri de fiare și venea asupră-i scrâșnind din dinți și făcând plesnet cumplit. Și în șarpe se închipuia și în aspidă și în vasilisc. Iar viteazul și îndrăznețul pătimitor era fără cutremur în suflet, că pe Cel de sus și-l. pusese scăpare, fiind în trezirea minții și, bătându-și joc de vicleanul, zicea:

- Nu te poți ascunde de mine, înșelătorule, știu cine ești tu cel ce ridici unele ca acestea. Tu ești acela care face rău neamului omenesc încă din început, cel ce ești viclean în toată vremea și niciodată și nicicum nu încetezi de a vătăma și, cum se cuvenea obrazului tău, tocmai aceste chipuri ai și luat: te închipuiești fiarelor și-ți arăți voia ta cea sălbăticească și strâmbă și înveninată care vatămă.

Ce gândești, blestematule, că vei face cele ce nu-ți stau în putere? De când am priceput că sânt ale tale aceste răutăți, nici o grijă nu-mi este de tine. Domnul mi-e ajutor și eu voi privi spre vrăjmașii mei; pe aspide și pe vasilisc voi călca cu și pe toți cărora te-ai închipuit tu; și pe tine te voi călca, și pe leu, și pe zmeu, fiind eu întărit cu puterea lui Hristos. Să se rușineze și să se tulbure toți vrăjmașii mei și să se întoarcă îndărăt foarte degrabă.

Acestea grăind și îmbrăcându-se cu semnul Sfintei Cruci, arma cea nebiruită, toate nălucirile

drăcești le făcu deșarte, iar fiarele pieriră cum piere fumul și cum se topește ceara de fața focului. Iar el, fiind întărit cu puterea lui Hristos, mergea bucurându-se și mulțumind Domnului. În pustietatea aceea multe feluri și neamuri de șerpi și de fiare erau, care, întâmpinându-l pe dânsul, nu în năluciri, ci aievea se arătau. Așa era acea cale, plină de dureri și de frică. Iar el peste amândouă zbura cu cugetul, căci frica, așa cum zice Scriptura, este gonită cu dragostea, iar durerea o ușura cu dorirea. Așa multe primejdii și dureri pătimind, sosi în pustia din țara Sinaritului unde locuia Varlaam și acolo află apă de-și stinse văpaia setei.

CAPITOLUL XXXVIII

Dacă îl găsi pe Varlaam, Ioasaf îşi petrecu viaţa cu dânsul

Petrecu Ioasaf doi ani încheiaţi în adâncul acelei pustii rătăcind şi neaflându-l pe Varlaam, ispitindu-i Dumnezeu şi în acest chip tăria cugetului şi vitejia sufletului său. Şi era Ioasaf fără de acoperământ, ars de văzduh şi degerat de frig şi căutându-l neîncetat pe prea cinstitul stareţ ca pe o comoară de mult preţ, şi răbdând multe ispitiri de la duhurile cele viclene, şi multe dureri purta din lipsa buruienilor care-i erau lui de mâncare; fiind pustia aceea secetoasă, încă şi acele buruieni creşteau rar. Dar acel suflet vârtos şi nebiruit mai lesne petrecea cele cu scârbă, decât unii cele dulci.

Drept aceea, nici ajutorul cel de sus nu-l părăsi, ci după mulţimea durerilor şi ostenelilor, mângâierile lui Hristos, Cel Care îl iubea, întăreau sufletul lui şi în visuri şi aievea. Iar când s-a împlinit anul al doilea, Ioasaf se afla căutându-l pe cel pe care-l dorea şi, fiind trist, vărsa pâraie de lacrimi către Dumnezeu, grăind: „Arată-mi-l, Doamne, arată-mi-l, Stăpâne, pe cel care mi-a fost începător cunoaşterii de Tine şi tocmitor acestor bunătăţi şi

să nu mă lipseşti de atâta bine pentru mulţimea păcatelor mele, ci învredniceşte-mă a-l vedea şi a mă nevoi împreună cu dânsul."

Atunci, cu darul lui Dumnezeu, merse pe o cărare ce-l ducea acolo şi află o peşteră. Aici era un călugăr care vieţuia trai pustnicesc şi, cu căldură luându-l în braţe şi sărutându-l, îl întrebă de locaşul lui Varlaam şi-i spuse lucrurile sale şi le făcu arătare acelui bărbat. Apoi, dacă ştiu de la acela locaşul celui pe care îl căuta, precum nimereşte vânătorul iscusit urma vânatului, aşa curând sosi la nişte semne de care îi spusese lui acel călugăr şi mergea bucurându-se şi întărindu-se cu nădejdea ca un copil care are nădejde să-l vadă pe tatăl său, pe care nu-l văzuse de multă vreme. Că dragostea către Dumnezeu, dacă se aprinde în suflet, se arată mai caldă şi mai tare decât aceea a firii.

Aşa merse şi ajunse la uşa peşterii lui Varlaam şi bătând, zise:

- Binecuvântează, părinte!

Iar Varlaam, cum auzi glasul, ieşi afară din peşteră şi cu duhul îl cunoscu pe cel care după vederea din afară nu era lesne a-l cunoaşte, pentru acea schimbare şi mutare minunată cu care se schimbase, căci se mutase din obrazul cel dintâi şi dintr-acele tinereţi frumos înflorite, şi înnegrise de arsura soarelui, şi-i crescuse părul, şi i se supseseră buzele şi ochii îi intraseră înlăuntru, iar genele îi erau arse de cărarea lacrimilor şi de patima multor lipsuri de hrană.

Ioasaf îl cunoscu pe părintele sufletesc, căci avea semnele feţei într-acelaşi chip ca şi mai înainte, când venise întâi la dânsul, în curţile împărăteşti. Atunci, stând stareţul către răsărit, trimitea lui Dumnezeu laudă cu rugăciune de mulţumire. Şi după

rugăciune, dacă zise „AMIN", se luară în brațe și împletindu-se cu mângâieri fierbinți, se sărutau luându-l unul pe altul în brațe, fără de saţiu de dragostea cea de demult. Și dacă se îmbrățișară unul cu altul și se bucurară, Varlaam luă cuvânt și zise așa:

- Bine ai venit, iubite fiu, fătul lui Dumnezeu și moștenitorul împărăției cerului lui Hristos Domnul, pe care L-ai iubit și pe dreptate L-ai dorit mai vârtos decât toate lucrurile cele trecătoare și putrezitoare și ca acel negustător chibzuit și foarte înțelept care-și vându tot și cumpără mărgăritarul cel fără de preț, aflând comoara cea nefurată ascunsă în câmpul poruncilor Domnului, te-ai dat tot, necruțând nimic din câte sânt trecătoare, ca să-ți cumperi câmpul acela. Să-ți dea Domnul, în locul celor trecătoare și putrede, cele netrecătoare și neînvechitoare.

Spune-mi, dară, scumpul meu, cum ai venit aici? După plecarea mea, ce s-a întâmplat cu tine? Tatăl tău L-a cunoscut pe Dumnezeu sau încă, fiind purtat de nebuni, tot nu s-a schimbat din înșelăciunea drăcească?

Acestea întrebând Varlaam, Ioasaf luă cuvânt de-i povesti toate pe rând, câte s-au întâmplat după plecarea lui, precum și câte a făcut el până în clipa aceea, când, ajutându-i Domnul, ajunse la părintele lui sufletesc.

Starețul asculta cu dulceață și cu minune și, slobozind lacrimi fierbinți, zicea:

- Slavă Ție, Dumnezeul meu, Cel Care ajuți în toată vremea și folosești celor care Te iubesc. Slavă Ție, Hristoase, Împăratul a toate, prea bunule Dumnezeu, că ai binecuvântat sămânța pe care am sădit-o eu în sufletul lui Ioasaf, robul Tău, ca să aducă

roadă însutită, cum se cuvine Ție, Lucrătorului și Stăpânului sufletelor noastre. Slavă Ție, bine Mângâietorule și Duhule Sfinte, căci cu darul pe care l-ai dat sfinților apostoli l-ai învrednicit și pe acesta a fi părtaș acelui dar și cu dânsul multe mulțimi de oameni ai slobozit din înșelăciunea cea rău îndrăcită și i-ai luminat cu cunoștința cea dumnezeiască.

Cu adevărat, așa era lăudat Dumnezeu de amândoi și-l mulțumeau, și, vorbind ei de asemenea lucruri și, bucurându-se cu darul lui Dumnezeu, sosi seara. Atunci se sculară la rugăciune și făcură slujbele cele după obicei.

Apoi, își aduseră aminte de hrană și puse Varlaam masă plină de bucurii duhovnicești foarte scumpe, iar din bucatele trupești puțină mângâiere avea: varză crudă, căreia însuși starețul îi era lucrător, și puține semințe de finic care se aflaseră într-acea pustie. Bând apa din izvorul ce era acolo, mulțumiră iarăși Aceluia Care-și deschide mâna și satură toate jigăniile. Și iar sculându-se își făcură rugăciunea de noapte și după rugăciune începură iarăși vorbă duhovnicească plină de cuvinte de mântuire și de dumnezeiască și cerească înțelepciune. Vorbiră toată noaptea până ce se făcu dimineață și își aduseră iarăși aminte de rugăciune, după obicei.

De atunci locui Ioasaf cu Varlaam împreună, destui ani viețuind acea viață atât de minunată și mai presus de firea omenească, plecându-se părintelui și dascălului său cu multă smerenie și ascultare, deprinzându-se la tot felul de bunătăți și bine se învăța asupra războiului duhurilor celor viclene și nevăzute, că își omorî toate poftele și chibzuiala trupească o supuse duhului, ca pe un rob

stăpânului. Hrana și odihna cu totul uită, iar somnului îi poruncea ca unui rob, atât se întărise cu nevoința pustnicească, încât însuși Varlaam, care trăia de mulți ani în același chip, se mira de răbdătoarea lui înfrânare, că din hrana cea vârtoasă și nemângâioasă gusta numai cât să fie viu și să nu moară de acea nevoire și să se păgubească de plata lucrurilor celor bune. Asemenea își supunea firea și către nedormire, ca și cum ar fi fost fără carne și fără trup, iar lucrul lui cel necurmat era rugăciunea și lucrarea minții și toată vremea vieții lui se săvârșea în vederi duhovnicești și cerești, încât nu lăsa să treacă nici un ceas, nici jumătate de ceas fără folosință duhovnicească, de când se sălășluise într-acea pustie. Că acela este lucrul rânduielii călugărești celei adevărate: ca niciodată să nu se afle deșert de lucrul cel duhovnicesc, pe care bine l-a isprăvit viteazul acela. Și mergând pe calea aceasta, cu bună bărbăție păzi și căldura candelei celei nestinse din început până în sfârșit, punând pururea suișuri în inima lui și trecând dintr-o putere la altă putere mai mare, adăugând în toată vremea poftă către poftă și nevoință către nevoință până ajunse la fericirea pe care o dorea și către care se nădăjduise.

CAPITOLUL XXXIX

Varlaam îi vorbește lui Ioasaf despre moartea sa și-l mângâie; apoi, împărtășindu-se cu Sfintele Taine și întărindu-se cu semnul Sfintei Cruci, moare

Așa viețuia Varlaam împreună cu Ioasaf și se întreceau în răbdarea cea bună, fiind afară de toată grija și de tot valul lumii, și își câștigau minte netulburată și neamestecată cu nici o învoială pământească. Într-una din zile, după multele osteneli ale credinței celei bune, chemându-l starețul pe sufletescul său fiu pe care-l născuse cu Evanghelia, începu către dânsul cuvânt și vorbă duhovnicească, zicând:

- O, dragul meu Ioasaf, de mult ți se cădea să locuiești în această pustie și pentru aceasta rugându-mă eu pentru tine, Hristos mi-a spus că te voi vedea înainte de sfârșitul vieții mele. Și, iată, după cum doream, te-am văzut: văzutu-te-am lepădat de lume și de toate câte sânt în lume și împreunat cu Hristos, în vrere neîndoită și ajuns la măsura cea desăvârșită a umplerii de El. Acum, când veni vremea ducerii mele lângă ușa vieții, s-a împlinit și pofta pe care am avut-o de a fi soț și împreună-locuitor cu Hristos.

Tu să-mi acoperi trupul cu pământ și dă țărâna țărânei și să locuiești în acest loc, ținându-te de viața cea duhovnicească și făcând pomenire ticăloșiei mele. Că mă tem ca nu cumva să-mi iasă înainte întunecata mulțime de draci spre împiedicarea sufletului pentru mulțimea neștiințelor mele.

Iar tu, fătul meu, să nu slăbești întru sudorile postului, nici să te sperii de lungimea vremii și de sfaturile cele drăcești. Ci, fiind întărit cu puterea lui Hristos, cu îndrăzneală să-ți bați joc de neputința lor. Iar către învârtoșarea duhurilor și către îndelungarea vremii să fii ca și cum ai aștepta în toate zilele să te dezlegi de aici și ca și cum ai începe abia acum ajunul vieții călugărești, iar acea zi socotește-o de-a pururea începutul și sfârșitul. Așa, în toată vremea, uitând cele dinapoi și năzuind către cele dinainte, după socotință aleargă după cinstea chemării celei de sus întru Iisus Hristos, cum ne poruncește dumnezeiescul Apostol, care zice: „căci de ni se și strică omul nostru cel din afară, cel dinlăuntru se înnoiește din zi în zi". Că această puțină și ușoară vreme a scârbei noastre de aici ne lucrează multă bogăție a slavei întru mulțimea bunătăților celor veșnice, când nu vom socoti cele văzute, că cele văzute sânt în scurtă vreme, iar cele nevăzute sânt veșnice. Acestea cugetând, iubite, tu îmbărbătează-te și te întărește. Nevoiește-te ca un ostaș bun să placi căpitanului; de-ți va aduce vicleanul cugete de slăbiciune și se va nevoi a slăbi puterea ta, nu te teme de năvălirile lui, aducându-ți aminte de porunca Stăpânului Care zice: „în lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea" (In. 16, 33).

În toată vremea să te bucuri de Domnul că te-a scos și te-a dezlipit de lume și te-a pus ca înaintea feței Sale. Deci, Însuși Cel Care te-a chemat cu

chemarea cea sfântă Acela este aproape de tine, nu te îngriji de nimic, ci în toată rugămintea ta cu mulțumire să-I faci cunoscute cererile lui Dumnezeu, că Însuși Acela a zis: „Nu te voi lăsa, nici nu mă voi depărta de tine". În greutatea vieții și la slăbiciunea ajunării având cugete ca acestea, veselește-te pomenindu-L pe Domnul Dumnezeul nostru, că și eu L-am pomenit pe Domnul și m-am veselit. Când va gândi vrăjmașul asupra ta război, aducându-ți cugete de mândrie înaltă și arătându-ți slava împărăției lumești pe care tu ai lăsat-o și altele care sânt în lume, atunci pune peste tine ca o pavăză cuvântul care zice: „Când veți face toate câte vă sânt poruncite să ziceți că sânteți niște robi de nici o treabă și ce eram datori a face n-am făcut". Dar care din noi poate să plătească datoria cu care sântem datori Stăpânului Care pentru noi, fiind El bogat, a sărăcit, ca noi să ne îmbogățim cu sărăcia Lui și a pătimit Cel nepătimaș ca pe noi să ne slobozească din patimă? Ce har are Stăpânul Care pătimește pentru rob, iar noi nici pe departe nu ajungem la patimile Lui?

Acestea socotind, îți vei curăța cugetele și ți le vei umple de toată înălțarea care se suie la știința lui Dumnezeu și-ți vei robi tot gândul în ascultarea lui Hristos. Și pacea lui Dumnezeu care covârșește toată mintea să păzească inima ta și cugetele tale în Iisus Hristos.

Acestea fiind grăite de Varlaam, Ioasaf nu mai avea măsura pâraielor de lacrimi, ce ca dintr-un izvor curgeau cu multe șipote de se uda pe sine peste tot și uda și pământul unde stătea. Jeluindu-se pentru această despărțire, se ruga fierbinte ca să-i fie și el soț călătoriei lui celei mai de apoi și să nu

rămână după dânsul mai mult în această viață, zicând:

- Pentru ce, o, părinte, cauți numai ce este al tău și pentru tine însuți, iar nu cauți și ce este al aproapelui tău? Cum vei împlini lucrul dragostei celui desăvârșit, după cuvântul Celui Care a zis: „să-l iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți" (Mt. 22,39), când tu te duci la odihnă, iar pe mine mă lași în scârbe și în patimi și încă înainte de a mă deprinde în lupta pustnicească și până a învăța năvălirile cele în multe chipuri ale vrăjmașilor, de mă pui înaintea oștilor să mă bat singur? Ce altceva va fi cu mine, decât că voi fi surpat de măiestriile lor cele de multe feluri și că-mi va muri sufletul de moarte veșnică, lucru ce se întâmplă luptătorilor celor neiscusiți. Roagă-te să mă iei și pe mine din această viață și să te însoțesc pe această cale, roagă-te ca pentru ostenelile nevoințelor tale să nu rămân rătăcind într-această viață nici măcar o zi.

Acestea grăind Ioasaf cu lacrimi, starețul cu blândețe-l mângâia și-l potolea, zicând:

- Nu ne este de folos, fătul meu, a sta împotriva judecăților celor neurmate ale lui Dumnezeu, că eu, rugându-mă pentru aceasta mult și ostenindu-L pe Stăpânul Cel fără de nevoire ca să nu ne despărțim unul de altul, am primit știre de la bunătatea Lui cum că ție nu ți se cade să lepezi greutatea trupului acum, ci trebuie să trăiești în post până-ți vei împleti cunună mai minunată, că încă nu te-ai nevoit destul pe măsura platei ce ți s-a gătit. Ci, trebuie să te mai ostenești puțin ca, bucurându-te, să intri în bucuria Domnului tău. Eu sânt de aproape o 100 de ani, iar în această pustie am locuit 75 de ani, iar ție, măcar de nu-ți va fi viața atât de lungă, dar se cuvine a se apropia de aceasta, căci Domnul

poruncește să nu te arăți cu nimic mai lipsit decât cei care au purtat greutatea zilei și a zădufului. Ci primește cu dragoste, o, iubitul meu fiu, învățăturile lui Dumnezeu, căci socotințele Lui care din oameni este vrednic a le strica? Așteaptă și rabdă, fiind păzit de darul Lui, și te străduiește în toată vremea de cugetele cele împotrivitoare și curăția minții să o păzești nefurată ca pe o comoară de mult preț, aducându-te din zi în zi către vederea cea mai înaltă, ca să se împlinească întru tine ceea ce a poruncit Mântuitorul prietenilor Săi, zicând: „Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu și Tatăl Meu îl va iubi și vom veni la el și vom face locaș la el" (In. 14,23).

Acestea zicând starețul și mult mai multe decât acestea, vrednice de sfințitul suflet și de limba cea grăitoare de Dumnezeu, mângâia sufletul cel scârbit al lui Ioasaf. Apoi îl trimise către niște frați care-și aveau locașul departe de acolo, ca să-i aducă cele de trebuință la Sfânta Liturghie. Ioasaf foarte degrabă împlini slujba, căci se temea ca nu cumva, în urma lui, Varlaam să-și dea datoria firii și să-și mute sufletul la Dumnezeu și lui să-i aducă pagubă, dacă nu va primi nici cuvintele, nici purcesul, nici ruga, nici binecuvântarea lui.

Deci, așa bărbătește umblând el acea cale lungă și aducând cele trebuitoare Sfintei Jertfe, săvârșiră jertfă nesângeroasă Domnului și se cuminecă Varlaam și dădu și lui Ioasaf Prea Curatele Taine ale lui Hristos, bucurându-se cu duhul. Apoi gustară din hrana ce erau deprinși a mânca și Varlaam iar îl hrănea pe Ioasaf cu cuvinte folositoare de suflet, zicând:

- O, iubite fiule, nu ne este dat nouă a ne mai aduna într-această viață la o mâncare și la o masă,

că mă duc pe calea părinților mei. Ci se cuvine, cu dragostea ce ai către mine, pentru paza poruncilor lui Dumnezeu, să arăți răbdare într-acest loc până în sfârșit, trăind cum ai deprins și cum te-ai învățat. În toată vremea să pomenești ticălosul și lenevosul meu suflet și te bucură cu bucurie și veselește-te cu veselie în Hristos, că ai schimbat aceste pământești și putrezitoare pe cele veșnice și neputrede, și plata lucrurilor tale se apropie și Dătătorul de plată stă înainte, Care a venit să vadă via pe care ai lucrat-o și să-ți dăruiască plată bogată. Iar acesta este cuvânt de credință și vrednic de toată primirea, cum strigă dumnezeiescul Pavel: „Iar dacă am murit împreună cu Hristos, credem că vom și vieți împreună cu El, știind că Hristos, înviat din morți, nu mai moare. Moartea nu mai are stăpânire asupra lui" (Rom. 6, 8-9), strălucindu-ne cu lumina cea neapropiată și învrednicindu-ne razelor cu adevărat fericitei și de viață începătoarei Treimi.

Lucruri ca acestea vorbi Varlaam lui Ioasaf până seara și toată noaptea, iar Ioasaf plângea cu lacrimi neoprite, nerăbdând despărțirea. Când se lumină de ziuă, Varlaam sfârși vorba către dânsul, ridică mâinile și ochii la cer și, trimițând mulțumiri lui Dumnezeu, zise:

- Doamne, Dumnezeul meu, Cela Ce pretutindenea ești și toate le împlinești, îți mulțumesc că ai căutat asupra smereniei mele și m-ai învrednicit ca întru mărturisirea dreptei credințe să săvârșesc calea pribegiei mele de aici. Ci acum, bunule Stăpân și iubitorule de oameni, Cela Ce ești prea îndurător, primește-mă în sălașurile Tale cele veșnice și nu aminti câte ți-am greșit cu știință și fără de știință. Să-l păzești și pe acest rob al Tău credincios, pe care m-ai învrednicit să-l aduc către Tine, eu, neharnicul.

Izbăvește-l de toată deșertăciunea și de toată ispita potrivnicului și fă să fie deasupra curselor celor cu multe încălceli pe care le-a întins vicleanul spre înșelăciunea celor care vor să se mântuiască. Pierde, Cela Ce ești puternic, toată puterea înșelătorului dinaintea feței robului Tău și dă-i putere să calce capul cel pierzător al vrăjmașului sufletelor noastre. Trimite de sus darul Duhului Sfânt și-l întărește împotriva oștilor celor nevăzute, ca să se învrednicească a lua de la Tine cununa biruinței și să se slăvească într-însul numele Tău cel sfânt: al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Că Ție se cuvine toată lauda în veci, AMIN.

Așa rugându-se, îl cuprinse pe Ioasaf părintește și dându-i sărutare dimpreună cu iertăciunea sfântă, își făcu semnul Crucii și întinzându-și picioarele, se duse în calea cea fericită, trecând către primirea plății ce este acolo, fiind el bătrân și plin de zile duhovnicești.

CAPITOLUL XL

Ioasaf îngroapă trupul lui Varlaam. Petrecând întru învățătura legii creștinești, Ioasaf moare și este îngropat lângă părintele lui duhovnicesc. Împăratul Indiei aduce cu mare cinste moaștele sfinților în împărăția lui

Cu multă smerenie, cu dragoste și cu lacrimi spălă Ioasaf trupul lui Varlaam și-l acoperi cu felega de păr pe care i-o dăduse în palat; citi psalmii care sânt rânduiți la vremea îngropării, cântând toată ziua și toată noaptea și udând cu lacrimi cinstitul trup al fericitului. A doua zi, făcu groapă aproape de peșteră și, luând sfintele moaște cu foarte bună smerenie fiul cel bun și cinstit al duhovnicescului părinte, le puse în groapă și, foarte fierbinte aprinzându-se în suflet, se așeză la rugăciune și zise:

„Doamne, Dumnezeul meu, auzi glasul meu cu care am strigat, miluiește-mă și mă ascultă că pe Tine Te caută inima mea, spre Tine caută sufletul meu. Să nu-ți întorci fața Ta de la mine și să nu Te abați întru mânie de la robul Tău: ajutorul meu fii, să nu mă lepezi pe mine și să nu mă lași, Dum-

nezeule, Mântuitorul meu. Că tatăl meu și mama mea m-au părăsit, iară Tu, Doamne, m-ai luat. Lege pune-mi mie, Doamne, în calea Ta și mă îndreptează pe cărarea dreaptă. Nu mă da pe mine pe mâna celor care mă necăjesc, că din pântecele maicii mele către Tine sânt aruncat. Tu ești Dumnezeul meu, nu Te depărta de la mine, că fără Tine nimic nu-mi poate ajuta. Că iată, în adâncurile îndurărilor Tale pun nădejdea sufletului meu. Îndreptează viața mea, Cel Care îndreptezi toată zidirea cu nespusă purtare de grijă, și-mi arată calea pe care voi merge și mă mântuiește ca un bun și iubitor de oameni, pentru rugăciunile lui Varlaam, sluga Ta cea plecată. Că Tu ești Dumnezeul meu și pe Tine Te slăvesc: pe Tatăl și pe Fiul și pe Duhul Sfânt în vecii vecilor, AMIN.

Așa rugându-se, ședea Ioasaf lângă mormânt și plângea. Șezând acolo, adormi și-i văzu pe acei bărbați înfricoșați pe care îi văzuse și mai înainte. Îl luară și-l duseră într-acel câmp mare și minunat și-l băgară într-acea cetate slăvită și minunată. Intrând el pe poartă, îl întâmpinară alți bărbați cu multă lumină luminați, având în mâini niște cununi care străluceau cu o frumusețe nespusă, cum niciodată ochii omenești nu văzuseră. Atunci Ioasaf întrebă:

- Ale cui sânt aceste cununi ce le văd luminate cu slavă? Ei răspunseră:

- Una îți este gătită ție pentru acele suflete multe ce le-ai mântuit, iar acum mai mult ai fost împodobit pentru viața pustnicească, însă doar de o vei tocmi până în sfârșit. Cealaltă este tot a ta, dar se cade să o dai tatălui tău, care prin tine s-a dezlipit de calea vicleanului și, căindu-se din toată inima, s-a împăcat cu Dumnezeu.

Iar Ioasaf auzind așa nu suferi, ci, părându-i rău, zise:

- Dar cum poate fi așa, ca eu atâta pătimind și ostenindu-mă să dobândesc aceeași cinste ca și tatăl meu, care s-a învrednicit numai de căință?

Acestea zicând el, i se părea că îl vede pe Varlaam care-l mustra și-i zise:

- Dar nu sânt acestea cuvintele mele, Ioasafe, când ți-am grăit oarecând așa: când te vei îmbogăți, nu vei fi darnic, iar tu atunci nu pricepeai acest cuvânt? Acum de ce nu suferi să fie cinstea tatălui tău întocmai cu a ta? Nu se veselește sufletul tău că a fost rugăciunea ta cea multă?

Iar Ioasaf zise, așa cum avea obiceiul a grăi către dânsul:

- Iartă, părinte, și-mi spune: tu, unde locuiești?

Varlaam zise:

- Învrednicitu-m-am a locui în acest oraș mare și frumos, în ulița din mijlocul orașului care strălucește cu lumină nemăsurată.

Și iarăși îl rugă Ioasaf pe Varlaam să-l ducă la locașul lui și să-l ospăteze cu dragoste, dar Varlaam zise:

- Încă nu a venit vremea să te sălășluiești într-acestea, purtând încă sarcina trupului. Dar de vei răbda bărbătește cum ți-am poruncit, mai pe urmă vei veni și te vei învrednici acestor locașuri și vei dobândi această bucurie și slavă și vei fi cu mine în veci.

Apoi, deșteptându-se Ioasaf din somn, încă își avea sufletul plin de acea lumină a slavei nespuse și cu multă minunare trimitea Stăpânului cântare mulțumitoare. El locui în pustiu până la săvârșirea sa, viețuind pe pământ cu adevărat viață îngerească, căci și după petrecerea starețului încă mai greu post își luă.

La vârsta de 25 de ani lăsase împărăția pământească și se mutase într-acea pustie, nevoindu-se 35 de ani, asemenea îngerilor fără de trup, postind mai presus de firea omenească. Întâi, răpi multe suflete de la șarpele cel stricător de suflete omenești și le aduse mântuite lui Dumnezeu, și pentru acel lucru se învrednici darului apostolesc, iar cu râvna fu mucenic, căci cu îndrăzneală-l mărturisi pe Hristos înaintea împăraților și prigonitorilor și fu mărturisitor cu mare glas al măririi Lui. Și, iarăși, cu multe duhuri viclene se luptă în pustiu și cu puterea lui Hristos pe toate le birui și fu părtaș la multe daruri și milă de sus. Acolo și-a curățit ochiul cel sufletesc de toată tulburarea pământească și așa privea la cele ce vor să fie ca la cele ce sânt de față. Hristos îi ținea loc de toate: pe Hristos Îl privea ca și cum Îl avea în față toată vremea și de frumusețea Lui se bucura, după cum zice proorocul: „L-am văzut pe Domnul pururea înaintea mea, că este de-a dreapta mea, ca să nu mă clatin" și iară: „Lipitu-s-a sufletul Meu de Tine, Doamne, iar pe mine m-a sprijinit dreapta Ta".

Sufletul lui se lipi cu adevărat de Hristos, unindu-se cu El în unire fără despărțire. Nu se întoarse din acel lucru minunat, nici nu schimbă pravila pustniciei sale de la început și până în sfârșit, păzind voirea sa de la tinerețe până la acea vârstă, care încă și mai vârtos sporea din zi în zi spre tot mai mari faceri de bine și se învrednicea unei vederi mai înalte. Trai ca acesta a trăit și lucrare vrednică a dat Celui Care l-a chemat, răstignind lumea pentru el și pe el lumii, apoi s-a suit cu pace către Dumnezeul păcii și s-a dus către Stăpânul Cel de-a pururea poftit fără de veste și s-a arătat curat înaintea feței Domnului. Acolo s-a împodobit cu a slavei

cunună care de mai înainte i-a fost gătită și s-a învrednicit a-L vedea pe Hristos, într-ale Cărui mâini și-a dat sufletul, mutându-se în țara celor vii unde este glasul prăznuitorilor și unde este locașul celor care se veselesc.

Iar cinstitul său trup a primit rânduielile cuvenite de la un vecin al său, bărbat sfânt care avea locaș aproape, cel care îi arătase calea spre Varlaam. Lui i s-a dat de știre cu o descoperire dumnezeiască și veni tocmai în ceasul sfârșitului său și-l cinsti cu cântări sfinte și vărsă lacrimi, semnul dragostei ce avea către dânsul și altele ce se cad creștinilor săvârșindu-le toate, îl puse în groapa părintelui său duhovnicesc, căci se cădea să le fie trupurile împreună, așa cum sufletele vor să locuiască în veci unul cu altul.

Din porunca unui înger înfricoșat care tare-l cerceta în somn, acel pustnic care-l îngropase se duse în țara Indiei la Varahiia-împăratul și-i spuse aievea tot lucrul despre fericitul Ioasaf. Iar el, nelenevindu-se, însuși merse însoțit de norod mult și, ajungând la peșteră, văzu mormântul și, udându-l cu lacrimi, dădu acoperământul în lături și-i văzu pe Varlaam și pe Ioasaf având părțile trupurilor întregi și după tocmeală întru nimic vătămate; erau neschimbate din chipul lor cel dintâi și cu adevărat sănătoase și îmbrăcămintea, de asemenea. Trupurile acelor sfinți răspândeau multă mireasmă bună. Împăratul le puse în coșciug de cinste și le mută în împărăția lui. Iar cum intră în urechile oamenilor lucrul acesta, alergă mulțime multă, fără de număr, din toate orașele și hotarele de primprejur, spre închinare și vederea acelor trupuri fericite. Și-i cinsteau pe fiii și pe moștenitorii luminii, cântări sfinte cântând și aprinzând cu cinste lumini.

Apoi, cu cinste și cu mare frumusețe îi așezară în biserica zidită din temelii de Ioasaf. Multe minuni și vindecări făcu Dumnezeu atunci, la mutarea lor, și altă dată cu slugile Sale cele plăcute. Văzu împăratul și tot norodul puterile ce izvorau de la dânșii. Mulți din păgânii care boleau cu necredința și cu neștiința lui Dumnezeu atunci au crezut în Hristos pentru semnele minunate ce se făceau. Toți câți vedeau și auzeau de viața cea asemenea îngerilor a lui Ioasaf și de râvna lui cea din tinerețe și nemăsurată către Dumnezeu, se mirau slăvindu-l pe Cel Care le ajută întru toate celor care-L iubesc și pe care îi cinstește cu daruri mari.

Până aici este cuvântul acestei povești pe care am scris-o pe măsura puterii mele, după cum am auzit-o de la bărbați cinstiți și nemincinoși care mi-au spus-o mie. Iar voi, care auziți și citiți această poveste folositoare de suflet, să vă fie spre a vă învrednici părții celor care au plăcut lui Dumnezeu, pentru rugăciunile Sfinților Varlaam și Ioasaf, spre slava lui Iisus Hristos, Domnul nostru, Căruia I se cuvine cinstea și puterea, mărirea și cuviința, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, acum și pururea și în vecii vecilor, AMIN.

Cântecul Sfântului Ioasaf când a intrat în pustie

Primește-mă, pustio, în sânul tău cel lin și negâlcevitor, ca o maică pe fiul său care a fugit de lumea desfrânată și rea!

O, prea frumoasă pustie! Îndrăgitu-te-am mai vârtos decât cămările cele împărătești și decât palatele cele poleite. Nu opri, pustio, cu înfricoșările tale, ramurile cele verzi care se clatină de suflarea a mici vânturi. Mă voi duce în codru pe cărarea ta cea frumoasă și voi fi ca o fiară sălbatică, singur clătinându-mă și fugind de oameni și de această viață cu valuri multe. Ședea-voi, plângând și jeluindu-mă în adâncul și sălbaticul tău sân.

O, Hristoase, Împăratul tuturor, nu mă lipsi de împărăția Ta cea cerească. Și întorcându-mă către Tine, Dumnezeule, Tată și Domn Atotștiutor, cu inimă curată trimit Ție mulțumiri mari și sporitoare, rugându-mă cu tot sufletul blândeții Tale, ca să învrednicești rugăciunile mele să fie auzite întru bucuria Ta, iar pe vrăjmașul meu să-l gonești cu puterea Ta, din faptele și din cugetele mele. Credința mi-o înmulțește, mintea mi-o îndreptează, cugetele cele sufletești mi le ațâță și mă învrednicește a le aduce spre fericirea Ta, lui Iisus Hristos, Fiul Tău. AMIN.

ANEXĂ

Cântecul pustniciei

Primește-mă, pustie,
întru a ta pustnicie:
primește-mă pe mine
ca maica pruncul la sine;
în liniște și-n tăcere
să am puțină mângâiere;
primește-mă pe mine,
carele am fugit de lume,
că e rea și-nșelătoare
și foarte amăgitoare.

O, prea frumoasă pustie,
voiesc să-mi fii soție:
soțioară sufletească,
pronie dumnezeiască.
Mai mult te iubii pe tine
decât deșarta lume,
voiesc să locuiesc cu tine
precum cu-o maică lângă mine,
voiesc să mă satur de tine
ca dintr-o domnească pâine,
având-te pururi în minte,
pustie,
decât cele poleite cuvinte.
Nu mă opri pe mine,
căci, iată, eu vin la tine,

cu înfricoșările tale,
ramurile cele slabe,
ce odrăslesc de curând
și se clatină de-un mic vânt,
nu le alunga.
Și acuma mă voi duce
să caut raiul cel dulce
în cele mai dinlăuntru
pentru Dumnezeu Cuvântul.

Alerg pe frumoasa-ți cale,
că-i de fapte roditoare.
Fi-voi sălbatică fiară,
lepădat din lume - afară,
singur fiind, rătăcind,
de toți oamenii fugind
și de această viață
trecătoare și semeață.
Multe-s valurile ei,
care n-au nici un temei.
Șezând, gândind și plângând
și cu nimenea vorbind,
tânguiescu-mă pe mine
într-adânca pustnicime
și-n sălbaticul tău sân
să-mi dea Domnul sfârșit bun.

Ioasaf în pustie

Celui fecior de-mpărat
bun gând Dumnezeu i-a dat,
împărăția și-a lăsat,
de palat s-a depărtat,
de lume s-a-nstrăinat,

la pustie a plecat,
după Varlaam s-a luat,
vărsând lacrimi neîncetat.
Și la pustie s-a dus,
în mare jale și plâns,
și, vrând Dumnezeu, a ajuns.

Pe la peșteră s-a dus
cu dorul său cel aprins,
căutând pe cel ascuns.
Toți brazii i-a întrebat,
să-l afle pe cel mutat,
plângând mult și suspinând,
inima-i tristă fiind
și cu duhul său bolind.
Pe nimenea negăsind,
numai frunze clătinând,
de-un vânt ușor adiind,
singur cuc pustnic fiind,
umbla printre munți plângând,
iarna de frig înghețând,
vara de soare arzând,
cu multe patimi luptând,
dar sufletu-i strălucind.
Cedrii, lemnele-ntreba
și pe Varlaam căuta:
prin pustie a umblat,
să-l afle pe cel mutat.
Toți brazii i-a întrebat,
și nimica n-a aflat,
lemnele neräspunzând
ca niște mute tăcând.
Plâns cu jale l-a cuprins,
neaflând unde s-a dus.
Munții, codrii a umblat

nebăut și nemâncat,
de frig și de ger uscat
și doi ani l-a căutat,
de Varlaam a întrebat
și abia și l-a aflat.
La dânsul a alergat,
amândoi s-au sărutat,
de bucurie nespusă
care este necuprinsă.

Pustnicul

Din voia dumnezeiască
luai viață pustnicească
lăsai cinstea cea lumească
pentru slava îngerească
și venii la pustnicie
pentru raiul de veșnicie.
Lăsai traiul cel lumesc
pentrul unul îngeresc.
Vrând ca să mă mântuiesc,
mersei să mă pustnicesc,
ca-n iad să nu mă muncesc.

Alte stihuri

Primește-mă, pustie,
întru a ta pustnicie,
ca să mă jeluiesc ție
că mă lepădai de lume.
Primește-mă pe mine
ca maica pruncul la sine,
Dă-mi loc de sălășluire

să pot sta la rugăciune,
să mă rog lui Dumnezeu
să-mi mântuiesc sufletul meu.
Primește-mă, pustie,
întru a ta vistierie,
că-i plină de avuție
dată de Dumnezeu mie
din mica copilărie,
c-am venit să-ți slujesc ție
fără de nici o simbrie
și să rămân întru tine,
ca să câștig fapte bune,
s-aflu-odihnă în cea lume
în veșnica pomenire;
cu toți sfinții dimpreună,
să-i dăm toți slavă din gură!

Alte stihuri

Am pus gând dumnezeiesc
să merg să mă pustnicesc
și locaș ca să-mi găsesc
la-mpăratul Cel ceresc.
El are locaș frumos,
eu din lume n-am folos.
În lume n-am nici un trai,
ci-mi găsesc odihna-n rai.

Eu mă mir și mă gândesc
nu voi să mă jeluiesc.
Jelui-m-aș brazilor
pentru dorul fraților:
brazii sunt lemne uscate,

negre de străinătate,
crescuți în pustietate,
putreziți fiind de moarte.
Jelui-m-aș câmpilor,
câmpilor și florilor,
de dorul surorilor.
Florile sunt veștejite,
de căldură ofilite
și de doruri otrăvite.
Jelui-m-aș cedrilor
de dorul părinților,
al arhimandriților,
și al mânăstirilor,
al tuturor fraților
și ostenitorilor:
cedrii sunt 'nalți pân' la cer!
N-au milă de cin' le-o cer!
Jelui-m-aș munților
pentru dorul sfinților:
muntele e loc întins,
dor cu foc că l-a încins.

Cântecul lui Ioasaf

O, prea frumoasă pustie,
primește-mă și pe mine,
ca pe fiu-i a sa maică,
când la sânu-i îl apleacă
pe la miez de miazănoapte.
Nu mă înfricoșa de moarte,
ci mă deprinde cu frica,
să nu mă tem de nimica
și cu a ta îngrozire

să nu-mi fac nălucire;
ci lângă-a ta rădăcină
să petrec făr' de pricină,
să mă rog lui Dumnezeu
pentru Părintele meu,
să mi-l scoale Dumnezeu,
că s-a fript sufletul meu
de mult dor ce doresc eu
pe Pustnicul Varlaam.
Pe la lume când eram
din suflet la el gândeam,
tot minutul cugetam,
de dorul lui m-aprindeam
și, plângând mult, leșinam,
la inimă mă sfârșeam
pentru dorul ce aveam
în casa-n care eram.

Umilința, maica mea,
aceea mă mângâia.
Nimeni taina nu-mi știa,
Numai inimioara mea.

O, prea frumoasă pustie,
Primește-mă și pe mine.
Ramurile toate-ți pleacă
rugăciunea-mi să se treacă,
ți le pleacă cât de multe
ruga să mi se asculte,
ți le pleacă cât de jos
să-L dobândesc pe Hristos,
Care m-a și îndemnat
lumea de eu am lăsat,
de părinți m-am depărtat
și-n pustie am plecat.

Lăsând lumea cea amară,
intru-n tine ca o fiară,
căci sunt fiu de împărat
și părinții i-am lăsat,
nici a-i mai vedea poftesc,
pentru binele ceresc,
pentru Părintele meu,
cel ce-i după Dumnezeu.
O, pustie mângâiată,
dragoste nemăsurată,
ceată sfântă adunată
cu-oști îngerești înconjurată,
o, viață pustnicească,
cu cântare muzicească
o, cete călugărești,
slavoslovii îngerești,
eu plâng cu lacrimi fierbinți
de ai mei dulci părinți.
O, mulțime sihăstrească
și putere îngerească!
O, pustie, maică dulce,
De la tine nu m-oi duce,
Căci draci-mi fac supărare
Cu patimi neastâmpărătoare.
Viață prea minunată
La pustia cea prea-naltă,
Călugărie slăvită,
De la îngeri izvodită,
Iubită călugărie
și viață din pustie!
Mi se pare-n cer a fi
și cu îngerii-a vorbi!
O, prea frumoasă pustie,
primește-mă și pe mine,

Că de lume m-am lipsit
și pe tine te-am iubit
mai mult decât un palat
ce-i cu aur ferecat,
mai mult ca pe-o visterie
din mica-mi copilărie,
și-mi fu dăruită mie
de vreo câtiva ani de zile.
Am veni să-ți slujesc ție
pe voia lui Dumnezeu,
până la sfârșitul meu.

GLOSAR

apleca vb. - *a alăpta*
apotecar s.m. - *meșter de leacuri; spițer; farmacist*
aspidă s.f. – *viperă, năpârcă, șarpe veninos*
beteag adj. - *1. bolnav; 2. invalid, infirm*
capiște s.f. – *templu păgân*
cârmâz s.m. – *vopsea stacojie preparată dintr-un extract de origine animală, vegetală sau minerală*
chema vb.– *1. a invoca, a implora; 2. a se închina*
cinghireasă s.f. – *dansatoare*
cinghirese v. ***cinghireasă***
ciudat adj. - *miraculos*
cocon s.m. - *1. prunc, copil mic; 2. tânăr*
dichise s.n. – *unelte, scule*
felegă s.f. – *cârpă, zdreanță, petic; haină zdrențuită, peticită*
fermecător s.m. - *vrăjitor*
fiitor adj. – *care are ființă, care există, care dăinuiește*
finic s.m. – *palmier*
fruntaș s.m. în expr. ***fruntașul apostolilor*** *- primul dintre apostoli*
fur s.m. – *hoț, tâlhar*
genunchi s.m. - *semințe*
inorog s.m. – *licorn, animal fabulos cu corp de cal și cu un corn în frunte*

ipostas s.n. – *1. substanță, față; 2. chip, înfățișare, formă (pe care o are sau o ia cineva sau ceva)*
iute adj. – *tare, violent, cumplit*
iutele-țiitor-de-lume s. comp.- *(fig.) diavolul*
izvod s.n. – *1. origine, obârșie; 2. copie; 3. versiune, tradiție, povestire; 4. concept, schiță, plan, probă, mostră*
înfricoșat adj.- *înfricoșător, înspăimântător, îngrozitor; 2. speriat, înspăimântat, îngrozit*
înota vb. – *a pluti, a naviga*
însufla vb. - *1. a însufleți, a da viață; 2. a inspira*
întări vb. – *1. a fortifica, a consolida; 2. a înăspri, a înrăi; 3. a confirma, a adeveri*
întrebare s.f. – *1. chestionare, interogare; 2. judecată, proces, cercetare; 3. consfătuire, discuție*
întuneric s.n. – *mulțime, număr foarte mare, infinit, miriade; puzderie*
întunerice v. **întuneric**
învârtoșat adj. – *întărit, împietrit; neîndurător*
jitniță s.f. – *magazie de grâu, grânar, hambar*
limbi s. pl. – *neamuri, popoare (păgâne)*
matca focului *(sintagmă)* – *iadul*
măiestrie s.f. – *1. știință ascunsă, taină; calitatea de a pătrunde tainele, har (divin); 2. înțelepciune; 3. vrăjitorie, farmec*
mândru adj. – *înțelept, priceput, istet, capabil*
oști vb. – *a (se) lupta, a purta război*
pârâș s.m. - *persoană care reclamă, acuză, învinuiește pe cineva; (prin extensie) om potrivnic, dușman, vrăjmaș*
pârgă s.f. - *coacere timpurie; persoană sau rod, produs etc., care face începutul, care este cel dintâi dintr-o serie; începere, început*
pentru prep. - *din cauza*
piatră-pucioasă s. comp. – *sulf*
prăda în expresia ***a prăda iadul*** *– a învinge, a zdrobi*

pregustare s.f. – *acțiunea de a pregusta (a gusta, a mânca sau a bea puțin); mostră, eșantion, probă, model*
primi vb. - *a accepta*
prost adj. – *curat (sufletește), nepriluănit, nevinovat; cast; sincer, cinstit, fără ascunzișuri; natural, firesc*
răzvrătit adj. - *eretic*
ritor s.m. – *1. orator; 2. profesor de retorică*
sculă s.f. – *obiect de mare valoare, făcut de obicei din metal prețios (cu pietre prețioase); (spec.) bijuterie*
sinedriu s.n. - *1. adunare, consiliu cu atribuții deliberative și judecătorești în Grecia antică și în statele elenistice. 2. tribunal penal la vechii evrei; (prin extensie) judecata de apoi*
stihie s.f.- *fiecare dintre cele patru elemente (foc, apă, aer, pământ) despre care se credea în Antichitate că stau la baza tuturor corpurilor și a fenomenelor naturii*
vasilisc s.m. – *șarpe*
vechiciunea s.f. – *vechime*
verhovnic s.m. – *mai-marele*
via vb. - *a trăi, a locui*
viază v. *via*
volnicie s.f. – *libertate*
zapis s.n. – *document, act*
zavistie s.f. – *invidie, pizmă, gelozie, ură*
zavistnic s.m. – *cel care nutrește sentimente de invidie, pizmă, ură, gelozie*
zăbavă s.f. – *petrecere; distracție*
zăbavele v. *zăbavă*
zăbovi vb.- *1. a întârzia ; 2. a petrece ; 3.a se distra*

CUPRINS

Cuvânt înainte 3

Nota editorului 8

Predoslovie 13

CAPITOLUL I 15

Despre întoarcerea indienilor, despre mărturia Sfântului Toma Apostolul și despre Avenir, împăratul Indiei

CAPITOLUL II 19

Despre un voievod ales care s-a dat pe sine petrecerii celei călugărești

CAPITOLUL III 27

Despre nașterea lui Ioasaf și despre ce au mărturisit cititorii în stele despre dânsul

CAPITOLUL IV 30

Despre un sfetnic care ținea într-ascuns credința creștinească și despre doi călugări arși

CAPITOLUL V 37

Despre feciorul împăratului care a primit voie de la tatăl său să iasă neoprit din curțile sale, când va vrea

CAPITOLUL VI 43

Varlaam vine la feciorul împăratului, dar nu din întâmplare, ci spre a-i deslușì cele adevărate. Cu o istorie foarte frumoasă îi arată că nu se cade a-i cinsti numai pe oamenii împodobiți cu îmbrăcăminte aleasă

CAPITOLUL VII 50

Varlaam pune înaintea feciorului de împărat învățătura dreptei credințe

CAPITOLUL VIII 59

Cum a primit Ioasaf credința creștinească și cum l-a învățat Varlaam despre puterea botezului, despre Înviere și despre înfricoșata Judecată

CAPITOLUL IX 67

Cu mărturii din Sfânta Scriptură, Varlaam îl învață mai cu de-amănuntul ce a povestit mai sus, pe scurt

CAPITOLUL X 76

Cu această povestire Ioasaf a fost adus întru zdrobirea inimii și l-a întrebat pe Varlaam ce să facă, iar Varlaam l-a îndreptat spre primirea botezului și i-a vorbit despre răsplata celor care primesc credința cea dumnezeiască

CAPITOLUL XI 83

Varlaam îl învață pe Ioasaf că, după primirea botezului, trebuie să se adauge faptele bune, iar pocăința este de mare folos celor care greșesc

CAPITOLUL XII 93

Varlaam îi arată lui Ioasaf în multe chipuri traiul creștinătății și, mai ales, despre tocmeala călugărească, iar la sfârșit, într-o pildă frumoasă, îi arată cum se cade a se păzi de poftele lumii

CAPITOLUL XIII 103

Varlaam arată că bogățiile sânt trecătoare și nestătătoare, iar mântuirea stă în lucrurile cele bune ale inimii

CAPITOLUL XIV 107

Varlaam ocărăște deșertăciunea lumii acesteia și îl îndeamnă pe Ioasaf să-și trimită bogăția în cer, înaintea lui

CAPITOLUL XV 113

Varlaam laudă milostenia și arată că mulți au părăsit avuția lor pentru mântuire

CAPITOLUL XVI 119

Varlaam îl aduce pe Ioasaf către nădejdea mântuirii

CAPITOLUL XVII 127

Varlaam Îl roagă pe Dumnezeu pentru mântuirea lui Ioasaf și arată că Făcătorul Se cunoaște în lucrurile cele făcute

CAPITOLUL XVIII 132

Varlaam arată care este viața cea adevărată și care este moartea cea adevărată, vorbindu-i, apoi, și despre oprirea călugărească în îmbrăcăminte și în bucate

CAPITOLUL XIX 141

Varlaam îl învață pe Ioasaf despre tainele credinței și despre Sfânta Împărtășanie, precum și despre cinstirea icoanelor și mărturisirea Sinodului de la Niceea, iar, apoi, îl învrednicește Botezului și Sfintelor Taine ale Împărtășaniei și îl îndeamnă spre iubirea bunătăților

CAPITOLUL XX 150

Varlaam îl învață pe Ioasaf despre puterea rugăciunii curate, iar, apoi, îl îndeamnă să cugete la deșertăciunea lucrurilor trecătoare și la vesnicia celor ce vor să fie

CAPITOLUL XXI 154

Varlaam, după ce-l sfătuiește pe ucenicul său, Ioasaf, se pregătește să plece

CAPITOLUL XXII 162

După plecarea lui Varlaam, Ioasaf se rugă mult. Zardan spuse împăratului despre întoarcerea lui Ioasaf

la credința creștinească. Împăratul porunci să-l gonească pe Varlaam

CAPITOLUL XXIII 170

După îndelungă vorbire cu împăratul, mai-marele pustnicilor dimpreună cu frații săi au fost dați chinurilor

CAPITOLUL XXIV 175

Varahiia îl îndeamnă pe Nahor să se dea drept Varlaam, iar împăratul îl mustră pe fiul său pentru primirea credinței creștine

CAPITOLUL XXV 185

După plecarea împăratului, Ioasaf cere ajutor de la Dumnezeu, iar împăratul, după sfatul lui Varahiia, începe să-i vorbească blând fiului său, dar cu acea blândețe împăratul nu dobândește nimic

CAPITOLUL XXVI 194

Nahor se înfricoșează de cuvintele amenințătoare ale lui Ioasaf și, stând la judecată cu filozofii păgâni, mărturisește credința creștină

CAPITOLUL XXVII 200

Nahor arată că dumnezeii păgânilor sânt mincinoși, iar evreii locuiesc în înșelăciune. Creștinii au credința cea adevărată

CAPITOLUL XXVIII 213

Împăratul se mânie pe filozofii biruiți, iar fiul împăratului îl întoarce pe Nahor la credință și acesta primește Botezul. Împăratul îi alungă pe filozofi, iar Ioasaf îi aduce pe mulți la credință

CAPITOLUL XXIX 220

Tevda-fermecătorul a fost chemat de preoții idolești. El îl întoarce pe împărat către cinstirea dumnezeilor și-i dă sfat a se nevoi să-l tragă spre sine și pe fiu-său prin cuvintele cele dulci ale femeilor fără de rușine

CAPITOLUL XXX 225

Tevda spune o pildă prin care îl atrage pe împărat către părerea sa. Împăratul trimite la fiul său femei foarte frumoase, dar Ioasaf, după cum era deprins, biruie această ispită cu rugăciunea

CAPITOLUL XXXI 236

Ioasaf îi gonește pe diavoli cu semnul Sfintei Cruci și se întreabă cu Tevda în cuvinte, biruindu-l pe el și înșelăciunea idolească, iar pe Dumnezeul Cel adevărat îl laudă

CAPITOLUL XXXII 244

Tevda este înduplecat de cuvântul lui Ioasaf și, primind credința creștină, își aruncă toate cărțile în foc

CAPITOLUL XXXIII 251

Sfătuit de Varahiia, împăratul îi dă fiului său jumătate din împărăție. Ioasaf aduce mulțime fără număr la credința lui Hristos

CAPITOLUL XXXIV 258

Împăratul Avenir se dumirește și începe a-i iubi pe creștini; el își cheamă fiul ca să învețe de la dânsul credința în Hristos

CAPITOLUL XXXV 263

Avenir primește credința creștinească și pe idoli îi zdrobește, iar capistile lor le schimbă în biserici și moare după ce a trăit patru ani în pocăință

CAPITOLUL XXXVI 268

La 40 de zile după moartea tatălui său, Ioasaf a dat împărăția lui Varahiia și, părăsindu-le pe toate, se duse în pustie

CAPITOLUL XXXVII 277

Umblând prin pustie, Ioasaf mânca numai buruieni, iar ispitirile diavolești le gonea cu semnul Sfintei Cruci

CAPITOLUL XXXVIII 282

Dacă îl găsi pe Varlaam, Ioasaf își petrecu viața cu dânsul

CAPITOLUL XXXIX 287

Varlaam îi vorbește lui Ioasaf despre moartea sa și-l mângâie; apoi, împărtășindu-se cu Sfintele Taine și întărindu-se cu semnul Sfintei Cruci, moare

CAPITOLUL XL 294

Ioasaf îngroapă trupul lui Varlaam. Petrecând întru învățătura legii creștinești, Ioasaf moare și este îngropat lângă părintele lui duhovnicesc. Împăratul Indiei aduce cu mare cinste moaștele sfinților în împărăția lui

Cântecul Sf. Ioasaf când a plecat în pustie 300

Anexă 301

Glosar 310

ACADEMIA ROMÂNĂ
BIBLIOTECA

D 864/200